

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ МАНАСТИРА СТУДЕНИЦА

НАЦРТ

Београд, март 2019. године

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ МАНАСТИРА СТУДЕНИЦА

Носилац и наручилац израде:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

Потпредседница Владе и министарка:

Проф. др Зорана Михајловић

Обрађивач:

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

Директор

мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.

**ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
МАНАСТИРА СТУДЕНИЦА**

**ЈП УРБАНИЗАМ
КРАГУЈЕВАЦ**

<p>РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ (одговорни планер):</p>	<p align="center">мр Драган Дунчић дипл. простор. план. број лиценце 100 0125 08</p> <p align="center">МП</p>	<p align="center">Иван Радуловић дипл.инж.арх. број лиценце 100 0114 07</p> <p align="center">МП</p>
<p>КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД МГСИ:</p>		<p align="center">др Милица Добричић, дипл.простор.план.</p>
<p>КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД ЈП:</p>		<p align="center">Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>
<p>МЕТОДОЛОГИЈА, КОНЦЕПЦИЈА, СИНТЕЗА:</p>		<p align="center">мр Драган Дунчић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>
<p>РАДНИ ТИМ:</p>		
<p><i>Уводне напомене</i></p>	<p align="center">мр Драган Дунчић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Обухват и опис граница</i></p>	<p align="center">Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената</i></p>	<p align="center">Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Скраћени приказ и оцена постојећег стања</i></p>	<p align="center">Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Принципи, циљеви и општа концепција просторног развоја подручја посебне намене</i></p>	<p align="center">мр Драган Дунчић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодноси са окружењем</i></p>	<p align="center">мр Драган Дунчић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Заштита, уређење и коришћење природних система</i></p>	<p align="center">Тијана Марковић, маг.инж.зашт.жив.сред. Весна Јовановић, дипл.хем.</p>	
<p><i>Утицај посебне намене на демографске и социјалне процесе и системе</i></p>	<p align="center">Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Магдалена Савић, дипл.пр.планер</p>	
<p><i>Утицај посебне намене на економију и привредне системе</i></p>	<p align="center">Милана Анђелковић, дипл. простор.план. Весна Јовановић Милошевић, дипл.инж.арх. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Туризам</i></p>	<p align="center">Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Мирјана Ђирић, дипл.инж.арх. Весна Савић, дипл.инж.арх.</p>	
<p><i>Воде, водна и водопривредна инфраструктура</i></p>	<p align="center">Александар Ћатић, дипл.инж.грађ. Ива Габарић, апс.грађ.</p>	
<p><i>Саобраћај</i></p>	<p align="center">Владимир Раковић, дипл.инж.саоб. Милун Милићевић, дипл.инж.саоб. Горан Вуковић, дипл.инж.саоб. Ивана Гвозденовић, дипл.инж.грађ.</p>	

<i>Енергетика и енергетска инфраструктура</i>	Гордана Врачарић, дипл.инж.ел. Никола Тимотијевић, дипл.инж.ел. Марко Николић, дипл.инж.маш.
<i>Електронске комуникације и поштански саобраћај</i>	Гордана Врачарић, дипл.инж.ел. Никола Тимотијевић, дипл.инж.ел.
<i>Комуналне зоне и објекти</i>	Тијана Марковић, маст.инж.зашт.жив.сред. Весна Јовановић, дипл.хем.
<i>Заштита животне средине, предела, културног и природног наслеђа</i>	Тијана Марковић, маст.инж.зашт.жив.сред. Весна Јовановић, дипл.хем. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Марин Крешић, дипл.инж.арх. Гордана Илић, дипл.инж.пејз.арх. Ана Јошовић, дипл.инж.пејз.арх.
<i>Намена простора и биланс површина посебне намене</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Милана Анђелковић, дипл. простор. план.
<i>Имплементација</i>	мр Драган Дунчић, дипл. простор. план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.
<i>Геодетско документациона и аналитичко информациона основа</i>	Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод. Бојан Рајић, мастер инж.геод. Ивица Јовановић, инж.геод. Александар Апостоловић, дипл.инж.грађ.
<i>База просторних података (ГИС)</i>	Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Марко Николић, дипл.инж.маш. мр Драган Јевтовић, дипл.инж.маш.
<i>Картографска обрада (САД)</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Мила Брајковић, маст.инж.арх. Наташа Матовић, дипл.инж.арх.
<i>Детаљна разрада</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Предраг Терзић, дипл.инж.арх. Славиша Чамагић, дипл.инж.арх. Тијана Аксентијевић Адамовић, дипл.инж.арх. Слађана Шарић, дипл.инж.арх. Зорана Мајсторовић, дипл.инж.арх. Марина Симеуновић Радовић, дипл.инж.арх. Александар Несторовић, дипл.инж.арх. Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод.
<i>Информатичка подршка</i>	Ненад Аксентијевић, дипл.инф.
<i>Техничка подршка</i>	Светлана Драгојловић, грађ.тех.

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

Директор

мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.

САДРЖАЈ

	УВОД	
I	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	8
1.	ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ.....	8
1.1.	Обухват и опис граница подручја просторног плана	8
1.2.	Опис граница целина и подцелина посебне намене	8
1.2.1.	Опис границе Парка природе "Голија"	8
1.2.2.	Опис границе непосредне околине и природног простора манастира Студеница	10
2.	ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА	11
2.1.	Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године	11
2.2.	Регионални просторни планови.....	12
2.3.	Остали релевантни документи	14
3.	СКРАЂЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	17
3.1.	Постојеће стање	17
3.1.1.	Посебне намене подручја.....	17
3.1.2.	Природни системи, природне вредности, предели и животна средина	19
3.1.3.	Културна добра	21
3.1.4.	Туризам	27
3.1.5.	Привредни развој	29
3.1.6.	Становништво, насеља и социјални развој.....	33
3.1.7.	Инфраструктурни системи	38
3.1.8.	Коришћење и уређење простора у ванредним ситуацијама	41
3.2.	Потенцијали и ограничења	41
II	ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	43
1.	Принципи просторног развоја	43
2.	Општи и оперативни циљеви просторног развоја	43
3.	Регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодноси са окружењем.....	48
4.	Концепција развоја подручја посебне намене.....	49
4.1.	Општа концепција развоја подручја посебне намене	49
4.2.	Полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса	54
III	ПЛАНСКА РЕШЕЊА	56
1.	ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, КУЛТУРНОГ И ПРИРОДНОГ НАСЛЕЂА	56
1.1.	ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ И ПРЕДЕОНИХ ВРЕДНОСТИ.....	56
1.1.1.	Заштита подручја Парка природе "Голија" и режими заштите природних вредности	56
1.1.2.	Заштита предеоних вредности	61
1.1.3.	Заштита природних ресурса	62
1.2.	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	67
1.2.1.	Категоризација квалитета животне средине	67
1.2.2.	Мере заштите животне средине	68
1.3.	ЗАШТИТА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА	69
2.	ТУРИЗАМ	74
3.	УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСKE И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ	81
4.	ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ	88
5.	ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА	91
5.1.	Саобраћајна инфраструктура.....	91
5.2.	Водопривредна инфраструктура	95
5.3.	Енергетска инфраструктура.....	96
5.4.	Електронске комуникације и поштански саобраћај	98
5.5.	Систем управљања отпадом	99
5.6.	Комуналне зоне и објекти	100
6.	ЗАШТИТА ОД АКЦИДЕНАТА И ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА.....	100
7.	НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	103

IV	ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА.....	114
1.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА	115
1.1.	Правила уређења за зоне са посебним режимом заштите простора	115
1.1.1.	Подручја режима заштите природних добара.....	115
1.1.2.	Подручја режима заштите непокретних културних добара.....	115
1.1.3.	Зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања.....	119
1.1.4.	Заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система	119
1.2.	Правила уређења за насеља и атаре насеља обухваћене посебним режимом заштите	120
1.2.1.	Пољопривредно земљиште	120
1.2.2.	Шумско земљиште.....	121
1.2.3.	Водно земљиште	121
1.2.4.	Грађевинско земљиште	121
1.3.	Општи услови за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру.....	122
1.4.	Правила уређења предела	122
2.	ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	126
2.1.	Правила грађења на грађевинском земљишту	126
2.1.1.	Општа правила	126
2.1.2.	Посебна правила	128
2.1.2.1.	Зона становања.....	128
2.1.2.2.	Зона производних делатности и пословања	130
2.1.2.3.	Зона јавне намене и верских објеката	131
2.1.2.4.	Зона туристичке супраструктуре и инфраструктуре	135
2.2.	Правила грађења на пољопривредном земљишту	142
2.3.	Правила грађења на шумском земљишту	144
2.4.	Правила грађења на водном земљишту	145
2.5.	Правила грађења за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре	146
2.5.1.	Саобраћајна инфраструктура.....	147
2.5.2.	Водопривредна инфраструктура	152
2.5.3.	Енергетска инфраструктура.....	154
2.5.4.	Телекомуникациона инфраструктура	159
3.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ.....	162
3.1.	Обухват и опис подручја детаљне разраде	162
3.2.	Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката.....	168
3.3.	Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене	179
3.3.1.	Јавне функције и службе	179
3.3.2.	Јавно зеленило.....	179
3.3.3.	Комуналне зоне и објекти	180
3.3.4.	Саобраћајне површине и објекти	181
3.3.5.	Енергетска мрежа и објекти.....	183
3.3.6.	Мрежа и објекти водовода и канализације	183
3.3.7.	Телекомуникациона мрежа и објекти	184
3.4.	Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина.....	185
3.5.	Урбанистички услови за површине и објекте остале намене	186
3.6.	Урбанистички услови за ванграђевинско подручје	186
3.7.	Мере заштите животне средине, природних вредности и културних добара	187
3.8.	Смернице за спровођење Просторног плана за подручје детаљне разраде.....	190
V	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА.....	191
1.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ.....	191
1.1.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ.....	191
1.2.	УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ.....	191
2.	СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ	192
2.1.	НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	192
2.2.	СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ.....	194
3.	ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ.....	196
4.	МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ	199
4.1.	ЕКОНОМСКО-ФИНАНСИЈСКЕ МЕРЕ	199
4.2.	ОРГАНИЗАЦИОНЕ МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ	200

4.3.	ПЛАНСКО-ПРОГРАМСКЕ МЕРЕ	201
4.4.	НОРМАТИВНО-ПРАВНЕ МЕРЕ	202

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Реферална карта бр. 1.	Посебна намена простора.....	P 1:50.000
Реферална карта бр. 2.	Мрежа насеља и инфраструктурни системи.....	P 1:50.000
Реферална карта бр. 3.	Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара.....	P 1: 50.000
Реферална карта бр. 4.	Карта спровођења.....	P 1:50.000
<i>Детаљна разрада: Заштићена околина манастира Студеница</i>		
Детаљна карта бр. 1.	Постојећа намена површина.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 2.	Планирана намена површина.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 3.	План регулације, нивелације и грађевинских линија, са саобраћајним решењем.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 4.	Синхрон план инфраструктуре.....	P 1:2.500

Попис табела:

Табела 1:	Преглед кретања броја становника по насељима, по попису 1991., 2002. и 2011. године
Табела 2:	Старосна структура становништва, по попису 2011. године
Табела 3:	Индикатори демографске старости становништва
Табела 4:	Преглед кретања броја домаћинстава по насељима, по попису 2002. и 2011. године
Табела 5:	Домаћинства по броју чланова, по попису 2011. године
Табела 6:	Резиме базног периода
Табела 7:	Расподела броја лежаја према врсти смештаја
Табела 8:	Пројекција становништва 2030. године
Табела 9:	Планирана мрежа центара и насеља
Табела 10.	Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана
Табела 11.	Приказ биланса основне намене на подручју посебне намене
Табела 12.	Грађевинско земљиште у оквиру посебне намене
Табела 13.	Планиране врсте туристичког смештаја
Табела 14.	Постојећа претежна намена у подручју детаљне разраде
Табела 15.	Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине
Табела 16.	Планиране површине јавне намене у подручју детаљне разраде, са пописом катастарских парцела

Попис слика:

Слика 1:	Дигитални модел терена (ДМТ)
Слика 2:	Модел видљивости (vieshed анализа)

УВОД

Просторни план подручја посебне намене манастира Студеница (у даљем тексту: Просторни план), урађен је на основу *Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене манастира Студеница*, „Службени гласник РС”, број 50/18 (у даљем тексту: Одлука) и *Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене манастира Студеница на животну средину* („Службени гласник РС”, број 37/18).

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора у обухвату Просторног плана засниваће се на принципима уређења и коришћења простора утврђеним чланом 3. *Закона о планирању и изградњи* („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14 и 83/18), као и начелима заштите и одрживог коришћења природних и створених ресурса, вредности и добара утврђених *Законом о заштити природе* („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16), *Законом о културним добрима* („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закон и 99/11 – др. закон), *Законом о заштити животне средине* („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16), *Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину* („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), *Уредбом о режимима заштите* („Службени гласник РС”, број 31/12), *Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара* („Службени гласник РС”, број 33/12), *Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања* („Службени гласник РС”, број 64/15) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије (документи развојног планирања, јавних политика и остали плански документи) којима се уређује ова област.

Предмет Просторног плана (подручје посебне намене), представљају културне и природне вредности утврђене *Одлуком о утврђивању непокрених културних добара од изузетног значаја и од великог значаја* („Службени гласник РС”, број 14/79) и *Одлуком о утврђивању граница непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница* („Службени лист општине Краљево“ број 13/88), као и *Уредбом о заштити Парка природе Голија* („Службени гласник РС”, бр. 45/01 и 47/09).

Просторни план садржи детаљну разраду за заштићену околину манастира Студеница, као и правила уређења, грађења и коришћења подручја према утврђеном режиму заштите природних и културно-историјских целина.

Просторни план је заснован на планској, студијској, техничкој и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана је *Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене манастира Студеница на животну средину* (у даљем тексту: Извештај о стратешкој процени).

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1.1. Обухват и опис граница подручја просторног плана

Подручје Просторног плана укупне површине 609,05 km², обухвата делове територија града Краљева и општине Ивањица, и то:

- на територији града Краљева, целе катастарске општине Бзовик, Брезова, Врх, Долац, Дrajиниће, Ђаково, Засад, Милиће, Мланча, Орља Глава, Река, Рудно, Савово, Тадење и Ушће (источни део планског подручја, површине 310,30 km²);
- на територији општине Ивањица, целе катастарске општине Брусник, Вионица, Врмбаје, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник и Чечина (западни део планског подручја, површине 298,75 km²).

1.2. Опис граница целина и подцелина посебне намене

Овде је дат опис границе Парка природе "Голија" и појединачних локалитета према режиму заштите, као и опис границе непосредне околине и природног простора манастира Студеница по зонама заштите. Подручја са посебним режимом заштите простора по другим основама (еколошки значајна подручја, подручја осталих природних и непокретних културних добара, зоне санитарне заштите и др.) описана су у поглављу *IV Правила употребе земљишта, правила уређења и правила грађења*.

1.2.1. Опис границе Парка природе „Голија”

Подручје Парка природе "Голија" у границама Просторног плана, заузима површину од 423,61 km² (70% територије Просторног плана) и обухвата делове територије града Краљева и општине Ивањица, и то:

- на територији града Краљева, целе катастарске општине Бзовик, Брезова, Врх, Долац, Дrajиниће, Милиће, Река, Рудно, и делове катастарских општина Засад, Орља Глава, Савово и Ушће.
- на територији општине Ивањица, целе катастарске општине Брусник, Вионица, Врмбаје, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник и Чечина.

Граница Парка природе "Голија" утврђена је *Уредбом о заштити Парка природе Голија* ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09), са следећим описом граница: Почетна тачка границе Парка природе „Голија” (у даљем тексту: ПП „Голија”) налази се на тремеји катастарских општина (у даљем тексту: КО) Тадење (Краљево), Зарево (Рашка) и Крушевица (Рашка). Одатле иде на југ, спољном границом КО Градац, Боровиће, Плешин (општина Рашка), Драмиће, Кузмичево, Рас, Радалица, Мухово (општина Нови Пазар), Шаре (општина Сјеница), обухватајући ове КО, наставља даље границом КО Медовине (општина Ивањица) до раскрснице локалних путева (725 м југозападно од тригометра Куњеж 1.469 м н.в.). Од те тачке граница наставља на север источном границом локалног пута, пресецајући КО Медовине све до границе са КО Ерчаге. Граница даље наставља источним ободом овог пута ка северу, све до узвишења Клик (тригометар 1.284). Одатле граница наставља ка северу и сече КО Ерчаге идући источним ободом поменутог пута до Тодорове косе, одакле вододелницом узвишења долази до тригометра 1.329 и коте 1.371. Одатле иде вододелницом до Карађорђевог шанца (тригометар 1.389), Црног камена (кота 1.199), преко Јереминог крша (тригометар 988) вододелницом до почетка макадамског пута 275 м југозападно од манастира Ковиље. Даље наставља западном ивицом макадамског пута у правцу североистока до границе КО Глеђице (код тригометра 1.154), обухвата ову КО њеном западном границом до границе КО Братљево (Бојовско брдо - тригометар 1.113), сече ову КО идући источним ободом локалног пута до коте 1.085, скреће на североисток до тригометра 1.157 и до заједничке тачке између КО Братљево, КО Косовица и КО Куманица. Граница наставља спољном границом КО Куманица, Добри До, Врмбаје (Ивањица), Милиће (Краљево), обухватајући ове КО, а затим дуж тока реке Студенице све до ушћа Граићке реке. Одатле сече КО Орља Глава тако што вододелницом иде ка североистоку до Ошље брда (тригометар 728) и даље вододелницом до коте 855, изохипсом 850 м н.в. до Бажалских кршева, да би код Бабиног гроба скренула ка северу до Бажалских страна, а одатле до Градине (тригометар 1.152) и КО Савово, сече ову КО вододелницом преко Белих стена

и Савиног дуба до ушћа Савашнице, наставља током Студенице до заштићене околине манастира Студеница, обухвата је у целини и наставља источном границом КО Долац, Врх, Река, Дражиниће (Краљево) и Крушевица (Рашка), и долази до почетне тачке овог описа.

По основу критеријума заштите природних вредности, подручје Парка природе "Голија" у границама Просторног плана је зонирано на три степена заштите, и то:

- I степен - 485,1 ha на 13 издвојених локалитета (1,14% територије Парка природе у границама Просторног плана);
- II степен - 2.951,2 ha на 14 издвојених локалитета (6,97% територије Парка природе у границама Просторног плана);
- III степен - 38.925 ha (91,89% територије Парка природе у границама Просторног плана).

У оквиру наведене границе Парка природе "Голија", Уредбом о заштити Парка природе Голија ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09) су графички и текстуално (набрајањем шумских одељења и газдинских јединица), утврђене површине и границе појединих локалитета у режиму I и II степена заштите, што је преузето и у Просторном плану, уз усаглашавање номенклатуре појединих одељења према у међувремену извршеној ревизији шумских основа.

*Режим заштите I степена**

1. Испод Јанковог Камена, испод највишег врха Голије, Јанков камен (1.833 mnm), на северним експозицијама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 17 и 18 у Г.Ј. "Голија" (60,80 ha);
3. Каралићи, северна страна Масловарског брда, у изворишном дели Галуљиног потока, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цело одељење 21 у Г.Ј. "Голија" (34,00 ha);
4. Водица, изнад насеља Јасеновица, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 38 и 39 у Г.Ј. "Голија" (67,96 ha);
5. Тресава на Белим Водама, на Белим Водама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата одељење 23, отсеци "б" и "1" у Г.Ј. "Дајићке планине" (15,20 ha);
8. Испоснице, у клисури реке Студенице, у непосредној близини и око испосница, град Краљево, КО Савово, обухвата део одељења 50 и 51 у Г.Ј. "Горња Студеница" (20,50 ha);
9. Кошанинова језера, изнад Долова, општина Ивањица, КО Врмбаје, део одељења 3, отсеци "а", "1", "2" и "3" у Г.Ј. "Црепуљник" (50,12 ha);
10. Црепуљник, испод Црепуљника са јужне стране, општина Ивањица, КО Врмбаје, обухвата одељења 19 и 20 у Г.Ј. "Црепуљник" (65,80 ha);
11. Радочело (I), јужна страна Страже, град Краљево, КО Бзовик, обухвата цело одељење у Г.Ј. "Радочело-Црепуљник" (44,00 ha);
12. Изубра, клисура реке Изубре, притоке Студенице, општина Ивањица, КО Чечина и Коритник, обухвата делове одељења: 2, 3, 4, 7, 8 и 9 у Г.Ј. "Брусничке шуме" (66,10 ha);
15. Изнад Љутих Ливада, северно од Црног врха, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цело одељење у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (27,60 ha);
16. Црна река, кањонски део речног тока Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата делове 59. и 60. одељења у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (28,80 ha);
17. Радуловац, Цикотина вода - једно од изворишта Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, чистина 5, у 51. одељењу, у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (4,00 ha);
18. Извориште Црне Реке, на месту званом Одвраћеница, општина Ивањица, КО Коритник, приватно власништво (0,20 ha).

* Нумерација према Уредби о заштити Парка природе "Голија".

*Режим заштите II степена***

19. (1) Јанков Камен, на северним и јужним експозицијама око врха Јанков камен (1833 mnm), општина Ивањица, КО Дајићи и Градац, обухвата цела одељења 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 54, 55, 56 и 57. у Г.Ј. "Голија" (390,20 ha);
21. (3) Јелића стругара, горњи део водотока Голијске реке, КО Медовине, део одељења у Г.Ј. „Голија” (12,00 ha);
22. (4) Голијска река, шумски комплекс на десној обали Голијске реке, општина Ивањица, КО Дајићи, Вучак и Глеђица (у обухвату Просторног плана само део у КО Дајићи), обухвата цела одељења 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 35, 82, 83, 84, 85, 86, 97, 88 у Г.Ј. "Голија" (у обухвату Просторног плана око 600 ha од укупно 851,00 ha);

23. (5) Међугорски поток, део обале и изворишну челенку Међугорског потока, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 67, 68, 69 и 70 у Г.Ј. "Дајићке планине" (390,20 ha);
24. (6) Беле воде, на Дајићким планинама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цело одељење 23 и 24 (без Р 5) у Г.Ј. "Дајићке планине" (84,40 ha);
- 28.(10) Градина, на обронцима планине Чемерно, на десној обали реке Студенице, град Краљево, КО Савово и Орља Глава, обухвата цела одељења: 46, 47, 48, 49, 50 (без Р 8), 51 и 52 у Г.Ј. "Горња Студеница" (226,70 ha);
- 29.(11) Под Црепуљником, северна страна Црепуљника, општина Ивањица, КО Врмбаје, обухвата део одељења 2 и 3 (без Р 9) и цела 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 21, 25 и 26 у Г.Ј. "Црепуљник" (362,10 ha);
- 30.(12) Радочело II, јужна страна Страже, град Краљево, КО Бзовик, обухвата цела одељења 41 и 43 у Г.Ј. "Радочело-Црепуљник" (82,40 ha);
- 31.(13) Брусничке шуме, клисура реке Изубре, општина Ивањица, КО Чечина и Коритник, обухвата одељења 1, 2, 3, 4, 7, 8 и 9 Г.Ј. "Брусничке Шуме" (194,60 ha);
- 34.(16) Угљапе, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 7 и 8 у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (52,80 ha);
- 35.(17) Љуте ливаде, на падинама Црног врха, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33 и 39. у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (282,00 ha);
- 36.(18) Влашки мост, део долине Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 44, 45, 47, 57, 58 и делове 59 и 60-ог одељења (без Р 16) у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (231,20 ha);
- 37.(19) Суви брег, изнад Одвраћенице општина Ивањица, КО Коритник, обухвата одељење 51 (без Р 17) у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (25,60 ha);
- 38.(20) Одвраћеница, непосредно испод била планине Голије, са северне стране, део изворишне челенке Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, приватно власништво (без Р 18), (29,00 ha).

*** Број у загради означава нумерацију према Уредби о заштити Парка природе "Голија".*

Резерват биосфере "Голија - Студеница" је у целини унутар подручја Парка природе "Голија" у границама Просторног плана. Зонирање по основу заштите природе и режими заштите у Резервату биосфере идентични су са оним у Парку природе (наведени локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите).

Граница Резервата биосфере утврђена је према следећем опису: Граница полази од пресечне тачке границе Парка природе "Голија" и границе општине Ивањица, затим иде јужном и југоисточном границом општине Ивањица до пресека са јужном границом града Краљево, коју прати све до тремеје КО Дражиниће, Тадење и Крушевица, одакле прати границу Парка природе "Голија" описану у Уредби о заштити Парка природе "Голија", све до почетне тачке овог описа.

1.2.2. Опис границе непосредне околине и природног простора манастира Студеница

Граница непосредне околине и природног простора манастира Студеница представља заштићену околину споменика културе изузетног значаја (манастир Студеница), налази се на подручју града Краљево (делови КО Засад, Ушће, Брезова и Долац) и обухвата површину од 269,34 ха.

Зона са режимом заштите I степена

Полазна тачка описа границе зоне са режимом заштите I степена, почиње на тремеји парцела кп бр. 1485/1,1486 и 5237 (река Студеница), све КО Брезова. Креће узводно десном страном реке Студенице до тремеје парцела 1485/1, 1478 и 5237 (река Студеница), где скреће према западу обухватајући парцелу 1485/1 до парцеле 1476 коју обухвата и стиже до парцеле бр. 5235 (поток) где скреће узводно његовом десном страном до пута Ивањица – Ушће (државни пут IB реда број 30). Граница сече пут и даље наставља границом парцеле 1539 и 1542 које обухвата до пута 1536 који пресеца и његовом десном страном скреће према југоистоку до пута 1497 који је обухвата и чијом левом страном наставља у истом смеру до тремеје парцеле 1492/2, 1496/1 и 1487 где скреће према истоку обухватајући парцеле 1492/2, 1495 и 1431/1 пресеца пут Ивањица – Ушће и јужном страном парцеле бр. 1485/1 и стиже до почетне тачке овог описа.

Зона са режимом заштите I степена обухвата површину од 20,92 ха и то:

- комплекс манастира Студеница (1,16 ха);
- површине/објекте у непосредном окружењу манастирског комплекса - гостинске конаке манастира; економију манастира; објекте здравства (амбуланта), културе (библиотека), школства (основна школа), управе/администрације (месна заједница "Студеница", полицијска станица, пошта), земљорадничке задруге и пословања (угоститељство, трговина, занатство); гробља (2); саобраћајне површине - паркинг, саобраћајнице, стазе;
- шуме, воћњаке, њиве, ливаде и друго заштитно зеленило у непосредном окружењу манастирског комплекса.

Зона са режимом заштите II степена

Полазна тачка описа границе зоне са режимом заштите II степена, почиње на тремеђи КО Засад, Ушће и Долац тј. парцела бр. 1395, 177 и 1484 и иде према северу међом парцела бр. 1395 и 177 до четворомеђе парцеле 1395, 177, 187 и 176 где улази у КО Ушће, обухвата парцеле 176, 175, и 174 и долази до парцеле бр. 2120 (пут), чијом десном страном наставља према северу до укрштања са парцелом бр. 103 (пут), где граница наставља његовом десном страном до границе КО Ушће и КО Засад. Ту граница улази у КО Засад и наставља парцелом бр. 1370 (пут) до тремеђе 1370, 1369 и 1360 где скреће према северу обухватајући парцеле бр. 1368, 1339 и 1338, пресеца парцеле бр. 1359 (пут) и 1345 (пут) и долази до парцеле бр. 1421 (пут), чијом десном страном скреће према западу до парцеле бр. 1242/1 (пут), којим граница наставља према северозападу, пресеца парцелу бр. 1419 (пут) до парцеле бр. 1406 (пут). Граница даље наставља десном страном парцеле бр. 1406 (пут) пресеца парцелу бр. 1405 (пут) и наставља парцелом бр. 1073 (пут) до тремеђе парцела бр. 1073, 1071/1 и 1072/1, обухвата парцеле 1072/1 и 1072/2 и парцелом бр. 1411/2 (пут) скреће према северу до парцеле бр. 891 коју обухвата, пресеца парцелу бр. 1412 (пут) обухватајући парцеле бр. 885 и 887, пресеца реку Студеницу и улази у КО Брезова. У КО Брезова граница пресеца пут Ивањица – Ушће (државни пут IB реда број 30) и парцелу бр. 1351 (пут) обухватајући парцеле бр. 1391, 1392, 1393, пресеца парцелу бр. 1402 (пут) и наставља према југу обухватајући парцеле бр. 1424, 1466, 1467 и 1468 до парцеле бр. 5235 (поток) који пресеца, па обухватајући парцеле бр. 1545, 1546, 1558 и 1538 избија на парцелу бр. 1536 (пут). Парцелом бр. 1536 (пут) граница иде према југу до парцеле бр. 1506 (пут), којим наставља до парцеле бр. 818 (пут - граница КО Брезова и Долац), којом наставља до четворомеђе парцела бр. 818, 898/1, 912 и 899/1, и улази у КО Долац где обухвата парцеле бр. 912/1, 911, 915, 918/1, 1458 и долази до тремеђе КО Засад, Ушће и Долац тј. до почетне тачке овог описа.

Зона са режимом заштите II степена обухвата површину од 248,42 ха и то:

- зоне постојећег становања ниских густина - пољопривредног, мешовитог и непољопривредног;
- површине за спорт и рекреацију; саобраћајне површине (паркинг, саобраћајнице, стазе); водотоке и водне површине (река Студеница и потоци); каменолом и малу хидроелектрану на реци Студеници; угоститељски објекат – хотел;
- шуме, воћњаке, њиве, ливаде и друго заштитно зеленило.

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

2.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10) (у даљем тексту: ППРС), утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. У делу о обавезама и смерницама за планску разраду, утврђује се обавеза израде просторних планова подручја посебне намене за просторне целине чију посебност одређује једна или више опредељујућих намена, активности или функција у простору које су од републичког интереса. За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане ППРС:

- манастир Студеница, уписан на Листу Светске баштине UNESCO, један је од споменика који са непосредном околином чини сагледиву културно-пејзажну целину. Објекти културног наслеђа заштићени су (према међународним стандардима) као карактеристичне

целине и објекти апсолутног и релативног идентитета, од значаја за просторни развој Републике Србије;

- резерват биосфере Голија-Студеница (који се у целини налази у обухвату Парка природе Голија) је природно добро које је стекло међународни статус заштите (уписано 2001. године у Листу резервата биосфере, актом Интернационалног координационог савета МАВ програма UNESCO). У области заштите природног наслеђа, приоритетна активности је уписивање Голије у међународну листу еколошки значајних подручја - Рамсарску листу;
- приоритетна подручја, за која је обавезна израда пројеката „карактеризације предела”, као основе за заштиту, планирање и управљање њиховим развојем, су подручја посебних природних/културних вредности: Голија са Студеницом (подручје интегралних природних и културних вредности); Парк природе Голија (подручје заштићених природних вредности); планинско подручје Голије (туристичка дестинација);
- Голија (са Радочелом и Чемерном) припада високопланинским подручјима од националног значаја (са средње планинским окружењем), са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу. С тим у вези, стратешки приоритети развоја и заштите подручја Голија обухватају: одрживи развој туризма, инфраструктурно опремање, повезивање села уз унапређење пољопривреде и других комплементарних делатности, унапређење статуса заштићеног природног добра (МАВ);
- развој високопланинског туризма на Голији треба да помогне јачању привредног и социјалног развоја централне и западне Србије. С тим у вези, Голија је издвојена као примарна туристичка дестинација (регионална целине интегрисане понуде унутар туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“) са комплетном целогодишњом понудом;
- резервисан је простор за вишенаменску акумулацију „Препрана“ на реци Студеница (КНУ = 665 mm), до усвајања решења концепције коришћења вода реке Студенице (намена - снабдевање водом становништва, енергетика, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам, све у складу са регулативом о заштити вода);
- резервисан је простор за изградњу „Ибарске каскаде“ - система проточних хидроелектрана у границама мајор корита Ибра и саобраћајница (у складу са Просторним планом подручја посебне намене система хидроелектрана на Ибру).

2.2. Регионални просторни планови

Регионални просторни план за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа („Службени гласник РС”, број 39/14)

Регионални просторни план за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа (у даљем тексту: РПП ШПРРО), обухвата територију града Краљева (површине 310,30 km², т.ј. 51% обухвата Просторног плана). За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане РПП ШПРРО:

- манастир Студеница (заједно са манастирима Жича, Градац, Ђурђеви Ступови и Сопоћани – групација споменичког наслеђа долине Ибра) представља део међународне културно-туристичке руте "Трансроманика", која повезује европско наслеђе романичког периода ("Трансроманика" је уврштена у програм "Главни европски путеви културе", јер повезује и промовише заједничко наслеђе Европе). Долина Ибра је целовито подручје са најзначајнијим споменицима културе (од којих су два на UNESCO листи светског наслеђа), и мора се развијати као посебан национални програм (у циљу афирмације и презентације културне баштине), а не као комплементарни програм туристичке понуде Копаоника или Голије;
- у планској разради РПП утврђује се обавеза израде Просторног плана подручја посебне намене манастира Студеница, као просторне целине чију посебност одређује једна или више опредељујућих намена, активности или функција у простору које су од републичког интереса.
- заштићени простор културно-историјске вредности манастира Студеница (НКД од изузетног значаја, културно историјска целина уписана на Листу светске баштине "UNESCO") обухвата 269,34 ха на територији КО Ушће, Засад, Брезова и Долац (град Краљево). Група црква у околини манастира Студеница, на територији КО Ушће, Река, Врх, Савово, Милиће и Долац, проглашена је споменицима културе од великог значаја.

- Парк природе Голија (75.183 ха) представља еколошки значајно подручје уврштено у EMERALD мрежу (Голија – ЕМЕРАЛД RS0000030), IPA (Голија – IPA), IBA (Голија – IBA RS029IBA) и PBA (Голија – PBA 09). Део Парка природе Голија (53.864 ха) је UNESCO МАВ савет у оквиру програма „Човек и биосфера“, прогласио за Резерват биосфере "Голија – Студеница" (једно од два природна добра на подручју Србије заштићена као МАВ Резерват биосфере);
- у циљу заштите манастирског комплекса, планирана је изградња обилазнице око манастира Студеница (на државном путу I Б реда број 30). Такође, у циљу развоја друмског саобраћаја, планирана је и изградња деонице државног пута I Б реда број 30 (некадашњи ДП IБ–36) на територији општине Краљево, као и доградња и реконструкција деоница државних путева II реда у функцији туризма према Голији;
- туристичке целине (туристичке зоне и правци), диференциране према природним карактеристикама, расположивим туристичким ресурсима, географско-саобраћајном положају и планираним садржајима:
 - а) *Долина јоргована* (долина Ибра, кроз коју пролази Ибарска магистрала) где су стверени темељи српске средњовековне државе, њене духовности и културе (стари град Рас - прва српска престоница, манастир Жича - прва српска архиепископија и манастири Градац, Студеница и Сопотани, као део европске и светске културне баштине). Овај појас просеца Планинску зону и погодан је за развој културног, манифестационог, едукативног и истраживачког туризма;
 - б) *Планинска зона првог реда* - Голија, Копаоник, Жељин, Столови и околина која се надовезује на планине суседних региона. Погодна за планински, ловни, спелеолошки, сеоски, еко, агро, спортско-рекреативни, манифестациони, излетнички, културни, верски и друге видове туризма, на препознатим природним, антропогеним и манифестационим реперима.

*Регионални просторни план Златиборског и Моравичког управног округа
(„Службени гласник РС”, број 1/13)*

Регионални просторни план Златиборског и Моравичког управног округа (у даљем тексту: РПП ЗМО), обухвата територију општине Ивањица (површине 298,75 km², т.ј. 49% обухвата Просторног плана). За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане РПП ЗМО:

- културно наслеђе ће се штитити, уређивати и презентовати као развојни ресурс, на начин који ће допринети афирмацији регионалног и локалног идентитета. Очување, унапређење и заштита предела и амбијента око непокретних културних добара ће се вршити у оквиру комплексног уређења и презентације ових целина;
- ово подручје је једно од воднијих и еколошки очуванијих подручја Србије и у свим стратешким документима водопривреде Србије третира се као подручје у коме има највише изворишта регионалних система. Интегрално коришћење, уређење и заштита водних ресурса је основни циљ у области водопривреде. Ово подразумева развој два вишенаменска водопривредна система - Регионалног система за снабдевање водом насеља (Западноморавско-рзавски систем и Ибарско-шумадијски систем) и Речног система за коришћење, уређење и заштиту вода (Западноморавски речни систем и Речни систем Дрине, Лима и Увца). У склопу водопривредних система, планира се изградња већег броја вишенаменских акумулација. Надпросечни водни потенцијал се најбоље уочава када се специфични показатељи анализирају за карактеристичне профиле на рекама на којима се планирају акумулације.
- туристички простор, као део туристичког кластера "Средишна и Западна Србија" обухвата примарну туристичку дестинацију планине и Парка природе Голија, са комплетном целогодишњом понудом. Главна туристичка понуда "Моравско-Драгачевског туристичког рејона са Голијом", биће организована у оквиру Чачанско-Драгачевског и Ивањичко-Голијског туристичког комплекса, уз интеграцију са бројним туристичким ресурсима и природним и културним вредностима овог подручја и окружења (потенцијално скијалиште на Голији, етно село Девихи, река Студеница и др.);
- побољшање саобраћајне доступности, повећање капацитета и побољшање нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи оствариће се применом следећих решења: реализација аутопутског коридора Београд – Јужни Јадран (Генерални пројекат деонице Пожега –

Бољари даје предност Источном (Ивањичком) коридору, који има три варијанте); ревитализација, реконструкција и модернизација државних путева, на основу анализе техничко-експлоатационих карактеристика, а у циљу довођења у склад са њиховим ширим значајем и формирања ефикасног система; изградња недостајућих деоница државних путева II реда; санација клизишта на деоницама које пролазе кроз брдско-планинске пределе; изградња нових општинских праваца у циљу бољег међусобног повезивања насеља са општинским центрима, центрима заједнице насеља, насељима у суседним општинама и туристичким локалитетима;

- ППППН Парка природе „Голија“ („Службени гласник РС“ бр. 16/09), усклађен је са овим РПП и може се примењивати у целисти. Прописана је израда ППППН сливова акумулација Рокци, Куманица и Дубравица (Ивањица), као и Бела Вода/Људска река (Сјеница).

2.3. Остали релевантни документи

Просторни план усаглашен је са националним документима јавних политика:

- Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период 2016 – 2025. („Службени гласник РС”, број 85/14);
- Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08);
- Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);
- Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 13/11);
- Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);
- Стратегијом развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024. године („Службени гласник РС”, број 98/16);
- Стратегијом развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06);
- Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10) и др.

Просторни план је усаглашен и са другим планским документима једнаког значаја (просторни планови подручја посебне намене), чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана:

*Просторни план подручја посебне намене Парка природе Голија
(„Службени гласник РС”, број 16/09)*

Обухвата:

- Парк природе Голија проглашен Уредбом о заштити Парка природе Голија („Службени гласник РС”, број 45/01 и 47/09);
- Резерват биосфере Голија-Студеница, проглашен актом Интернационалног координационог савета МАВ програма UNESCO (2001. године), који се у целини налази у оквиру граница Парка природе Голија;
- део територије општине Ивањица - целе КО Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Гленица, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник, Куманица и Чечина; и делове КО Ерчеге Братљево, Медовине и Смиљевац;
- део територије града Краљева – целе КО Брезова, Бзовик, Врх, Долац, Дражиниће, Милиће, Река и Рудно; и делове КО Савово, Орља глава, Ушће и Засад.

Режими заштите:

- режим I степена заштите ("core area") обухвата 18 локалитета на укупно 553,80 ха или 0,74% територије Парка природе;
- режим II степена заштите ("buffer area") обухвата 20 делова подручја на укупно 3.883,10 ха или 5,16% територије Парка природе;
- режим III степена заштите ("transition area") се примењује на осталом делу простора Парка природе од 70.746,10 ха или 94,10% територије Парка природе.

Организација насеља:

- субопштински центар – Ушће (улазни пункт у Парк природе са Ибарске магистрале);
- центри заједнице насеља - Студеница и Градац (улазни пунктови у Парк природе), као и Беле Воде-Дајићи, Девићи и Рудно (централна насеља);
- локални центри - Братљево, Ерчеге, Остатија.

Туристичка насеља - центри Парка природе:

- *Врхови-Одвраћеница* (новоформирани туристички локалитет на гребен-развођу планине, који ће имати значајно место у будућој концепцији развоја туризма. Поседује просторне услове за плански дефинисано ширење и изградњу, под условом стриктног поштовања услова заштите природе. Планиран је као центар за зимски спортски и рекреативни туризам);
- *Голијска Река* (вишенаменски туристички, шумарски и сточарски пункт, испод Јанковог камена, на регионалном путном правцу Ивањица-Дуга Пољана. Планиран је као центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе);
- *Шереметовица-Кути-Плешин* (планиран је као вишенаменски туристички, шумарски, научно образовни и рекреативни центар Парка природе);
- *Беле воде-Дајићи* (центар Парка природе).

Туристички центри:

- насеља: *Девићи, Остатија-Коритник, Студеница, Рудно, Градац*;
- туристички локалитети / целине: *Беле Воде – Дајићи; Голијска Река; Врхови – Одвраћеница; Шереметовица – Кути – Плешин*, као јединствени туристички ризорт који је повезан скијалиштем "Голија".

Скијашко подручје Голије:

- протеже се 6,5 km северно и 7,5 km источно од базног ризорта Врхови-Одвраћеница. Подразумева изградњу модерног скијашког центра са свим припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре (скијашке стазе, ски-лифтови, итд.). Дефинисани капацитет скијашког подручја у коначној фази (око 17.000 истовремених скијаша), може се узети као укупни економски, социјални и еколошки прихватни потенцијал планине на дуги рок и претпоставља развој смештајног капацитета од око 25 хиљада лежачева (за коришћење у летњој и зимској сезони).

Електроенергетика:

- на напонском нивоу 35 kV планира се изградња шест трансформаторских станица 35/10 kV са пратећим водовима 35 kV. Градња нових ТС је неопходна, првенствено ради решавања проблема у квалитету снабдевања електричном енергијом (велика дужина водова 10 kV, чести и дужи испади напајања), а и због планираног убрзаног развоја зимског туризма. Крајњи циљ планираног решења је затварање прстена напајања на нивоу 35 kV.

Планиране акумулације, тзв. веће акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевање становништва:

- "Рокци" - профил за изградњу бране и формирање акумулације налази се на реци Ношници, притоци Моравице, око 2 km узводно од ушћа Ношнице у Моравицу (око 12 km од Ивањице);
- "Препрана" - у горњем току реке Студенице, око 17 km од Ушћа, односно око 30 km од извора реке;
- "Људска Река" - на Људској реци, притоци реке Рашке, на око 28 km од Новог Пазара;
- "Куманица" - на реци Моравици, на око 0,5 km низводно од ушћа Голијске реке, тј. на око 18 km узводно од Ивањице;
- "Градац" - на Градачкој реци, притоци Брвенице, око 1 km низводно од ушћа Лучке реке.

*Просторни план подручја посебне намене система хидроелектрана на Ибру
(„Службени гласник РС”, број 58/12)*

- доношењем овог плана створен је плански услов за реализацију система хидроелектрана на подручју реке Ибар, т.ј. дефинисано је просторно уређење, организација, заштита, коришћење инамена простора, као и други елементи значајни за подручје реке Ибар и систем хидроелектрана, а нарочито елементи за директну примену (подручје детаљне разраде плана);
- микролокације десет прибранских хидроелектрана (профили Лакат, Маглич, Добре Стране, Бела Глава, Градина, Церје, Главица, Ушће, Гокчаница и Бојанићи), као целина у којима долази до битних промена у коришћењу, уређењу, изградњи и заштити простора, се детаљно разрађују. У оквиру сваке микролокације могу се издвојити: објекти бране и хидроелектране са пратећим објектима (машинске зграде, трафостанице, приступни путеви, преводнице, итд.); акумулације, одређене котама нормалног успора; објекти у функцији

туризма (ресторани, етно куће, продавнице, објекти за водене спортове, итд.; локације потребне за измештање/изградњу инфраструктуре (5 локација/деоница у близини профила Маглич, Добре Стране, Бела Глава, Церје и Главица);

- подручје овог плана на територији града Краљева захвата целе КО: Баре, Богутовац, Бресник, Брезна, Гокчаница, Замчање, Маглич, Матаруге, Полумир, Прогорелица, Рудњак, Ушће и Церје.

*Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора
високотисног далековода 2x110 kV Краљево 3 – Нови Пазар 1
(„Службени гласник РС”, број 61/16)*

- посебна намена обухвата заштитни појас далековода 2x110 kV Краљево 3 – Нови Пазар 1 и подручје које је у непосредној физичкој и функционалној вези са далеководом, са припадајућим чвориштима и местима укрштања са другим инфраструктурним системима, као и подручјима која су у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором (заштитни појас и објекти и површине које је неопходно штитити од негативних утицаја коридора), односно утицајним зонама. Посебна намена дефинисана је детаљном разрадом са елементима за директно спровођење, односно за изградњу планираног далековода 2x110 kV Краљево 3 – Нови Пазар 1;
- подручје овог плана на територији града Краљева захвата целе КО: Ратина, Метикош, Драгосињици, Каменица, Мељаница, Брезна, Церје, Рудњак, Ушће и Тадење.

Консултовани су и други плански документи у обухвату овог Просторног плана:

На територији општине Ивањица:

- Просторни план општине Ивањица, "Службени лист општине Ивањица", број 3/13;
- План генералне регулације туристичке целине Беле Воде-Дајићи, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља, "Службени лист општине Ивањица", број 5/10;
- План генералне регулације туристичке целине Врхови – Одвраћеница, у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула, "Службени лист општине Ивањица", број 5/10;
- План детаљне регулације туристичке целине Голијска река, у склопу планинског ризорта Голија, "Службени лист општине Ивањица", број 5/10;
- План детаљне регулације за насељено место Девићи, "Службени лист општине Ивањица", број 9/15;
- План детаљне регулације за ски центар Голија на територији општине Ивањица, "Службени лист општине Ивањица", број 5/17;
- План детаљне регулације коридора инфраструктуре на подручју Просторног плана Парка природе "Голија" на територији општине Ивањица, "Службени лист општине Ивањица", број 5/18.

На територији града Краљева:

- Просторни план града Краљева, "Службени лист града Краљева", број 7/11;
- План генералне регулације Ушћа (измена), "Сл.лист града Краљева", број 8/09;
- План детаљне регулације за изградњу коридора инфраструктуре у обухвату Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Голија" (на територији града Краљева), "Службени лист града Краљева", број 16/18.

*Просторни план општине Ивањица
(„Службени лист општине Ивањица”, број 3/13)*

- у области развоја друмског саобраћаја, третиране су трасе "туристичког пута" у складу са смерницама из ППППН Парка природе Голија;
- у области развоја водопривредне инфраструктуре, планиране су акумулације за локално водоснабдевање, "Колешница", "Црна река" и "Вучак";
- у области развоја електроенергетске инфраструктуре, од постојеће трафостанице ТС 35/10 kV "Куманица", планиран је далековод 35 kV до планиране ТС "Дајићи" и даље ка ТС "Рудно" (град Краљево).

Просторни план града Краљева
("Службени лист града Краљева", број 7/11)

- у области развоја друмског саобраћаја, планирана је изградња обилазнице око манастира Студеница (државни пут I Б реда бр. 30), потпуна или делимична реконструкција општинских и некатегорисаних путева и изградња нових;
- у области развоја електроенергетске инфраструктуре, планирана је ревитализација и модернизација дистрибутивне мреже и постројења напона 35/10kV и 10/0,4kV.

3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Постојеће стање

3.1.1. Посебне намене подручја

У обухвату Просторног плана, издвајају се следеће посебне намене од значаја за концепцију планских решења:

1. *Кључна посебна намена: Манастир Студеница*, споменик културе изузетног значаја (XII век), *са својом заштићеном околином* (граница непосредне околине и природног простора манастира Студеница), која обухвата површину од 269,34 ха (делови КО Засад, Ушће, Брезова и Долац, град Краљево). Манастир је утврђен за споменик културе 1947. године, док је за непокретно културно добро од изузетног значаја утврђен 1979. године. Заштићена околина (граница непосредне околине и природни простор манастира) је утврђена 1988. године. У Листу светске баштине UNESCO, уписан је 1986. године, као споменик културе који са непосредном околином чини сагледиву културно-пејзажну целину. Манастир Студеница, заједно са групацијом споменичког наслеђа долине Ибра (Жича, Градац, Ђурђеви Ступови, Сопоћани), представља део међународне културно-туристичке руте "Трансроманика", која повезује европско наслеђе романичког периода. Овим Просторним планом предвиђена је детаљна разрада заштићене околине манастира Студеница, уз дефинисање посебних правила уређења, грађења и коришћења подручја, према утврђеним режимима заштите простора.

На подручју слива реке Студенице, у коме гравитациони центар чини манастир Студеница, идентификован је велики број споменика културе и евидентираних културних добара. Изузетан културно-историјски значај овог простора у коме доминира карактер сакралне топографије, свакако је условљен снажном улогом манастира Студеница. Његове вредности изразите су са аспекта духовне (нематеријалне) баштине, а испољавају се у садејству са материјалним наслеђем кога окружује особен природни предео. Приступ интегративне заштите и очувања овог простора подразумева унапређење интеракције између културног и природног наслеђа, односно духовних, материјалних и предеоних вредности, кроз увођење *концепта културног предела*, а у складу са међународном *Конвенцијом о заштити Светске културне и природне баштине, Европском конвенцијом о пределу* и другим ратификованим међународним и националним документима (*Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу, Закон о Просторном плану Републике Србије, Правилник о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја* и др.), који су основ за увођење овог концепта, односно којим се регулише планирање, управљање, заштита и очување културних предела. Из тог разлога се као посебна намена (везана за манастир Студеница) издваја и *културни предео "слив реке Студенице"*, као примарна предеона одлика планског подручја.

2. *Парк природе Голија*, утврђен за природно добро 2001. године. Увршћен је у еколошки значајна подручја (Голија – ЕМЕРАЛД RS0000030, Голија – IPA, Голија – IBA RS029IBA и Голија – PBA 09, а планирано је и уписивање у Рамсарску листу). Део Парка природе Голија је 2001. године стекао и међународни статус заштите (уписан је у Листу резервата биосфере МАВ програма UNESCO, као Резерват биосфере "Голија-Студеница" и до сада је једино природно добро на подручју Србије са тим статусом). Режим I степена заштите ("core area") на планском подручју обухвата 13 локалитета на укупно 485,1 ха (0,8% планског подручја), док режим II степена заштите ("buffer area") обухвата 14 делова планског подручја на укупно 2.951,2 ха (око 5% планског подручја). Режим III степена заштите ("transition area") се примењује на осталом делу простора Парка природе у

обухвату Просторног плана, односно на 38.925 ха (око 64% планског подручја). У обухвату Просторног плана, Парк природе Голија заузима површину од 42.361 ха (око 70% територије плана). Резерват биосфере "Голија – Студеница" је у целини унутар подручја Парка природе, па се наведени локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите налазе и у Резервату биосфере.

3. Планинско подручје Голије представља *примарну туристичку дестинацију (планински ризорт "Голија")* са комплетном целогодишњом туристичком понудом (регионална целина интегрисане понуде унутар туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“). Одрживи развој туризма на Голији, са Радочелом и Чемерном (као високопланинским подручјем од националног значаја, са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу), стратешко је питање привредног и социјалног развоја централне и западне Србије. Овај развој ће се базирати на презентацији и одрживом коришћењу културних и природних вредности (уз њихову интеграцију у јединствену туристичку понуду овог подручја и окружења), развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, као и интегрисању у шире туристичке просторе (планинска зона I реда „Увац-Голија-Копаник“; Ивањичко-Голијски туристички комплекс; туристички појас "Долина јоргована" – део европског пута културе "Трансроманика"). Најзначајнији туристички ресурси планског подручја:

а) *потенцијално скијашко подручје Голије* протеже се 6,5 km северно и 7,5 km источно од локалитета Врхови-Одвраћеница (око 25 km² у обухвату Просторног плана) и подразумева изградњу модерног скијашког центра (ски центар "Голија"), са свим припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре (скијашке стазе, ски-лифтови, ски-стадиони и др.). Капацитет скијашког подручја дефинисан ППППН Парка природе Голија, што је узето као укупни економски, социјални и еколошки прихватни потенцијал планине на дуги рок (око 17.000 истовремених скијаша), претпоставља развој одговарајућег смештајног капацитета за целогодишње коришћење (око 25.000 лежачева у коначној фази).

б) *туристички локалитети:*

б.1. *туристичке целине у оквиру планинског ризорта "Голија"* (чине јединствени туристички ризорт који је повезан скијалиштем):

- *Врхови-Одвраћеница* - туристички локалитет на гребен-развоју планине, једним делом у обухвату Просторног плана (КО Брусник и КО Коритник). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам;
- *Голијска Река* - вишенаменски туристички, шумарски и сточарски локалитет, на путном правцу ДП ПА реда број 197 (испод врха Јанков камен), једним делом у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе Голија;
- *Беле воде-Дајићи* – у целости у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Примарни центар Парка природе Голија;
- *Шереметовица-Кути-Плешин* – непосредно ван обухвата Просторног плана. Вишенаменски туристички, шумарски, научно-образовни и рекреативни локалитет.

б.2. *насеља са израженим туристичким функцијама:*

- *Ушће* (КО Ушће) – улазни пункт у планински ризорт и Парк природе "Голија" (са Ибарске магистрале);
- *Студеница* (подручје заштићене околине манастира Студеница, са припадајућим насељима у КО Засад, Ушће, Брезова и Долац) – примарни центар духовности и културе;
- *Градац* (подручје заштићене околине манастира Градац, ван обухвата Просторног плана) – центар духовности и културе;
- *Рудно* (КО Рудно) – секундарни центар на потезу Студеница - Градац, који помаже интеграцију споменичког наслеђа на међународној културно-туристичкој рути "Трансроманика", у јединствену туристичку понуду;
- *Придворица* (КО Врмбаје) – секундарни центар на потезу реке Студенице, који помаже интеграцију споменичког наслеђа у сливу Студенице (група цркава проглашених споменицима културе од великог значаја), у јединствену туристичку понуду;

- *Девихи* (КО Вионица и КО Чечина) – етно-село;
- *Остатија* (КО Коритник) – етно-село.

4. *Подручја са могућношћу коришћења хидропотенцијала:*

- *резервисан простор за изградњу вишенаменске хидроакумулације "Препрана" на реци Студеница* (КНУ = 665 mnm), са ужом зоном заштите. Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Студенице. Акумулација је планирана у горњем току реке Студенице (на око 17 km од Ушћа, а око 30 km од извора реке) и спада у тзв. веће акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевање становништва. Могуће намене акумулације – снабдевање водом становништва, енергетика, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода);
- *резервисан простор за изградњу система хидроелектрана на Ибру* (директна примена ППППН система ХЕ на Ибру). „Ибарске каскаде“ представљају систем од десет проточних хидроелектрана у границама мајор корита Ибра и саобраћајница. Три профила ХЕ (профили Ушће, Гокчаница и Бојанићи), налазе се на самој граници обухвата Просторног плана, док је профил Главица непосредно изван планског подручја. На сваком профили могу се издвојити: брана и хидроелектрана са пратећим објектима (машинска зграда, трафостаница, приступни пут, преводница и др.), акумулација одређене котом нормалног успора, као и објекти у функцији туризма (ресторан, етно-кућа, објекат за водене спортове и др.).

5. *Подручја реализације коридора магистралне/регионалне инфраструктуре:*

а) *енергетска инфраструктура:*

- *далековод 2x110 kV "Краљево 3" - "Нови Пазар 1"*, са заштитним појасом и подручјем које је у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором (објекти и површине које је неопходно штитити од негативних утицаја коридора), укључујући припадајућа чворишта и места укрштања са другим инфраструктурним системима (директна примена ППППН ИК високонапонског ДВ 2x110 kV "Краљево 3 - Нови Пазар 1");

б) *саобраћајна инфраструктура:*

- *обилазница око манастира Студеница*, на државном путу I Б реда број 30, у циљу заштите манастирског комплекса. Дужина планиране обилазнице је око 2,6 km. Од постојећег моста преко реке Студенице (1,4 km испред манастира, из правца Ушћа), обилазница иде левом обалом реке до 1,0 km иза манастира, планираним мостом прелази реку и спаја се са постојећим путем;
- *измештање дела државног пута I Б реда број 30, од Бајалских Кршева до Придворице*, уколико дође до реализације акумулације „Препрана“ на реци Студеници. Траса измештања се мора дефинисати кроз израду техничке документације предметне акумулације. Дужина планираног измештања је око 8,8 km.

3.1.2. Природни системи, природне вредности, предели и животна средина

Релјеф се одликује значајном морфолошком разноврсношћу и има планински карактер, с обзиром да највећи део територије лежи изнад 500 mnm. Најнижа тачка на подручју се налази на ушћу реке Студенице у Ибар (око 330 mnm), а највиша тачка је врх Јанков камен (1834 mnm). Доминантно место заузимају планине Голија, Радочело и Чемерно. Карактеристични су морфоструктурни облици као што су планински врхови, хорстови, псевдовулканске купе и крашке појаве (вртаче, увале, суве долине, јаме и пећине). У моделирању тектонских облика рељефа значајну улогу је имала хидрографска мрежа, усецајући бројне клисуре и дубодолине.

Хидрографска мрежа припада Црноморском сливу, веома је развијена и густина мреже се процењује на преко 2100 m/km². Хидрографску мрежу одређују сливови Студенице (улива се у Ибар код Ушћа), Моравице (са десним притокама); Ибра (са левим притокама) и других мањих водотока. Унутаргодишња расподела вода на речним токовима има одлике снежно-кишног режима, са обилним водама у пролеће. На планском подручју и у његовој околини се налази већи број минералних извора (најзначајнији у приобаљу реке и на подручју манастира Студенице, и на Одвраћеници), који се делимично користе или су предмет истраживања, а који представљају значајан развојни потенцијал (флаширање воде).

Инжењерскогеолошке карактеристике - распаднутост стенске масе, уз неповољне морфолошке услове, погодује развоју ерозионих процеса, као и бујичних активности планинских водотокова. Продукција наноса и његово трајно одношење нису равномерно распоређени на целом подручју. Од савремених егзогених процеса, јављају се и други облици и појаве, као што су: клизишта, јаружање и спирање, бујични токови, одроњавање и процеси карстификације. На планском подручју су издвојена поједина рудна поља (металогенетске јединице нижег реда) и регистровано је више појава чија експлоатациона вредност није утврђена.

Климатске карактеристике - разликују се три основна климатска рејона: долињски са брдским (до 700 mm, са умерено-континенталном климом, модификованом утицајем околних планина); прелазни-континентални (од 700 до 1300 mm, са кратким и свежим летима, топлих дана и свежих ноћи и дугим и оштрим зимама са доста снежних падавина); планински (преко 1300 mm, са оштрим и хладним зимама и кратким прохладним летима; највиши предели овог подручја одликују се субалпском климом).

Земљиште - примарно шумска земљишта ниских производних капацитета, угрожена ерозијом. Најнижи потенцијал имају плитка земљишта (литосоли и регосоли), која се појављују махом услед негативног утицаја човека (сечом шуме, гајењем кромпира и неких стрнина по стрмим нагибима, преоптерећивањем и разоравањем пашњака), што потенцира одношење земљишта ерозијом, водом, и ветром. Земљишта већег потенцијала не заузимају веће површине, а подложна су и ерозији ако су под ораницама, па се за њих мора применити тзв. заштитно искоришћавање, укључујући контурну обраду, обраду по изохипсама, увођење трава у плодоред, ђубрење стајским и минералним ђубривима која садрже калцијум и др. Највећи потенцијал и површину имају ранкери на различитим супстратима (дубоки су преко 20 cm, веома хумусни и налазе се махом под травњацима).

Вегетација, флора и фауна - планско подручје се издваја по већем квантитативном присуству терцијарних глацијалних реликтних врста, а утврђено је и присуство ендемичних и субендемичних врста. Због висинске разлике од око 1500 m, на овом подручју се среће репрезентативан спектар (око 20) шумских заједница. Доминирају чисте састојине у односу на мешовите. Евидентирано је више од 45 врста дрвећа, уз присуство племенитих лишћара, дивљих воћкарица, као и ретке и карактеристичне врсте жбуња и приземне флоре. У дрвном фонду бројније су лишћарске од четинарских врста. Ливаде и пашњаци су мозаично распрострањени на подручју и у односу на висински положај имају брдски, брдскопланински и планински карактер, а евидентирано је 15 ливадских фитоценоза. Констатоване орнитофаунистичке вредности указују на велику биолошку разноврсност, па се подручје може сматрати важним европским центром орнитолошке специјске и генетичке разноврсности.

Највећи део територије Плана представља *предео изразитих природних и предеоних вредности*, са аспекта генетске, специјске и екосистемске разноврсности и сценских квалитета предела. У оквиру предела се издвајају комплекси биотопа са изразитим представницима врста: шуме и експлоатационе шуме, отворена подручја са појединачним дрвећем и шумарцима, отворена подручја на сувим стаништима, њиве, ливаде и пашњаци, стајаће и текуће воде, и насеља. Око 70% планског подручја је заштићено као Парк природе, односно Резерват биосфере:

- *Парк природе "Голија"*, на основу Уредбе о заштити Парка природе Голија ("Службени гласник РС", број 45/01 и 47/09), заузима површину од 75.183 ha, од чега је у обухвату Просторног плана 42.361 ха (70% територије плана). По основу критеријума заштите природних вредности, подручје Парка природе зонирано је на три степена заштите, и то: I степен - 553,8 ha на 18 издвојених локалитета (0,74% територије Парка природе); II степен - 3.883,1 ha на 20 издвојених локалитета (5,16% територије Парка природе); III степен - 70.746,1 ha (94,10% територије Парка природе). У границама Просторног плана биланс зонираних површина је следећи: I степен - 485,1 ha на 13 издвојених локалитета (1,14% територије Парка природе у границама Просторног плана); II степен - 2.951,2 ha на 14 издвојених локалитета (6,97% територије Парка природе у границама Просторног плана); III степен - 38.925 ha (91,89% територије Парка природе у границама Просторног плана). У одељку I 1.2.1. *Опис границе Парка природе „Голија“* осим описа границе Парка природе "Голија", дат је и опис појединачних локалитета у режиму I и II степена заштите, уз утврђивање површине и обухвата (набрајањем шумских одељења и газдинских јединица, у складу са Уредбом и уз усаглашавање номенклатуре појединих одељења према у међувремену извршеној ревизији шумских основа).
- *Резерват биосфере "Голија - Студеница"* је у целини унутар подручја Парка природе "Голија" у границама Просторног плана (опис границе резервата биосфере дат у одељку I

1.2.1. *Опис границе Парка природе „Голија“*). Зонирање по основу заштите природе и режими заштите у Резервату биосфере идентични су са оним у Парку природе (локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите наведени у одељку 1.1.2.1. *Опис границе Парка природе „Голија“*).

Животна средина - квалитет животне средине у директној је вези са оствареним степеном економског развоја, популационим потенцијалима, обимом и структуром активности/функција и расположивим природним ресурсима, али и геодинамичким процесима и појавама (клизишта, ерозија). Животна средина је најугроженија непланским одлагањем комуналног отпада (у највећем броју случајева, на изузетно неповољним локацијама са становишта угрожавања животне средине, пре свега у речним долинама), као и ниским степеном комуналне опремљености (пре свега непостојањем система за евакуацију фекалних и отпадних вода), што потенцијално угрожава у овом тренутку висок квалитет површинских и подземних вода. Иако није изражен проблем прецрпљивања издани, каптирање се често врши на санитарно и технички неисправан начин, што (уз нерешено питање евакуације отпадних вода) загађује подземне воде и угрожава заштићене зоне изворишта регионалног и локалног значаја:

- *Ваздух* – загађење ваздуха је присутно у насељима по ободу подручја и у зонама рудника и каменолома (реч је о вредностима које су у границама максимално дозвољених концентрација, што указује на мали емисиони потенцијал присутних загађивача). Измерене вредности просечних годишњих депозиција сумпора, азота и тешких метала, указују на очуваност и висок квалитет ваздуха. На планском подручју не постоје мерне станице за праћење квалитета ваздуха.
- *Воде (површинске)* – квалитет површинских вода је у већем делу подручја очуван. Квалитет воде реке Студенице, не одговара по свим критеријумима захтеваној класи (на прелазу између захтеване и лошије класе). Воде реке Студенице (мерна станица Ушће) по критеријуму "укупан остатак при испаравању" се налазе у I класи, док се по критеријуму "биохемијска потрошња кисеоника за 5 дана" и "β-мезосапробност" налазе у II класи. Највише је присутно загађење органским материјама из насеља. Студеница је у изворишном делу чиста планинска река, као и сви остали водотокови којима ово подручје обилује.
- *Воде (подземне)* – иако се не јављају проблеми прецрпљивања издани (због мање густине насељености подручја), само каптирање се често врши на санитарно и технички неисправан начин. Такође, не врши се редовна санитарна контрола квалитета воде код каптираних изворишта. Ипак, загађивање подземних вода је, углавном, последица нерешеног питања евакуације отпадних вода, односно неадекватног третмана септичких јама у насељима. Ово је нарочито неповољно у подручјима незаштићених издани (дренирају се преко више извора) и заштићеним зонама изворишта регионалног и локалног значаја.
- *Земљиште* – угрожено је првенствено ерозијом, неодговарајућом обрадом, узоравањем пашњака и ливада на већим висинама и нагибима, употребом вештачких ђубрива и средстава за заштиту биља, неконтролисаним одлагањем отпада, као и загађивањем у зонама рудника и каменолома (без одговарајуће ревитализације и рекултивације).
- *Бука* – негативан утицај буке је локалног карактера (зоне рудника и каменолома, производни капацитети у насељу Ушће и др.).
- *Отпад* – комунални отпад се неплански одлаже, у највећем броју случајева, на неповољним локацијама са становишта угрожавања животне средине (речне долине, саобраћајнице и др.), што представља један од извора загађивања водних ресурса, а утиче и на загађивање и заузимање земљишта. Појављује се и неконтролисани отпад (обухвата пољопривредни отпад, шумски отпад, отпад из каменолома и др.), а знатно мање и индустријски отпад (у насељима у којима су лоцирани прерађивачки капацитети).

3.1.3. Културна добра

На планском подручју, према подацима надлежних Завода за заштиту споменика културе, налазе се следећа утврђена непокретна културна добра (НКД) - споменици културе:

- a. Непокретно културно добро од изузетног значаја, уписан на Листу светске баштине UNESCO:

1. Манастир Студеница (Брезова, град Краљево), XII век. Заштићена околина манастира Студеница: границе непосредне околине и природни простор манастира Студеница (КО Засад, Ушће, Брезова и Долац, град Краљево), укупне површине 269,34 ха.

За све радове на манастиру Студеница и његовој заштићеној околини, неопходно је прибавити услове Републичког завода за заштиту споменика културе.

- б. Непокретна културна добра од великог значаја - група цркава у околини манастира Студеница, утврђена за НКД од великог значаја Одлуком о утврђивању непокретних културних добара од изузетног и од великог значаја, "Службени гласник СРС" број 28/83:
 2. Црква Светог Николе у Палежу (КО Река, град Краљево), XIV век. Решење о утврђивању за НКД - споменик културе бр.1350/48 од 17.08.1948.год. (Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС);
 3. Стара црква (Црква Светог Ђорђа) у селу Врх (КО Врх, град Краљево), XVII век. Решење о утврђивању за НКД - споменик културе бр.1348/48 од 17.08.1948.год. (Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС);
 4. Црква Свете Богородице у Долцу (КО Долац, град Краљево), обновљена у XV веку. Решење о утврђивању за НКД - споменик културе бр.1349/48 од 17.08.1948.год. (Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС);
 5. Гробљанска црква Свете Катарине у Тадењу - засеок Косурићи (КО Тадење, град Краљево), XVI век. Одлука о проглашењу за културно добро - споменик културе бр. 633-4/93 од 7.05.1993.год. (СО Краљево);
 6. Гробљанска црква Светог Николе у Тепечима - засеок Железница (КО Тадење, град Краљево), XVII век. Одлука о проглашењу за културно добро - споменик културе бр. 633-3/93-I од 2.04.1993.год. (СО Краљево);
 7. Гробљанска црква Светог Алексија (Богочовека) у Милићима (КО Милиће, град Краљево), XVII век. Одлука о проглашењу за културно добро - споменик културе бр. 633-5/93 од 7.05.1993.год. (СО Краљево);
 8. Горња испосница у Савову (КО Савово, град Краљево), XIII век. Одлука о проглашењу за културно добро - споменик културе бр. 633-8/83 од 31.05.1983.год. (СО Краљево);
 9. Доња испосница у Савову (КО Савово, град Краљево), XIII век. Одлука о проглашењу за културно добро - споменик културе бр. 633-8/83 од 31.05.1983.год. (СО Краљево);
 10. Црква Светог Николе у Ушћу (КО Ушће, град Краљево), XIV век. Одлука о утврђивању за културно добро - споменик културе бр. 633-9/85 од 25.01.1985.год. (СО Краљево);
 11. Црква посвећена Светом Преображењу у Придворици (КО Врмбаје, општина Ивањица), XIII век. Решење о проглашавању за НКД - споменик културе бр.628/54 од 10.07.1954.год.(Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС).
- в. Непокретна културна добра (НКД):

1. Црква Никољача у Рудном (КО Дражиниће, град Краљево). Решење о утврђивању за НКД - споменик културе бр.1351/48 од 17.08.1948.год. (Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС);
2. Стара школа у Ушћу (КО Ушће, град Краљево). Одлука о утврђивању старе школе у Ушћу за споменик културе, "Службени гласник РС" бр. 126/07 од 28.12.2007.год.;
3. Кућа у којој је живео и радио Вењјамин Маринковић у Вионици (КО Чечина, општина Ивањица), крај XIX века. Одлука о проглашавању за НКД - споменик културе бр.633-1/85 од 7.05.1985.год. (СО Ивањица);
4. Црква Преображења у Дајићима - засеок Средња Река (КО Дајићи, општина Ивањица). Одлука о утврђивању цркве Преображења у Дајићима за споменик културе, "Службени гласник РС" бр. 51/97 од 13.11.1997.год.;
5. Грачки крст (КО Градац, општина Ивањица), XVIII век. Одлука о утврђивању Грачког крста за споменик културе, "Службени гласник РС" бр. 32/01 од 7.06.2001.год.;
6. Црква Светог Кузмана и Дамјана у Остатији (КО Коритник, општина Ивањица), XVII век. Одлука о проглашавању цркве Светог Кузмана и Дамјана у остатији за НКД - споменик културе бр. 633-2/92 од 27.11.1992.год. (СО Ивањица).

На непокретним културним добрима од великог значаја и непокретним културним добрима, као и у њиховој непосредној околини, не смеју се изводити било какви радови без претходно

прибављених услова надлежног Завода за заштиту споменика културе у Краљеву.

Досадашњим истраживањима утврђено је постојање бројних локалитета са археолошким садржајем и других градитељских објеката од интереса за службу заштите. Регистрована археолошка налазишта су из старијег гвозденог доба, са спорадичним налазима из старијих периода, а прате се и трагови материјалне културе из доба антике (све до краја VI века), док је период до XII века недовољно истражен и материјални остаци се не могу са сигурношћу датовати. У XII веку цело подручје је било значајно развијено, јер се налазило у средишту српске државе Рас.

г. Локалитети са археолошким садржајем и други евидентирани објекти од интереса за заштиту:

Град Краљево, КО Дражиниће:

1. Грчке колибе, насеље;
2. Старо гробље на Ливадама;
3. Стара кућа у Антонијевићима;
4. Стара кућа у Аксентијевићима;
5. Кућа Перише Дамљановића у Дражинићима (крај XIX века);
62. Штала у Дражинићима, народно градитељство.

Град Краљево, КО Рудно:

6. Црквина и Селиште, црква и насеље;
7. Старо гробље под Молитвом;
8. Гроб Мартић Радојице;
9. Турско гробље, некропола;
10. Пинге, рударство;
11. Тумул, некропола;
12. Старо село, насеље.

Град Краљево, КО Бзовик:

13. Грчко гробље, некропола;
14. Старо гробље;
15. Чиста у долини Бревине, металургија;
16. Грчко гробље у Гојићима, некропола.

Град Краљево, КО Река:

17. Грчко гробље у Дубу, некропола;
18. Црквина Св. Петра, објекат;
19. Старо село, насеље.

Град Краљево, КО Врх:

20. Грчко гробље, некропола;
71. Корита, локалитет;
72. Каменолом Бревина, локалитет.

Град Краљево, КО Долац:

21. Старо гробље, некропола;
22. Црквина у Врањеву (XIII-XIV век), објекат;
23. Црквина у Годовићима (XIV-XV век) и шљака, објекат и металургија;
63. Кућа Јордана Дугалића у Врањеву, народно градитељство;
73. Каменолом Годовић, локалитет.

Град Краљево, КО Брезова:

24. Стари водовод, инфраструктура;
25. Црква (Светог Николе) и старо гробље (XVI-XVII век), објекат и гробље;
26. Зидине, објекат;
27. Трапина, металургија;
28. Црквина у Годовићима (XIV-XV век) и шљака, објекат и металургија.

Град Краљево, КО Ушће:

- 29.Црквина у Белобраћи (XVI-XVII век), објекат и некропола;
- 30.Плавци, некропола;
- 31.Водично - Латинско гробље;
- 32.Црква Плавци;
- 33.Целепи, код активног гробља;
- 64.Пећина испосница у Коњици (XIII-XIV век).

Град Краљево, КО Засад:

- 34.Црквина Св.Илије у Батини, објекат;
- 35.Тумули, некропола;
- 36.Градачко брдо, утврђење.

Град Краљево, КО Орља Глава:

- 37.Дебели јасен и трагови рударења у долини јасенске реке;
- 38.Пинге, рударење;
- 39.Грчко гробље на Рашћу (Бажале), некропола;
- 40.Старо гробље у Бажалама;
- 41.Старо гробље у Орљој Глави;
- 42.Црквина у Бажалици (XVI-XVII век), објекат;
- 65.Кућа Радојка Бажалца (Бажале), народно градитељство;
- 66.Кућа Вукашина Бажалца (Бажале), народно градитељство.

Град Краљево, КО Милиће:

- 43.Дуварине и Средње Ливаде, насеље и металургија;
- 44.Шићи - Грчко гробље, некропола;
- 45.Витловача, насеље;
- 46.Јажа, трагови рударења;
- 47.Блекино брдо, насеље;
- 48.Молитва, некропола и објекат;
- 49.Грчко гробље и старо гробље;
- 67.Кошара сибара у Раленовићима, народно градитељство.

Град Краљево, КО Баково:

- 50.Старо гробље;
- 51.Селиште, насеље;
- 52.Џиновско гробље, некропола;
- 53.Старо гробље и Селиште, гробље и насеље;
- 54.Црквина (Живичка), објекат;
- 68.Градина, утврђење;
- 69.Кућа, штала и сенара Александра Ракића у Калудри, народно градитељство.

Град Краљево, КО Савово:

- 55.Црква Св.Јована (XIII век), црквина и гробље;
- 70.Градина, утврђење.

Град Краљево, КО Мланча:

- 56.Грчко гробље, некропола;
- 57.Стара кућа и домаћинство.

Град Краљево, КО Тадење:

- 58.Савранција - Иванов гроб;
- 59.Потез Видовача у Железници, некропола;
- 60.Црквина у Тепечима (XVI-XVII век);
- 61.Кућа Миодрага Вучковића у Железници, народно градитељство.

Опитина Ивањица, КО Врмбаје:

1. Јеринин град у Придворици, утврђење;
2. Тумул;
3. Црквина;
4. Келије у Придворици, утврђење;
5. Крајпуташи;
41. Кућа и штала Љубише Станића у Врмбаји, народно градитељство.

Општина Ивањица, КО Добри До:

6. Грчке куће;
7. Црквина (посвећена Благој Марији) и старо гробље у Головши (XV век);
8. Тумул;
9. Дуварине;
10. Црква брвнара (XVI-XVII век) у Грабљу (Вељовићи) и грчко гробље;
42. Кошара сибара у луговима изнад Вељовића, народно градитељство.

Општина Ивањица, КО Чечина:

11. Црквина (XV век);
12. Грчко гробље;
13. Римска чесма;
14. Старо гробље на Молитви;
15. Старо гробље у Девићима (са Црквом Св. Луке - поч. XX века, на старијим темељима);
43. Кућа Славољуба Гиздавића у Чечини, народно градитељство;

Општина Ивањица, КО Коритник:

16. Црквина;
17. Црква и старо гробље под Молитвом;
18. Дуварина;
19. Градиште;
20. Самоковска река (обале реке и непосредна околина);
21. Градина у Остатији, утврђење;
22. Црквина у Остатији;
23. Тоцилина;
24. Рударење;
25. Грчко гробље;
26. Кућишта;
27. Гробље у Плочнику.

Општина Ивањица, КО Вионица:

28. Црква (Св. Спиридона) и старо гробље у Доњим Перишићима.

Општина Ивањица, КО Брусник:

29. Грчко гробље;
30. Црква (Свете Ане) у Муњићима (Карадак) - почетак XX века (на старијим темељима);
31. Црквина (XV-XVI век);
32. Тумул;
33. Колибе.

Општина Ивањица, КО Дајићи:

34. Шумске куће на Голијској реци;
35. Кулина;
36. Грчке куће;
37. Споменик у ливади.

Општина Ивањица, КО Градац:

38. Црквина у Бабићима (XVI-XVII век);
39. Градина;
40. Стара црква.

На наведеним локалитетима са археолошким садржајем и другим евидентираним објектима од интереса за заштиту, као и у њиховој непосредној околини (пречник 150 m), није дозвољено извођење било каквих земљаних радова без посебних услова надлежног Завода за заштиту споменика културе у Краљеву.

Уколико се приликом извођења земљаних радова открије до сада непознат културни слој, извођач радова и инвеститор су дужни да радове обуставе и о томе обавесте надлежну службу заштите, како би се предузеле одговарајуће мере заштите откривеног археолошког материјала, а након увида у овај материјал и друге одговарајуће мере и истраживања.

На планском подручју се примењују и одредбе међународних конвенција које је потписала и ратификовала Република Србија, а којима се регулише заштита и очување културног наслеђа и културних предела.

Манастир Студеница

Студеница, као најзначајнији манастирски комплекс средњовековне Србије и данас представља велики културни и духовни центар српског народа. Од XII века, када је основана од стране Стефана Немање (Св. Симеон), ова монашка заједница ни у једном тренутку није прекидала свој вишевековни живот, чији се културни слојеви препознају у низу градитељских и сликарских остварења. Задужбина и гробница родоначелника династије Немањића, служила је као узор многим владарима ове лозе, не само као подстицај за подизање маузолеја који би наликовали Богородичиној цркви, већ и као место где би могли дати свој лични допринос.

Манастирски комплекс се састоји од низа грађевина које чине особену архитектонску целину, затворену скоро кружним зидом, ојачаним са две утврђене капије. Комплекс је лоциран на пространој заравни изнад реке Студенице, окружен претежно пошумљеним падинама и огранцима околних планина. Средњовековно језгро манастира Студеница чине: главни храм посвећен Богородици, тзв. Богородичина црква (саграђен између 1183. и 1198. год.), са спољном, тзв. Радослављевом припратом (око 1230); црква Св. Николе, тзв. Никољача (3-4. деценија XIII века); црква Св. Јоакима и Ане, познатија као Краљева црква (до 1314); остаци цркве Св. Јована и конака (XIII-XIV век); трпезарија (XIII век); бедеми са кулама и остаци темеља више грађевина сакралне или профане намене. Каснијем добу припада конак из XVI века и новије зграде намењене становању и обављању других манастирских функција. Манастир поседује богату ризницу (иконе, богослужбени предмети), лапидаријум, библиотеку и архив, који сведоче о непрекинутом току монашког живота у Студеници, кроз векове. Изван манастирског комплекса постоји низ објеката функционално и културно-историјски везаних за манастир: испоснице, цркве, остаци средњовековних насеља и путева, водовод, мајдани и др. Упоредо са неимарима, у Студеници су радили и бројни сликари, од оних који су ремек-делима византијског живописа XIII века обележили пут српског средњовековног сликарства, до зографа XIX века.

Најважнији споменик манастирског комплекса представља Богородичина црква, најзначајније и најрепрезентативније остварење архитектонског стила названог "рашка школа" (формиран крајем XII века, а последње значајне изданке дао средином XIV века). Настао као одраз специфичног положаја и политичке оријентације српске државе, овај стил, имајући изворе и у Византији (план, простор и структура грађевине) и на Западу (романичка концепција спољних облика и архитектонских детаља), дао је јединствена уметничка остварења. Богородичина црква је једнобродна, са куполом, споља озидана белим мермером, док њене портале, прозоре и конзоле краси архитектонска скулптура која спада у врхунске домете средњовековне пластике. Зидне слике Богородичине цркве (из 1208/9.год., допуњене зидним сликама из 1569.год.), су прво очувано дело монументалног стила, који одликују једноставност и ширина обраде, мирноћа и свечаност фигура, уздржане емоције и тежња ка апстрактном и трансцеденталном. Након Немањине смрти, ктиторска права над манастиром наслеђују његови синови и њихови наследници, а владар заправо постаје ктитор. Немањин унук Радослав дозидео је пространу спољну припрату уз Богородичину цркву, а праунук Милутин подигао је почетком XIV века у студеничкој порти тзв. Краљеву цркву. Добро очуване фреске Милутинове задужбине, по стилској префињености, колористичкој хармонији и брижљивој уметничкој обради немају премца у српском сликарству тога времена.

Манастир Студеница је споменик културе изванредне универзалне вредности на којем се непрекидно изводе заштитни радови, како би се сачувао комплетан и нетакнут скуп атрибута који преносе ову вредност (обликовност, материјализација, функција и др.). Конзерваторско-рестаураторски радови се спроводе оригиналним материјалима и традиционалним техникама, и не представљају претњу аутентичности споменика културе. Прате их детаљна архитектонска,

уметничка, археолошка и историјска документација, која оправдава њихов избор и осигурава њихову аутентичност.

Решења и одлуке о заштити манастира Студеница и његове околине (правна заштита):

- Решење о утврђивању манастира Студеница за непокретно културно добро - споменик културе, број 421/47 од 25.10.1947.год. (решење је донето од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика НРС - основ за упис у централни регистар Републичког завода за заштиту споменика културе, редни број СК 158 од 05.04.1982.год., односно локални регистар Завода за заштиту споменика културе Краљево, број 4 од 03.02.1982.год.);
- Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног и од великог значаја, "Службени гласник СРС" број 14/79 (овом одлуком је манастир Студеница утврђен за непокретно културно добро - споменик културе од изузетног значаја);
- Одлука о утврђивању границе непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница, број 350-22/88 од 29.12.1988.год. (одлука је донета од стране Скупштине општине Краљево и објављена у "Службеном листу општине Краљево" број 13/88 од 29.12.1988.год. - заштићена околина укупне површине 269,34 ха обухвата парцеле које се налазе у оквиру КО Засад, Ушће, Брезова и Долац);
- Решење о стављању под заштиту државе стабла зеленике/божиковине (*Plex aquifolium*) у дворишту споменика културе манастира Студеница, број 633/3 од 30.10.1970.год. (решење је донето од стране Скупштине општине Краљево).

Манастир Студеница је уписан 1986.год. у UNESCO-ву "Листу светске баштине" под бројем С 389, на основу одлуке донете на седници Комитета за светску баштину, одржаној 24-28.11.1986.год., према следећим критеријумима:

- критеријум 1: у Краљевој цркви налазе се најлепше фреске које су сликали Михаел и Еутихиос из Солуна, међу којима се посебно истиче циклус из живота Богородице, који спада међу најлепше византијске живописе.
- критеријум 2: Богородичина црква служила је као модел за друге цркве изграђене у препознатљивом стилу Рашке школе, која чини посебну грану у источној средњовековној црквеној архитектури (Бањска, Дечани, Св. Архангели у Призрену). Зидне слике изведене 1208/09. године спадају међу прве примере "монументалног стила", који се појавио у различитим регионима након пада Цариграда (1204. године), и представља прекретницу у историји византијске, али и западне уметности.
- критеријум 4: Студеница је изузетан пример манастира у Српској православној цркви. Осим што унутар свог кружног зида чува низ изванредних споменика (цркве, трпезарије и монашки конаци из периода од XIII до XVIII века), има и изузетно значајно окружење. У заштићеној околини налази се низ цркава и испосница, каменолом мермера од кога су исклесани блокови Богородичине цркве, као и остаци средњовековног насеља за обрађиваче камена.
- критеријум 6: Студеница представља значајну тачку средњовековне српске историје. Ту су посмртни остаци родоначелника династије Немањића и оснивача Студенице, Стефана Немање (Св. Симеона) и његове супруге Анастасије, као и посмртни остаци, покров и ковчег првог српског краља, Стефана Првовенчаног. Одавде је Св. Сава основао аутокефалну Српску православну цркву. Све до данас Студеница је остала културни и духовни симбол српског народа.

Овим Просторним планом предвиђена је детаљна разрада (на нивоу регулационог плана) заштићене околине манастира Студеница (непосредна околина и природни простор манастира), уз дефинисање посебних правила уређења, грађења и коришћења подручја, према утврђеним режимима заштите простора (природна и културна добра), а за потребе директног спровођења плана и стварања планског основа за утврђивање јавног интереса.

3.1.4. Туризам

Према Просторном плану Републике Србије 2010-2020 (ППРС), планско подручје је део туристичког кластера "Средишња и западна Србија". Према Регионалним просторним плановима (РПП), планско подручје припада "Ивањичко-Голијском туристичком комплексу" у оквиру "Моравско-Драгачевског туристичког рејона са Голијом", односно туристичкој зони "Планинска зона

I реда" и туристичком правцу "Долина јоргована". У овом туристичком простору формира се регионална целина интегрисане понуде унутар туристичког кластера, која обухвата *примарну туристичку дестинацију "планински ризорт Голија"* - високопланинско подручје Голије са Радочелом и Чемерном, које се интегрише у шире туристичке просторе: планинска зона I реда "Увац-Голија-Кобаоник", "Ивањичко-Голијски" туристички комплекс, туристички појас "Долина јоргована" и европски пут културе "Трансроманика".

Просторни развој туризма засниваће се на валоризацији евидентираних туристичких потенцијала, који предодређују коришћење планског подручја за развој појединих видова туризма (регионалног, националног и међународног значаја). Тако је планинска зона I реда (подручје Голије које се надовезује на суседне планине), према препознатим природним, антропогеним и манифестационим реперима, погодна за планински, ловни, спелеолошки, сеоски, еко, агро, спортско-рекреативни, манифестациони, излетнички, културни и верски туризам. Туристички појас "Долина јоргована" (долина Ибра са Ибарском магистралом), која пресеца планинску зону и представља целовито подручје са најзначајнијим споменицима културе и простор где су створени темељи српске средњовековне државе, њене духовности и културе (стари град Рас, манастири Жича, Градац, Студеница, Ђурђеви Ступови и Сопоћани, који су део међународне културне баштине - "Трансроманика", UNESCO листа светског наслеђа), погодна је за развој културног, манифестационог, едукативног и истраживачког туризма, који се мора развијати као посебан национални програм (у циљу афирмације и презентације културне баштине), а не као комплементарни програм туристичке понуде Голије или Кобаоника.

Најзначајнији просторни ресурси планског подручја, као основ за будућу туристичку понуду:

- *потенцијално скијашко подручје Голије* (око 25 km² у обухвату Просторног плана) са ски-центром "Голија", максималног капацитета 17.000 истовремених скијаша (дугорочни економски, социјални и еколошки прихватни потенцијал скијашког подручја, који је дефинисао ППППН Парка природе "Голија");
- *туристичке целине* повезане скијалиштем, које чине јединствени планински ризорт "Голија": туристички локалитет *Врхови-Одвраћеница* (делимично у обухвату Плана) - центар за зимски спортско-рекреативни туризам; вишенаменски туристички, шумарски и сточарски локалитет *Голијска Река* (делимично у обухвату Плана) - центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе "Голија"; туристички локалитет *Беле воде-Дајићи* (у целости у обухвату Плана) - примарни центар Парка природе "Голија"; вишенаменски туристички, шумарски, научно-образовни и рекреативни локалитет *Шереметовица-Кути-Плешин* (непосредно ван обухвата Плана);
- *насеља са израженим туристичким функцијама*: *Уиће* – улазни пункт у планински ризорт и Парк природе "Голија"; *Студеница* (подручје заштићене околине манастира Студеница, са припадајућим насељима) – примарни центар духовности и културе; *Градац* (подручје заштићене околине манастира Градац, непосредно ван обухвата Плана) – центар духовности и културе; *Рудно* – секундарни центар на потезу Студеница-Градац (интеграција споменичког наслеђа на рути "Трансроманика"); *Придворица* – секундарни центар на потезу реке Студенице (интеграција споменичког наслеђа у сливу Студенице); *Девићи, Остатија* – етно-села.

Процењује се да на планском подручју има око 1.200 лежаја, од чега је око 400 лежаја у сеоским туристичким домаћинствима и другим облицима приватног смештаја (рачунајући и понуду некатегорисаног смештаја). Попуњеност капацитета достиже највише 25%. Сви изграђени туристички капацитети нису у функцији. Процењује се, да је капацитет угоститељских објеката око 1.500 столица. Пратећи садржаји су малобројни и скромни, а чине их терени за спорт и рекреацију (трим стазе „здравља”, маркиране планинарске стазе, терени за мали фудба/кошарку, терени за тенис, фудбалско игралиште) и скијашка инфраструктура (два ски лифта на локалитету Кула на Одвраћеници; ски-лифт и беби ски-лифт на Дајићком брду; успињача и ски стаза у Голијској реци).

Туристичка понуда је ограничена на излетнички туризам (углавном једнодневни излети), рекреативну наставу, верски туризам, ђачке екскурзије и одмор у време летњег/зимског распуста. Генерално, може се рећи да због ограниченог обима и ниже категорије смештаја, недостатка пратећих садржаја и ванпансионске понуде, као и неадекватног маркетиншког приступа, планско подручје има врло малу посету и број ноћења, а самим тим и слабе економске ефекте, како за предузетнике, тако и за локалне заједнице.

Климатски услови (дужина трајања и висина снежног покривача, количина снежних падавина), према до сада расположивим подацима, представљају потенцијал за развој зимских

спортско-рекреативних активности. Због глобалних климатских промена (ефекат глобалног загревања, који утиче на погоршање снежних услова), требало би рачунати са ажурним и прецизним метеоролошким подацима, како би се испитала оправданост улагања у изградњу скијашке инфраструктуре (укључујући и време враћања уложених средстава).

3.1.5. Привредни развој

Према степену развијености јединица локалних самоуправа, а на основу *Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину* ("Сл. гласник РС" бр. 104/14), град Краљево и општина Ивањица спадају у трећу групу, односно у групу недовољно развијених јединица локалне самоуправе, чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека.

Главни проблеми привредног развоја су: недовољна диверзификација привредних активности (најзначајнији привредни субјекти и највећи део привредних активности се одвија у градским/општинским и индустријским центрима, ван планског подручја), слаба инфраструктурна опремљеност, депопулација, неповољна старосна и образовна структура становништва и др.

Главна привредна делатност је традиционална пољопривреда (сточарство, воћарство и ратарство), чије су основне одлике: екстензивност; ниски приноси и продуктивност; велика зависност од климатских услова; производња која је намењена задовољењу личних потреба домицилног становништва, без (или са врло мало) тржишних вишкова. Поред пољопривреде, шумарство је једна од основних делатности на планском подручју - осим експлоатације дрвета (у складу са ограничењима везаним за зоне заштите природних и културних добара и опште принципе заштите животне средине), шуме омогућавају повољне природне услове за сакупљање аутохтоног лековитог биља, гљива и шумских плодова.

Планско подручје карактерише релативно слаба развијеност делатности терцијарног сектора (трговина, угоститељство, туризам и саобраћај). С обзиром на повећање потреба за различитим врстама услуга које је у планском периоду неопходно обезбедити, сходно очекиваном развоју туризма и пројектованом броју туриста (исхрана, приступ телекомуникацијама, угоститељске, хотелијерске, туристичке и друге услуге), очекује се пораст нивоа конкурентности локалне привреде (пре свега кроз одрживи развој туризма, угоститељства, хотелијерства, пољопривреде, занатства, домаће радности и др.), што ће као резултат имати позитиван финансијско-економски ефекат на локалне заједнице, али и на шире подручје.

Пољопривреда

Повољни природни услови, квалитет пољопривредног земљишта и климатски услови, омогућили су развој разноврсне пољопривредне производње. Главна привредна делатност највећег броја насеља у обухвату Просторног плана је традиционална пољопривреда (сточарство, воћарство и ратарство).

Воћарство је једна од најзначајнијих и најразвијенијих грана пољопривреде. У производњи је традиционално заступљена производња шљива и јабука, уз све атрактивнију производњу јагодичастог и бобичастог воћа. Малинарство у оквиру јагодастог воћарства заузима најзначајније место, и из године у годину повећавају се површине под овим воћем. Располаже се и хладњачама, које служе за складиштење сировинске базе и прераду воћа.

Сакупљање шумских плодова и лековитог биља је грана која, у складу са успостављеним режимима заштите простора, у последње време све више добија на значају. Такође, за заштићено подручје, као прихватљиви вид пољопривредне производње, јавља се органска пољопривредна производња (без примене хемијских средстава и на одржив начин).

Стоочарство по вредности производње и економском значају није у складу са расположивим агроекономским условима. Број и састав сточног фонда далеко је испод потенцијала крмне основе, па тим и испод потреба за одржавањем органске структуре земљишта. Узгој стоке се углавном спроводи на индивидуалним пољопривредним газдинствима, где се одвија проста репродукција сточног фонда. Карактеристично је континуирано смањење сточног фонда и изумирање традиционалног бачијарења (постоји мањи број регистрованих активних бачишта на ивањичкој страни Голије). Најзначајније су три гране сточарства: свињарство, овчарство и говедарство. Планско подручје испуњава све услове за интензивно бављење овим гранама, као и за производњу млека и млечних производа, меса и месних прерађевина. Живинарство је развијено, али не у фармерском интензивном типу производње (углавном, за потребе домаћинства). Коњарство је некада било значајно, када су се коњи користили за рад и вучу, али се применом механизације укинула потреба за коришћењем коња у пољопривредним

радовима, па се тако смањило и њихов број (евентуални повратак овој сточарској грани, употпунио би туристичку понуду планског подручја). Савремена пољопривредна производња укључује и пчеларство - приноси по једној кошници у просеку се крећу и до 20 kg (у просечно цветној години и уз повољне климатске услове). Козарство последњих година све више добија на значају и становништво се враћа овој грани сточарства, с обзиром да је козје млеко веома цењено у сектору органске производње. За интензивирање сточарске производње веома битно је удруживање пољопривредника, развој прерађивачког сектора, отварање мини фарми и организован откуп производа.

Ратарска производња је сегмент пољопривреде који је већим делом усмерен на развој сточарства - најзаступљенија је производња сточног крмног биља и трава са природних ливада. Постоји тенденција смањења интензивног коришћења обрадивих површина (иначе скромног обима), повећање површина под пашњацима и ливадама на нижим котима, али и зарастање високо планинских пашњака и ливада. Највеће обрадиве површине налазе се под културом кукуруза, а затим и пшенице, као житарице са најдужом традицијом гајења на овом подручју. На подручју Просторног плана, посебно у атарима насеља општине Ивањица, заступљена је и производња хељде - производи од хељде су препознатљиви за ивањички крај и уврштени су у туристичку понуду ове општине. Повртарство је углавном везано за производњу кромпира (посебно је познат ивањички кромпир), који има значајније приносе и остварује тржишне вишкове (с обзиром на природне услове који погодују овој култури, производња се сматра скромном).

Шумарство

Шумарство је, поред пољопривреде, једна од основних делатности на подручју Просторног плана. Државним шумама и шумским земљиштем на планском подручју газдује ЈП „Србијашуме”, посредством шумских газдинстава из Краљева (ШГ "Столови"), Ивањице (ШГ "Голија") и Рашке (ШГ "Шумарство"), које покривају више газдинских јединица (Чемерно, Ђаковичке планине, Горња Студеница, Студеница - Полумир и Гокчаница; Црепуљник, Клековица, Дајићке планине, Брусничке шуме, Бисер вода - Црни врх - Лучка река, Кољешница, Цмиљевац - Букова глава, Голија и Оштри врх - Лучка река; Влашица - Трешпенац, Диван - Локва - Брезе - Зимовник и Бисер вода - Враћи крш - Лиса - Борје).

Основна намена шума је производња техничког дрвета, заштита земљишта од ерозије, стална заштита шума (изван газдинског третмана), парк природе. На обухваћеним површинама се налазе састојине јове, граба, букве, бора, смрче, јеле, цера, китњака, сладуна, шибљак и шикара, као и вештачки подигнуте састојине белог и црног бора, смрче, јеле и других четинара. Степен угрожености шума од пожара, у зависности од заступљене састојине, креће се од I - VI степена угрожености. Обухваћене су шуме високе заштитне вредности: НCVF-1 (подручја која на глобалном, државном или регионалном нивоу садрже значајну заступљеност биодиверзитета) и НCVF-4 (подручја која пружају основне природне користи у критичним ситуацијама). У оквиру Парка природе "Голија" (управљач ЈП "Србијашуме"), утврђени су режими заштите (I, II и III степена), ради очувања вредности и побољшања стања: шума и значајних шумских екосистема; обележја предела; културних добара и њихове околине; основних природних ресурса (воде, земљиште и биљни покривач); биолошке разноврсности и гео-наслеђа.

Шумовитост од око 50 %, указује да је планско подручје већим делом обрасло шумом, што представља један од основних ресурса развоја, без обзира на посебне намене и режиме заштите. Просечна запремина (250 m³/ha) и прираст дрвне масе (5.7 m³/ha) су далеко изнад републичког просека. Доминирају шуме високог узгојног облика (око 70% од укупне обрасле површине), а затим изданацке шуме, културе и вештачки подигнуте састојине, шикаре и шибљаци. Под антропогеним утицајем донекле је измењен квалитативни састав високих шума (преко 10% од укупне обрасле површине чине разређене или деградиране високе шуме).

Производни потенцијал планског подручја се користи са 70% у односу на производну снагу станишта, а пропратни ефекти су умањена стабилност и умањени полифункционални ефекти, уз отежане услове за газдовање шумама у целини. На планском подручју је присутна првенствено примарна обрада дрвних сортимената, док је прикупљање секундарних производа и њихова прерада ограниченог обима.

Осим одрживог коришћења шума у складу са општим принципима заштите животне средине, планско подручје обилује повољним природним условима за сакупљање и производњу аутохтоног и плантажног лековитог биља (глог, крушина, зова, липа, дивља ружа, клека, јагорчевина, хајдучица, кичица, линцура, мајчину душица, кантарион, враниловка, плућњак, коприва и др.), гљива и шумских

плодова (боровница, купина, шумске јагоде, шипурак и др.), што се показало економски исплативим. Организована производња лековите биљне сировине и садног материјала се може одвијати кроз ратарску производњу, сакупљање самониклих биљака и производњу етарских уља. У том контексту се може размишљати и о сертификацији еколошки чистог подручја, органској производњи, производима са "географски дефинисаног подручја" и сл.

Ловна привреда

На планском подручју се налази већи део ловишта "Голија" и мањи део ловишта "Троглав-Чемерно", којима газдује ЈП „Србијашуме”, посредством шумских газдинстава "Голија" Ивањица и "Столови" Краљево. Ловишта се разликују по степену уређености, опремљености, матичном фонду и одстрелу главних врста гајене дивљачи. У ловиштима постоје: терени за обуку ловачких паса, прихватилиште за дивље свиње, хранилишта за крупну и ситну дивљач, солишта, прихватилишта за фазанску дивљач, чеке на дрвету, шумарски објекти, шумски путеви и стазе (преко 150 km). Заступљене су следеће врсте дивљачи: ловостајем заштићена дивљач (срна, дивља свиња, зец, јазавац, куна златица и куна белица, пух, веверица, шумска шљука, дивљи голуб гриваш, јастреб кокошар), дивљач ван режима заштите (вук, твор, лисица, свраке, сива ворана) и дивљач заштићена трајном забраном лова (ласица, еја, соко, мишар, сова ушара, шумска сова, ћук, гавран, орао, тетреб). Најраспрострањеније, економски и ловно најзначајније врсте су крупна и ситна длакава дивљач и пернате дивљачи, а затим и јеленска дивљач. Због изостанка адекватних узгојних мера и материјалне подршке, бројно стање основног матичног фонда и одстрел главних врста гајене дивљачи врло је скроман и вишеструко мањи у поређењу са природним одликама станишта и економским капацитетом.

Просторним планом је обухваћено рибарско подручје "Голија" којим газдује управљач Парка природе "Голија", у складу са важећим програмом управљања Парком природе и *Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда* ("Службени гласник РС" бр. 128/14 и 95/18-др.закон). Рибарско подручје је, према абиотичким и биотичким карактеристикама вода, типично салмонидно, па је поточна пастрмка најчешћа врста, посебно на надморским висинама изнад 500 m. Испод 500 mnnv, поред пастрмке, воде насељавају и двопруга уклија и поточна мрена. Забележено је присуство поточног рака, а срећу се и пиор (слив Моравице) и пеш (део горњег тока Студенице).

Рударство и коришћење минералних сировина

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања минералних ресурса*, и то:

а) Истражна поља:

- предузеће: НИС а.д., Нови Сад; територија: Републике Србије јужно од Саве и Дунава; број решења: 310-02-059/2010-06; минерална сировина: нафта и гас; лист у катастру: 1915;
- предузеће: Rockstone Group д.о.о., Каћ; територија: општина Рашка и град Краљево; локалитет: Биљановац; број решења: 310-02-01767/2016-02; минерална сировина: Pb, Zn, Cu; лист у катастру: 2260.

б) Апликанти за истраживање:

- предузеће: Павловић к.д., Рашка; локалитет: Јоковска вратница; број решења: 310-02-01261/2017-02; минерална сировина: мермер као АГК;
- предузеће: Карамела Коп, Баљевац; локалитет: Голија; број решења: 310-02-01212/2017-02; минерална сировина: /;
- предузеће: Pit Project д.о.о, Београд; локалитет: Александровац; број решења: 310-02-00328/2018-02; минерална сировина: Cu;
- предузеће: Медголд истраживања д.о.о, Београд; локалитет: Ушће; број решења: 310-02-00245/2017-02; минерална сировина: Au, Ag, Pb, Zn, Cu;
- предузеће: Медголд истраживања д.о.о, Београд; локалитет: Чеховиште; број решења: 310-02-00276/2017-02; минерална сировина: Au, Ag, Pb, Zn, Cu;
- предузеће: Medbase Metals д.о.о, Београд; локалитет: Чемерно; број решења: 310-02-00809/2018-02; минерална сировина: Cu, Co;
- предузеће: Pit Project д.о.о, Београд; локалитет: ТС Запад; број решења: 310-02-00386/2018-02; минерална сировина: Cu и пратећи метали;
- предузеће: Geo Consulting Studio д.о.о, Београд; локалитет: Црна Стена-Смрдључ, полигон 2; број решења: 310-02-00948/2018-02; минерална сировина: Cu и пратећи метали;

На основу службене евиденције катастра експлоатационих поља које се води у Министарству рударства и енергетике, утврђено је да на простору који је обухваћен Просторним планом постоје следећа *експлоатациона поља*:

а) Неметаличне сировине:

- предузеће: ЈП ПЕУ Ибарски рудници каменог угља, Баљевац; лежиште: Ђаково; број решења: 310-02-00026/2006-06; минерална сировина: доломит; лист у катастру: 484; број у ГИС бази: 375;
- предузеће: Рудник магнезита Богutowaц, Краљево; лежиште: Голо брдо код Ушћа; број решења: 02-9883/1 (1966.год.); минерална сировина: магнезит; лист у катастру: 201; број у ГИС бази: 246;
- предузеће: Украс, Нови Пазар; лежиште: /; број решења: 04-4422/2 (1962.год.); минерална сировина: мермер; лист у катастру: 108; број у ГИС бази: 286;
- предузеће: Индустија и рудници Украс, Нови Пазар; лежиште: Бела стена; број решења: 02-310-452/69 (1969.год.); минерална сировина: украсни камен; лист у катастру: 241; број у ГИС бази: 254;
- предузеће: Украс, Нови Пазар; лежиште: Котлине; број решења: 04-4422/2 (1962.год.); минерална сировина: мермерисани кречњак; лист у катастру: 107; број у ГИС бази: 285;

б) Енергетске сировине:

- предузеће: ЈП ПЕУ Ибарски рудници каменог угља, Баљевац; лежиште: Тадење и Прогорелица; број решења: 310-02-00192/2006-06; минерална сировина: угаљ; лист у катастру: 485; број у ГИС бази: 374;
- предузеће: Ибарски рудници каменог угља; лежиште: Ушће; број решења: 04-2080/1 (1960.год.); минерална сировина: камени угаљ; лист у катастру: 12; број у ГИС бази: 216;
- предузеће: Ибарски рудници каменог угља; лежиште: Краљево; број решења: 04-489/1 (1964.год.); минерална сировина: камени угаљ; лист у катастру: 177; број у ГИС бази: 29;

На простору који је обухваћен Просторним планом, истражене су *оверене резерве* следећих минералних сировина:

- предузеће: ЈП ПЕУ Ресавица; локалитет: Ђаково; број решења: 310-20-00186/2006-06; минерална сировина: доломит; број у ГИС бази: 168;
- предузеће: Украс-Минерали АГ д.о.о., Ковачица; локалитет: Годовић; број решења: 310-02-00696/2007-06; минерална сировина: калцијум; број у ГИС бази: 311;
- предузеће: ЈП ПЕУ Ресавица у реструктурирању; локалитет: Тадење; број решења: 310-02-00606/2012-14; минерална сировина: угаљ; број у ГИС бази: 614;
- предузеће: ЈП ПЕУ Ибарски рудници, Баљевац; локалитет: Прогорелица; број решења: 310-02-00128/2006-06; минерална сировина: камени угаљ; број у ГИС бази: 204;

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања и експлоатације подземних вода*, и то:

а) Истражна поља:

- предузеће: Мотонари д.о.о., Београд; локалитет: извориште "Ушће" на локалитету Ушће-Полумир, град Краљево; број поља: V-961; тип подручја истраживања: питка вода;

б) Апликанти за истраживање:

- предузеће: СУТР Маринада, Београд; локалитет: извориште на локалитету Голије, општина Ивањица; број поља: V-1003; тип подручја истраживања: питка вода;

в) Експлоатациона поља:

- предузеће: ТТЦ Промет д.о.о.; локалитет: извориште Вучје, општина Ивањица; број поља: Е-09/лист 452 (2004.год.); тип подземне воде: питка вода;

г) Сагласност на пројекат којим се утврђују услови и мере одрживог коришћења природног ресурса:

- предузеће: Брезна д.о.о.; локалитет: извориште у Студеници (бунар Б-3/86), град Краљево; број поља: Е-10 (2013.год.); тип подземне воде: минерална вода;

Најзначајнија су лежишта каменог угља, лигнита и доломита у саставу Јавног предузећа за подземну експлоатацију угља "Ресавица" - Рудник каменог угља "Ибарски рудници", чије се залихе процењују на више од 26 милиона тона, што омогућава експлоатацију најмање седам наредних деценија. Ово предузеће је највећи послодавац на планском подручју (запошљава око 500 радника).

Производне делатности

Природни потенцијали планског подручја омогућили су и развој производних делатности, али релативно малих капацитета. Најзаступљенији је дрвопрерађивачки сектор, који има дугогодишњу традицију засновану на одрживом коришћењу богатог шумског фонда. Дрвопрерађивачка делатност је усмерена ка примарној преради дрвета (више мањих и већих стругара у различитим облицима својине, од којих су највећи капацитети у Ушћу, Студеници, Рудном и Мланчи), а у мањем обиму и ка секундарној обради дрвета и производњи готових производа (најзначајнији производни погон је фабрика паркета у Ушћу). Осим тога, у Ушћу се налазе и погони за производњу металне галантерије и дрвно-металних производа. Исказан је инвестициони интерес за даљи развој производних делатности на планском подручју, а пре свега за секундарну обраду дрвета, флаширање воде и развој мањих конфекцијских погона.

3.1.6. Становништво, насеља и социјални развој

Становништво

Просторним планом обухваћено је подручје од 23 насеља, на територији града Краљева и општине Ивањица. Посматрано подручје суочава се са високом депопулацијом. Процес демографског пражњења започео је након пописа 1991. године, од када се запажа стални пад броја становника. У међупописном периоду 2002.–2011. година, укупан број становника се смањило за 1.435 становника, тј. за 19,5%, по просечном годишњем паду од 2,17 %.

Табела 1: Преглед кретања броја становника по насељима, по попису 1991., 2002. и 2011. године

ред. бр.	подручје	укупан број становника по попису			индекс броја становн. 2002/11	просечна старост
		1991.	2002.	2011.	%	
Просторни план		8.567	7.358	5.923	80,50	50,5
град Краљево		5.451	4.879	3.935	80,65	51
1.	Бзовник	243	205	183	89,27	44
2.	Брзова	572	482	350	72,61	52,3
3.	Врх	127	94	68	72,34	55,1
4.	Долац	222	198	151	76,26	50,1
5.	Дражиниће	138	108	79	73,15	52,9
6.	Ђаково	306	244	166	68,03	49,2
7.	Засад	128	109	84	77,06	51,3
8.	Милиће	345	293	228	77,82	46,2
9.	Мланча	295	260	172	66,15	48,8
10.	Орља Глава	183	131	70	53,43	57,6
11.	Река	267	166	153	92,17	53,3
12.	Рудно	299	302	211	69,87	46,7
13.	Савово	256	166	79	47,60	60,8
14.	Тадење	112	81	60	74,07	53,8
15.	Ушће	1958	2040	1881	92,20	42,3
општина Ивањица		3.116	2.479	1.988	80,20	49,9
16.	Брусник	489	436	353	80,96	47,1
17.	Вионица	337	279	204	73,12	48,3
18.	Врмбаје	482	390	304	77,95	47,5
19.	Градац	111	86	73	84,88	55,4
20.	Дајићи	424	313	228	72,84	53,4
21.	Добри До	417	308	244	79,22	51,1
22.	Коритник	535	424	392	92,45	46,7
23.	Чечина	321	243	190	78,19	49,6

Имајући у виду чињеницу да демографско пражњење одликује одлив млађег, радно способног становништва, поједина насеља би у дугорочном периоду могла да остану без сталних становника.

Депопулацији целокупног планског подручја, поред негативног природног прираштаја (2017.године: општина Ивањица - 6,1%; град Краљево - 7,7%, што је лошије од републичког просека - 5,5%), смањења стопе фертилитета женског становништва и промене старосне структуре, допринела је и миграција ка развијенијим центрима у окружењу, као и емиграција у иностранство. Од почетка 80-тих година до данас, миграциони салдо у већини насеља је изразито негативан, што је знатно умањило потенцијални утицај природног прираштаја. Проблем је губитак становништва, како непосредни тако и посредни, јер се иселавају образованији и млађи, а са њима се губи и њихово потомство. На планском подручју *густина насељености* је 10 становника / km² (попис 2011.год.), што је јако ниска насељеност у односу на просек Централне Србије (76 становника / km²).

Из старосно-полне структуре, као демографског оквира, издвајају се сви функционални контингенти становништва значајни за планирање социјалног и економског развоја, развоја здравства, школства и пензионих фондова (тзв. демографских инвестиција), оцену прилива радне снаге и притиска на запошљавање и др.

Табела 2: Старосна структура становништва, по попису 2011.године

р. бр.	подручје	укупно становн.	0-3 год.	4-6 год.	7-15 год.	16-19 год.	20-24 год.	25-59 год.	60-64 год.	65 + год.
Просторни план		5.923	114	123	506	260	262	2668	466	1524
		100%	1,90%	2,00%	8,5%	4,4%	4,40%	45,04%	7,90%	25,70%
1	Бзовик	183	2	4	25	14	11	69	11	47
		100%	1,1%	2,2%	13,7%	7,7%	6,0%	37,7%	6,0%	25,7%
2	Брезова	350	4	4	14	14	12	154	33	115
		100%	1,1%	1,1%	4,0%	4,0%	3,4%	44,0%	9,4%	32,9%
3	Врх	68	1	1	3	1	2	32	4	24
		100%	1,5%	1,5%	4,4%	1,5%	2,9%	47,1%	5,9%	35,3%
4	Долац	151	3	3	8	7	4	74	6	46
		100%	2,0%	2,0%	5,3%	4,6%	2,6%	49,0%	4,0%	30,5%
5	Дражиниће	79	2	2	1	2	6	32	6	28
		100%	2,5%	2,5%	1,3%	2,5%	7,6%	40,5%	7,6%	35,4%
6	Ђаково	166	4	4	11	2	14	75	10	47
		100%	2,4%	2,4%	6,6%	1,2%	8,4%	44,9%	6,0%	28,1%
7	Засад	84	1	1	5	3	5	31	6	31
		100%	1,2%	1,2%	6,0%	3,6%	6,0%	37,3%	7,2%	37,3%
8	Милиће	228	2	5	19	10	12	117	20	44
		100%	0,9%	2,2%	8,3%	4,4%	5,2%	51,1%	8,7%	19,2%
9	Мланча	172	3	3	13	8	9	74	13	49
		100%	1,7%	1,7%	7,6%	4,7%	5,2%	43,0%	7,6%	28,5%
10	Орља Глава	70	1	0	2	2	2	24	7	32
		100%	1,4%	0,0%	2,9%	2,9%	2,9%	34,3%	10,0%	45,7%
11	Река	153	2	2	12	3	2	59	18	54
		100%	1,3%	1,3%	7,9%	2,0%	1,3%	38,8%	11,8%	35,5%
12	Рудно	211	6	5	16	10	12	86	18	57
		100%	2,9%	2,4%	7,6%	4,8%	5,7%	41,0%	8,6%	27,1%
13	Савово	79	1	0	3	0	2	22	11	40
		100%	1,3%	0,0%	3,8%	0,0%	2,5%	27,8%	13,9%	50,6%
14	Гадење	60	1	0	2	2	4	24	3	24
		100%	1,7%	0,0%	3,3%	3,3%	6,7%	40,0%	5,0%	40,0%
15	Ушће	1881	45	48	196	94	102	948	151	298
		100%	2,4%	2,6%	10,4%	5,0%	5,4%	50,4%	8,0%	15,8%
16	Брусник	353	7	7	34	21	11	150	20	103
		100%	2,0%	2,0%	9,6%	5,9%	3,1%	42,5%	5,7%	29,2%
17	Вионица	204	3	4	21	6	7	89	19	54
		100%	1,5%	2,0%	10,3%	3,0%	3,4%	43,8%	9,4%	26,6%
18	Врмбаје	304	5	5	26	15	12	137	26	78
		100%	1,6%	1,6%	8,6%	4,9%	3,9%	45,1%	8,6%	25,7%
19	Градац	73	2	2	8	6	1	26	6	23
		100%	2,7%	2,7%	10,8%	8,1%	1,4%	35,1%	8,1%	31,1%
20	Дајићи	228	5	6	15	7	9	80	17	89
		100%	2,2%	2,6%	6,6%	3,1%	3,9%	35,1%	7,5%	39,0%

21	Добри До	244	2	3	18	9	4	110	21	77
		100%	0,8%	1,2%	7,4%	3,7%	1,6%	45,1%	8,6%	31,6%
22	Коритник	392	11	11	41	15	13	170	23	107
		100%	2,8%	2,8%	10,5%	3,8%	3,3%	43,5%	5,9%	27,4%
23	Чечина	190	3	3	13	9	6	85	17	54
		100%	1,6%	1,6%	6,8%	4,7%	3,2%	44,7%	8,9%	28,4%

Табела 3: Индикатори демографске старости становништва

подручје	просечна старост	млади до 20 год.	млађи од 40 год.	стари 60+ год.	индекс старења
Просторни план	50,5	16,8%	56%	37%	1,52

На основу индикатора демографске старости, становништво планског подручја сврстава се у 7.стадијум (најдубља демографска старост).

Промене броја домаћинства условљене су променом укупног броја становника, раслојавањем домаћинства и смањењем просечног броја чланова у домаћинству. Тенденцију смањења броја становника планског подручја, пратила је и тенденција пада броја домаћинства. Просечна величина домаћинства смањивала се са 3,2 члана по попису 2002.год. на 2,9 члана по попису 2011.год.

Табела 4: Преглед кретања броја домаћинства по насељима, по попису 2002. и 2011.године

р. бр.	подручје	укупан број домаћинства		укупан број станова		индекс бр. домаћин. 2002/11 %	просечна величина домаћин.
		попис 2002.	попис 2011.	попис 2002.	попис 2011.		
Просторни план		2325	2030	2874	3050	87,30	2,9
град Краљево		1522	1342	1847	1826	88,20	2,9
1.	Бзовник	61	49	73	61	80,33	3,7
2.	Брезова	149	124	185	195	83,22	2,8
3.	Врх	33	28	43	41	84,85	2,4
4.	Долац	55	52	81	65	94,55	2,9
5.	Дражиниће	29	29	33	34	100,00	2,7
6.	Ђаково	84	63	89	88	75,00	2,6
7.	Засад	36	31	59	66	86,10	2,7
8.	Милиће	80	69	110	93	86,25	3,3
9.	Мланча	78	55	98	76	70,51	3,1
10.	Орља Глава	48	32	79	78	66,70	2,2
11.	Река	63	57	82	76	90,50	2,7
12.	Рудно	80	61	116	95	76,25	3,5
13.	Савово	70	41	90	84	58,60	1,9
14.	Тадење	26	23	35	29	88,50	2,6
15.	Ушће	630	628	674	745	99,70	3,0
општина Ивањица		803	688	1027	1224	85,70	2,9
16.	Брусник	135	111	164	200	82,20	3,2
17.	Вионица	88	67	111	92	76,13	3,0
18.	Врмбаје	126	108	142	141	85,70	2,8
19.	Градац	30	24	37	46	80,00	3,0
20.	Дајићи	118	93	185	279	78,80	2,4
21.	Добри До	97	90	103	104	92,80	2,7
22.	Коритник	130	127	176	269	97,70	3,1
23.	Чечина	79	68	109	93	86,10	2,8

На планском подручју најзаступљенија су двочлана домаћинства (28,8%), а затим једночлана (24%), трочлана (16,3%), четворочлана (11,8%) итд.

Табела 5: *Домаћинства по броју чланова, по попису 2011.године*

р. бр.	подручје	број домаћин.	домаћинства по броју чланова					
			1	2	3	4	5	6+
Просторни план		2030	486	584	330	240	182	208
град Краљево		1342	296	386	235	182	121	122
1.	Бзовник	49	12	12	3	2	5	15
2.	Брезова	124	36	34	23	9	11	11
3.	Врх	28	7	11	4	3	3	-
4.	Долац	52	8	17	17	3	3	4
5.	Дражиниће	29	7	10	4	4	1	3
6.	Ђаково	63	20	20	9	2	7	5
7.	Засад	31	8	7	10	2	2	2
8.	Милиће	69	16	15	10	11	5	12
9.	Мланча	55	10	20	4	9	5	7
10.	Орља Глава	32	12	12	4		2	2
11.	Река	57	14	22	8	6	2	5
12.	Рудно	61	12	14	11	3	9	12
13.	Савово	41	14	20	5		2	-
14.	Тадење	23	6	9	2	2	2	2
15.	Ушће	628	114	163	121	126	62	42
општина Ивањица		688	190	198	95	58	61	86
16.	Брусник	111	28	30	15	6	10	22
17.	Вионица	67	16	20	11	5	2	13
18.	Врмбаје	108	38	19	15	12	12	12
19.	Градац	24	7	7	1	1	6	2
20.	Дајићи	93	34	30	11	5	4	9
21.	Добри До	90	23	32	12	8	6	9
22.	Коритник	127	28	38	20	10	17	14
23.	Чечина	68	16	22	10	11	4	5

Табела 6: *Резиме базног периода*

Демографски показатељи	
Укупан број становника по попису 2011.	5.923
Укупан број становника по попису 2002.	7.358
Укупан пад - стопа пада	-1.435
Индикатори демографске старости	
Просечна старост становништва	50,5
Млади до 20 година	16,8%
Млађи од 40 година	56%
Старији од 60 година	37%
Индекс старења	1,52
Стадијум демографске старости	VII стадијум
Домаћинства	
Укупан број домаћинстава	2030
Просечна величина домаћинства	2,9

На подручју Просторног плана живи 5.923 становника (попис 2011.год.). У односу на 2002.годину (7.358 становника), укупан број становника је смањен за 1.435, односно за 20%. У истом периоду, број домаћинства је смањен за 12,7%, односно са 2.325 на 2.030 домаћинстава, док је просечна величина домаћинства смањена са 3,2 на 2,9 члана, што указује на процес повећања двочланих и једночланих, претежно старачких домаћинстава. Просечна густина насељености износи 10 становника / km², што је далеко испод републичког просека (76 становника / km²). Старосна структура је неповољна - запажа се процес старења становништва, чије је основно обележје смањење учешћа становништва млађег од 20 година (16,8%) и повећање учешћа становништва старијег од 65

година (37%). Просечна старост становништва планског подручја је изразито висока и износи 50,5 година, што је индикатор најдубље демографске старости (7.стадијум). При томе, најстарије становништво насељава насеље Савово (60,8 година), док најмању просечну старост има насеље Ушће (42,3 године).

Мрежа насеља и социјални развој

У обухвату Просторног плана налазе се 23 насеља, која административно припадају граду Краљеву и општини Ивањица. Насеља су руралног типа, осим насеља Девихи (мешовити тип насеља) и Ушће (насеље урбаног карактера и привредни центар). Мрежа насеља се одликује слабијом отвореношћу и развијеношћу веза, како са суседним тако и са ширим подручјем. Делови суседних јединица локалне самоуправе су међусобно слабије повезани, а процеси у мрежи се одвијају стихијски. Основу мреже чине уситњена аграрна насеља "старо-влашког" или "ибарског" типа. Просечна густина насељености на подручју Просторног плана је веома мала (упркос постојању 23 насеља на планском подручју) и износи око 10 ст./km² (Централна Србија = 76 ст./km² по попису 2011.год.).

Постојећа функционална диференцијација насеља је заснована на институционалном статусу, опремљености услугама, као и привредним и комуналним капацитетима, који могу задовољити потребе садашњег становништва и потенцијалних корисника. Центри месних заједница на планском подручју су: Придворица (Врмбаје), Девихи, Дајићи, Остатија (Коритник), Студеница (Брезова), Ушће и Рудно. Минимални ниво функционалне опремљености (основна школа, здравствена станица, пошта, трговина и месна канцеларија) задовољавају следећа насеља: Девихи, Дајићи, Ушће и Студеница (Брезова). У развојном смислу спорна су она насеља/центри месних заједница, која не поседују базичне функционалне садржаје и услуге: Врмбаје и Мланча (недостају пошта и трговина); Савово и Коритник (имају само четвороразредну школу и месну канцеларију). Туристичке потенцијале имају, пре свих, насеља/локалитети: Студеница, Рудно, Ушће, Беле Воде - Дајићи, Девихи, Голијска река и Врхови - Одвраћеница.

Мрежа јавних служби на подручју Просторног плана, део је организације мреже јавних служби на административном подручју града Краљева и општине Ивањица. Дистрибуција јавних служби условљена је статусом насеља у мрежи насеља јединице локалне самоуправе, географским положајем насеља, демографским карактеристикама и трендовима и др.

Опремљеност објектима јавних служби:

- Образовање и васпитање – према расположивим подацима, постоји 3 осморазредне и 7 четвороразредних основних школа (већином истурена комбинована одељења матичних школа из других насеља). Број школских објеката је задовољавајући, али је изражена њихова дисперзија у односу на број ученика, што је последица велике удаљености насеља и општег стања путева, што онемогућава групни превоз деце. У појединим основним школама функционишу и одељења предшколског образовања и васпитања.
- Здравство – према расположивим подацима, постоји пет здравствених станица или амбуланти и две ветеринарску станицу. Мрежа објеката је задовољавајућа, али је проблем у стручним кадровима (1 лекар на око 1000 становника).
- Култура – објекти некадашњих задружних домова у центрима месних заједница углавном су ван употребе или им је промењена намена; према расположивим подацима, домове културе има само 4 насеља (2 са библиотеком). Општа карактеристика свих ових објеката је низак степен опремљености и број стручних кадрова.
- Спорт и рекреација – и поред тога што планско подручје поседује примарне потенцијале за развој спортског и рекреативног туризма, понуда спортско-рекреативних терена, објеката и активности је на рудиментарном нивоу, али је присутна иницијатива (трим стазе „здравља”, маркиране планинарске стазе, фудбалско игралиште, терени за мале спортове у централним насељима, ски лифтови на Одвраћеници, Дајићком брду и Голијској реци).
- Управа и администрација – према расположивим подацима, од управних институција постоје месне канцеларије у 7 насеља, поште се налазе у четири насеља, а станица милиције у два. Вероватно је најнижи ниво развијености и опремљености објектима јавних служби присутан управо код објеката управе.

3.1.7. Инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Основну повезаност планско подручје остварује преко државног пута IB реда број 22 (тзв. "Ибарска магистрала") са источне стране и државног пута IB реда број 21 са западне стране, односно преко државног пута IB реда број 30 (попречна веза ДП IB реда бр. 21 и 22). Ипак, подручје Просторног плана (а посебно територију у оквиру Парка природе "Голија"), карактерише изолованост и слаба повезаност са градским и општинским центрима који га окружују.

Према *Уредби о категоризацији државних путева* ("Службени гласник РС", број 105/13, 119/13 и 93/15), кроз подручје Просторног плана пролазе следећи државни путеви I реда:

- ДП IB реда број 30, Ивањица – Ушће;
- ДП IB реда број 22, Београд – Љиг – Горњи Милановац – Прељина – Краљево – Рашка – Нови Пазар – Рибариће – државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Мехов Крш) – тзв. "Ибарска магистрала".

Непосредно ван обухвата Просторног плана су и:

- ДП IB реда број 29, државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Јабука) – Пријеполје – Нова Варош – Сјеница – Нови Пазар;
- ДП IB реда број 21, Нови Сад – Ириг – Рума – Шабац – Коцељева – Ваљево – Косјерић – Пожега – Ариље – Ивањица – Сјеница.

Кроз подручје Просторног плана пролазе следећи државни путеви II реда:

- државни пут ПА реда број 197, Каона – Ивањица – Бук – Преко Брдо – Дуга Пољана – Расно – Карајукића Бунари – Угао – државна граница са Црном Гором;
- државни пут ПА реда број 198, Рашка – Кути – Одвраћеница – Преко Брдо;
- државни пут ПБ реда број 412, Брвеник – Градац – Рудно.

Мрежу општинских, некатегорисаних и шумских путева, а посебно у делу Просторног плана који је у оквиру Парка природе Голија, карактерише низак квантитет и квалитет у односу на величину територије и размештај насеља. Постојећа мрежа је махом неприхватљивих техничко-експлоатационих карактеристика (без адекватног коловозног застора, опреме, сигнализације, одводњавања, попречних и подужних нагиба коловоза, хоризонталних и вертикалних кривина и др.), на шта су у великој мери утицали тешки теренски услови на значајном делу планског подручја.

Последица недовољно развијене путне инфраструктуре са лошим експлоатационим карактеристикама јесте и лоша опслуженост путника линијама јавног превоза, па је мање од 40% територије Просторног плана опслужено линијама јавног превоза путника (удео становништва који живи унутар 2 km пешачке дистанце од линије јавног превоза).

Станице за снабдевање горивом налазе се на државним путевима, а у обухвату Просторног плана само у Ушћу.

Источном границом Просторног плана (долином Ибра, уз државни пут IB реда број 22), пролази Магистрална пруга Е-85, Лапово - Крагујевац - Краљево - Косово Поље - Генерал Јанковић - државна граница, која је једноколосечна и неелектрификована, и чија је ревитализација и модернизација, уз изградњу другог колосека, стратешко питање за даљи развој железничког саобраћаја на територији Републике Србије. У обухвату Просторног плана је железничка станица Ушће.

Водопривредна инфраструктура

На подручју Просторног плана нема значајнијих водоводних система. Насеља у планском подручју се снабдевају водом са локалних водовода различите (али углавном неповољне) величине и издашности, а евидентиране су и каптаже чији су корисници индивидуални потрошачи. Одржавање локалних водовода је углавном у надлежности месних заједница. Највећи део локалних водовода не испуњава потребне санитарно-техничке услове, а каптаже су примитивно урађене и без зона санитарне заштите. Локални водоводи који се снабдевају из каптажа и одговарајућа разводна мрежа, евидентирани су у насељима: Придворица (са насељима Врмбаје и Добри До); Девићи (са насељима Вионица и Чечина); Дајићи (са насељем Градац); Остатија (са насељима Брусник и Коритник); Рудно (има изграђен примарни водовод, који није у функцији); Студеница (непосредна околина манастира). Једино насеље Ушће има општински водовод са извориштем у подземним водама алувиона реке Студенице (извориште "Грмићи" и допунски бунар, одакле се вода пумпа до резервоара, а затим гравитацијом допрема до потрошача), с тим што из овог водовода није покривено цело насеље.

На подручју Просторног плана, нису грађени значајнији системи за евакуацију санитарних отпадних вода, као ни постројења за пречишћавање отпадних вода. Изграђену канализацију има само насеље Ушће (али се испушта у водоток без пречишћавања) и непосредна околина манастира Студеница (санитарне отпадне воде се одводе до септичке јаме са биофилтером). Санитарне отпадне воде (на нивоу индивидуалних домаћинстава, али и већих потрошача) се одводе у обичне и септичке јаме, компактна постројења, нужнике пропусног типа или отворене јаме за осоку. Атмосферске воде површински отичу до најближег реципијента.

На подручју Просторног плана, нису вршени значајнији регулациони радови на водотоцима.

Планско подручје поседује значајан водопривредни потенцијал. Планским и развојним документима вишег реда и ширег подручја установљава се обавеза резервације простора за акумулацију „Препрана” на Студеници (вишенаменски водопривредни систем). Текуће воде сливних подручја Студенице и Моравице, имају велике протицаје (који се значајно не смањују ни у периоду малих вода), те су проглашени за заштићена изворишта националног и регионалног значаја. Подземне воде представљају вредан потенцијал, недовољно испитан, који се највише користи за индивидуално снабдевање становиштва. На планском подручју постоје могућности и за изградњу малих хидроакумулација (Колешница и др.) за решавање локалних проблема (локално водоснабдевање, заштита од бујичних вода, наводњавање, формирање рибњака, рекреација и др.).

Електроенергетска инфраструктура

Подручје Просторног плана добија електричну енергију преко преносних мрежа 220kV и 110kV из трафостанице ТС 220/110kV “Краљево 3”, “Увац” и “Валач”. Источном границом просторног плана пролази далековод 110kV, који повезује трафостаницу ТС 220/110kV “Краљево 3” са трафостаницом ТС 110/35kV “Рашка”. Преносна мрежа 110kV представља проблем (посебно из правца ТС 220/110kV “Краљево 3” - ТС 110/35kV “Рашка” - ТС 110/35kV “Нови Пазар 1” - ТС 110/35kV “Сјеница” - ХЕ “Увац”), због немогућности да се обезбеди резервно напајање у случају испада из погона неког од водова 110kV у петљи.

Напајање планског подручја врши се из трафостаница ТС 35/10kV, као и из већег броја трафостаница 10/0,4kV (72 ТС у обухвату и 13 ТС ван обухвата Просторног плана), које се напајају одговарајућим водовима 10kV. На подручју Просторног плана или непосредно ван планског обухвата налазе се следеће трафостанице ТС 35/10kV:

- ТС “Куманица” (општина Ивањица) снаге 1,6+2,5MVA (у претходном периоду коришћена као 10kV разводно постројење, а недавно је активирана као ТС 35/10kV и прикључена напојним 35kV водом на ТС “Црњево”);
- ТС “Црњево” (општина Ивањица), снаге 2x4MVA (напаја се краћим кабловским водом 35kV са двоструког далековода из трафостанице 110/35kV “Ивањица” према трафостаници ТС 35/10kV “Шпик”. Проблем за безбедно напајање чини краћа кабловска деоница (185m), чији испад аутоматски доводи до редукције потрошње електричне енергије. У случају испада из погона кабловског вода 35kV и ТС “Црњево”, могуће је извршити резервно напајање овог дела конзума, преко 10kV мреже - веза извода “Међуречје” из ТС 35/10kV “Црњево” и извода “Куманица” из ТС 35/10kV “Куманица”);
- ТС 35/10kV “Ушће” (град Краљево), снаге 2,5+4MVA, са већином 10kV извода из исте (напаја се радијалним водом из правца ТС 35/6kV “Етекс”, а испад овог вода доводи до редукције потрошње и снаге електричне енергије);
- ТС 35/10kV “Рудно” (град Краљево), снаге 1+2,5MVA, са свим 10kV изводима (напаја се 35kV водом из ТС 35/10kV “Рашка 1”. У случају испада из погона овог вода, могуће је део електричне енергије и снаге обезбедити из ТС 35/10kV “Баљевац”);

У 35kV мрежи, проблем представља напајање ТС 35/10kV “Ушће” и ТС 35/10kV “Рашка 1”, и непостројање резервног напајања за све трафостанице ТС 35/10kV за конзум планског подручја.

Наведене недостатке треба отклонити кроз реконструкцију постојећих и изградњу нових електроенергетских објеката на напонском нивоу 35 kV и 110 kV (унутар и изван подручја Просторног плана).

Термоенергетска инфраструктура

У планском обухвату нема изграђених *гасовода и гасоводних објеката*, али је планиран развој дистрибутивног гасоводног система, који ће омогућити гасификацију планског подручја.

У овом тренутку загревање стамбених, пословних, привредних и других објеката обавља се индивидуалним грејањем корисника, а као гориво се користи огревно дрво, а затим угаљ и течна

горива. Примена мера енергетске ефикасности објеката (новоизграђених, али и постојећих) и обновљивих извора енергије за загревање и хлађење просторија (топлотне пумпе, пасивни и активни системи за примену соларне енергије и др.) тек је у повоју.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

У обухвату Просторног плана налази се следећа телекомуникациона инфраструктура:

- фиксна телекомуникациона мрежа са ТК канализацијом и кабловском инфраструктуром (мини IPAN “Голијска река”, који је оптичким каблом повезан са радио-базном станицом RBS CA32 - Јанков камен WLL, 3 комутациона чворишта и др.);
- објекти бежичне телекомуникационе мреже (активне базне станице Голијен WLL, Јанков камен WLL, Поглед WLL, Голија WLL и др.).

На планском подручју налазе се четири (4) објекта ЈП „Пошта Србије”: на територији општине Ивањица (1) - пошта 32254 Вионица; на територији града Краљева (3) - пошта 36222 Рудно, пошта 36342 Ушће и пошта 36343 Студеница.

Систем управљања отпадом

Неадекватно поступање са отпадом у планском подручју, у вези је са нижим степеном социоекономског развоја руралног и планинског, у односу на урбано подручје. Овде су заступљене мање количине, махом комуналног отпада (отпад из домаћинства, који није опасан), па се рурална подручја најчешће изостављају из циклуса организованог сакупљања отпада од стране јавних комуналних предузећа, што за последицу има формирање локалних сметлишта, дисперзно по целом подручју, често на најнеповољнијим локацијама са становишта угрожавања животне средине. Прецизна евиденција о броју локалних сметлишта, као ни о количинама генерисаног и прикупљеног отпада на планском подручју, не постоји. Неадекватно одлагање отпада је присутно у долинама река, дуж путева, у шумама и другим отвореним просторима, на локацијама које се користе као излетишта, уз стругаре (депонije струготине које нису заштићене од атмосферских падавина, нити од високих вода у долинама поред речних токова) и др., што представља један од извора загађивања водних ресурса, а утиче и на загађивање и заузимање земљишта, као и на деградацију предела. Неконтролисани отпад обухвата органски биоразградиви отпад (пољопривредни и дрвни отпад), отпад из каменолома и рудника, и мање количине индустријског отпада (јавља се у близини мањих производних капацитета).

На територији града Краљева, а у обухвату Просторног плана, јавно комунално предузеће организовано сакупља и трајно депонује чврст комунални отпад на подручју насеља Ушће и непосредне околине манастирског комплекса Студеница. За територију општине Ивањица не постоје подаци о прикупљању отпада са сеоских подручја у обухвату Просторног плана. За читаво планско подручје не постоје подаци о степену рециклирања отпада, о продукцији и прикупљању опасног отпада, као ни о посебним токовима отпада.

Концепт управљања отпадом на планском подручју мора бити заснован на укључивању у систем интегралног управљања отпадом на регионалном и локалном нивоу (регионални и локални планови управљања отпадом) и спроводиће се у складу са *националном стратегијом управљања отпадом* и другим релевантним правним актима из ове области.

Град Краљево је преузео низ активности на формирању региона за управљање отпадом са градовима/општинама Крушевац, Нови Пазар, Врњачка Бања, Александровац, Брус, Варварин, Рашка, Трстеник, Тутин, Ћићевац и Параћин. Регион броји 650.000 становника, са 150.000 t отпада. Градови и општине Златиборског и Моравичког округа (Ужице, Чачак, Ариље, Пожега, Бајна Башта, Лучани, Косјерић, Чајетина и Ивањица), основале су јавно комунално предузеће (ЈКП „Дубоко”) и изградиле регионалну санитарну депонију чврстог отпада по ЕУ стандардима. Од 2013. године, све количине отпада сакупљене на територији општине Ивањица, које се не издвајају ради рециклирања, одвозе се ради депоновања у регионалну депонију „Дубоко”.

Комуналне зоне и објекти

Заступљена су сеоска гробља, која су комунално неуређена и стихијски се развијају. Значајан проблем представља и чињеница да се за управљање гробљима у сеоским насељима стара локално становништво.

3.1.8. Коришћење и уређење простора у ванредним ситуацијама

Подручје Просторног плана је изложено потенцијалној опасности од елементарних непогода, у првом реду изазваних интензивним снежним падавинама, као и другим атмосферским непогодама, а потом и опасностима од шумских пожара, бујичних поплава, одрона, клизања земљишта и земљотреса (интензитет сеизмичког хазарда на подручју Просторног плана, за повратни период од 475 година, према EMS-98 скали износи VIII °MCS).

3.2. Потенцијали и ограничења

Природа, природне вредности и ресурси и животна средина:

- Потенцијали за заштиту и одрживо коришћење природе, природних вредности, ресурса и животне средине су: разноврстан и богат дивљи биљни и животињски свет, атрактивни и живописни предели изузетне амбијенталне разноликости, и мултифункционалност парка природе, што све заједно представља добар основ одрживог развоја туризма, пољопривреде и органске производње хране, ограничене експлоатације шума и шумских плодова, лова и риболова.
- Основна ограничења и проблеми природе, природних вредности, ресурса и животне средине су: слаба опремљеност пратећим садржајима (центри за посетиоце, улазне станице, уређене стазе и видиковци, елементи уређења и приказивања природних вредности, информације о вредностима које се штите и упутства за посетиоце и локално становништво о начину њиховог очувања и правилама унутрашњег реда); непотпуна туристичка валоризација и презентација природних и културних вредности; антропогени утицаји на квалитет водних ресурса (неизграђена канализација и непрописно изграђене септичке јаме у насељима; сметлишта комуналног и пољопривредног отпада у близини речних токова и на карстним теренима; употреба агрохемијских средстава у пољопривредној производњи и др.).

Туризам:

- Потенцијали за развој туризма и комплементарних активности на планском подручју су: изузетне културно–историјске знаменитости (Манастир Студеница и други сакрални објекти, као и етно–вредности традиционалних села); планинско окружење (важан потенцијал за развој савремених активности целогодишњег туризма и рекреације и комплементарних активности - производња органске хране, шумарство, водопривреда, производња чисте енергије, занатска прерада и др.); капацитет простора (омогућава реализацију туристичких центара и спортско–рекреативне понуде); туристички атрактивне саобраћајнице (за приступ подручју, амбијенталне и панорамске туре).
- Ограничења туристичке понуде су: депопулација и неповољна демографска структура становништва; местимичне појаве немарног односа према животној средини, које угрожавају туристички имиџ (сметлишта, неуређен предео, непланска градња); непостојање целовитих и усклађених законских оквира којим се утврђују права, потребе, интереси и обавезе у обезбеђењу услова за развој локалних заједница у заштићеним природним добрима, на основу којих би се обезбедили реални компромиси са захтевима и потребама заштите; оптерећења животне средине (отпадне воде, комунални и други отпад, а донекле и интензитет друмског саобраћаја), која су пропорционална будућем развоју туристичке понуде и броја туриста.

Привреда:

- Потенцијали за развој привреде на планском подручју су: локални природни ресурси за развој пољопривреде и традиција у области пољопривреде и сточарства; расположива природна и културна добра као основа за развој терцијарног сектора, наоричито одрживог туризма; капацитет простора (може се искористити за покретање мини породичних фирми, у оквиру сектора малих и средњих предузећа и предузетништва, а као нуклеуса привредног развоја у области пољопривредне производње, занатства и туризма).
- Ограничења привредног развоја планског подручја су: недовољна економска неразвијеност подручја (просечан степен развијености локалних самоуправа у рааспону од 60-80% републичког просека); слаба диверзификација привредних активности (основу чини традиционална пољопривреда); депопулација и неповољна демографска структура

становништва; успорена дифузија научно–техничких достигнућа, савремених еколошких трендова и економско-тржишних знања у пољопривредну праксу; недовољно изграђена и развијена саобраћајна и комунална инфраструктура (смањује конкурентност за привлачење нових инвестиција); релативно слаба развијеност делатности терцијарног сектора (трговина, угоститељство, туризам и саобраћај).

Демографија:

- Демографске потенцијале представљају: могућност за повећање стопе активности повећаним укључењем радно-способног становништва у развој пољопривреде и терцијарног сектора.
- Проблеми демографске природе су: смањење броја становника услед негативног природног прираштаја; демографско старење укупног становништва и радне снаге (најдубља демографска старост); висока стопа смртности као последица демографског старења; велика уситњеност домаћинстава (претежно старачких).

Саобраћај:

- Потенцијали саобраћајне инфраструктуре су: близина државних путева ИБ реда бр. 22 ("Ибарска магистрала", са источне стране), 21 и 29 (са западне стране), као и попречна веза ових путева ДП ИБ реда број 30 (Ивањица – Ушће), која пролази кроз планско подручје; близина планираног инфраструктурног коридора Београд-јужни Јадран (ауто пут Е-763); планиране трасе "туристичког пута Голија", које повезују "планински ризорт Голија" са општинским/градским центрима из непосредног окружења.
- Основна ограничења су: неповољна конфигурација терена; неодговарајуће техничко–експлоатационе карактеристике постојеће путне мреже (пре свега општинских путева).

Комунална инфраструктура:

- Потенцијали комуналне инфраструктуре су: постојање локалних извора и каптажа на планском подручју, што олакшава водоснабдевање насеља; постојање и планирана изградња нових трафостаница 35/10kV, којима се ствара могућност за сигурно напајање будућих потрошача; планирани развој дистрибутивног гасоводног система, који ће омогућити гасификацију планског подручја; коришћење обновљивих извора енергије; повећање енергетске ефикасности и рационализација потрошње енергије; планирано даље осавремењавање телекомуникационих чворишта у циљу пружања нових сервиса корисницима.
- Ограничавајући фактори су: мала издашност каптажа и недостатак система за пречишћавање/дезинфекцију воде за пиће; недостатак система за евакуацију и постројења за пречишћавање отпадних вода; непостојање резервног напајања у случају испада из погона неког од водова у петљи на преносној мрежи 110kV; проблем напајања постојећих трафостаница "Ушће" и "Рашка 1" и непостојање резервног напајања за све остале трафостанице 35/10kV; неизграђена дистрибутивна гасоводна мрежа; мрежа радио-базних станица не задовољава константни пораст тражње мобилних и пратећих услуга; слаба покривености сакупљачке мреже на руралном подручју (што неповољно утиче на животну средину) и непостојање интегралног система рециклаже (примарна селекција);

II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основни принципи просторног развоја су:

- одржива животна средина;
- заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа;
- унапређење територијалне кохезије;
- повећање уређености, конкурентности и ефикасности територије;
- просторно–функционална интегрисаност и повезивање са окружењем;
- полицентрични територијални развој (посебно јачање везе села и градских насеља);
- унапређење саобраћајне приступачности и доступности информацијама и знању;
- развој културног и регионалног идентитета;
- принцип субвенционисаности и јавно–приватног партнерства;
- принцип веће транспарентности у доношењу одлука;
- перманентна едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основни циљ израде Просторног плана, представља дефинисање планског основа који ће омогућити стварање просторних услова за одрживи развој подручја посебне намене, а засниваће се на:

- заштити, очувању, унапређењу и рационалном коришћењу културних добара и природних вредности и ресурса;
- одрживом развоју туризма и других комплементарних активности које унапређују квалитет живљења локалног становништва;
- функционалној интеграцији подручја у шире окружење.

Полазећи од „кључне посебне намене“ и других специфичности простора, циљеви заштите, уређења и развоја подручја Просторног плана јесу:

- очување и унапређење укупног културног наслеђа, што подразумева обезбеђење трајне и интегрисане заштите објеката и заштићене околине споменика културе од изузетног значаја (манастир Студеница) и других културно-историјских вредности (споменици културе од великог значаја и друга проглашена културна добра), њихово инфраструктурно опремање и уређење, стварање просторних услова за њихову презентацију јавности, као и развој верског и других видова туризма;
- очување и унапређење укупних природних вредности и ресурса, што подразумева трајну и интегрисану заштиту природних вредности Парка природе Голија, њихово одрживо коришћење за научна истраживања, едукацију и презентацију јавности, као и развој комплементарних активности и функција (еколошки, спортско-рекреативни и други видови туризма, као и друге комплементарне делатности);
- усклађивање физичких структура и размештаја активности са режимима заштите културних добара (заштићена околина) и природних вредности (I, II и III степен), односно обезбеђивање услова за развој постојећих и нових привредних активности (туризам, алтернативна сеоска економија и др.), развој насеља и реализацију инфраструктурних система и коридора на планском подручју;
- заштита, уређење и одрживо коришћење предеоних вредности, како у обухвату „кључне посебне намене“, тако и на целом подручју Просторног плана;
- интегрисање планског подручја у шире окружење, повећањем саобраћајне доступности, што подразумева стварање просторних услова за модернизацију изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање државних путева и других саобраћајних система („туристички пут Голија“, општински и некатегорисани путеви, железница), који ће обезбедити бољу повезаност са другим деловима Републике Србије, стварање нових и јачање постојећих функционалних веза;
- стварање препознатљивог регионалног идентитета, уз просторни развој туризма базираног на: презентацији и одрживом коришћењу културних и природних вредности; развоју

постојеће и нове туристичке инфраструктуре; интегрисању у шире туристичке целине (планинска зона I реда „Увац-Голија-Копаник“; Ивањичко-Голијски туристички комплекс) и правце/појасе („Долина јоргована“) у оквиру туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“.

- постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја подручја, релативизацијом конфликта између заштите простора (у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности) и одрживог развоја локалне заједнице, уз унапређење квалитета живљења локалног становништва, ради његовог задржавања и подстицања насељавања подручја (превасходно развојем туризма и мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроколошких услуга);
- стварање услова за реализацију компензација локалном становништву, с обзиром на ограничења која произилазе из режима заштите културних и природних добара, кроз развој инфраструктуре и јавних функција;
- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја, као и заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби.

Општи и оперативни циљеви по појединим областима:

1. Заштита природних вредности и предела:

- општи циљ: заштита и одрживо коришћење заштићених и природних добара предвиђених за заштиту, уз интегративни приступ у планирању подручја посебне намене.
- оперативни циљеви: очување и одрживо коришћење места, природних објеката и појава који према својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају ретке и привлачне вредности геонаслеђа; очување станишта, заштита и просторно ширење популација ретких, угрожених и у другом погледу значајних врста дивље флоре и фауне; идентификација станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму НАТУРА 2000; одржање екосистемске разноврсности; очување разноврсности, живописности и лепоте предела; санација и рекултивација површина деградираних антропогеним активностима, природним процесима или елементарним непогодама.

2. Пољопривредно земљиште и пољопривреда:

- општи циљ: очување и унапређење квалитета земљишта за производњу пољопривредно–прехранбених производа, подстицање развоја пољопривреде континуалним побољшавањем материјалних и социјалних услова живљења локалног сеоског становништва и пружање подршке развоју мултифункционалне пољопривредне производње у складу са одрживим коришћењем локалних ресурса и поштовањем заштите природних и културних добара на територији Просторног плана;
- оперативни циљеви: очување и побољшање природне плодности земљишта ради задовољавања прехранбених и других потреба становништва; унапређење квалитета ливада и пашњака као предуслова за унапређење сточарства; усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима као и са режимом заштите природних и културних добара на територији Просторног плана; предузимање превентивних мера заштите од деградације земљишта, изазваних природним и антропогеним факторима; побољшање производно–економског потенцијала пољопривредног земљишта (укрупњавање поседа, агроелиорација); усмеравање пољопривредне производње на производњу органске хране, са робном марком и географским пореклом и њихово коришћење у туристичкој понуди планског подручја; успостављање и развој локалних партнерстава за спровођење интегралних развојних стратегија/програма у пољопривреди.

3. Шуме и шумско земљиште:

- општи циљ: одрживо газдовање шумама, које подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на начин да се очува биодиверзитет, с тим да продуктивност и обнављање, виталност и потенцијал шума буду на нивоу који задовољава одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе, како на локалном, тако и на националном нивоу;
- оперативни циљеви: очување и заштита основних природних вредности, биодиверзитета и

биоеколошки лабилних система; производња техничког дрвета одговарајућег квалитета; заштита земљишта од водне ерозије; газдовања шумама у заштићеним подручјима са циљем заштите и очувања основних природних вредности, диверзитета предела, станишта, присутних врста и шумских екосистема и контролисаног коришћења укупног потенцијала шума за рекреацију и туризам; достизање оптималног фонда гајених врста дивљачи, уз очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи и остале фауне.

4. Минералне сировине:

- општи циљ: подстицање социо–економског развоја на локалном нивоу кроз активирање становништва у процесу експлоатације минералних сировина (искључиво оних за које се утврди да се по квалитету издвајају и да појаве/лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Србије, а уз поштовање посебних услова заштите природе) и остваривање прихода од накнаде за коришћење минералних сировина;
- оперативни циљеви: идентификација свих сировина, билансирање њихових експлоатационих карактеристика и дефинисање просторног размештаја; заштита лежишта сировина, ради очувања њихових потенцијала; рационално коришћење сировина од стратешког значаја за државу, уз примену одговарајуће технологије ради смањења деградације у процесу експлоатације; забрана коришћења свих сировина у супротности са мерама заштите природних и културних добара планског подручја; санација и рекултивација напуштених каменолома, или оних који се користе у супротности са утврђеним мерама заштите.

5. Заштита животне средине:

- општи циљ: одрживи развој планског подручја, уз очување постојећег квалитета животне средине (ваздуха, воде и земљишта), увођење мониторинг система (ради праћења и контроле утицаја постојећих и планираних активности на животну средину) и јачање еколошке свести становништва;
- оперативни циљеви: израда катастра загађивача; заштита и очување квалитета ваздуха; заштита површинских и подземних вода, уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса; очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом квалитета; стриктна заштита свих зона које су законом резервисане као изворишта водоснабдевања; заштита земљишта, уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима; успостављање система управљања отпадом за читаво планско подручје и уклањање неуређених сметлишта; спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања штетних материја у ваздух, воду и земљиште.

6. Заштита непокретних културних добара:

- општи циљ: потпуна и трајна заштита и рационално коришћење непокретних културних добара, као извора идентитета и територијалне препознатљивости, уз примерено активирање њиховог културно-историјског, научно–образовног и туристичког потенцијала;
- оперативни циљеви: стална, свеобухватна и ефикасна заштита и обнова непокретних културних добара; презентација и одрживо коришћење непокретних културних добара у културно-образовне, научне и туристичко-рекреативне сврхе; стварање предуслова да се активирају економски потенцијали планског подручја, кроз обнову, ревитализацију и туристичку валоризацију непокретних културних добара; очување, унапређење и заштита предела и подизање квалитета животне средине у зонама непокретних културних добара; развијање свести о значају споменичког наслеђа за очување регионалног и националног идентитета.

7. Туризам:

- општи циљ: развој туристичког производа и обједињавање туристичке понуде засноване на принципима одрживог развоја, у складу са успостављеним зонама и режимима заштите природних и културних добара;
- оперативни циљеви: одрживи развој туризма и промоција иновативних туристичких модела, који подржавају очување, заштиту и унапређење природе, природног и културног наслеђа и животне средине и рационално коришћење природних ресурса; валоризација природних и створених туристичких потенцијала, диференцираних по вредности и садржају; организовање садржајно заокружене и регионално интегрисане туристичке понуде на подручју које садржи препознатљиве природне и антропогене

мотиве, уз омогућавање развоја активности комплементарних туризму; интензивирање развоја туризма и повећање квалитета туристичких услуга у локалитетима које су у одређеној мери већ туристички афирмисани, али и активирање нових локалитета са туристичким ресурсима; повећање доступности туристичких простора, развојем различитих модалитета саобраћаја до и унутар њих; умрежавање свих корисника простора (сеоска насеља, управљачи природног добра, шума, ловних и риболовних подручја и др.) са туристичким активностима.

8. Привредне делатности:

- општи циљ: активирање свих расположивих локалних природних ресурса у складу са режимима заштите, уз очување културног предела и уважавање принципа одрживог развоја и заштите животне средине, а све у функцији свеопштег привредног развоја планског подручја;
- оперативни циљеви: унапређење институционалне подршке за развој пољопривреде; развој партнерства између јавног и приватног сектора; јачање локалних и регионалних административних капацитета за подршку малој привреди и предузетништва.

9. Демографски развој:

- општи циљ: заустављање негативних демографских трендова, кроз остваривање планских циљева у погледу покретања укупног развоја и стварање реалног оквира социјалне стабилности, чиме ће се омогућити позитивни демографски ефекти, т.ј. демографска ревитализација планског подручја.
- оперативни циљеви: стварање предуслова за смањивање миграција из села у градове, задржавање младог становништва, оживљавање биолошке репродукције и повратак радно-способног становништва, у циљу побољшавања старосне и образовне структуре становништва и ублажавања смањења броја становника.

10. Мрежа насеља:

- општи циљ: развој функционалне мреже насеља (хијерархија насеља и формирање заједница насеља према моделу територијалног и функционалног умрежавања) у циљу заустављања тренда пражњења, изумирања и гашења насеља, очувања виталности руралног становништва и рационалног коришћења земљишта у правцу обнове и уређења, а уз доследно поштовање дефинисаних режима заштите и очување животне средине;
- оперативни циљеви: рационализација и усклађивање мреже насеља у циљу равномернијег размештаја и децентрализације јавних служби, централних и других функција, као и њиховог приближавања корисницима, уз смањење разлика у условима и стандардима коришћења; подстицање и усмеравање социо-економске трансформације сеоских насеља, кроз дифузију информација, знања и вештина у рурална подручја; развој туристичких и других функција компатибилних са функцијама подручја посебне намене, у насељима која имају потенцијал да се развијају као центри у мрежи насеља планског подручја.

11. Јавне службе:

- општи циљ: подизање квалитета услуга јавних служби и њихове доступности свим корисницима, уз прилагођавање мреже објеката јавних служби демографској структури становништва и територијално-функционалној мрежи насеља, а у складу са посебном наменом простора и карактеристикама подручја и појединих насеља
- оперативни циљеви: формирање мреже објеката јавних служби са концентрацијом садржаја у развојним центрима, како би се обезбедио одговарајући ниво услуга; етапна трансформација и просторно-функционална организација мреже објеката јавних служби, пропорционална гравитационој моћи развојних центара.

12. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура:

- општи циљ: обезбеђење услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање државних и општинских путева и других саобраћајних система, који ће обезбедити квалитетнију доступност планског подручја;
- оперативни циљеви: реконструкција деоница државних путева у складу са плановима управљача; изградња нових деоница државних путева, у складу са планским решењима и приоритетима за реализацију; реконструкција постојећих и реализација нових општинских

и туристичких путева, у циљу функционалног повезивања насеља, туристичких и културно-историјских локалитета; развој пешачког и бицикличног саобраћаја, у циљу побољшања туристичке понуде комплетног простора; рехабилитација саобраћајне инфраструктуре на локалном нивоу; повећање нивоа услуге јавног превоза путника и укупне мобилности становништва; обезбеђење проходности путне мреже у свим временским условима.

13. Воде и водопривредна инфраструктура:

- општи циљ: утврђивање и очување водних ресурса (у погледу њиховог квалитета, квантитета и одрживог коришћења), кроз интегрално управљање заштитом вода у сливу (основна управљачка јединица у области вода), које се спроводи интеграцијом свих водних ресурса (површинске и подземне воде), свих видова коришћења вода и заштите животне средине (која не сме бити угрожена избором, начином и обимом коришћења воде).
- оперативни циљеви: утврђивање расположивих водних потенцијала и могућности њиховог коришћења; постизање степена обезбеђености водом за пиће и остале потребе; обезбеђење исправности и сталне контроле воде која се користи за снабдевање становништва; заштита свих изворишта водоснабдевања, од загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде; трајно обезбеђење класа квалитета свих водотока, што подразумева да сви водотоци на разматраном подручју буду у захтеваној класи квалитета, т.ј. да се бар задрже у постојећој класи квалитета; заштита и репатријација угрожених аутохтоних врста, која по бројности и структури омогућава риболовно газдовање; побољшање режима малих вода, а посебно интервентно побољшање малих вода у кризним еколошким и маловодним ситуацијама; заштита пољопривредног земљишта од поплава и заштита насеља од стогодишњих великих вода; стварање услова за антиерозивну заштиту сливова, применом биолошких мера заштите; очување природних услова на водотоку, свођењем негативних утицаја могућих хидротехничких објеката на прихватљиву меру; санитација насеља и изградња постројења за пречишћавање отпадних вода за насеља или групе насеља.

14. Енергетика и енергетска инфраструктура:

- општи циљ: обезбеђење сигурности и редовности снабдевања потрошача (становништва и привреде) квалитетном електричном енергијом и одговарајућим енергентима, уз усклађивање рада и развоја енергетских производних система са потребама сектора потрошње енергије;
- оперативни циљеви: унапређење постојеће електроенергетске мреже повећањем безбедности рада и поузданости система; увођење сталног мониторинга преносних система и планирање техничко-технолошких иновација из области дистрибуције електричне енергије; обезбеђивање коридора и изградња нове електроенергетске мреже, усаглашена са режимима заштите и правилима градње на подручјима посебне намене; обезбеђивање потребног капацитета трансформације; рационална потрошња електричне и топлотне енергије од стране становништва и привреде, уз примену принципа енергетске ефикасности код избора уређаја и опреме, и прилагођавање објеката и простора остваривању уштеде енергије; еколошки оправдано и социјално прихватљиво коришћење обновљивих извора енергије.

15. Електронске комуникације:

- општи циљ: убрзан развој и дигитализација телекомуникационих мрежа, развој приступних мрежа одговарајућег квалитета и повећање процента територије и становништва који су покривени услугама мобилних телекомуникација;
- оперативни циљеви: обезбеђивање потребног броја телефонских прикључака, према потребама корисника на подручју; постављање оптичких каблова и омогућавање савремених система преноса; модернизација мреже и стварање услова за увођење савремених услуга; обезбеђивање добре покривености подручја базним станицама мобилне телефоније; обезбеђивање савремених сервиса кабловског дистрибуционог система; осигурање коридора за телекомуникационе каблове и радио релејне везе.

16. Комуналне зоне и објекти:

- општи циљ: унапређење управљања отпадом и опремање насеља потребном комуналном опремом;

- оперативни циљеви: заустављање тренда просторне дисперзије дивљих депонија и стварање услова за санацију сметлишта и рекултивацију земљишта; успостављање система организованог сакупљања и примарне сепарације комуналног отпада, уз усмеравање на регионалну депонију; редукација количине и опасних карактеристика отпада; коришћење вредности отпада (рециклажа ради добијања сировине, компостирање, поврат енергије и др.); стварање услова за уређење, комунално опремање и проширење постојећих капацитета гробаља.

3. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЃУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Подручје Просторног плана налази се у централном делу Србије, на делу територије Рашког (град Краљево) и Моравичког (општина Ивањица) управног округа, обухвата планине Голију, Радочело и Чемерно, и припада пространој планинској области Старовлашко-рашке висције (у оквиру које су и планински масиви Копаоника, Златибора, Златара, Мокре Горе и др.).

У односу на регионалну организацију Србије, подручје Просторног плана развијаће се у просторном и функционалном погледу у оквиру: Региона НСТЈ 2 - Шумадија и западна Србија; и Региона НСТЈ 3 - Моравичка област (општина Ивањица) и Рашка област (град Краљево).

У моделу функционалних урбаних подручја, подручје Просторног плана усмерено је ка урбаним центрима државног значаја Краљево и Нови Пазар (центри функционалних урбаних подручја државног значаја), а такође и ка урбаном центру Ивањица (у оквиру полицентричног урбаног подручја, заједно са урбаним центрима Сјеница, Нова Варош, Прибој и Пријепоље). На развој планског подручја посебно ће утицати урбани центри државног значаја Краљево и Нови Пазар, као и урбани центри Ивањица, Рашка и Сјеница.

Планско подручје се налази између важних државних развојних и саобраћајних праваца, посредством којих ће се остваривати главне функционалне везе са окружењем: са западне стране га тангира развојна осовина II ранга која прати коридор планираног аутопута Е-763 (правац од западноморавске развојне осовине II ранга ка Црној Гори); са северне стране, недалеко од планског подручја, долином Западне Мораве простире се развојна осовина II ранга која прати коридор аутопута Е-761 (правац од великоморавске развојне осовине I ранга, односно аутопута Е-75, ка Босни и Херцеговини).

Путни правац Е-763 (Београд-јужни Јадран) представља крак Трансевропске магистрале (ТЕМ) који на подручју Србије повезује основни правац ТЕМ (Гдањска - Атина/Истанбул) са Јадранским морем (део руте 4, SEETO). У оквиру примарне мреже путева Србије, овај путни правац треба да преузме даљинске токове са постојећих државних путева ДП ИБ реда бр. 21, 22 и 23. Коридор планираног ауто-пута Е-763 један је од најзначајнијих саобраћајних праваца у путној мрежи Србије и Балканског полуострва, јер омогућава европску (преко ТЕМ) и медитеранску (преко луке Бар) оријентацију наше земље, односно повезује Подунавље (преко луке Београд) са Медитераном.

Путни правац Е-761 има секундарни значај у европској мрежи путева (везни пут "Б" класе). У оквиру примарне мреже путева Србије, овај путни правац треба да преузме даљинске токове са постојећих државних путева ДП ИБ реда бр. 22, 23 и 28. Шири значај аутопутског коридора огледа се у повезивању ширег утицајног подручја (Турска, Бугарска, Србија, Босна и Херцеговина, Хрватска), као и у формирању попречне везе између Коридора Хс (Е-75) и планираног коридора Београд - јужни Јадран (Е-763). Посредством ових коридора остварује се даља веза са Коридором VII (Дунавски коридор), Македонијом и Грчком (лука Солун), односно Црном Гором (лука Бар).

Планирани путни правци Е-763 и Е-761 имају саобраћајну функцију I реда, која подразумева међусобно повезивање државних (макрорегионалних) саобраћајних тежишта, односно прекогранично повезивање центара сличног значаја и великих саобраћајних чворишта. Реализацијом аутопутских коридора обезбедиће се ефикаснији, економичнији и безбеднији транспорт путника и роба, што ће у ближем и даљем окружењу дугорочно имати значајан утицај по питању привредног развоја, демографских кретања и режима коришћења простора.

Функционална повезаност планског подручја са окружењем оствариће се развојем саобраћајне инфраструктуре, пре свега изградњом аутопутског коридора Е-763 (деоница Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница/Дуга пољана - Бољаре/граница са Црном Гором) и Е-761 (деоница Појате - Прељина), а затим и развојем железничке инфраструктуре (електрификација и изградња другог колосека магистралне железничке пруге Е-85, која иде долином Ибра), као и мреже државних путева којима се остварује веза са аутопутским коридорима Е-761 и Е-763 (државни пут ИБ реда број 22, т.ј.

"Ибарска магистрала" - правац од коридора Е-761 ка Новом Пазару и даље ка Црној Гори; државни пут IB реда број 30 - попречна веза "Ибарске магистрале" са коридором Е-763).

Осим повећањем саобраћане приступачности, интегрисање подручја Просторног плана оствариће се и: функционалним и просторним обједињавањем садржаја туристичке понуде и умрежавањем са широм туристичком понудом кластера „Средишња и Западна Србија“ и Републике Србије; развојем активности које су комплементарне кључној посебној намени подручја; повећањем социјалне кохезије и јачањем идентитета планског подручја.

Обједињавање туристичке понуде (путем модела уговорног повезивања/организовања и различитих видова кластерског/просторног удруживања регионалних и локалних туристичких субјеката) и њено умрежавање на нивоу региона и шире, представља предуслов за туристичку валидизацију и адекватну туристичку презентацију планског подручја. Развојем туризма и других комплементарних активности (органска пољопривреда, шумарство, водопривреда и др.), остварује се могућност за стварање регионалне аутентичности и одрживог развоја планског подручја и обухваћених насеља.

Како планско подручје има неповољну демографску, економску и социјалну структуру, за развој функционалних веза са окружењем значајно је унапређивање социјалне кохезије, кроз развој капацитета друштвене инфраструктуре, као и институционалну и програмску подршку у овој области. Ово ће се остварити повећањем доступности основних услуга и то: путем мобилних служби; повезивањем различитих секторских програма; сарадњом јавног, приватног и цивилног сектора у појединим областима, и др.

Иако постоје све битне претпоставке за квалитетну везу са непосредним окружењем и ширим простором Републике Србије, централни делови планског подручја (а посебно планинско подручје Голије) остали су изоловани и слабо повезани са урбаним центрима у окружењу. У том смислу, позитиван утицај ових центара на развој и социо-економску трансформацију планског подручја није био велики, што ипак није само последица просторних релација и морфолошких фактора, већ и економско-политичких констелација. Ово је резултирало јачим миграционим токовима на релацији сеоска насеља - урбани центри, односно изразитом депопулацијом готово свих насеља на овом подручју. Упркос томе, територија Просторног плана, са својим природним и културно-историјским вредностима од признатог националног и међународног значаја, представља развојно природно, културно-историјско, привредно и туристичко подручје специфичне понуде, које завређује централно место у повезивању у комплексну целину свих елемената ширег функционалног окружења.

4. КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

4.1. Општа концепција развоја подручја посебне намене

Посебне намене планског подручја

Општу концепцију заштите и одрживог развоја опредељују посебне намене планског подручја:

1. *Кључна посебна намена: Манастир Студеница*, споменик културе изузетног значаја (XII век), *са својом заштићеном околином* (граница непосредне околине и природног простора манастира Студеница), која обухвата површину од 269,34 ха (делови КО Засад, Ушће, Брезова и Долац, град Краљево). Манастир је утврђен за споменик културе 1947. године, док је за непокретно културно добро од изузетног значаја утврђен 1979. године. Заштићена околина (граница непосредне околине и природни простор манастира) је утврђена 1988. године. У Листу светске баштине UNESCO, уписан је 1986. године, као споменик културе који са непосредном околином чини сагледиву културно-пејзажну целину. Манастир Студеница, заједно са групацијом споменичког наслеђа долине Ибра (Жича, Градац, Ђурђеви Ступови, Сопоћани), представља део међународне културно-туристичке руте "Трансроманика", која повезује европско наслеђе романичког периода. Заштићена околина манастира Студенице предмет је детаљне разраде Просторног плана, уз дефинисање посебних правила уређења, грађења и коришћења подручја, према утврђеним режимима заштите простора.

На подручју слива реке Студенице, у коме гравитациони центар чини манастир Студеница, идентификован је велики број споменика културе и евидентираних културних добара. Изузетан културно-историјски значај овог простора у коме доминира карактер сакралне топографије, свакако је условљен снажном улогом манастира Студеница. Његове

вредности изразите су са аспекта духовне (нематеријалне) баштине, а испољавају се у садејству са материјалним наслеђем кога окружује особен природни предео. Приступ интегративне заштите и очувања овог простора подразумева унапређење интеракције између културног и природног наслеђа, односно духовних, материјалних и предеоних вредности, кроз увођење *концепта културног предела*, а у складу са међународном *Конвенцијом о заштити Светске културне и природне баштине*, *Европском конвенцијом о пределу* и другим ратификованим међународним и националним документима (*Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу*, *Закон о Просторном плану Републике Србије*, *Правилник о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја* и др.), који су основ за увођење овог концепта, односно којим се регулише планирање, управљање, заштита и очување културних предела. Из тог разлога се као посебна намена (везана за манастир Студеница) издваја и *културни предео "слив реке Студенице"*, као примарна предеона одлика планског подручја, за који се дефинише посебан режим заштите и успостављају мере за унапређење предеоних одлика.

2. *Парк природе Голија*, утврђен за природно добро 2001. године. Увршћен је у еколошки значајна подручја (Голија – ЕМЕРАЛД RS0000030, Голија – IPA, Голија – IBA RS029IBA и Голија – PVA 09, а планирано је и уписивање у Рамсарску листу). Део Парка природе Голија је 2001. године стекао и међународни статус заштите (уписан је у Листу резервата биосфере МАВ програма UNESCO, као Резерват биосфере "Голија-Студеница"). Режим I степена заштите ("core area") на планском подручју обухвата 13 локалитета на укупно 485,1 ha (0,8% планског подручја), док режим II степена заштите ("buffer area") обухвата 14 делова планског подручја на укупно 2.951,2 ha (око 5% планског подручја). Режим III степена заштите ("transition area") се примењује на осталом делу простора Парка природе у обухвату Просторног плана, односно на 38.925 ha (око 64% планског подручја). У обухвату Просторног плана, Парк природе Голија заузима површину од 42.361 ха (око 70% територије плана). Резерват биосфере "Голија – Студеница" је у целини унутар подручја Парка природе, па се наведени локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите налазе и у Резервату биосфере.
3. Планинско подручје Голије представља *примарну туристичку дестинацију (планински ризорт "Голија")* са комплетном целогодишњом туристичком понудом (регионална целина интегрисане понуде унутар туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“). Одрживи развој туризма на Голији, са Радочелом и Чемерном (као високопланинским подручјем од националног значаја, са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу), стратешко је питање привредног и социјалног развоја централне и западне Србије. Овај развој ће се базирати на презентацији и одрживом коришћењу културних и природних вредности (уз њихову интеграцију у јединствену туристичку понуду овог подручја и окружења), развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, као и интегрисању у шире туристичке просторе (планинска зона I реда „Увац-Голија-Копачица“; Ивањичко-Голијски туристички комплекс; туристички појас "Долина јоргована" – део европског пута културе "Трансроманика"). Најзначајнији туристички ресурси планског подручја:
 - *потенцијално скијашко подручје Голије* протеже се 6,5 km северно и 7,5 km источно од локалитета Врхови-Одвраћеница (око 25 km² у обухвату Просторног плана) и подразумева изградњу модерног скијашког центра (ски центар "Голија"), са свим припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре (скијашке стазе, ски-лифтови, ски-стадиони и др.). Капацитет скијашког подручја дефинисан ППППН Парка природе Голија, што је узето као укупни економски, социјални и еколошки прихватни потенцијал планине на дуги рок (око 17.000 истовремених скијаша), претпоставља развој одговарајућег смештајног капацитета за целогодишње коришћење (око 25.000 лежачева у коначној фази).
 - *туристички локалитети:*
 - a) *туристичке целине у оквиру планинског ризорта "Голија"* (чине јединствени туристички ризорт који је повезан скијалиштем):
 - a.1. *Врхови-Одвраћеница* - туристички локалитет на гребен-развоју планине, једним делом у обухвату Просторног плана (КО Брусник и КО Коритник). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам;
 - a.2. *Голијска Река* - вишенаменски туристички, шумарски и сточарски локалитет, на

- путном правцу ДП ПА реда број 197 (испод врха Јанков камен), једним делом у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе Голија;
- а.3. Беле воде-Дајићи* – у целости у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Примарни центар Парка природе Голија;
- а.4. Шереметовица-Кути-Плешин* – непосредно ван обухвата Просторног плана. Вишенаменски туристички, шумарски, научно-образовни и рекреативни локалитет.
- б) насеља са израженим туристичким функцијама:*
- б.1. Ушће* (КО Ушће) – улазни пункт у планински ризорт и Парк природе "Голија" (са Ибарске магистрале);
- б.2. Студеница* (подручје заштићене околине манастира Студеница, са припадајућим насељима у КО Засад, Ушће, Брезова и Долац) – примарни центар духовности и културе;
- б.3. Градац* (подручје заштићене околине манастира Градац, ван обухвата Просторног плана) – центар духовности и културе;
- б.4. Рудно* (КО Рудно) – секундарни центар на потезу Студеница - Градац, који помаже интеграцију споменичког наслеђа на међународној културно-туристичкој рути "Трансроманика", у јединствену туристичку понуду;
- б.5. Придворица* (КО Врмбаје) – секундарни центар на потезу реке Студенице, који помаже интеграцију споменичког наслеђа у сливу Студенице (група цркава проглашених споменицима културе од великог значаја), у јединствену туристичку понуду;
- б.6. Девићи* (КО Вионица и КО Чечина) – етно-село;
- б.7. Остатија* (КО Коритник) – етно-село.
4. *Подручја са могућношћу коришћења хидропотенцијала:*
- *резервисан простор за изградњу вишенаменске хидроакумулације "Препрана" на реци Студеница* (КНУ = 665 mm), са ужом зоном заштите. Простор се резервише до усвајања решења концепције коришћења вода реке Студенице. Акумулација је планирана у горњем току реке Студенице (на око 17 km од Ушћа, а око 30 km од извора реке) и спада у тзв. веће акумулације, које су сврстане у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, за комплексно решење водоснабдевање становништва. Могуће намене акумулације – снабдевање водом становништва, енергетика, заштита од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам (у складу са регулативом о заштити вода);
 - *резервисан простор за изградњу система хидроелектрана на Ибру* (директна примена ППППН система ХЕ на Ибру). „Ибарске каскаде“ представљају систем од десет проточних хидроелектрана у границама мајор корита Ибра и саобраћајница. Три профила ХЕ (профили Ушће, Гокчаница и Бојанићи), налазе се на самој граници обухвата Просторног плана, док је профил Главица непосредно изван планског подручја. На сваком профилу могу се издвојити: брана и хидроелектрана са пратећим објектима (машинска зграда, трафостаница, приступни пут, преводница и др.), акумулација одређене котом нормалног успора, као и објекти у функцији туризма (ресторан, етно-кућа, објекат за водене спортове и др.).
5. *Подручја реализације коридора магистралне/регионалне инфраструктуре:*
- а) енергетска инфраструктура:*
- а.1. далековод 2x110 kV "Краљево 3" - "Нови Пазар 1"*, са заштитним појасом и подручјем које је у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором (објекти и површине које је неопходно штитити од негативних утицаја коридора), укључујући припадајућа чворишта и места укрштања са другим инфраструктурним системима (директна примена ППППН ИК високонапонског ДВ 2x110 kV "Краљево 3 - Нови Пазар 1");
- б) саобраћајна инфраструктура:*
- б.1. обилазница око манастира Студеница*, на државном путу I Б реда број 30, у циљу заштите манастирског комплекса. Дужина планиране обилазнице је око 2,6 km. Од постојећег моста преко реке Студенице (1,4 km испред манастира, из

правца Ушћа), обилазница иде левом обалом реке до 1,0 km иза манастира, планираним мостом прелази реку и спаја се са постојећим путем;

б.2. *измештање дела државног пута I Б реда број 30, од Бажалских Кршева до Придворице*, уколико дође до реализације акумулације „Препрана” на реци Студеници. Траса измештања се мора дефинисати кроз израду техничке документације предметне акумулације. Дужина планираног измештања је око 8,8 km.

Општа концепција развоја подручја посебне намене

Општа концепција обухвата основне поставке и опредељења која се односе на очување, унапређење, презентацију и одрживо коришћење природних и културно-историјских вредности планског подручја (Парк природе Голија, манастир Студеница и др.), развој комплементарних делатности (пољопривреда, туризам и др.), инфра и супра-структуре и осталих планираних функција. Просторни план представља плански основ којим се обезбеђују просторни услови за остварење и реализацију концепције развоја подручја посебне намене, у мери и на начин који је у сагласности или компатибилан циљевима очувања и заштите простора.

Заштита природе и природних вредности, као и културно-историјских вредности планског подручја оствариће се овим Просторним планом, а сагласно Уредби о заштити Парка природе Голија ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09), Одлуци о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја ("Службени гласник СРС", број 14/79), Одлуци о утврђивању граница непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница („Службени лист општине Краљево“ број 13/88), закону и другим актима који уређују ову област. Ово подразумева спровођење вишестепеног режима заштите на утврђеним просторним целинама.

На подручју *Парка природе Голија* дефинишу се планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора у складу са утврђеним режимима заштите природе, и то: режим I степена заштите (13 локалитета на укупно 485,1 ha, т.ј. 0,8% планског подручја), режим II степена заштите (14 делова планског подручја на укупно 2.951,2 ha, т.ј. око 5% планског подручја) и режим III степена заштите (на укупно 38.925 ha, т.ј. око 64% планског подручја). I степен (строга заштита), спроводи се на подручју са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине. II степен (активна заштита), спроводи се на подручју са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа. III степен (активна заштита и могућност одрживог коришћења), спроводи се на подручју са делимично измењеним или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја.

Културна баштина представља значајан потенцијал који пружа могућност одрживог туристичког коришћења и интегрисане презентације (заједно са природним наслеђем), уз прилагођавање степена комерцијализације, принципима заштите и одрживости културне баштине као необновљивог ресурса. С тим у вези, дефинишу се планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора, у складу са утврђеним режимима заштите манастира Студеница (са заштићеном околином манастира) и других непокретних културних добара.

Главне активности уређења простора односе се на очување природног стања и унапређење туристичко-рекреативне опремљености простора и комуналне опремљености насеља, као и на бољу повезаност на приступну путну мрежу, све у складу са утврђеним режимима заштите. Изградња се усмерава на руралне зоне у окружењу заштићених простора, уз ограничавање ширења грађевинског подручја и подстицање развоја пољопривредне производње и "алтернативне сеоске економије" прилагођене посебној намени, у циљу подизања стандарда живота локалног становништва.

Одрживи развој *пољопривреде* се усмерава на традиционалну и органску пољопривреду и формирање агрокомплекса (производња и прерада биолошки вредне хране), што подразумева очување аутохтоних сорти биљака и раса стоке типичних за планско подручје, као и строго контролисану примену савремених агротехничких и агрохемијских мера.

Одрживи развој *туризма*, заснован на стратешким приоритетима доминантних видова туризма, усмерава се на динамичнији развој целогодишње туристичке понуде, у складу са следећим опредељењима: развој туристичке инфраструктуре, као јавног интереса; развој туристичке супраструктуре; специјализација, кооперација и интеграција субјеката који формирају туристичку понуду; развој тржишта рада у туризму и професионализација људских ресурса; развој дестинацијског менаџмента и маркетинга; увођење подстицаје за иницирање туристичког развоја и

увођење механизма за финансирање, према развојним приоритетима; умрежавање са другим секторима који учествују у креирању нових вредности у туризму и формирају комплементарни пакет туристичке понуде. Од кључног значаја ја повећање приступачности туристичког подручја, односно његова саобраћајна, функционална и привредна интеграција у шире окружење.

Развој *друмског саобраћаја* се усмерава на реализацију “туристичког пута Голија”, који је од примарног значаја за развој планине Голија као туристичке дестинације. Његовом изградњом обезбеђују се услови саобраћајног приступа туристичким локалитетима "планинског ризорта Голија", као и њихова међусобна саобраћајна повезаност.

Развој *водоснабдевања* се усмерава на резервацију простора, одређивање зона санитарне заштите (сходно Правилнику о начину одређивања и одржавања санитарне заштите изворишта за водоснабдевање, "Службени гласник РС", број 92/08) и реализацију планираних акумулација регионалног ("Препрана" на Студеници) и локалног карактера ("Колешница" на Брусничкој реци), са припадајућим објектима (броне, резервоари, црпне станице, постројења за прераду воде и др.).

Развој *система за одвођење отпадних вода* се усмерава на формирање заједничких канализационих система (груписање отпадних вода и заједничко пречишћавање) за више постојећих насеља и планиране туристичке локалитете (према конфигурацији терена и међусобној удаљености), са припадајућим објектима (постојења за пречишћавање отпадних вода и др.).

Развој *система снабдевања електричном енергијом* се усмерава на отклањање евидентираних проблема у мрежи напонског нивоа 35 kV, а кроз реконструкцију постојећих и изградњу нових електроенергетских објеката на овом напонском нивоу. Потребне за електричном енергијом у планском периоду, осим анализе постојећег стања, дефинишу и решења из важеће планске (планови ширег подручја и њихова разрада) и студијске документације (студија перспективног развоја преносне и дистрибутивне електромреже). С тим у вези, планира се реконструкција једне ("Рудно") и изградња пет нових трафостаница 35/10 kV ("Остатија", "Девићи", "Јасеновица", "Милиће" и "Дајића Брдо"), као и изградња одговарајућих 35 kV водова (надземних или подземних, у зависности од ограничења за трасирање водова) за везу трафостаница 35/10 kV (око 68 km у обухвату Просторног плана). Отклањање евидентираних проблема на вишим напонским нивоима решаваће се изградњом 110 kV далековода “Краљево 3” - “Рашка”, трасом паралелном постојећем 110 kV далеководу број 161, као и изградњом 2x110 kV далековода "Краљево 3" - "Нови Пазар 1". Реализацијом ове концепције електроснабдевања, обезбеђује се напајање у прстену из трафостаница 110/35 kV, т.ј. двострано напајање свих трафостаница 35/10 kV у обухвату Просторног плана и окружењу.

Развој *гасоводног система*, сходно смерницама из планске документације ширег подручја и развојним плановима дистрибутера, усмерава се на изградњу гасовода радног притиска 16 bar, мерно-регулационих станица (МРС) за потребе широке потрошње, дистрибутивног гасовода радног притиска до 4 bar и гасних прикључака са мерним местима код потрошача, што ће омогућити гасификацију планског подручја.

Планско опредељење је да се (због свог значаја, заштите и адекватне презентације) *детално урбанистички разради* (на нивоу регулационог плана и у крупнијој размери) подручје манастира Студеница са заштићеном околином, за које се дефинишу посебна правила уређења, грађења и коришћења (према утврђеним режимима заштите), а за потребе директног спровођења Просторног плана и стварања планског основа за утврђивање јавног интереса.

Очекивани ефекти планирања у погледу унапређења начина коришћења простора

Очекивани ефекти се односе на обезбеђивање просторних услова за остваривање посебне намене подручја, т.ј. омогућавање дугорочне одрживе и интегралне заштите природних и културних вредности у условима одрживог развоја планског подручја, а са циљем спречавања конфликта у простору. Ово обухвата: заштиту и одрживо коришћење културног наслеђа (у складу са одлукама о утврђивању непокретних културних добара и другим актима о заштити културног наслеђа); заштиту и одрживо коришћење природних вредности (у складу са уредбом о заштити природног добра и другим актима о заштити природног простора); рационално коришћење и очување природних ресурса (изворишта водоснабдевања, шуме и др.); заштиту и унапређење животне средине; валоризацију комплементарних потенцијала планског подручја за развој (одрживи развој туризма и др.); унапређење квалитета живљења локалног становништва, стимулацијом постојећих и развојем нових делатности (алтернативна сеоска економија); просторне, инфраструктурне, привредне и друге облике интеграције планског подручја са окружењем (реализација инфраструктурних система и коридора, у циљу подизања нивоа приступачности и конкурентности, а тиме и динамике будућег

развоја овог простора); стварање институционално-организационе и управно-контролне подршке заштити, уређењу и коришћењу подручја посебне намене.

Процена еколошке одрживости, социјалне прихватљивости и економске оправданости концепције развоја подручја посебне намене

Реализација општих и оперативних циљева развоја утврђених Просторним планом, захтева изналажење одговарајућих мера и инструмената за планску имплементацију, у оквиру економско-финансијске политике, нормативно-правног система, политике заштите животне средине, планирања и организације управљања.

Услови за еколошку одрживост, социјалну прихватљивост и економску оправданост концепције развоја планског подручја, садржани су у следећим политикама:

- спровођење интегралне политике заштите природне и културне баштине и животне средине;
- спровођење политике привредног развоја;
- стриктна примена законских и планских аката из области заштите животне средине, заштите природних и културних добара;
- подстицање локалне заједнице у иницирању и реализацији заштите природе и животне средине;
- спровођење земљишне политике која ће омогућити интеграцију предеоно-еколошких мера заштите и унапређења природе и животне средине у насељима и пределима.

Процењује се да је концепција развоја подручја посебне намене прихватљива са становишта очувања посебних природних и створених вредности, континуитета традиционалног опстанка људи и отварања могућности за одрживо и рационално газдовање ресурсима (уз ангажовање спољњих фактора), и да може имати позитивне ефекте у дугорочном периоду.

4. 2. Полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса

Основни конфликтни односи на подручју Просторног плана јављају се на релацији заштите (у општем смислу и по свим компонентама) са потребама активности, инфраструктуре, изградње и другим потребама локалне заједнице да кроз одговарајуће програме валоризује развојне потенцијале. Као главни конфликти могу се означити:

- конфликт између заштите природе, природних и културних вредности и коришћења хидропотенцијала реке Студенице (потенцијална изградња вишенаменске хидроакумулације „Препрана”), реке Ибар (потенцијална изградња система хидроелектрана - "Ибарских каскада") и других река (потенцијална изградња малих хидроелектрана).
- конфликт између заштите природе, природних и културних вредности и коришћења пољопривредног земљишта;
- конфликт између заштите природе, природних и културних вредности и експлоатације минералних сировина;
- конфликт између заштите природе, природних и културних вредности и руралног развоја локалних заједница;
- конфликт између заштите природе, природних и културних вредности и туристичког развоја.

Конфликт 1 - између заштите природе, природних вредности (Парк природе "Голија", Резерват биосфере "Голија-Студеница") и културних вредности (манастир Студеница и други споменици културе у сливу реке Студенице, културна добра од највећег значаја), са једне стране, и коришћења хидропотенцијала река (Студеница, Ибар), са друге стране. Конфликт је пренет из планских докумената вишег реда и ширег подручја (ППРС, РПП, ППППН Парка природе Голија, ППППН система хидроелектрана на Ибру), којима је предвиђена резервација простора за изградњу:

- вишенаменске хидроакумулације "Препрана" на реци Студеници (са ужом зоном заштите), која спада у изворишта вода од регионалног и републичког значаја, са примарном наменом за водоснабдевања становништва и могућим наменама за енергетику, заштиту од поплава, оплемењавање малих вода, рибарство и одрживи туризам.
- система хидроелектрана на Ибру („Ибарске каскаде“) - десет проточних хидроелектрана у границама мајор корита Ибра и "Ибарске магистрале", од којих су три на самој граници

обухвата Просторног плана, и свака садржи брану, хидроелектрану са пратећим објектима, акумулацију и садржај у функцији туризма.

Из ППППН Парка природе Голија, пренет је конфликт везан за активирање локалног хидроенергетског потенцијала (изградња малих хидроелектрана, као алтернативног извора напајања у циљу побољшања електроенергетског стања подручја), с обзиром на потенцијално неповољан утицај на животну средину и заштићена подручја. Укупна инсталисана снага, према тадашњој процени, превазилазила би укупну инсталисану снагу трансформације на нивоу 10/0.4 kV, али не представља већи значај за електроенергетски систем Републике, па би се производња електричне енергије вршила углавном у комерцијалне сврхе (приватне инвестиције).

Водоснабдевање, хидроенергетика и стриктни услови коришћења воде као ресурса, заштите природе, чувања, одржавања и коришћења културних добара, односно мере заштите природних и културних добара, отварају питања еколошке одрживости, социјалне прихватљивости и економске оправданости планираног коришћења хидропотенцијала река. Релативизација овог конфликта кретаће се у правцу усаглашавања законских и подзаконских аката, планских и развојних докумената на нивоу Владе РС, уз координацију са институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја (листа светске баштине UNESCO; листа резервата биосфере МаВ програма UNESCO; листа еколошки значајних подручја - Рамсарска листа; листа еколошких мрежа - EMERALD, IPA, IBA и PBA; листа станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне - NATURA 2000).

Конфликт 2 - између заштите природе, природних и културних вредности, са једне стране, и коришћења пољопривредног земљишта, са друге стране. Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима, као и са режимима заштите природног добра и мерама заштите културних добара на територији Просторног плана. Пољопривредне системе је потребно развијати на начин који неће стварати нежељене утицаје на животну средину и који ће очувати биолошку разноврсност, уз контролисану комерцијализацију и интензивирање пољопривредне производње, у складу са захтевима заштите простора. На планском подручју (а посебно на подручју Парка природе „Голија”), пољопривреда се усмерава ка одрживој производњи биолошки вредних и квалитетних намирница (уз примену одговарајуће технологије и агротехничких мера), као и строго контролисаном сточарству, оптимизованом у односу на оптерећење животне средине. Ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта настала успостављањем режима заштите на подручју Просторног плана, изискују потребу да се овај конфликт ублажи увођењем мера компензације и других могућности надокнаде власницима (посебно домаћинствима којима је пољопривреда једини извор прихода).

Конфликт 3 - између заштите природе, природних и културних вредности, са једне стране, и експлоатације минералних сировина, са друге стране. Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је усклађивање експлоатације минералних сировина у евидентираним појавама и лежиштима, са режимима заштите природног добра и мерама заштите културних добара на територији Просторног плана, као и са проценом могућих утицаја на животну средину и одговарајућим мерама заштите. Ово подразумева: рационално и контролисано коришћење искључиво оних минералних сировина за које се утврди да се по квалитету издвајају и да појаве/лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Србије (сировине од стратешког значаја за државу), а уз поштовање свих посебних услова и мера заштите, и примену одговарајуће технологије ради минимизирања деградације у процесу експлоатације; ограничену експлоатацију позајмишта традиционалних грађевинских материјала (у функцији развоја локалне заједнице, амбијенталног уређења и презентације овог подручја), у складу са посебним условима и мерама заштите; санацију и рекултивацију напуштених каменолома, позајмишта, депонија јаловине, истражних поља и др. (или оних који се користе у супротности са утврђеним условима и мерама заштите), применом био-инжењерских и других мера.

Конфликт 4 - између заштите природе, природних и културних вредности, са једне стране, и руралног развоја локалних заједница, са друге стране. Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је развој активности комплементарних посебној намени простора, која је кључна за одрживи развој локалних заједница. Посебна намена (простори заштићене природе и споменици културе са својим окружењем), стандарди квалитета животне средине, као и све друге вредности локалног, регионалног и ширег карактера, захтевају посебан однос при избору развојних програма:

- пољопривреда се усмерава ка развоју традиционалне и органске пољопривреде (уз очување аутохтоних сорти биљака и раса стоке, и строго контролисану примену савремених

агротехничких и агрохемијских мера) и формирању агрокомплекса (производња и прерада биолошки вредне хране, сакупљање и прерада шумских плодова и лековитог биља и сл.).

- туризам се усмерава ка развоју активности комплементарних пољопривреди и агропроизводњи, уз активирање видова туризма комплементарних посебној намени простора.

Рурални развој локалних заједница који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограниченим капацитетима коришћења простора и ресурса, као и другим ограничењима која сужавају развојне опције), омогућава истовремено повећање животног стандарда становништва и улагања у спровођење мера заштите природе, природних и културних вредности и животне средине.

Конфликт 5 - између заштите природе, природних и културних вредности, са једне стране, и туристичког развоја, са друге стране. Туристичка понуда на територији Просторног плана тек почиње да се развија у функцији туризма регионалног и ширег значаја. Ово подразумева изградњу одговарајуће туристичке инфра и супраструктуре, што би могло да има негативних последица на посебне намене планског подручја (које су свакако и основни потенцијал овог простора). То се посебно односи на реализацију мреже туристичких саобраћајница (омогућава изузетно значајно саобраћајно отварање планинског подручја Голије, али представља и еколошку баријеру на простору који је проглашен за Парк природе) и скијашког подручја на Голији (задовољава потребу да се планирани туристички садржаји употпуне скијалиштима, али она, због функционалности, морају да прођу кроз Парк природе и шумска подручја). Основно полазиште за ублажавање овог конфликта лежи у усклађивању развоја туризма са заштитом природе, природних и културних вредности и животне средине. Због тога се туристички развој усмерава на видове који су комплементарни посебној намени простора (спортско-манифестациони, излетничко-рекреативни, еко, сеоски, кружна путовања, културни и др.) и у функцији промоције природних и културних вредности, односно у подручја у којима ће утицај на природу, природне и културне вредности и животну средину бити еколошки, социјално и економски прихватљив. Од значаја за ублажавање конфликта је и укључење локалног становништва у развој туризма (активирање сеоских домаћинстава у функцији руралног туризма и др.). Развој туризма који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограничењима која сужавају развојне опције и умањују прихватни потенцијал туристичког подручја), ствара предуслов за финансирање и реализацију програма и пројеката заштите и презентације природних и културних вредности подручја.

Планско подручје је изразити пример прожетости природних и културних вредности које треба обједињено валоризовати, унапређивати и користити. Одрживо коришћење свих ресурса кроз: развој сточарства и земљорадње (производња биолошки вредне хране); одрживо шумарство и ловство; развој прерађивачких капацитета (ослоњених на сировинску базу подручја и вишу технолошку основу); савремени концепт развоја туризма са квалитетном мотивском основом; развој савремене саобраћајне, комуналне и туристичке инфраструктуре; развој социјалне, привредне и стамбене супраструктуре и др., представља основу за даљи развој планског подручја и повећање животног стандарда становништва на дужи временски рок. Конфликти везани за нарушавање еколошке равнотеже у простору, могу се јавити услед неадекватно дефинисаног одрживог капацитета простора (за потребе активности, изградње, инфраструктуре и др.) у односу на успостављене режиме и мере заштите. С тим у вези, неопходно је радити на развоју свести локалног становништва, потенцијалних инвеститора и других корисника простора и ресурса, о животној средини, природи, природним и културним вредностима као јавном добру, и о општем интересу да се прихвате установљена планска решења и правила (упркос ограничењима која сужавају развојне опције), као предуслову за валоризацију развојних потенцијала овог простора.

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА

1. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, КУЛТУРНОГ И ПРИРОДНОГ НАСЛЕЂА

1.1. Заштита природних и предеоних вредности

1.1.1. Заштита подручја Парка природе „Голија” и режими заштите природних вредности

На подручју Парка природе „Голија”, укупне површине 423,61 km² у обухвату Просторног плана (што представља 70% територије Просторног плана), утврђују се режими I, II и III степена заштите, у складу са Уредбом о заштити Парка природе Голија ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09):

- у режиму заштите I степена, укупне површине 485,1 ha (1,14% територије Парка природе у границама Просторног плана), утврђује се 13 издвојених локалитета.
- у режиму заштите II степена, укупне површине 2.951,2 ha (6,97% територије Парка природе у границама Просторног плана), утврђује се 14 издвојених делова подручја.
- режим заштите III степена утврђује се на површини од 38.925 ha (91,89% територије Парка природе у границама Просторног плана).

Предмет посебне заштите су искључиво издвојени локалитети у I степену заштите, односно делови подручја у II степену заштите, којима су обухваћена и сва претходно заштићена природна добра. Утврђене површине и границе појединих локалитета у режиму I и II степена заштите, графички и текстуално (набрајањем шумских одељења и газдинских јединица, уз усаглашавање номенклатуре појединих одељења према у међувремену извршеној ревизији шумских основа) преузете су из Уредбе о заштити Парка природе Голија.

Према административној подели, Парк природе обухвата 20 катастарских општина на територији Просторног плана - 16 целих КО и 4 делимично, и то: на територији града Краљева - 8 целих КО и 4 делимично, а на територији општине Ивањица - 8 целих КО.

На основу података из Студије о проглашењу Парка природе, на подручју Парка природе највећи је удео шумског (око 52%), а затим пољопривредног (око 45%), а најмањи неплодног земљишта (око 3%). По питању својинске структуре, најзаступљеније су државне шуме (око 60% свих шума) и пољопривредно земљиште у приватној својини (око 87% пољопривредног земљишта).

Зонирање подручја по режимима заштите (систематизација режима, т.ј. степена заштите и приоритетне намене простора), представља основ за дефинисање мера и услова, т.ј. правила заштите, у складу са Законом о заштити природе ("Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10-испр. и 14/16), Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16) и другим законским и подзаконским актима, уз допуну и усаглашавање са међународним конвенцијама везаним за заштиту подручја и развојним документима донетим на нивоу Владе РС.

Парк природе „Голија” поверен је на старање ЈП „Србијашуме”. У обављању законом утврђених послова заштите и развоја природног добра, ЈП „Србијашуме” је овлашћено и дужно да: доноси средњорочни и годишњи програм заштите и развоја; обезбеђује спровођење програма, прописаних режима заштите и очувања природног добра, научно-истраживачке, културне, васпитно-образовне, информативно-пропагандне и друге активности; подноси извештај о остваривању програма министарству надлежном за заштиту животне средине; доноси акт (уз сагласност министарства надлежног за заштиту животне средине) којим обезбеђује обележавање природног добра, унутрашњи ред и чуварску службу, и уређује правила за спровођење режима заштите и развоја (начин и услови кретања и боравка посетилаца, коришћења рекреативних и других јавних површина, постављања информативних и других ознака; мере заштите приликом обављања научних истраживања и извођења истражних радова; услови за обављање дозвољених делатности и посебне мере и ограничења у спровођењу режима заштите); обезбеђује средства за заштиту и развој природног добра из прихода остварених обављењем сопствених делатности, из буџета Републике, или из других извора у складу са законом.

Резерват биосфере "Голија - Студеница" је у целини унутар подручја Парка природе "Голија" у границама Просторног плана. Зонирање подручја по режимима заштите у Резервату биосфере идентично је са оним у Парку природе (утврђени локалитети и делови простора у режиму I и II степена заштите). Сва планска решења и правила, односно мере заштите и уређења, која се односе на Парк природе "Голија", примењују се, у идентичном смислу, и за територију Резервата

биосфере. Ово се односи и на примену свих законских обавеза и управних овлашћења на нивоу Републике.

Досадашњим истраживањима на овом подручју су регистровани:

- хидрогеолошки објекти, т.ј. појаве изузетних хидрогеолошких, физичко-хемијских карактеристика и ресурсних потенцијала - специфични хидролошки елементи, земљишта која су под снажним утицајем воде, стална или повремена језера, тресаве и тресетне ливаде, каскаде и букови, наслаге бигра и др.;
- водни објекти, т.ј. изворишта и изворишне зоне термомонералне и минералне воде (перспективне са аспекта валоризације у привредне сврхе);
- геоморфолошки објекти – врхови, гребени и хорстови (на планинама Голија, Радочело и Чемерно), псевдовулканске купе, разноврсни флувиоденудациони и морфоструктурни облици, ерозивни и акумулативни остаци плеистоценог глацијалног рељефа (лежиште ледника и др.), и друга подручја и појаве изузетних визуелних и пејзажних обележја, са карактером геонаслеђа.

Режим заштите I степена

На подручју на којем је утврђен режим заштите I степена забрањује се коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности, осим научних истраживања, контролисана едукације и коришћења постојећих службених и јавних путева. Издвојено је укупно 13 локалитета у режиму I степена заштите, укупне површине 485,1 ha*:

1. Испод Јанковог Камена, испод највишег врха Голије, Јанков камен (1.833 mnm), на северним експозицијама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 17 и 18 у Г.Ј. "Голија" (60,80 ha);
3. Каралићи, северна страна Масловарског брда, у изворишном дели Галуљиног потока, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цело одељење 21 у Г.Ј. "Голија" (34,00 ha);
4. Водица, изнад насеља Јасеновица, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 38 и 39 у Г.Ј. "Голија" (67,96 ha);
5. Тресава на Белим Водама, на Белим Водама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата одељење 23, отсеци "б" и "1" у Г.Ј. "Дајићке планине" (15,20 ha);
8. Испоснице, у клисури реке Студенице, у непосредној близини и око испосница, град Краљево, КО Савово, обухвата део одељења 50 и 51 у Г.Ј. "Горња Студеница" (20,50 ha);
9. Кошанинова језера, изнад Долова, општина Ивањица, КО Врмбаје, део одељења 3, отсеци "а", "1", "2" и "3" у Г.Ј. "Црепуљник" (50,12 ha);
10. Црепуљник, испод Црепуљника са јужне стране, општина Ивањица, КО Врмбаје, обухвата одељења 19 и 20 у Г.Ј. "Црепуљник" (65,80 ha);
11. Радочело (I), јужна страна Страже, град Краљево, КО Бзовик, обухвата цело одељење 42. одељење у Г.Ј. "Радочело-Црепуљник" (44,00 ha);
12. Изубра, клисура реке Изубре, притоке Студенице, општина Ивањица, КО Чечина и Коритник, обухвата делове одељења: 2, 3, 4, 7, 8 и 9 у Г.Ј. "Брусничке шуме" (66,10 ha);
15. Изнад Љутих Ливада, северно од Црног врха, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цело одељење у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (27,60 ha);
16. Црна река, кањонски део речног тока Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата делове 59. и 60. одељења у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (28,80 ha);
17. Радуловац, Цикотина вода - једно од изворишта Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, чистина 5, у 51. одељењу, у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (4,00 ha);
18. Извориште Црне Реке, на месту званом Одвраћеница, општина Ивањица, КО Коритник, приватно власништво (0,20 ha).

* Нумерација према Уредби о заштити Парка природе "Голија".

На издвојеним локалитетима се примењују опште мере заштите за зоне у I степену заштите. Правилима Просторног плана утврђују се следеће посебне мере:

- унутар зона са I степеном заштите није дозвољена изградња трајних објеката и постављање опреме за смештај туриста и угоститељску делатност, камповање и биваковање, док посету локалитетима организује Управа Парка природе;

- правним актима проглашени и евидентирани споменици културе, односно парцеле на којима су Просторним планом евидентирана археолошка налазишта и културна добра, сматраће се заштићеним у I степену заштите, уз примену мера заштите културних добара;
- да би се успорио ток старења природних језера (посебно Кошанинових језера), као својеврсних појава које се налазе у последњим стадијумима језерске сукцесије и ради заштите свих влажних станишта, дозвољено је предузимати биотехничке мере, уз прибављање свих сагласности и на основу одговарајућих пројеката;
- дозвољено је провођење обележених, пешачких стаза са обезбеђеним контролисаним кретањем, без интервенција на терену, уз евентуално просецање партерне вегетације, док је на мочварним деловима терена могуће постављање дрвених мостова/конструкција/прелаза;
- приступ возилима, дозвољен је само у случају неопходних интервенција за особље Парка природе, спасиоце, ватрогасце, службу хитне помоћи, припаднике МУП-а и отклањања последица елементарних и других непогода.

Режим заштите II степена

Под режимом II степена заштите обухваћена су станишта природних реткости, биљних и животињских врста, као и специфичне биљне заједнице које представљају значајан елемент основних вредности заштићеног простора, осетљиви екосистеми тресава и влажних станишта, изворишта река и други простори које треба сачувати, посебно вредни са аспекта заштите предела. На подручју на којем је утврђен режим заштите II степена, забрањује се:

- експлоатација минералних сировина, као и коришћење песка, шљунка, камена и глине из корита и обала водотока;
- каптирање извора и изградња брана;
- риболов и лов;
- чиста сеча и крчење шума, кресање лисника и непланско коришћење дрвне масе у односу на циљеве и принципе газдовања шумама;
- садња, засејавање и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја, осим већ постојећих;
- преоравање природних ливада и пашњака;
- просецање нових јавних путева;
- градња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине;
- градња стамбених, економских помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела до доношења тих докумената;
- разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;
- уништавање врста биљака и животиња заштићених као природне реткости;
- преоравање земљишта, крчење и шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцезивне водне ерозије и неповољне промене предела;
- складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета;
- руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода.

Издвојено је укупно 14 делова подручја у режиму II ст. заштите, укупне површине 3.883,1 ha**:

19. (1) Јанков Камен, на северним и јужним експозицијама око врха Јанков камен (1833 mnm), општина Ивањица, КО Дајићи и Градац, обухвата цела одељења 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 54, 55, 56 и 57. у Г.Ј. "Голија" (390,20 ha);
21. (3) Јелића стругара, горњи део водотока Голијске реке, КО Медовине, део 61 одељења у Г.Ј. „Голија” (12,00 ha);
22. (4) Голијска река, шумски комплекс на десној обали Голијске реке, општина Ивањица, КО Дајићи, Вучак и Глеђица (у обухвату Просторног плана само део у КО Дајићи), обухвата цела

- одељења 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 35, 82, 83, 84, 85, 86, 97, 88 у Г.Ј. "Голија" (у обухвату Просторног плана око 600 ha од укупно 851,00 ha);
23. (5) Међугорски поток, део обале и изворишну челенку Међугорског потока, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цела одељења 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 67, 68, 69 и 70 у Г.Ј. "Дајићке планине" (390,20 ha);
24. (6) Беле воде, на Дајићким планинама, општина Ивањица, КО Дајићи, обухвата цело одељење 23 и 24 (без Р 5) у Г.Ј. "Дајићке планине" (84,40 ha);
- 28.(10) Градина, на обронцима планине Чемерно, на десној обали реке Студенице, град Краљево, КО Савово и Орља Глава, обухвата цела одељења: 46, 47, 48, 49, 50 (без Р 8), 51 и 52 у Г.Ј. "Горња Студеница" (226,70 ha);
- 29.(11) Под Црепуљником, северна страна Црепуљника, општина Ивањица, КО Врмбаје, обухвата део одељења 2 и 3 (без Р 9) и цела 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 21, 25 и 26 у Г.Ј. "Црепуљник" (362,10 ha);
- 30.(12) Радочело II, јужна страна Страже, град Краљево, КО Бзовик, обухвата цела одељења 41 и 43 у Г.Ј. "Радочело-Црепуљник" (82,40 ha);
- 31.(13) Брусничке шуме, клисура реке Изубре, општина Ивањица, КО Чечина и Коритник, обухвата одељења 1, 2, 3, 4, 7, 8 и 9 Г.Ј. "Брусничке Шуме" (194,60 ha);
- 34.(16) Угљапе, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 7 и 8 у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (52,80 ha);
- 35.(17) Љуте ливаде, на падинама Црног врха, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33 и 39. у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (282,00 ha);
- 36.(18) Влашки мост, део долине Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, обухвата цела одељења 44, 45, 47, 57, 58 и делове 59 и 60-ог одељења (без Р 16) у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (231,20 ha);
- 37.(19) Суви брег, изнад Одвраћенице општина Ивањица, КО Коритник, обухвата одељење 51 (без Р 17) у Г.Ј. "Бисер вода-Црни врх-Радуловац" (25,60 ha);
- 38.(20) Одвраћеница, непосредно испод била планине Голије, са северне стране, део изворишне челенке Црне реке, општина Ивањица, КО Коритник, приватно власништво (без Р 18), (29,00 ha).

*** Број у загради означава нумерацију према Уредби о заштити Парка природе "Голија".*

На издвојеним деловима подручја се примењују опште мере заштите за зоне у II степену заштите. Правилима Просторног плана утврђују се следеће посебне мере:

- правним актима утврђене заштитне зоне око проглашених и евидентираних споменика културе, односно парцеле око Просторним планом евидентираних археолошких налазишта и културних добара, сматраће се заштићеним у II степену заштите, уз примену мера заштите културних добара;
- уколико се енклаве у приватној својини (постојеће бачије и сл.) налазе унутар зона са II степеном заштите, оне у целини следе утврђену намену зоне, уз поштовање стечених права (уколико она не утичу негативно на установљене режиме заштите), а могу се користити на начин који се утврђује посебним правилима, уз услове и сагласност надлежних органа;
- на просторима у режиму II степена заштите, где је за очување изворних природних вредности потребно предузимати посебне мере унапређивања, тј. за које је потребно веће учешће човека ради обезбеђења услова за опстанак и унапређење природних вредности, могу се примењивати и посебне мере, уз услове и сагласност надлежних органа;
- дозвољава се прегонска испаша у шумама и испаша на пашњачким површинама под посебним условима које ће утврдити старалац природног добра, сагласно законима и капацитетима пашњака;
- обављање лова и риболова је дозвољено само за потребе одржавања здравственог стања и бројности популација фауне у складу са ревидованим основама газдовања;
- није дозвољено каптирање извора и изградња преграда на речним токовима, осим у изузетним случајевима, под условима које ће утврдити надлежни органи заштите природе;
- уколико деловање приватног власника угрожава заштиту природних и културних добара, старалац природног добра може приступити поступку откупљивања (или замене) земљишта у приватној својини.

- дозвољено је постављање улазних–приступних пунктова, дрвених надстрешница и објеката за научно истраживачки рад, а према програму заштите и развоја природног добра.
- постављање опреме за спортско-рекреативне и забавне активности усаглашава се са важећим актима о заштити природног добра.

Обавезне су и мере заштите и активног управљања популацијама заштићене и угрожене флоре (у циљу одржавања флористичког састава и побољшања структуре екосистема, а у складу са правилницима о заштити), као и ретке и угрожене, а посебно ловне фауне (у циљу побољшања њихове бројности и састава).

Режим заштите III степена

На подручју на којем је утврђен режим заштите III степена, забрањује се:

- градња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине;
- градња стамбених, економских, помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела, до доношења тих докумената;
- експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора, утврђене у складу са законом;
- разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;
- уништавање врста биљака и животиња заштићених као природне реткости;
- преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцезивне водне ерозије и неповољне промене предела;
- складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета;
- руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода.

Полифункционална зона површине 38.925 ha, у оквиру Парка природе, а у којој је утврђен режим заштите III степена, третира се у целини на основу општих мера заштите, као и на основу посебних мера које утврђује Просторни план:

- забрањена је интродукција и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја;
- забрањено је преоравање природних ливада и пашњака, нарочито изнад 700 m надморске висине;
- забрањена је чиста сеча и крчење шума, кресање лисника, сеча ретких и у другом погледу значајних ретких врста дрвећа и жбуња;

Све мере које дозвољавају одређене активности и радње у зонама са режимом заштите I и II степена, примењују се и на подручју читавог Парка природе (режим заштите III степена).

Територија која је обухваћена границама Просторног плана, а налази се изван граница Парка природе, сматра се *заштитном зоном* у смислу постојећих законских и међународних дефиниција. Надлежност на овом делу територије припада органима локалне самоуправе, уколико посебним одредбама појединих закона није другачије утврђено.

1.1.2. Заштита предеоних вредности

Концепција заштите, уређења и развоја предела подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела у односу на циљеве просторног развоја: развој усклађен са специфичним развојним и регионалним карактером предела; заштиту и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа и њихово просторно повезивање (локалне, регионалне, националне и међународне еколошке и културне мреже); јачање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела од посебног значаја за развој (туристичка и

културна подручја, међународне мреже); санацију (ревитализацију и рестаурацију) постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела деградирана; минимизирање негативних и стимулисање позитивних утицаја новог развоја на карактер и диверзитет предела. Валоризација за потребе планирања простора, врши се на нивоу предеоних целина, природних одлика амбијената, културно-историјске баштине, туристичке и комуналне опремљености, елемената просторне угрожености и др., а у контексту постојеће и планиране намене простора.

У односу на степен модификације природног предела, разликују се *природни и културни предели*. Створене структуре не морају нужно бити супротстављене изворним својствима природне средине, већ заједно са својим природним окружењем могу бити предмет очувања предеоног диверзитета и идентитета. С тим у вези, заштита културних предела је заснована на интегралном вредновању природних и културних вредности предела, и обухвата препознатљиве и репрезентативне пределе са ретким или јединственим обрасцима предеоне структуре, објекте културног наслеђа у пределима и проглашена природна добра.

За развој *природних предела*, планским решењима је потребно обезбедити: заштиту структуре предела и несметано функционисање природних процеса; заштиту биодиверзитета; очување и успостављање еколошких мрежа; санацију и ревалоризацију вредности (тамо где су нарушене природне и естетске вредности предела). Развој *културних предела* заснива се на уважавању њиховог специфичног предеоног карактера, затечених вредности и капацитета предела, а планским решењима је потребно омогућити очување и унапређење карактеристичне структуре и слике предела, кроз очување карактеристичног предеоног обрасца заснованог на: коришћењу земљишта (подстицањем традиционалних облика коришћења земљишта); односу изграђеног и неизграђеног простора и карактеру грађења насеља (регулацијом грађења и уређивања насеља у складу са карактером предела; спречавањем ширења насеља и заустављањем непланске изградње; стимулисањем коришћења постојећег квалитетног грађевинског фонда; креирањем позитивног архитектонског идентитета насеља кроз очување и ревитализацију традиционалне архитектуре и нову изградњу која уважава карактер физичке структуре насеља); усклађивању изградње инфраструктурних коридора са карактером и капацитетом предела (очувањем карактеристичних културних и природних елемената у структури предела и креирањем нових репера);

Правила и мере заштите, неге и уређења предела на планском подручју, дефинишу се према утврђеним типовима биотопа, а у циљу заштите биотопа, унапређења услова опстанка врста и њихових станишта. Применом ових правила и мера, успоставља се интегрална заштита простора, утиче на намене које могу да изазову нежељене последице и обезбеђује одржавање: оптималне густине и генетичке разноврсности врста унутар биоценоза; природних услова и токова еволуције организама; стабилних и природи блиских екосистема; биолошке разноврсности и „слике“ предела.

Заштита, управљање и планирање предела врши се у складу са *Законом о потврђивању Европске конвенције о пределу ("Службени гласник РС" број 4/11)*, а утврђивање типологије предела у складу са *Правилником о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја („Службени гласник РС“ број 119/17)*.

Приоритетне активности на заштити предеоних вредности су: карактеризација предела зоне интегралне заштите природних и културних вредности "Голија са Студеницом", којом се формира основа за валоризацију и заштиту предела; интеграција предела у међународне еколошке и културне мреже, као и у пројекте прекограничне, транснационалне и међурегионалне сарадње.

1.1.3. Заштита природних ресурса

Воде

У циљу заштите квалитета вода (до нивоа прописаних класа квалитета површинских вода и потпуна заштита квалитета подземних вода), обавезна је примена следећих мера заштите природних, екосистемских и ресурсних капацитета вода сливног подручја река Студенице, Моравице, Рашке и Ибра, од директног и индиректног утицаја који се може очекивати планираним активностима:

- утврђивање свих извора загађења и катастра загађивача, као један од основних инструмената интегралног управљања животном средином и водним ресурсима као приоритетног, општег и националног добра;
- санација, ремедијација и рекултивација свих загађених и деградираних зона и локација (сметлишта, девастирани простори, позајмишта камена и сл.), као и успостављање система управљања отпадом;
- строга контрола примене хемијских средстава у пољопривреди и система организације и

рада сточних фарми, у циљу заштите површинских и подземних вода од загађивања (отпадне воде са сточних фарми третирати у уређајима и евакуисати преко прописних септичких јама);

- извођење ободних канала код изградње и реконструкције саобраћајница, за одвођење атмосферских вода које садрже загађујуће материје са пута (нафта, мазива, уља и исталожене штетне материје из ваздуха) и за прихватање и контролисано отицање у акцидентним случајевима течних товара;
- санација зона и локација клизишта и ерозионих подручја (техничко-биолошким, санационим и рекултивационим мерама) и израда планова за проглашење ерозионих подручја (по јединицама локалне самоуправе);
- повећавање малих вода у кризним маловодним периодима (наменским управљањем извориштима), уз обезбеђивање „одрживог гарантованог протицаја” на водотоцима у периоду малих вода;
- обезбеђивање заштите од поплава и предупредивање стварања бујичних наноса (уређењем водотока, изградњом система за заштиту од поплава и другим интервенцијама) и израда планова за одбрану од поплава (по јединицама локалне самоуправе). Приоритет има реконструкција/одржавање постојећих система за заштиту од поплава, заштита приобаља од поплава и заштита рушевних обала. За нерегулисане водотоке се (до завршетка картирања свих зона које се плаве великим водама вероватноће до 1%), успоставља водно земљиште на појасу ширине 10 m дуж обала;
- очување постојећих профила водених токова и њихове плавне зоне, у случају обављања биотехничких радова.
- унапређење квалитета водотокова, чишћењем обала и успостављањем контроле загађења кроз редукцију испуштања отпадних вода, што подразумева елиминисање свих активности које могу угрозити статус водног тела;
- прикључивање планираних и постојећих објеката на канализациону мрежу (пре свега у потенцијалним туристичким центрима и већим центрима заједница насеља), или коришћење прописне септичке јаме или компактног постројења (са редовним пражњењем и одношењем у ППОВ или депонију за муљ изван подручја Парка природе). Приоритет има реализација санитарно безбедног прикупљања и пречишћавање отпадних вода оних објеката за која се (елаборатом о зонама санитарне заштите изворишта) утврди да се могу задржати у ужој зони заштите изворишта;
- реализација групних постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ), за отпадне воде које се, по показатељима максимално дозвољене концентрације, могу директно упуштати у канализацију, уз обезбеђење предтретмана у случају потребе;
- санитација теже доступних подручја, која не могу да буду обухваћена групним системима, обављаће се по принципима руралне санитације, са одвођењем отпадних вода у прописне септичке јаме или компактна постројења (са редовним пражњењем и одношењем у ППОВ или депонију за муљ изван подручја Парка природе);
- увођење принципа рецикулације и поновног коришћења пречишћених отпадних вода, где је то оправдано;
- дефинисање зона и појасева санитарне заштите око постојећих и планираних изворишта, планинских извора и објеката за водоснабдевање (каптаже, бунари), и спровођење мера санитарне заштите према важећим прописима, а након утврђивање граница непосредне и уже зоне заштите (заштита квалитета воде за пиће), уз континуирану контролу режима рада изворишта и квалитета воде (према важећим прописима);
- искључење или ограничење активности у зони изворишта водотока прве класе квалитета, које би нарушиле издашност извора, бонитетску класу и здравствену исправност воде, т.ј. третман ових екосистема као врло осетљивих станишта, веома значајних за заштиту биодиверзитета;
- примена мера заштите животне средине у зонама изградње водопривредних објеката и регулације корита река, како би се спречили негативни утицаји на успостављени режим заштите природног добра, значајна природна подручја, еколошке мреже и коридоре, квалитет воде и земљишта, биодиверзитет и предео (уклапање регулационих радова у амбијенталну целину и окружење, одговарајућим избором типа и врсте конструкције и применом одговарајућих материјала, и сл.);

- искључење или ограничење активности којима се нарушавају еколошке одлике вода и угрожава рибљи фонд, посебно у дефинисаним природним плодиштима, у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 128/14) и програмима управљања рибарским подручјима.
- ограничавање количине захватања вода (у складу са законском регулативом), тако да се омогући "гарантовани" протицај, очување еколошких параметара слива (посебно у маловодном периоду) и природно обнављање подземних вода (дозвољене количине воде на планском подручју дефинишу се на основу детаљних хидрогеолошких истраживања);
- забрана промене режима у смислу превођења вода из слива у слив, забрана каптирања извора и изградње брана, тиролских захвата и преграда у I и II степену заштите, као и забрана изградње свих објеката и измештање производно-прерађивачких објеката испод коте максималног стогодишњег водостаја (осим на подручјима која су регулисана урбанистичким плановима);

Санитарна заштита изворишта водоснабдевања (одређивање зона санитарне заштите изворишта подземне воде, акумулације површинске воде и отвореног водотока, као и њихово уређење и одржавање) спроводиће се у складу са Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС“, број 92/08).

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште се по садржају и интезитету коришћења строго диференцира у односу на зоне заштите. На пољопривредном земљишту у оквиру зоне I степена заштите није предвиђена пољопривредна активност, у зони II степена заштите предвиђени су пашњаци и природне ливаде за екстензивно коришћење (прегонска испаша и производња сена), а у зони III степена заштите претежно екстензивно сточарство и ратарство, а на нижим надморским висинама и воћарство. На подручју заштићеног природног добра (Парк природе Голија) издвајају се следећа планска решења:

- развој пољопривредних система који неће стварати нежељене утицаје на животну средину - овде се првенствено мисли на сточарство, које би уз коришћење природних (пашњачких и ливадских) површина за прегонску испашу и производњу сена, било строго контролисано и лимитирано захтевима заштите (мере заштите природног добра, обавезе пошумљавања еродираних делова подручја и др.) и биолошким капацитетом ових површина;
- примена превентивних мера за очување биолошке разноврсности у постојећим агроекосистемима;
- употреба одговарајуће технологије у циљу заштите и одржавања плодности земљишта и добијања здравих и квалитетних производа.

Основна планска решења у погледу коришћења и заштите пољопривредног земљишта, као природног ресурса, ослоњена су на следеће пропозиције:

- заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта као природног ресурса и потенцијала за развој пољопривреде, са применом мера строге заштите пренамене плоднијег земљишта у непољопривредне намене.
- привођење култури запушеног и деградираног пољопривредног земљишта;
- одрживо коришћење пољопривредног земљишта на целом планском подручју, са приоритетном производњом еколошки вредних пољопривредних производа (органска храна са дефинисаним географским пореклом);
- подизање нивоа техничке опремљености и увођење савремених агротехничких мера у циљу повећања продуктивности, уз строго контролисану примену агрохемијских средстава (минерална ђубрива и средства за заштиту биља), како би се спречили негативни утицаји пољопривредне производње на животну средину;
- дефинисање и примена мера заштите пољопривредног земљишта на теренима захваћеним ерозијом, и контрола спровођења ових мера;
- преусмеравање земљишта на којима је установљен изванредан степен загађености, на производњу култура које ослобађају земљиште од опасних и штетних материја (најчешће непољопривредни производи - украсно биље, цвеће и сл.);
- коришћење ораничних површина слабог економско-производног потенцијала (веће надморске висине и падови терена) за ратарско-повртарску производњу и воћарство (значајно за опстанак планинских села);

- коришћење повољних природних услова (ливаде и пашњаци) у циљу развоја и обнављања пашњачког сточарства (говедарство и овчарство) и очувања крмне базе, као ослонаца развоја пољопривреде;
- реконструкција и заштита активних и активирање напуштених бачишта (на новим програмским основама), која су од значаја за очување културног предела, као и очување других традиционалних аграрних садржаја од посебне природне и културно-историјске вредности.

Шуме и шумско земљиште

Како би се постигли задати циљеви и оствариле основне функције шума, неопходно је континуирано унапређивање стања постојећих шума и очување или увећање степена шумовитости на планском подручју. План гајења шума на подручју Просторног плана обухвата: пошумљавање на око 750 ha; пребирне сече на око 300 ha; конверзију на око 150 ha; осветљавање на око 1500 ha; чишћење на око 1400 ha; прореди на око 1150 ha; реконструкцију на око 200 ha.

Шумама и шумским земљиштем у државном и приватном власништву газдоваће се на основу одговарајућих планских докумената у шумарству, усаглашених са Просторним планом и одредбама Уредбе о заштити Парка природе "Голија". Правила која установљава Просторни план поштоваће се при изради и ревизији свих основа газдовања шумама и шумским земљиштем, у државном и приватном власништву.

Развој шумског подручја и унапређивање стања шума, подразумева следеће:

- трајно коришћење шума на принципима одрживог развоја;
- повећање површина под шумом, односно пошумљавање аутохтоним врстама дрвећа (претежно на шумском земљишту VI, VII и делом VIII бонитетне класе), ради остваривања противерозионе, водозаштитне и других општекорисних функција;
- на теренима код којих је присутна јака ерозија и спирање материјала, позајмиштима камена, клизиштима и огољеним сливовима бујичних токова, неопходно је увођење вегетационих форми које су у стању да ублаже ове процесе;
- на местима која нису превише деградирани, стимулирати и усмеравати процес самообнове вегетације, чиме ће се омогућити оптималан развој вегетационих форми, у смислу уклапања у природне специфичности датог подручја;
- индиректна конверзија зрелих изданачких и високих девастираних шума у високи узгојни облик, као и директна конверзија изданачких шума на лошијим стаништима, истом или другом одговарајућом врстом.
- унапређење стања високих шума кроз правилну примену природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума, уз одговарајуће повећање дрвне залихе по јединици површине и текућег запреминског прираста;
- увећање обраслости шума опходне сече дугог подмладног раздобља (уз негу ових шума), као и шума опходне сече кратког подмладног раздобља (уз побољшање квалитета и поправку размере смесе у овим шумама);
- спровођење интезивних мера неге (чишћење и прореда) у високим очуваним младим и средњедобним састојинама и квалитетнијим изданачким шумама, као и у културама и вештачким подигнутим састојинама четинара;
- спровођење мера превентивне и репресивне заштите шума и осталих заштићених природних добара;
- мелиорација изданачких деградираних шума (заменом састојине вештачким уношењем исте врсте), шикара и шибљака (њиховим уклањањем и пошумљавањем станишта одговарајућим врстама);
- пошумљавање пољопривредног земљишта које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима у складу са *Законом о пољопривредном земљишту* („Службени гласник РС”, бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09. 112/15 и 80/17);
- повећање бројности популације ситне, крупне и пернате дивљачи у складу са бонитетом станишта, побољшање структуре (полне и старосне) популације крупне дивљачи, очување ретких и угрожених врста ловне дивљачи и остале фауне, као и предузимање мера у циљу обезбеђивања услова за опстанак и развој популације одређене врсте дивљачи и њену заштиту од противзаконитог коришћења.

- усаглашавање програма и основа газдовања шумама и ловних основа са мерама заштите из Просторног плана;
- утврђивање и примену националних критеријума и индикатора за установљење делова шумских екосистема као заштићених природних добара, у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима и индикаторима.

При планирању намене, коришћењу, уређењу и заштити површина на планском подручју, а у циљу очувања шума и шумског земљишта као добра од општег интереса, забрањено је: самовољно заузимање шума; сеча стабала заштићених и строго заштићених врста дрвећа; уништавање или оштећење шумских засада; одлагање смећа и опасног отпада на удаљености мањој од 200 m од руба шуме; предузимање радњи којима се угрожавају функције или слаби приносна снага шуме; извођење радова којима се мења водни режим у шуми, тако да угрожава опстанак или виталност шуме.

Уколико је, на основу Просторног плана, потребно променити намену површина дефинисану одговарајућим планским документом у шумарству, у складу са *Законом о шумама* („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12 и 89/15), неопходно је извршити измене и допуне овог документа (Основа газдовања шумама за одговарајућу газдинску јединицу), којим ће се предвидети и површине за компензацију површина чија се намена мења.

Основни ефекти реализације Просторног плана:

- заштита биодиверзитета и природног богатства у шумским екосистемима, у целини;
- повољнији однос и увећање учешћа високих шума у укупном дрвном фонду;
- увећање склопљености и обраслости, уз повољније учешће аутохтоних, одабраних врста, а тиме и увећање биолошке стабилности;
- очување здравственог стања састојина;
- увећање квалитативне структуре шума;
- увећање функционалних ефеката шума (заштитних, социјалних, производних и др.);
- умањење негативних процеса површинске ерозије;
- заштита сливних подручја Моравице, Студенице, Рашке и Ибра;
- одрживо коришћење дрвета, дрвне биомасе и осталих шумских производа (гљива, шумских плодова, лековитог биља и др.);
- побољшање животне средине, у целини.

Минералне сировине

Коришћење минералних сировина базира се на принципима рационалне и контролисане експлоатације, у складу са циљевима концепта одрживог развоја. Ово се, пре свега, односи на постојећу експлоатацију сировина на постојећим лежиштима (камени угаљ, доломит), уз обавезу поштовања одредби *Закона о рударству и геолошким истраживањима* („Службени гласник РС”, број 101/15), *Закона о заштити природе* („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16) и *Закона о заштити животне средине* („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16).

На подручју на којем је утврђен режим заштите I и II степена, забрањује се експлоатација минералних сировина, као и коришћење песка, шљунка, камена и глине из корита и обала водотока. На подручју на којем је утврђен режим заштите III степена, забрањује се експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора, утврђене у складу са законом.

Мере утврђене Просторним планом у области коришћења минералних сировина (односе се на зоне у режиму заштите III степена и зоне ван режима заштите):

- дозвољава се извођење истражних геолошких радова (ради утврђивања карактеристика и распрострањености рудних лежишта), којима се не утиче на промену морфологије природног добра и његових делова, и које немају штетних последица по поједине врсте или станишта распрострањених биљних и животињских врста, а према општим условима заштите и уз претходно прибављене услове надлежног органа заштите природе;
- дозвољава се подземна експлоатација минералних сировина, искључиво за сировине за које се утврди да се по квалитету издвајају, и да појаве и лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Републике (стратешке сировине), при чему одлуку

доноси надлежни државни орган у складу са законом, уз утврђивање посебних услова заштите животне средине;

- подземну експлоатацију "стратешких" минералних сировина на експлоатационом пољу (обухвата истражни простор на коме су оверене билансне резерве минералних сировина), може да прати и примарна прерада и предконцентрација минералних сировина, са пратећим објектима прераде, одржавања и сл.;
- по завршетку истражних радова или престанку експлоатације минералних сировина, обавезна је санација или рекултивација простора, односно привођење другој намени која је сагласна потребама уређења подручја (паркинг, путно проширење и сл.);
- вишкови земље и грађевинског материјала морају се одводити ван заштићеног подручја, односно депоновати на локацијама која ће се утврдити посебним одлукама надлежних органа (нпр. насипање депресија које нису од интереса за очување биотопа и др.);
- могућа је коришћење (у ограниченом обиму) оних сировина које су у функцији развоја локалне заједнице, првенствено специфичног грађевинског материјала који се традиционално употребљава, а посебно за амбијентално уређење и презентацију овог подручја (неметаличне сировине - камен, песак, глина). Коришћење постојећих каменолома и позајмишта за локалне потребе утврдиће се посебним одлукама надлежних органа.

1.2. Заштита животне средине

Очувана животна средина представља изузетно вредан развојни потенцијал и полазиште у концепцији заштите и развоја на подручју Просторног плана. Стратешко одређење у вези са очувањем, заштитом и унапређењем животне средине подразумева заштиту свих природних и створених вредности подручја, рационално и одрживо коришћење ресурса, и интегрални однос у планирању и управљању свим ресурсима.

Концепција планске заштите животне средине базира се на интегралном вредновању свих компоненти животне средине и строгом поштовању свих законских норми и обавеза у вези са заштитом и унапређењем квалитета животне средине. Она се заснива на постизању оптималног и рационалног коришћења природних ресурса, унапређењу природних и створених вредности и интегрисању аспекта животне средине у планска решења, а у вези са обезбеђивањем одрживог развоја подручја, наменом, уређењем и изградњом простора, потребама социјалног и економског развоја, усклађивањем коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и др., полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности (што значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове, програме, активности и садржаје).

Захтевани квалитет животне средине, реализоваће се применом планираних режима заштите и посебних мера заштите појединих елемената животне средине, као и социо-економских мера које су у вези са процесима оживљавања подручја и побољшања социјалног стандарда становништва (укључујући повећање комуналне опремљености насеља и примену утврђених правила за изградњу и уређење простора).

Обавезе, мере, смернице, услови и инструменти заштите животне средине проистичу из законских норми и обавеза из ове области и обухватају: одрживо управљање, очување природне равнотеже, целovitости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића, као и спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине. Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената (законски, економски, инструменти за процену утицаја на животну средину, инструменти за мониторинг, инструменти за управљање животном средином и др.) спречиће се да до њих не дође у дефинисаном планском оквиру.

1.2.1. Категоризација квалитета животне средине

Просторним планом утврђују се категорије животне средине према стању квалитета животне средине, а на основу категоризације утврђене у Просторном плану Републике Србије и то:

- Подручје претежно квалитетне животне средине - овој категорији припадају грађевинска подручја насеља и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја насеља (гробља и др.), зоне експлоатације минералних сировина, пољопривредно земљиште са интензивном пољопривредном производњом (у алувијалним равнима река и др.), као и подручја са

природним ограничењима (ерозије, клизишта, нестабилне падине и др.). За ову категорију предвиђа се спровођење одговарајућих мера унапређења квалитета животне средине и одређује најадекватнији начин коришћења природних ресурса;

- Подручје квалитетне животне средине - овој категорији припадају подручја где је у малој мери дошло до промене животне средине, а обухватају: шумско подручје; еколошки значајна подручја (EMERALD, IPA, IBA и PBA подручја); туристичке зоне и руралне средине контролисаног развоја. За ову категорију предвиђају се таква решења којима се умањују постојећи негативни, а повећавају позитивни утицаји, као компаративна предност у планирању развоја;
- Подручје веома квалитетне животне средине - овој категорији припадају подручја са скоро неизмењеним карактеристикама животне средине, а обухватају: заштићена природна добра (подручје I и II степена заштите); подручја заштићена међународним конвенцијама (листа резервата биосфере МаВ програма UNESCO; Рамсарска листа; листа станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне NATURA 2000); планински врхови и тешко приступачни терени; водотоци I класе. За ову категорију предвиђају се таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине.

Утврђивање зона са режимима заштите и спровођење успостављених ограничења за развој специфичних активности на овом подручју, као и објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање, обезбедиће виши квалитет животне средине и директно смањити ризик од загађивања. За незагађена подручја и подручја са малим степеном загађености, предвиђају се мере за одржавање и увећање позитивног утицаја постојећег стања квалитета животне средине, док се за остала подручја предвиђа спровођење планских мера унапређења квалитета животне средине, усмерених ка оптималнијем начину коришћења природних ресурса.

1.2.2. Мере заштите животне средине

Концепција заштите животне средине, заснива се на спровођењу концепта одрживог развоја на планском подручју и остварује се спровођењем следећих мера заштите природних ресурса и животне средине:

Заштита и очување квалитета вода

У домену заштите и коришћења вода планира се заштита квалитета вода до нивоа прописаних класа квалитета површинских вода и потпуна заштита квалитета подземних вода, на начин описан у одељку III 1.1.3. *Заштита природних ресурса - Воде.*

Заштита земљишта

Заштита земљишта се остварује:

- уклањањем свих дивљих депонија и забраном неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
- спровођењем програма строге контроле и заштите приобаља и водотокова;
- контролом употребе агрохемијских средстава у циљу смањивања загађења земљишта из пољопривреде и очувањем земљишта које се одликује високим пољопривредним вредностима (у зони I степена заштите забрањује се употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака, употреба пестицида, хербицида и инсектицида);
- испитивањем загађености пољопривредног земљишта и земљишта у заштићеним природним добрима, у зонама рекреације и поред значајних саобраћајница;
- контролом одвођења отпадних вода (изградња непропусних септичких јама); ограничавањем ширења насеља, привредних и туристичких зона на рачун квалитетног пољопривредног земљишта;
- обустављањем минирања тла и других површинских и подземних радова, којима се продире у слој који застире подземну воду или одстрањује слој који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- применом антиерозионих мера (забрана кресања лисника, гајења окопавина на стрмим њивама, орања по нагибу земљишта, претварања ливада и пашњака у оранице, чисте сече шума на нагнутих теренима и испаше на деградираним теренима; обавеза орања по изохипси, претварања деградираних њива у ливаде, мелиорације деградираних пашњака, шумљавања голети, конверзије једногодишњих култура у вишегодишње на деградираним површинама и антиерозионог газдовања земљиштем и шумама), при чему

приоритет у спровођењу мера имају локалитети на којима је регистрована средња и јака ерозија (у сливу реке Студенице и у атару насеља Тадење).

- благовременим антиерозионим уређењем сливова (конзервација и рекултивација), при чему предност имају биолошке антиерозионе мере (пошумљавање, мелиорација шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање), а приоритет имају зоне резервисане као изворишта за регионалне системе водоснабдевања, односно сливови на којима ће се градити акумулације;
- рекултивацијом и ревитализацијом свих привремених позајмишта и каменолома који су престали са радом, као и ремедијацијом других деградираних површина, а у функцији заштите животне средине.

Заштита и очување квалитета ваздуха

Заштита ваздуха подразумева ограничење или смањење емисија загађујућих материја, а остварује се применом следећих мера:

- стриктно ограничавање емисије загађујућих материја из саобраћаја (контрола режима саобраћаја);
- ограничавање емисије загађујућих материја из домаћинстава и стимулисање домаћинстава са индивидуалним ложиштима на прелазак на алтернативне изворе загревања (енергија сунца, ветра, биомасе, геотермална енергија и др.);
- коришћење еколошких енергената за грејање будућих туристичких капацитета и производних погона, уз обавезу уградње филтера у димњацима за све потенцијалне и постојеће загађиваче (посебно индустријски димњаци у насељу Ушће, у коме су сконцентрисани разноврсни извори загађивања);
- обезбеђење максималног очувања постојећих шумских подручја и остале природне вегетације, као и њихово унапређење и заштита од даље деградације, загађивања и пренамене;
- планско озелењавање јавних површина, подизање зелених коридора дуж речних токова и саобраћајница (заштита од буке и аерозагађења);
- успостављање катастра загађивача ваздуха, са подацима о свим стационарним изворима загађења ваздуха;
- аутоматско пређење показатеља квалитета ваздуха ради адекватне реакције у случају акцидентних загађења;
- развој информационог система квалитета ваздуха, са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха;

Заштита биодиверзитета

Антропогеним, али и природним утицајем, долази до промена услова опстанка и развоја у природи и до измене целокупног биодиверзитета. Ради очувања биљног и животињског богатства потребно је спровести еколошку заштиту и санацију, а посебно забрану активности које могу угрозити даљи раст и развој флоре и фауне. Заштита живог света обезбеђује се при:

- извођењу грађевинских радова (обезбеђење еколошких коридора и зона око објеката инфраструктуре магистралног значаја);
- транспорту (примена посебних мера за транспорт потенцијално штетних материја - гориво и друге запаљиве и опасне супстанце);
- пољопривредној производњи (адекватна, т.ј. нешкодљива примена хемијских средстава);
- сточарској производњи (забрањује се узгајање, кретање, испаша и напајање стоке у зони I степена заштите) и рибарству (забрањује се узгајање рибе ради комерцијалног изловљавања у зони I и II степена заштите);
- лову и риболову (лоцирање пунктова за речни риболов и рекреативне активности; заштита, гајење и коришћење дивљачи, тако да њихов број буде примерен природним условима ловишта).

1.3. Заштита непокретних културних добара

Заштита непокретних културних добара, као један од фундаменталних елемената уређења и развоја простора, подразумева заштиту извора идентитета, културно-историјског и научно-образовног капитала, утврђивање ограничења која се тичу њихове употребе и афирмацију њихових

споменичких вредности. Ово обухвата: заштиту, чување, конзервацију или обнову културних вредности у њиховом окружењу, са којим заједно стварају идентитет планског подручја; промовисање активности смишљених да ојачају економску базу локалне заједнице на којој се културне вредности налазе; унапређење квалитета живота локалног становништва.

Непокретна културна добра (НКД) се штите заједно са простором у коме се налазе и објектима од утицаја на њихов изглед, заштиту и коришћење, а тамо где су интегрисана у природни простор заједно са природним окружењем. Заштићена околина НКД је простор око тог добра од значаја за његову заштиту и адекватну презентацију. Овај простор изражених природних и антропогених вредности се штити и уређује као кохерентна целина коју чине објекти и окружење у оквиру кога се НКД формирало као препознатљива структура. Овде је обавезно очувати просторно-амбијентални склад између изграђених објеката и околног амбијента, а све радове на уређењу простора (након обављених истраживачко-конзерваторских радова и прибављених услова и сагласности надлежне установе заштите споменика културе) треба изводити тако да не угрожавају НКД. За НКД за која није утврђен обухват заштићене околине, могуће је планским документима дефинисати прелиминарну (“урбанистичку”) заштићену околину, док се граничне парцеле (по потреби) могу сматрати подручјем строго контролисаних активности (обавеза прибављања услова и сагласности надлежне службе заштите на пројектну документацију за све радове). Мере и обухват заштите прелиминарне заштићене околине, важиће до утврђивања обухвата заштићене околине НКД (допуна одлуке о утврђивању НКД).

Третман НКД засниваће се на одредбама Просторног плана, прописаним мерама и условима чувања, коришћења и одржавања НКД (акт о утврђивању НКД) и условима надлежног завода за заштиту споменика културе. До утврђивања прецизних услова и мера заштите (на основу студије надлежног завода за заштиту споменика културе), дефинишу се опште мере заштите НКД:

- до окончања поступка утврђивања НКД, непокретности које уживају претходну заштиту, уживају исти третман као НКД;
- заштићена околина НКД ужива исту заштиту као непокретно културно добро;
- НКД се не смеју користити у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем, нити на начин који може довести до њиховог оштећења;
- носиоци права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања НКД и друга лица која по било ком правном основу држе НКД, дужни су да га чувају, одржавају и спроводе утврђене мере заштите, да неодложно обавештавају надлежну службу заштите о правним и физичким променама насталим у вези са НКД, да дозволе научна и стручна истраживања, техничка и друга снимања, извођење мера техничке заштите, и да обезбеде његову доступност јавности;
- сви радови на НКД и непокретностима које уживају претходну заштиту, радови у обухвату њихове заштићене околине, као и други радови који могу проузроковати промену облика, изгледа или споменичког својства непокретних културних добара и евидентираних непокретности, могу се предузимати тек након што се прибаве услови и сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе, као и услови и одобрења на основу прописа о планирању простора и изградњи објеката;
- на НКД, добрима под претходном заштитом и у обухвату њихове заштићене околине, не смеју се изводити радови који могу променити њихов облик, природу или изглед, без претходно прибављених услова и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе и услови и одобрења на основу прописа о планирању простора и изградњи објеката;
- забрањује се уништавање, прекопавање и заоравање археолошких локалитета, као и извођење земљаних радова на дубини већој од 40 см, изградња свих врста објеката и инфраструктуре, неовлашћено ископавање, одношење камена и земље и прикупљање покретног материјала, без сагласности надлежне установе заштите, претходних археолошких истраживања и адекватне презентације налаза;
- уколико се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове, обавести о налазу Завод за заштиту споменика културе Краљево и предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен;
- радови који су планирани на простору за који је утврђено да обухватају НКД и добра која уживају претходну заштиту, нису дозвољени пре обављања заштитних археолошких истраживања;

- приликом извођења реконструкција у амбијентима са споменичким вредностима, у највећој могућој мери успоставити хармоничан просторни склад пројектовањем у контексту, уз ослањање на споменичке вредности наслеђа у окружењу;
- забрањује се препарцелација постојећих грађевинских парцела у обухвату заштићене околине НКД;
- забрањује се сеча стабала и уклањање остале вегетације у обухвату заштићене околине НКД, осим под условима и надзором надлежне службе заштите;
- забрањује се извођење радова којима се врши промена облика или нагиба терена у обухвату заштићене околине НКД;
- забрањује се градња објеката у обухвату заштићене околине, који својом наменом, архитектуром и габаритом угрожавају НКД;
- забрањује се постављање надземних електро и ТТ водова преко парцела у обухвату заштићене околине НКД и утврђује обавеза извођења претходних заштитних археолошких ископавања у случају подземног извођења инфраструктуре и враћање терена у првобитно стање по окончању радова;
- забрањује се складиштење материјала, формирање депонија и производних постројења у обухвату заштићене околине НКД;
- све активности на уређењу простора у обухвату заштићене околине НКД, изводи тако да не угрожавају НКД, као и да својим карактером, обликом или габаритом не доминирају над њиме.

На планском подручју се примењују и одредбе међународних конвенција које је потписала и ратификовала Република Србија, а којима се регулише заштита и очување културног наслеђа и културних предела.

Према подацима надлежних завода за заштиту споменика културе, на планском подручју се налазе следећа утврђена непокретна културна добра (НКД) - споменици културе (детаљан преглед споменика културе дат је у одељку *1.3.1.3. Културна добра*):

- Непокретно културно добро од изузетног значаја, уписано на Листу светске баштине UNESCO: Манастир Студеница (Брезова, град Краљево), XII век. Заштићена околина манастира Студеница - границе непосредне околине и природни простор манастира Студеница (КО Засад, Ушће, Брезова и Долац, град Краљево), укупне површине 269,34 ха.
- Непокретна културна добра од великог значаја - група цркава (10) у околини манастира Студеница, утврђена за НКД од великог значаја Одлуком о утврђивању непокретних културних добара од изузетног и од великог значаја, "Службени гласник СРС" број 28/83;
- Непокретна културна добра (6).

За све радове на манастиру Студеница и његовој заштићеној околини, неопходно је прибавити услове Републичког завода за заштиту споменика културе. На непокретним културним добрима од великог значаја и непокретним културним добрима, као и у њиховој непосредној околини, не смеју се изводити било какви радови без претходно прибављених услова надлежног Завода за заштиту споменика културе у Краљеву.

Досадашњим истраживањима утврђено је постојање бројних локалитета са археолошким садржајем и других градитељских објеката од интереса за службу заштите (детаљан преглед евидентираних локалитета/објеката дат је у одељку *1.3.1.3. Културна добра*). На овим локалитетима и у њиховој непосредној околини (пречник 150 m), није дозвољено извођење било каквих земљаних радова без посебних услова надлежног Завода за заштиту споменика културе у Краљеву. Уколико се приликом извођења земљаних радова открије до сада непознат културни слој, извођач радова и инвеститор су дужни да радове обуставе и о томе обавесте надлежну службу заштите, како би се предузеле одговарајуће мере заштите откривеног археолошког материјала, а након увида у овај материјал и друге одговарајуће мере и истраживања.

Идентификација културног предела (основне предеоне и културно-историјске одлике планског подручја)

Слив реке Студенице, као примарна предеона одлика планског подручја, представља прелаз са висије Старог Влаха у Ибарску долину. Река Студеница (дужина тока око 60 km) извире на обронцима Голије (Одвраћеница, 1615 mnnv), а затим протиче клисуром усеченом између падина Чемерна и Родочела, и у Ибар се улива код Ушћа, као његова лева притока. Слив реке Студенице (површине око 600 km²) чине њене леве (Брусничка река, Брадуљичка река, Грајићка река и

Савошница) и десне притоке (Самоковска река, Изубра, Склапљевац, Бревина и Краљска река), са својим притокама.

Уз слив реке Студенице, пре свега захваљујући континуитету и значају монашке заједнице манастира Студеница, развијан је живот у окружењу, чији материјални трагови осликавају изразит еволутивни процес кроз време. Он се данас препознаје кроз формиране руралне насеобине, трагове средњовековних утврђења, многобројне богомоље (очуване, или у градитељским траговима), надгробна обележја на старим гробљима, мајдане, народно градитељство и др. а неки процеси (повезани са традиционалним облицима живота) трају и данас. Зато можемо рећи да предео уз слив реке Студенице представља својеврсну материјалну потврду природног и културног садејства и вишевековног континуитета живота.

На подручју у коме гравитациони центар чини манастир Студеница (културно добро од изузетног значаја, уписано на Листу светске баштине), идентификован је и валоризован велики број непокретних културних добара (споменика културе) и евидентираних културних добара, међу којима је највећи број остатака сакралних здања и мањи број утврђења и примера народног неимарства. Проучавањем и разумевањем сложене семиотике простора која је настајала око манастира Студеница, утврђен је изузетан културно-историјски значај, у коме доминира религијски карактер, односно карактер сакралне топографије у ширем просторном обухвату. Ова појава свакако је условљена снажном улогом манастира Студеница, под чијим утицајем се ширила религијска свест, те су подизане бројне богомоље, које су неретко грађене уз гробља за потребе мањих заједница. Предеоне карактеристике указују на настајање мањих насеобина разбијеног типа, али се готово у континуитету, може пратити жива градитељска делатност од средњег века до данас.

Препознавањем и очувањем бројних вредности планског подручја, чија су симболичка својства изразита са аспекта духовне - нематеријалне баштине, која се испољавају једино у садејству са материјалним датостима (материјалним наслеђем), а кога окружује и особен природни предео, остварио би се заједнички циљ који би унапредио слику прошлости, оснажио спону духовних, материјалних и предеоних вредности кроз концепт *културног предела* у садашњости, те би се обезбедио простор за свеукупну надградњу и очување изузетних вредности у будућности. Такав приступ интегративне заштите и очувања наслеђа, заснива се на унапређењу интеракције између културног и природног наслеђа, где се холистичким разумевањем простора идентификује културни предео, у коме се једновремено чувају и штите материјални остаци културе етничких заједница прошлости у надградњи са одликама живе традиционалне културе, али и све вредности у одређеном социјалном, културном, природном и временском контексту.

Имајући у виду да се манастир Студеница налази на Листи светске баштине UNESCO, да највећи део територије Просторног плана припада Резервату биосфере "Голија-Студеница" (UNESCO МаВ - светска мрежа резервата природе "Човек и биосфера") и Парку природе "Голија" (природно добро од изузетног значаја), као и да је појам културног предела антиципиран *Конвенцијом о заштити Светске културне и природне баштине* (1972. год.), а признат и правно регулисан као посебан облик наслеђа ревизијом оперативних смерница за примену *Конвенције* (1992. год.), овај Просторни план омогућава идентификацију и дефинисање културног предела, који одређује однос између вредности културног наслеђа и природних вредности, и где се препознају „заједничка дела природе и човека“, са акцентом на људску историју, континуитет културне и религијске традиције и друштвене вредности. Важно је истаћи и да је Република Србија ратификовала *Европску конвенцију о пределу* (*European Landscape Convention*, из 2000.год.) и обавезала се *Законом о потврђивању Европске конвенције о пределу* ("Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 4/11), да ће „креирати предеону политику којом се успоставља заштита, управљање и планирање предела, као и интеграција предела у политике просторног (регионалног) и урбанистичког планирања“. Поред тога, важећи ППРС је иницирао предеону политику, којом се успоставља обавеза заштите и уређење предела (*Закон о Просторном плану Републике Србије 2010-2020*, "Сл. гласник РС", бр. 88/2010).

Увођење концепта културног предела везаног за манастир Студеница (као посебне вредности са становишта заштите културних добара), сматра се незаобилазним условом, имајући у виду карактер и изузетне универзалне вредности подручја, потврђене међународном легислативом. Предеони приступ планирању омогућава идентификацију заједничких просторних система за културно и природно наслеђе, превазилажење конфликта и разумевање сложених односа и утицаја, који могу допринети заштити и очувању подручја и одрживом развоју локалне заједнице, са културног, социјалног, економског, еколошког и других аспеката. С тим у вези, Просторни план треба да омогући оптимално коришћење потенцијала сакралних, културних и природних

карактеристика подручја у склопу културног предела, као саставни део ширег развојног процеса, са посебним усмерењем ка начину коришћења и контроле динамичких промена у простору.

На подручју Просторног плана и у непосредном контактном подручју, идентификоване су следеће значајне просторне (предеоне) целине - културни предели:

- *просторна (предеона) целина „Слив реке Студенице“*, која обухвата манастир Студеницу (као највредније културно добро и „кључну“ посебну намену овог Просторног плана), заштићену околинину манастира и њено контактну подручје, и потез узводно и низводно од манастира, који се протеже од Придворице, преко Савиних испосница и манастира Студенице, према Ушћу, са краком дуж реке Бревине ка Рудном (и даље ка манастиру Градац, ван планског обухвата). У овој просторној целини успоставља се чврста веза (са историјском, културном и уметничком подлогом) између најзначајнијих средњовековних споменика на планском подручју, уз истовремену повезаност са природним окружењем у којем су ови споменици настали, што у одређеној мери омогућава формирање представе о средњовековном периоду на овом простору.
- *просторна (предеона) целина „Долина Ибра“* (тангира планско подручје), стара римска и средњовековна траса која је опстала до данас као једна од најпрометнијих комуникација у Србији, повезује најзначајнију групацију средњовековног споменичког наслеђа (Жича, Студеница, Градац, Ђурђеви Ступови, Сопоћани), која представља део међународне културно-туристичке руте "Трансроманика" (повезује европско наслеђе романичког периода). Групацији споменичког наслеђа долине Ибра припадају и средњовековни утврђени градови Маглич и Брвеник, манастири Стара и Нова Павлица, цркве светог Николе у Брвенику и Баљевцу и др.

Зоне концентрације идентификованих културних добара, археолошких налазишта, значајног фонда очуваних објеката народног градитељства, као и културне и природне стазе и итинерери (који се уклапају у културне, научне, образовне, рекреативне и друге програме), могу се прецизније утврдити након детаљног рекогносцирања терена на нивоу Просторног плана. Заштита и ревитализација ових зона представљаће посебан подстицај за развој сеоских области (пре свега, развој одговарајућих облика туризма).

Манастир Студеница - режими заштите

Манастир Студеница је утврђен за споменик културе 1947. године (Решење о утврђивању манастира Студеница за непокретно културно добро - споменик културе, Завод за заштиту и научно проучавање споменика НРС, број 421/47), док је за непокретно културно добро од изузетног значаја утврђен 1979. године (Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног и од великог значаја, "Службени гласник СРС" број 14/79). Заштићена околина манастира је утврђена 1988. године (Одлука о утврђивању границе непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница, број 350-22/88, "Службени лист општине Краљево" број 13/88). У Листу светске баштине UNESCO, уписан је 1986. године (под бројем 389), а према критеријумима везаним за: уметничку вредност византијског живописа Краљеве цркве; „монументални стил“ зидних слика Богородичине цркве; архитектонски стил Богородичине цркве, као модела „рашке школе“; сагледивост културно-пејзажне целине, коју манастир чини са заштићеном околином; историјски, културни и духовни значај Студенице за српску средњовековну државу, српску православну цркву и српски народ.

На основу до сада спроведених истраживања и рекогносцирања терена, израђених студија, урбанистичких планова и идентификованог стања на терену, дефинише се тростепени режим заштите:

- режим заштите I степена - манастир Студеница ("property zone") и његова непосредна заштићена околина ("core zone");
- режим заштите II степена - шире непосредно окружење и природни простор манастира Студеница ("buffer zone");
- режим заштите III степена - културни предео манастира Студеница ("Слив реке Студенице").

Подручје посебне намене везано за манастир Студеница, у коме су дефинисане зоне са I и II степеном заштите (а које су, у складу са смерницама за примену *Конвенције о заштити светске баштине*, означене као "core zone" и "buffer zone"), проширује се на шири предео око манастира Студеница, на коме су уз слив реке Студенице идентификована, евидентирана и валоризирана бројна

културна добра, са природним одликама изузетних вредности, те се читава просторна (предеона) целина "Слив реке Студенице" дефинише као културни предео.

Просторним планом се дефинише посебна намена у оквиру зона заштите:

- *зона заштићеног културног добра (режим заштите I степена)* - обухвата простор на коме је само заштићено културно добро ("property zone") - манастир Студеница, укључујући и простор за његову рехабилитацију и коришћење ("core zone"). Њу чине манастирски комплекс са историјским језгром, објектима у функцији и археолошким остацима манастирских грађевина унутар њега, манастирска економија, монашко гробље, гостински конак, Карађорђевићев конак, амбуланта, објекти некадашње Земљорадничке задруге са угоститељским објектом и некадашњи Дом културе, слободне површине, саобраћајни прилаз, као и објекти комуналне инфраструктуре, неопходни за функционисање културног добра. У овој зони се захтева потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа уписаног на Листу светске баштине;
- *непосредна околина заштићеног културног добра (режим заштите II степена)* - представља непосредно окружење културног добра (манастир Студеница) и у функцији је очувања интегритета културног добра. У њој важан ресурс представља мањи хотел (тренутно ван функције), мала хидроелектрана, појединачна домаћинства, сеоска домаћинства са пољопривредним земљиштем, пољопривредно земљиште, шуме и шумско земљиште. Ова зона представља ширу амбијенталну целину, унутар које је пожељно контролисано развијати садржаје у складу са значајем и потребама манастира Студенице, природним и створеним вредностима околине. У овој зони се захтева потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа уписаног на Листу светске баштине, и у служби ревитализације постојећих сеоских домаћинстава и традиционалне пољопривредне производње;
- *шира зона заштићеног културног добра (режим заштите III степена)* - заузима највећи део зоне заштите у сливу реке Студенице, у оквиру које је формирана сакрална топографија са великим бројем категорисаних и евидентираних културних добара (цркве и црквишта, испоснице, гробља, напуштене насеобине, трагови утврђења), али и жива рурална насеља разбијеног типа (са ретким примерима народног градитељства), окружена пољопривредним земљиштем или шумом. За ову зону се препоручује унапређење предеоних одлика и обнова путне инфраструктуре ка евидентираним или утврђеним непокретним културним добрима, ревитализација насеља, дефинисање културних рута, као и даље рекогносцирање и истраживање подручја.

Опис утврђених граница зона са режимом заштите I степена ("core zone") и II степена ("buffer zone"), као и површина обухвата ових зона, дати су у одељку I 1.2.2. *Опис границе непосредне околине и природног простора манастира Студеница.*

Овим Просторним планом предвиђена је детаљна разрада (на нивоу регулационог плана) заштићене околине манастира Студеница (непосредна околина и природни простор манастира), која обухвата зоне са режимом заштите I и II степена ("core zone" и "buffer zone"), уз дефинисање посебних правила уређења, грађења и коришћења подручја, према утврђеним режимима заштите простора (природна и културна добра), а за потребе директног спровођења плана и стварања планског основа за утврђивање јавног интереса.

2. ТУРИЗАМ

Планско подручје је туристички простор, у коме истовремено егзистирају туристички ресурси и друге посебне намене простора, уз потенцијалне конфликте који се између њих могу јавити. Ово подручје, на основу свог потенцијала и атрактивности природних и створених туристичких вредности, поседује просторне предуслове за формирање интегралне туристичке понуде, што подразумева квалитетно реструктурирање и репозиционирање на туристичком тржишту у циљу представљања подручја као: планинске дестинације, која нуди искуства и доживљаје у заштићеном природном окружењу, интегрисано са културним богатствима, историјом и традицијом овог подручја; иновативног ризорта, са туристичким целинама и локалитетима који прихватају госте и нуде им професионално обликоване целогодишње активности (посебно усмерене на рекреацију и активни доживљају природе и културе овог подручја). Из претходног произилазе кључне туристичке фасцинације овог простора: природне лепоте (биодиверзитет и екологија); историја и култура; традиционални (рурални) живот на планини; активности на планини (у складу са успостављеним

режимима заштите). Код туристичке промоције планског подручја треба потенцирати "бренд" Голије и Студенице, базичних атракција и "стубова" туристичког позиционирања овог простора, који уз себе везују појмове и "брендове" као што су UNESCO, World heritage, Парк природе, али и опште вредности као што су мултикултуралност, континуитет цивилизације и сл.

Просторни развој туризма засниваће се на валоризацији евидентираних туристичких потенцијала, који предодређују коришћење планског подручја за развој следећих видова туризма (туристичких производа), регионалног и националног значаја:

- *Одмор на планини (зимски и летњи)* – састоји се од различитих одморишно-рекреацијских активности у зимским и летњим месецима. Зимски одмор се, углавном, усмерава на спортове и рекреацију на снегу (скијање и други спортови који директно зависе од развоја скијашког система), док се летњи одмор односи на широки спектар рекреативних активности у природи. Имајући у виду микроклиматске карактеристике, могуће је развијати здравствени, а посебно wellness туризам, који поред боравка у квалитетном смештају, укључује могућност вежбања (трим, теретана, фитнес и др.), различите козметичке и медицинске третмане, као и здраву и контролисану исхрану.
- *Специјални интереси* – активности које обликују производ специјалних интереса догађају се у природном, необичном, удаљеном или дивљем окружењу, и туристима нуде искуство контролисаног ризика и узбуђења (уз могућност тестирања своје способности у одабраној активности), или, насупрот томе, искуство мира. Овај вид туризма може бити активан читаве године. Због могућности целогодишње понуде и богатства природне и културне баштине на планском подручју, специјални интереси треба да буду језгро формирања туристичког производа, уз обезбеђивање одговарајуће туристичке инфраструктуре за његов развој. У специјалне интересе сврставају се:
 - *верски програми*, који обухватају поклоничка путовања са краћим или дужим задржавањем, пре свега када су у питању манастири (Студеница и најзначајнији манастири у региону - Жича, Градац, Ђурђеви Ступови, Сопотани), уз посете другим црквама и манастирима у њиховом окружењу;
 - *образовни и научни програми*, који обухватају одржавање рекреативне наставе, стручне екскурзије, студијске и истраживачке боравке природњака и др. Због „MaB” статуса треба очекивати већу посету истраживача различитих профила. Посебни туристички и други садржаји треба да буду намењени овим програмима (визиторски центри и сл);
 - *програми културног туризма*, који обухватају културно историјске вредности планског подручја и непосредног окружења (културно-историјски споменици локалног, регионалног, националног и међународног значаја, етнолошке и друге вредности). Програме треба осмислити према циљним групама („путеви културе”, „путеви природе”, „панорамски путеви”, „стазе цвећа”, „путеви вина”, „путеви сира”, „путеви шљиве”, „путеви кромпира”, „бициклом кроз...” и сл.), чиме би се обезбедила обједињеност понуде већине расположивих туристичких ресурса планског подручја.
- *Сеоски туризам (подтипови: агротуризам, етно-туризам и др.)* – обухвата спектар активности, услуга и додатних садржаја које организује рурално становништво на породичним газдинствима (у сеоским домаћинствима), у циљу привлачења туриста и стварања додатног прихода. Овај производ, туристичкој тражњи отвара сеоску средину, и презентује традиционалну гостољубивост и животне вредности локалног становништва, па може бити значајан подстицај економског развоја и подизања животног стандарда у руралним заједницама, уз поштовање принципа одрживог развоја и очувања природних ресурса. Овај туристички производ је сезонског карактера (врхунци потражње у пролеће и рану јесен). Мотиви путовања у рурално подручје су одмор, природа и гастрономија, а затим активности на селу и специјални интереси. Постоји низ комплементарних активности (производња здраве хране, услужно занатство, мање производно занатство везано за прераду сеоских производа, други видови туризма и др.) које је могуће развијати кроз развој сеоског туризма. Приоритет у развоју сеоског туризма имају сеоска насеља која карактерише: добра саобраћајна доступност, позиција ван режима I и II степена заштите природног добра, близина значајних туристичких мотива, очувани објекти/групе објекта/домаћинства са карактеристичним изворним обележјима, виталне демографске карактеристике становништва и др.

- *Туризам активног одмора (посебне рекреативне активности)* – обухвата низ спортско-рекреативних активности и различите контролисане авантуре, за које углавном није потребна скупа инфраструктура и посебне изграђене и опремљене спортске површине и објекти, већ подразумевају максимално коришћење природних потенцијала. Неке од тих активности су: пешачке (трекинг) и јахаће туре, планински бициклизам, екстремни спортови (слободно пењање, параглајдинг, авантуристичке туре и сл.), планинарење, оријентиринг, посматрање птица, фотографисање природе, турно скијање и сл. Уколико би се остварио програм изградње вештачких акумулација, створили би се услови за активности везане за воду. Туризам активног одмора, као сегмент туристичке понуде планског подручја, преклапа се са:
 - *програмима излетничког туризма* - интензивитет излетничких туристичких кретања ка локалитетима, повећава се са њиховом бољом саобраћајном повезаношћу са важним путним правцима, што има директног утицаја на величину контрактивне зоне (с тим у вези, емитивна подручја, осим суседних локалних, могу да представљају и регионални, па и национални урбани центри). С обзиром на природне погодности планског подручја и нарастајуће потребе становништва у урбаним срединама за кратким и квалитетним боравцима у природи, треба очекивати да излетнички туризам буде један од најмасовнијих облика туризма на планском подручју;
 - *скуповима спортског и рекреативног карактера*, који се одвијају у природи: (такмичења у трчању, бициклизму, риболову, параглајдингу и др.);
 - *манифестационим програмима* (сабори и вашари, стручни и верски скупови, спортска такмичења и сл.);
- *Подстицајна путовања и догађаји* – овај туристички производ обухвата индивидуална путовања у одређене дестинације из пословних/професионалних разлога, али и организован облик путовања базиран на пословним мотивима („incentive” програми и сл.). Подсегменти овог производа су корпоративни и други пословни састанци, програми образовања и тренинга, презентације, изложбе и други догађаји, као и манифестациони програми (одржавање различитих скупова: семинари, саветовања, конгреси, конвенције, скупштине, пословни сајмови и сл.).
- *Еко-туризам* – врста туристичког производа која уважава потребе очувања животне средине и везује се за посету очуваним природним добрима, чиме се промовишу активности заштите посебних природних вредности (дефинисане уредбама о проглашењу природних добара). Ово је битно са аспекта утврђивања режима коришћења и намене простора, и могућности туристичког развоја, за шта је неопходно поштовање режима заштите у оквиру проглашених граница природних добара. Због свог ниског степена негативног утицаја на природу и велики обим позитивних социо-економских ефеката по локално становништво, а с обзиром на велику површину заштићених природних добара на планском подручју (Парк природе "Голија" обухвата 70% планског подручја), екотуризам треба посебно афирмисати, дугорочно сагледавајући туристички развој на овом простору. С тим у вези, потребно је омогућити реконструкцију и изградњу објеката типа „еколоц” у оквиру грађевинске површине насеља која су на територији Парка природе. „Еколоц” је врста туристичког смештаја која: штити природне и културне компоненте свог окружења; врши минималан утицај на животну средину, током изградње; уклапа се у специфични контекст окружења; користи одржива средства потрошње воде и обновљиве изворе енергије; обезбеђује пажљив третман отпада и отпадне воде; даје допринос одрживом развоју локалне заједнице.
- *Транзитни туризам* на планском подручју у потпуности зависи од саобраћајно-туристичког положаја и директно ће бити везан за потребе корисника саобраћајног коридора "Београд - јужни Јадран" (Е-763) и "Ибарске магистрале" (ДП ИБ реда бр. 22). У том смислу треба обратити пажњу на адекватно информисање туриста у транзиту, о туристичкој понуди планског подручја (опција краћег или дужег задржавање транзитних туриста). Неопходан пратећи садржај путне инфраструктуре, које подиже стандард туристичког путовања, представљају бензинске станице (са паркингом-одмориштем) и угоститељски објекти са капацитетима за смештај и/или исхрану туриста, које је могуће лоцирати на транзитним путним правцима, а у близини "везних" саобраћајница: ДП ИБ реда бр.30 (Ивањица – Ушће), ДП ИБ реда бр.412 (Брвеник – Градац – Рудно), ДП ПА реда бр.197 (Ивањица – Бук – Преко Брдо – Дуга Пољана), ДП ПА реда број 198, (Рашка –

Кути – Одвраћеница – Преко Брдо).

Језгро туристичког развоја планског подручја представља планинско подручје Голије, примарна туристичка дестинација (планински ризорт "Голија") са комплетном целогодишњом туристичком понудом (регионална целина интегрисане понуде унутар туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“). Просторни развој туризма на Голији, са Радочелом и Чемерном (као високопланинским подручјем од националног значаја, са повољним положајем у односу на потенцијалну туристичку тражњу), базираће се на презентацији и одрживом коришћењу културних и природних вредности (уз њихову интеграцију у јединствену туристичку понуду овог подручја и окружења), развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, као и интегрисању у шире туристичке просторе (планинска зона I реда „Увац-Голија-Копачица“; Ивањичко-Голијски туристички комплекс; туристички појас "Долина јоргована" – део европског пута културе "Трансроманика"). Туристичка дестинација "планински ризорт Голија" обухвата следеће туристичке ресурсе:

- *потенцијално скијашко подручје Голије* - протеже се 6,5 km северно и 7,5 km источно од локалитета Врхови-Одвраћеница (око 25 km² у обухвату Просторног плана) и подразумева изградњу модерног скијашког центра (ски центар "Голија"), са свим припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре (скијашке стазе, ски-лифтови, ски-стадиони и др.). Капацитет скијашког подручја дефинисан ППППН Парка природе Голија, што је узето као укупни економски, социјални и еколошки прихватни потенцијал планине на дуги рок (око 17.000 истовремених скијаша), претпоставља развој одговарајућег смештајног капацитета за целогодишње коришћење (око 25.000 лежачева у коначној фази). Реалније је да ће туристичка дестинација у првој фази формирати економију обима 5.000 истовремених корисника и тим путем створити слику атрактивне дестинације која ће органским растом достићи око 15.000 истовремених корисника. Дистрибуција корисника по појединим туристичким локалитетима, утврђује се посебним планским документима, према смерницима Просторног плана.
- *туристички локалитети* - лоцирани су дисперзно по планском подручју (из еколошких и економских разлога), са концентрацијом туристичких капацитета у туристичким целинама, али и појединим насељима, према одговарајућим критеријумима (саобраћајна доступност, доступност јавних служби, близина туристичких мотива, демографска перспектива насеља, постојећи туристички капацитети, расположиви грађевински фонд који може бити стављен у туристичку функцију, услови заштите и др.). Обухватају:
 - а) *туристичке целине у оквиру планинског ризорта "Голија"* (чине јединствени туристички ризорт који је повезан скијалиштем):
 - а.1. *Врхови-Одвраћеница* - туристички локалитет на гребен-развоју планине, једним делом у обухвату Просторног плана (КО Брусник и КО Коритник). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам;
 - а.2. *Голијска Река* - вишенаменски туристички, шумарски и сточарски локалитет, на путном правцу ДП ПА реда број 197 (испод врха Јанков камен), једним делом у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе Голија;
 - а.3. *Беле воде-Дајићи* – у целисти у обухвату Просторног плана (КО Дајићи). Примарни центар Парка природе Голија;
 - а.4. *Шереметовица-Кути-Плешин* – непосредно ван обухвата Просторног плана. Вишенаменски туристички, шумарски, научно-образовни и рекреативни локалитет.
 - б) *насеља са израженим туристичким функцијама:*
 - б.1. *Ушће* (КО Ушће) – улазни пункт у планински ризорт и Парк природе "Голија" (са Ибарске магистрале);
 - б.2. *Студеница* (подручје заштићене околине манастира Студеница, са припадајућим насељима у КО Засад, Ушће, Брезова и Долац) – примарни центар духовности и културе;
 - б.3. *Градац* (подручје заштићене околине манастира Градац, ван обухвата Просторног плана) – центар духовности и културе;
 - б.4. *Рудно* (КО Рудно) – секундарни центар на потезу Студеница - Градац, који помаже интеграцију споменичког наслеђа на међународној културно-туристичкој рути "Трансроманика", у јединствену туристичку понуду;
 - б.5. *Привдворица* (КО Врмбаје) – секундарни центар на потезу реке Студенице, који помаже интеграцију споменичког наслеђа у сливу Студенице (група црква)

проглашених споменицима културе од великог значаја), у јединствену туристичку понуду;

б.6. *Девихи* (КО Вионица и КО Чечина) – етно-село;

б.7. *Остатија* (КО Коритник) – етно-село.

- *туристички правци* - транзитни туристички правац регионалног значаја (ДП ИБ реда бр. 30), који се везује на међународне друмске транзитне туристичке правце, директно (коридор Е-763, на западу) или индиректно (коридор Е-761, посредством "Ибарске /друмске и железничке/ магистрале", на истоку) и представља попречну везу ових транзитних праваца. Ово су уједно и правци трансграничног развоја, којима ће се ширити утицаји ка суседним подручјима и успостављати сарадња са њима, уз тенденцију да се формира обједињена туристичка понуда ширег туристичког простора;
- *туристичке и културне стазе* - туристичке стазе (пешачке - планинарске и излетничке, бициклическе и стазе за јахање), које повезују природне и антропогене туристичке мотиве и туристичке локалитете; културна стаза (међународна културно-историјска тулинг рута) „Трансроманика”, која повезује европско наслеђе романичког периода (програм "Главни европски путеви културе");
- *природни и антропогени туристички мотиви/репери* - геоморфолошки (доминантни), хидролошки и биогеографски мотиви/репери; проглашени споменици културе, сакрални објекти, објекти / групе објеката народног градитељства и др.;
- *туристички пунктови* - улазне станице у заштићено подручје, са инфо-пунктовима (обавеза управљача заштићеног подручја, ради презентације подручја, контроле посетилаца и начина коришћења простора, као и успостављања сарадње са корисницима простора); други мањи пунктови за контролно-чуварску службу (према плану управљања заштићеним подручјем); караван-кампови, извиђачки/планинарски логори, биваци и одморишта (са ватриштима и склоништима); видиковци и излетишта (излетничке пољане); мањи објекти у функцији истраживања, заштите, контроле, презентације природних и створених вредности и њихове сигнализације (путокази, мерна места, маркације стаза, информативне табле и др.); спортско-рекреативни садржаји у функцији коришћења природних потенцијала (полигони екстремних спортова и др.), уколико не угрожавају природне и културне вредности, и њихове режиме заштите;
- *туристичка инфраструктура* - туристички пут "Голија", са трасама које повезују планински ризорт "Голија" са општинским/градским центрима из непосредног окружења; пратећи садржај путне инфраструктуре, везан за пружање услуга из домена транзитног туризма и подизање стандарда туристичког путовања (бензинска и сервисна станица, паркинг, одмориште, угоститељски објекти са капацитетима за смештај или исхрану туриста и сл.);
- *подручја (контролисаног спортског) лова и риболова* - проглашена ловишта и рибарска подручја (са издвојеним риболовним водама), која се адекватно опремају (стајалишта, платформе и др.), уколико ове активности нису у супротности са одредбама заштите.

Концепт развоја модерног скијашког центра на Голији обухвата:

- креирање модерних скијашких садржаја високог квалитета (уређење терена и постављање опреме највишег стандарда), који ће обезбедити квалитетно рекреацијско искуство за алпске скијаше свих нивоа и друге рекреативце на снегу, као и одговарајуће мере за њихову безбедност (организација спасилачких служби, због повећаног ризика од повређивања);
- интеграцију планинских садржаја и туристичких целина (базно подручје), која омогућује добар приступ за све кориснике, а посебно приступ скијаша почетним тачкама ски-лифтова (паркинг простори у близини, за дневне кориснике) и „ski in - ski out” приступ смештајним капацитетима (сезонски корисници);
- балансирање капацитета лифтова и стаза са природним карактеристикама терена, у сврху оптималне понуде за све сегменте скијашког тржишта (прихватљива густина истовремених скијаша на терену);
- планирање садржаја туристичких целина (базно подручје), тако да се осигура адекватни стационарни капацитет (паркирање, смештај и остале туристичке услуге) за кориснике скијашких садржаја;

- распоред садржаја туристичке понуде у туристичким целинама (базно подручје), који доприноси квалитетном искуству боравка на планини, уз оптимизацију броја и структуре смештајних јединица (лежаја), које је могуће градити. Пожељни су и комерцијални садржаји, као и разнолики рекреациони садржаји у затвореном и отвореном простору;
- планирање спортско-рекреативних (и забавних) активности на снегу, које (на основу утицаја на окружење у коме се одвијају) могу бити врло ниског (пасивна рекреација), ниског, средњег, или високог интензитета (захтевају изградњу објеката и посебну опрему, т.ј. физичке интервенције у простору, и подразумевају већи број корисника и њихову концентрацију у простору и времену);

Зоне погодне за алпско скијање одређене су на основу критеријума: могућност просторног повезивања у јединствен систем скијалишта; надморска висина, експозиција и нагиб терена (определује категорију тежине стазе); однос према зонама заштите природних и културних вредности (I и II режим заштите Парка природе Голија, заштићена околина манастира Студеница и других културних добара); обраслош шумом (тако да је за изградњу стаза, жичара и ски-лифтова потребно минимално уклањање дрвећа); ерозија земљишта (терени са врло слабом и слабом ерозијом); уклапање у предео; близина насеља и путне мреже; близина културно-историских вредности; опремљеност насеља јавним службама; инфраструктурна опремљеност; постојећа скијашка инфраструктура; постојећи смештајни капацитети и садржаји комплементарни туризму; могућност коришћења скијашке инфраструктуре и у осталим периодима године (транспорт туриста жичарама у летњим месецима и сл.). Планирање, уређење и одржавање скијалишта се врши у складу са одредбама Закона о јавним скијалиштима ("Службени гласник РС" број 46/06), Закона о жичарама за транспорт лица ("Службени гласник РС" број 38/15), Закона о спорту ("Службени гласник РС" број 10/16), Закона о туризму ("Службени гласник РС" бр. 36/09, 88/10, 99/11-др.закон, 93/12 и 84/15) и других закона и подзаконских аката који уређују ову област, као и према посебним условима надлежног предузећа за управљање јавним скијалиштима и другим посебно уређеним површинама за зимске спортске активности (ЈП "Скијалишта Србије"). Активностима државних органа, стараоца природног добра или других надлежних институција, ако се за то укаже потреба, могу се временски, просторно и на друге начине, на појединим деловима планског подручја (посебно подручја Парка природе "Голија") прописати ограничења за одвијање појединих спортско-рекреативних активности.

Активности у оквиру постојећег грађевинског подручја насеља са израженим туристичким функцијама (без нужног додатног ширења грађевинског подручја) првенствено усмеравају на:

- ревитализацију постојећих објеката, уз мање доградње и корекције, које су формом, структуром, габаритом, просторним склопом и архитектонским обликовањем прилагођене наслеђеној структури;
- комерцијализацију постојећих стамбених и других објеката (уз адаптацију, реконструкцију и мање проширење капацитета);
- нову изградњу у духу традиционалне архитектуре, усклађену са постојећим објектима, а ради очувања континуитета са постојећим вредностима у простору;
- изградњу и реконструкцију објеката типа „еколоц” за туристички смештај и пружање услуга из домена еко-туризма.
- уређење сеоских туристичких домаћинства, односно туристичких и угоститељских објеката у домаћој радиности, у циљу пружања услуга из домена сеоског туризма.

Као једна од основних мера очувања и заштите природних и створених вредности, овим Просторним планом се дефинише *одрживи (гранични) туристички капацитет простора*, који представља максимални степен коришћења простора којим се минимизирају утицаји на природну и створену средину, а уз оптимално очување, унапређење и ревитализацију природних и културних добара, здравља и квалитета живота локалног становништва, и развој туризма и комплементарних активности. Максимални степен коришћења простора се изражава максималним број туриста који могу истовремено боравити у одређеном просторном обухвату, без неповратне биолошке и физичке деградације способности простора да задовољава рекреативне потребе, и без значајнијег угрожавања квалитета рекреативног доживљаја. Овај број ће се разликовати у летњем и зимском периоду, у зависности од афирмисаности мотива туристичке тражње (у случају афирмације скијашког центра на Голији, простор ће бити оптерећенији у зимском периоду) и могућношћу угрожавања природних вредности (та могућност је већа у летњем периоду, када је време пуне активности биљног и животињског света, који је у великој мери физички доступан посетиоцима). Зато је одрживи

капацитет простора изражен зимском тражњом стационарних и дневних корисника - збирно: стационарни туристи + дневни посетиоци + запослени.

У зимском периоду, очекује се око 55% стационарних туриста, око 35% дневних посетилаца и око 10% запослених (од којих 50% користи туристички смештај). Од укупног броја стационарних туриста и дневних посетилаца, 60% је учешће алпских скијаша, док је 40% учешће осталих рекреативаца и нескијаша. У летњем периоду, очекује се око 35% стационарних туриста, око 60% дневних посетилаца (излетника) и око 5% запослених (од којих 25% користи туристички смештај).

Процењени одрживи туристички капацитет простора (у складу са економским, социјалним и еколошким потенцијалом простора у планском хоризонту до 2030.год.), износи око 9.000 лежаја, односно око 15.000 истовремених корисника (приоритетне активности и програми за развој туризма, формирале би економију обима 3.000 лежаја и 5.000 истовремених корисника, што би био основ за даљи органски раст туризма до процењених капацитета).

То значи да ће кориснике у зимском периоду чинити око 6.000 дневних излетника и око 9.000 стационарних туриста са запосленима који користе туристички смештај (око 15.000 истовремених корисника). Кориснике у летњем периоду чиниће око 6.400 дневних излетника и око 3.600 стационарних туриста са запосленима који користе туристички смештај (око 10.000 истовремених корисника).

Табела 7: Расподела броја лежаја према врсти смештаја

врста смештаја	постојеће	планирано	
сеоска туристичка домаћинства и домаћа радиност	30%	40%	
хотели, мотели, пансиони, апартмански блокови, етно-насеља и сл.	50%	45%	
одмаралишта, планинарски домови, шумарске и ловачке куће и сл.	20%	10%	
кампови и аутокампови		5%	
број лежаја	800	I фаза	2030. г.
		2200	8200
укупно		3000	9000

Постојећи изграђени капацитети (2018.год.), уз завршетак већ започетих и уз реално могуће лежаје у домаћој радиности и сеоским туристичким домаћинствима, представљају расположиви фонд који би био основ за почетну фазу развоја туризма (I фаза), док би се у планском хоризонту (2030. год.) постигао планирани број лежаја, уз просечно годишње повећање од око 680 лежаја. Дистрибуција корисника по појединим туристичким локалитетима, утврђује се посебним планским документима, према смерницима Просторног плана.

Гранични капацитет простора у режиму заштите подразумева и строгу контролу активности корисника: у режиму заштите I степена се кретање корисника (турно скијаша, пешаци и планински бициклисти) врши искључиво под надзором водича, а у режиму заштите II степена (нордијски скијаша, пешаци, планински бициклисти и јачахи) искључиво организовано, са или без водича, без употребе моторних санки и возила са унутрашњим сагоревањем (сем за службене потребе, где такође треба тежити употреби возила са електромотором). Алпско скијалиште се не планира у режиму заштите II степена (са изузетком кратких деоница ски-стаза и жичара). У режиму заштите III степена дозвољене су све планиране активности у оквиру прописаног капацитета простора.

Планирањем граничног туристичког капацитета простора, могућношћу постепеног (етапног) развоја, очувањем локалних ресурса и давањем значајне шансе локалном становништву да се укључи у туризам, подржани су принципи одрживости развоја туризма на подручју Просторног плана.

Концепција развоја туристичке понуде, засниваће се на следећим опредељењима:

- развој туристичке инфраструктуре, као јавног интереса, уз подстицаје за иницирање развоја и увођење механизма за финансирање (према препознатим развојним приоритетима);
- развој туристичке супраструктуре - специјализација, стандардизација, сертификација, кооперација и интеграција субјеката који формирају туристичку понуду;

- развој туристичке организације на нивоу туристичке дестинације, са адекватним финансијским и људским ресурсима за обављање функција дестинацијског менаџмента и маркетинга;
- маркетиншки третман планског подручја и његове туристичке понуде, са фокусом на препознатљивост Студенице и Голије, као туристичке дестинације;
- развој тржишта рада у туризму и професионализација људских ресурса;
- умрежавање са другим секторима који учествују у креирању нових вредности у туризму и формирају комплементарни пакет туристичке понуде.
- развој нових туристичких производа и програма, усмерених ка формирању целогодишње туристичке понуде, минимално зависне од временских прилика и од продаје „лежаја и исхране”;
- постепено продужење туристичке сезоне, уз планску дистрибуцију учешћа зимског и летњег дела сезоне;
- контролисана и постепена изградња нових објеката за туристичке потребе, превасходно на саобраћајно приступачним и комунално опремљеним туристичким локалитетима.

Утицај туризма на укупан привредни развој планског подручја може бити веома значајан, јер туризам за себе везује друге комплементарне привредне активности (производња хране, саобраћајне услуге, трговина, забава, израда сувенира и сл.). Са развојем туризма и пратећих делатности, доћи ће и до повећања запослености (претежно локалног становништва, а посебно женског радно способног контингента популације), а тиме и до побољшања квалитета живљења локалног становништва. Овоме посебно доприноси уравнотежени и полицентрични развој, који доприноси активирању читавог планског подручја.

Простор планиран за туристички развој утврђен Просторним планом, привешће се намени директним спровођењем овог плана, или на основу одговарајућих урбанистичких планова (у складу са одељком V 2. *Смернице за израду урбанистичких планова и друге развојне документације*), кроз које ће се проверити туристички капацитети (на основу детаљније валоризације туристичких локалитета и погодности за изградњу), као и могућност и рационалност опремања инфраструктуром (како туристичком, тако и комуналном).

3. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСKE И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ

Демографски развој

На основу анализе досадашњих демографских промена на планском подручју, урађене су прелиминарне процене броја становника до 2030. године. Демографска будућност насеља планског подручја личиће на њихову демографску прошлост, односно наставиће се трендови (мало ублаженији) испољени у анализираном периоду (1991-2011.год.), као што су: пад наталитета, пораст морталитета, тенденција исељавања становништва, тренд негативних промена у старосној структури становништва. Прогнозира се даљи пад броја становника у планском подручју, у већини насеља. Овај пад представљао би резултанту постепеног смањивања стопе наталитета, значајнијег раста стопе општег морталитета (као једне од рефлексивних константног процеса старења становништва) и нешто мањег, али и даље негативног миграционог салда.

Табела 8: *Пројекција становништва 2030. године*

подручје	год.	укупно	0-3	4-6	7-15	16-19	20-24	25-59	60-64	65+
Прост. план	2011	5.923	114	123	506	260	262	2668	466	1524
		100%	1,9%	2%	8,5%	4,4%	4,4%	45,2%	7,9%	25,7%
	2030	5.375	74	79	432	222	221	2418	483	1446
		100%	1,4%	1,5%	8%	4,1%	4,1%	45%	9%	27%
град Краљево	2011	3935	78	82	330	170	199	1821	317	934
		100%	2%	2,1%	8,4%	4,3%	5%	46,3%	8,1%	23,7%
	2030	3570	49	51	279	150	167	1641	331	912
		100%	1,4%	1,4%	7,8%	4,2%	4,7%	46%	9,3%	25,5%
Бзовник	2011	183	2	4	25	14	11	69	11	47
		100%	1,1%	2,2%	13,7%	7,7%	6%	37,7%	6%	25,7%
	2030	170	0	0	22	12	9	63	12	52

		100%	0%	0%	13%	7%	5%	37%	7%	31%
Брезова	2011	350	4	4	14	14	12	154	33	115
		100%	1,1%	1,1%	4%	4%	3,4%	44%	9,4%	32,9%
	2030	300	3	3	9	9	9	129	30	108
		100%	1%	1%	3%	3%	3%	43%	10%	36%
Врх	2011	68	1	1	3	1	2	32	4	24
		100%	1,5%	1,5%	4,4%	1,5%	2,9%	47,1%	5,9%	35,3%
	2030	55	0	0	2	1	1	25	4	22
		100%	0%	0%	3%	1%	2%	45%	7%	42%
Долац	2011	151	3	3	8	7	4	74	6	46
		100%	2%	2%	5,3%	4,6%	2,6%	49%	4%	30,5%
	2030	130	1	1	5	5	3	61	9	45
		100%	1%	1%	4%	4%	2%	47%	7%	34%
Дражи- ниће	2011	79	2	2	1	2	6	32	6	28
		100%	2,5%	2,5%	1,3%	2,5%	7,6%	40,5%	7,6%	35,4%
	2030	70	2	2	2	2	5	28	6	53
		100%	2%	2%	2%	2%	7%	40%	8%	37%
Ђаково	2011	166	4	4	11	2	14	75	10	47
		100%	2,4%	2,4%	6,6%	1,2%	8,4%	44,9%	6%	28,1%
	2030	140	3	3	8	1	11	60	10	44
		100%	2%	2%	6%	1%	8%	43%	7%	31%
Засад	2011	84	1	1	5	3	5	31	6	31
		100%	1,2%	1,2%	6%	3,6%	6%	37,3%	7,2%	37,3%
	2030	70	0	0	2	2	4	25	6	31
		100%	0%	0%	3%	3%	5%	35%	8%	46%
Милиће	2011	228	2	5	19	10	12	117	20	44
		100%	0,9%	2,20%	8,30%	4,40%	5,20%	51,10%	8,70%	19,20%
	2030	200	0	0	14	8	10	98	20	50
		100%	0%	0%	7%	4%	5%	49%	10%	25%
Мланча	2011	172	3	3	13	8	9	74	13	49
		100%	1,7%	1,7%	7,6%	4,7%	5,2%	43%	7,6%	28,5%
	2030	150	2	2	11	6	8	62	14	45
		100%	1%	1%	7%	4%	5%	41%	9%	32%
Орља Глава	2011	70	1	0	2	2	2	24	7	32
		100%	1,4%	0%	2,9%	2,9%	2,9%	34,3%	10%	45,7%
	2030	55	0	0	0	1	1	17	7	29
		100%	0%	0%	1%	2%	2%	30%	12%	53%
Река	2011	153	2	2	12	3	2	59	18	54
		100%	1,3%	1,3%	7,9%	2%	1,3%	38,8%	11,8%	35,5%
	2030	145	0	0	10	3	2	51	19	60
		100%	0%	0%	7%	2%	1%	35%	13%	42%
Рудно	2011	211	6	5	16	10	12	86	18	57
		100%	2,9%	2,4%	7,6%	4,8%	5,7%	41%	8,6%	27,1%
	2030	180	4	4	13	8	9	72	18	52
		100%	2%	2%	7%	4%	5%	40%	10%	30%
Савово	2011	79	1	0	3	0	2	22	11	40
		100%	1,3%	0%	3,8%	0%	2,5%	27,8%	13,9%	50,6%
	2030	60	0	0	0	0	2	15	9	34
		100%	0%	0%	0%	0%	3%	25%	15%	57%
Тадeње	2011	60	1	0	2	2	4	24	3	24
		100%	1,7%	0%	3,3%	3,3%	6,7%	40%	5%	40%
	2030	45	0	0	1	2	3	17	5	17
		100%	0%	0%	2%	3%	6%	37%	9%	43%
Ушће	2011	1881	45	48	196	94	102	948	151	298
		100%	2,4%	2,6%	10,4%	5%	5,4%	50,4%	8%	15,8%
	2030	1800	36	36	180	90	90	918	162	288
		100%	2%	2%	10%	5%	5%	51%	9%	16%
општина Ивањица	2011	1988	38	41	176	88	63	847	149	586
		100%	2%	2,1%	8,8%	4,4%	3,2%	42,6%	7,5%	29,5%
	2030	1805	25	28	153	72	54	777	152	544
		100%	1,4%	1,6%	8,5%	4%	3%	43%	8,4%	30,1%
Брусник	2011	353	7	7	34	21	11	150	20	103
		100%	2%	2%	9,6%	5,9%	3,1%	42,5%	5,7%	29,2%
	2030	330	4	4	30	17	10	142	23	100
		100%	1%	1%	9%	5%	3%	43%	7%	31%

Вионица	2011	204	3	4	21	6	7	89	19	54
		100%	1,5%	2%	10,3%	3%	3,4%	43,8%	9,4%	26,6%
	2030	180	2	4	18	6	6	80	18	46
		100%	1%	2%	10%	3%	3%	44%	10%	27%
Врмбаје	2011	304	5	5	26	15	12	137	26	78
		100%	1,6%	1,6%	8,6%	4,9%	3,9%	45,1%	8,6%	25,7%
	2030	280	3	3	23	12	9	126	26	78
		100%	1%	1%	8%	4%	3%	45%	9%	29%
Градац	2011	73	2	2	8	6	1	26	6	23
		100%	2,7%	2,7%	10,8%	8,1%	1,4%	35,1%	8,1%	31,1%
	2030	65	2	2	7	6	1	24	6	17
		100%	2%	2%	10%	8%	1,5%	36%	9%	31,5%
Дајићи	2011	228	5	6	15	7	9	80	17	89
		100%	2,2%	2,6%	6,6%	3,1%	3,9%	35,1%	7,5%	39%
	2030	200	4	4	12	6	7	72	16	79
		100%	2%	2%	6%	3%	3,5%	36%	8%	39,5%
Добри До	2011	244	2	3	18	9	4	110	21	77
		100%	0,8%	1,2%	7,4%	3,7%	1,6%	45,1%	8,6%	31,6%
	2030	200	0	2	14	6	4	90	20	64
		100%	0%	1%	7%	3%	2%	45%	10%	32%
Коритник	2011	392	11	11	41	15	13	170	23	107
		100%	2,8%	2,8%	10,5%	3,8%	3,3%	43,5%	5,9%	27,4%
	2030	380	8	8	38	12	12	168	27	107
		100%	2%	2%	10%	3%	3%	44%	7%	29%
Чечина	2011	190	3	3	13	9	6	85	17	54
		100%	1,6%	1,6%	6,8%	4,7%	3,2%	44,7%	8,9%	28,4%
	2030	170	2	2	11	7	5	75	16	52
		100%	1%	1%	6%	4%	3%	44%	9%	32%

Према проценама до 2030. године, број становника на планском подручју ће се смањити, тако да ће овде живети 5.375 становника, што је за око 10% мање у односу на попис 2011. године. Такође, миграције ће и у наредном периоду бити значајна одредница демографских промена, али нешто ублаженија у односу на предходни период. Сразмерно смањењу броја становника, смањиће се и број домаћинстава, са 2.030 на 1.920 домаћинстава, са 2,8 члана по домаћинству.

Планска концепција *демографског развоја* на планском подручју је да се обезбеди ублажавање даљег смањења броја становника, применом концепта полицентричног развоја. Овакав концепт би довео до ублажавања негативних миграционих кретања и пружања могућности за останак и повратак популације радно способног становништва. Он се базира на следећим мерама заштите демографског потенцијала:

- економске мере (финансијске и нефинансијске) за покретање привредних активности (подршка развоју и унапређењу пољопривредне производње; подршка формирању микро и мини породичних фирми у области пољопривреде, туризма и домаће радности - самозапошљавање становништва);
- мере социјалне политике, усмерене нарочито према посебним категоријама становништва (жене, деца, старачка домаћинства и др.);
- мере за обнову и изградњу локалне саобраћајне и комуналне инфраструктуре (инфраструктурно опремање насеља);
- мере за побољшање функционалних садржаја и базичних услуга у насељима, у оном нивоу који је довољан да смањи привлачну снагу околних општинских центара и градова (побољшање система јавних служби, електронске комуникације и др.);
- мере популационе политике (на нивоу државе), са циљем обнове становништва.

С обзиром да је људски ресурс ограничен развојни потенцијал (неповољна старосна структура, неповољна миграциона кретања и др.), оживљавање демографских токова и виталних демографских карактеристика могуће је очекивати само уколико дође до испуњења планских претпоставки, односно до активирања расположивих ресурса и отварања могућности за запошљавање и приходовање. За остваривање овако постављене демографске политике неопходно је заједничко деловање економске и социјалне политике, уз развој инфраструктуре и базичних услуга.

Мрежа насеља

Развој мреже насеља на подручју Просторног плана, у оквиру система насеља у локалним самоуправама (град Краљево и општина Ивањица), засниваће се на следећој функционалној хијерархији и функционалним везама обухваћених насеља:

- *Субопштински центар* (јак гравитациони центар, који се издваја својом величином, структуром, функционалном опремљеношћу и повољним саобраћајним положајем, па преузима улогу општинског/градског центра за гравитационо подручје. Развој овог центра подразумева развој локалне привреде, терцијарних функција и социјалне инфраструктуре, чиме ће се обезбедити услови за његову социоекономску трансформацију, т.ј. прелазак из урбанизованог у урбано, тј. градско насеље, које ће преузети одређене функције општинског/градског центра) – насеље *Ушће*, коме гравитира 27 насеља унутар планског подручја и ван њега;
- *Центри заједница насеља* (насеља која имају развојне предиспозиције и којима гравитирају насеља у окружењу) – ови центри са гравитирајућим насељима располажу ресурсима и локацијским погодностима да у догледној будућности (плански хоризонт), уз изградњу одговарајуће инфраструктуре, могу постати тачке интеграције читавог подручја и имати утицаја на развојне токове (од центра ка периферији) и преусмеравање негативних демографских кретања:
 - *насеље Студеница* - настало око манастира Студеница (у његовој заштићеној околини), улазни пункт у Парк природе „Голија“. Због непосредне близине Ушћа, повољног саобраћајног и географског положаја, већег броја гравитирајућих насеља, доминације манастира Студеница и његовог духовног карактера, може се рачунати на развојни карактер насеља и пораст броја становника.
 - *Рудно* - центар месне заједнице, са задовољавајућом концентрацијом јавних објеката и релативно развијеном туристичком понудом, усмераваће свој развој као транзитни, туристички и привредни центар локалног карактера.
 - *Беле воде* - као насеље нема оформљену урбану структуру и дисперзне је насељености, али има одређену опрему и капацитете и слободни простор за изградњу, па је локацијски погодно за развој једног од централних пунктова туристичко-угоститељског и научно-истраживачког карактера, на овом подручју.
 - *Дивићи* - има оформљен центар насеља на средокраћи туристичких итинерера и по том основу представља један од главних функционалних пунктова туристичког подручја, па у развоју туристичке функције лежи и перспектива развоја насеља.
- Локални центри (насеља са ограниченим функцијама централитета, којима гравитирају суседна насеља) – ови центри би, уз извесну реорганизацију јавних служби, могли да обезбеде минимални степен институционалне и јавне опремљености, чиме би биле задовољене потребе становништва из гравитирајућих насеља;
- Примарна сеоска насеља (сва остала насеља, без функције централитета) – ова насеља се одликују мањим бројем становника често неповољне старосне структуре, аграрном хомогеношћу, недовољном институционалном опремљеношћу, слабијим саобраћајним везама и малим ресурсима за развој производних активности. Њихово могуће оживљавање може се остварити само преко нових развојних специфичних програма. Узимајући у обзир да су у њима сконцентрисани још увек очувани објекти народног градитељства и да се, по правилу, налазе на атрактивним локацијама, основна оријентација се види у развоју сеоског туризма, рекреативним активностима у природи, производњи биолошки исправне хране и укључивању у развојне програме заштићеног подручја.

Табела 9: Планирана мрежа центара и насеља

општински / градски центар	субопштински центар	центри заједнице насеља	локални центри	примарна сеоска насеља
КРАЉЕВО	Ушће	Студеница *	/	Савово, Врх, Брезова, Долац, Засад, Ђаково
		/	/	Тадење
		/	Мланча	Милиће, Орља Глава
		Рудно	/	Бзовик, Река, Дражиниће

ИВАЊИЦА	/	Беле Воде *	/	Дајићи, Градац
		Девићи *	/	Вионица, Чечина
		/	Придворица *	Добри До, Врмбаје
		/	Остатија *	Коритник, Брусник

* новоформирана насеља у оквиру постојеће катастарске општине.

Овако формирана концепција мреже насеља и центара (на бази просторних и саобраћајних предиспозиција, континента радне снаге, опремљености насеља јавним службама и услова за лоцирање привредних и стамбених капацитета), укључује се у регионални оквир, успостављањем динамичније везе са суседним урбаним центрима, а преко њих и са значајнијим центрима развоја, у складу са мрежом урбаних центара и регионалном организацијом (функционална урбана подручја и економско-функционални региони) утврђеном ППРС и законом.

Просторним планом се формира и систем туристичких центара (туристичке целине), као носилаца организоване туристичке понуде у оквиру јединствене туристичке дестинације (планински ризорт „Голија“):

- *Врхови-Одвратица* – центар за зимски спортско-рекреативни туризам, делимично у обухвату Просторног плана (у оквиру КО Брусник и Коритник). Поседује просторне услове за плански дефинисано ширење, изградњу и инфраструктурно опремање, под условом стриктног поштовања услова заштите.
- *Голијска Река* - центар за зимски спортско-рекреативни туризам и секундарни центар Парка природе „Голија“, делимично у обухвату Просторног плана (у КО Дајићи). Вишенаменски туристички, шумарски и сточарски пункт.
- *Беле воде-Дајићи* – примарни центар Парка природе „Голија“, у целисти у обухвату Просторног плана (у оквиру КО Дајићи).

Планирани систем туристичких центара обухвата и следећа насеља у обухвату Просторног плана, са израженим туристичким функцијама:

- *Ушће* (КО Ушће) – улазни пункт туристичке дестинације;
- *Студеница* (КО Засад, Ушће, Брезова и Долац) – примарни центар духовности и културе;
- *Рудно* (КО Рудно) – секундарни центар на потезу Студеница - Градац, који помаже интеграцију споменичког наслеђа на међународној културно-туристичкој рути "Трансроманика", у јединствену туристичку понуду;
- *Придворица* (КО Врмбаје) – секундарни центар на потезу реке Студенице, који помаже интеграцију споменичког наслеђа у сливу Студенице (група црква проглашених споменицима културе од великог значаја) у јединствену туристичку понуду;
- *Девићи* (КО Вионица и Чечина) – етно-центар;
- *Остатија* (КО Коритник) – етно-центар.

Ван обухвата Просторног плана, али у функционалној вези са системом туристичких центара на планском подручју су:

- *Шереметовица-Кути-Плешин* – вишенаменски туристички, шумарски, научно-образовни и рекреативни центар Парка природе и планинског ризорта „Голија“;
- *Градац* – центар духовности и културе (обухвата подручје заштићене околине манастира Градац);

Центри у систему туристичких центара су међусобно (али и са другим насељима) повезани: јавним и туристичким путевима, инфраструктуром скијалишта, системом стаза (пешачких, бициклических и др.) и чине јединствену туристичку дестинацију (планински ризорт „Голија“).

Концепција развоја мреже насеља, усмерена је ка организацији центара и развоју функција у њима ради заустављања процеса депопулације, и засниваће се на следећим опредељењима:

- равномеран и децентрализовани развој мреже насеља и формирање система заједнице насеља, чиме се у великој мери неутралише процес иселјавања из примарних сеоских насеља и спречава спонтани раст центара суседних општина/градова;
- дефинисање прага минимума урбаних функција (јавне службе) у будућим микроразвојним центрима, чиме ће бити задовољене потребе становништва насеља и његовог руралног окружења;
- формирање мреже објеката јавних служби са концентрацијом садржаја у микроразвојним центрима, како би се обезбедио одговарајући ниво квалитета услуга;

- међусобно повезивање насеља на планском подручју по моделу територијалне и функционалне повезаности, без обзира на градску/општинску припадност, путем заједничких програма развоја и јединствене, диверзификоване туристичке понуде;
- јачање улоге будућих кључних центара у формирању осовина развоја планског подручја и његовом укључивању у суседне и шире регионалне оквири;
- развијање туристичких центара, чиме би се формирала туристичка осовина и пунктови који би подстицали развој околних насеља;
- побољшање просторне доступности и нивоа услуга јавних служби, уз унапређење организације и кадровске структуре.

Развој јавних служби

Развој јавних служби на планском подручју засниваће се на: функционалној хијерархији социјалне инфраструктуре; повећању социјалне кохерентности у подручјима неповољне демографске структуре; мрежи урбаних центара и регионалној организацији утврђеној плановима вишег реда и ширег подручја; повезивањем јединица локалне самоуправе око валоризације и очувања заштићених подручја. Мрежу објеката јавних служби на планском подручју треба формирати тако да се концентрација садржаја врши у микроразвојним центрима, како би се обезбедила просторна доступност и одговарајући ниво услуга јавних служби (уз унапређење организације и кадровске структуре). Такође, потребно је (према хијерархији центара) дефинисати минимални ниво опремљености социјалном инфраструктуром, који ће задовољити потребе становништва гравитационог подручја.

Основне услуге представљају: основно образовање; предшколско образовање и васпитање; примарна здравствена заштита; управа и администрација (месна канцеларија, пошта); основне услуге социјалне заштите (у надлежности општинске/градске установе социјалне заштите); базичне активности у области спорта и културе. Услуге вишег ранга (средње и високо образовање; секундарна и терцијарна здравствена заштита; виши облици активности и услуга у области управе, администрације, социјалне заштите, спорта и културе), усмеравају се према граду Краљеву (урбани центар државног значаја, т.ј. центар функционалног урбаног подручја државног значаја у оквиру области НСТЈЗ «Рашка област»), односно урбаном центру Ивањица (равноправни центар полицентричног урбаног региона, а у оквиру области НСТЈЗ «Моравичка област»), и даље, у оквиру региона НСТЈ2 «Шумадија и западна Србија».

Мрежа јавних служби на планском подручју условљена је организацијом јавних служби на административном подручју града Краљева и општине Ивањица, док је њихов развој усмерен ка: усклађивању са правцима развоја планског подручја; прилагођавању демографској структури становништва; подизању квалитативног нивоа услуга, у условима релативно велике просторне дисперзије корисника. У првој фази развоја јавних служби, акценат треба да буде на: успостављању организације обавезних (основно образовање и примарна здравствена заштита) и стандардних јавних служби (предшколско образовање и васпитање, установа културе, ветеринарска станица, садржаји физичке културе и др.), у микроразвојним центрима; постављању одређених захтева у погледу квалитета услуга и рада; подизању нивоа опремљености објеката у микроразвојним центрима. У другој фази развоја јавних служби, а уз услов реализације приоритетне планиране саобраћајне мреже, може се очекивати конкретнија реорганизација јавних служби на планском подручју.

- *Основно образовање* – мрежа основних школа (матичних и подручних), иако нерационална са становишта демографских трендова, условљена је брдско-планинским положајем насеља и њиховом функционалном и саобраћајном неповезаношћу, па се може рећи да задовољава потребе корисника. Приоритетни задатак је: побољшање специјализованог превоза ученика и запослених до матичних и подручних школа; адаптација и реконструкција постојећих школских објеката, са могућим проширењем капацитета школског објекта и школског дворишта, у складу са нормативима за школску површину и школски простор по ученику (нарочито у школама са већим гравитационим подручјем); одговарајуће опремање школа савременим наставним и другим средствима и обезбеђење квалитетног наставног кадра; увођење нових програма (посебно у подручне школе), којима би се побољшао квалитет наставе (мобилне наставне екипе, специјализоване за поједине програме); стварање могућности за коришћење школских објеката у летњем периоду, за организовање школа у природи.
- *Предшколско образовање и васпитање* – планско подручје није покривено предшколским установама, па се у њиховој организацији предлаже коришћење вишка простора у објектима

- основних школа или другим одговарајућим објектима јавних служби (у складу са нормативима из ове области), уз могућност организације „мобилних вртића“. Могућа је и изградња установа дечје заштите у микроразвојним центрима (у складу са привредним развојем и подизањем запослености становништва), а посебно у туристичким центрима, што може бити значајно са аспекта развоја туризма и представљати специфичан вид туристичке понуде (здравствено-рекреативни боравак деце из других средина).
- *Здравствена заштита* – приоритетни задатак је опремање и модернизација постојећих здравствених јединица, уз обезбеђење стручних кадрова. У насељима која нису покривена услугама здравствене заштите, предлаже се увођење мобилних служби у одговарајућим објектима. Неопходно је да планиране туристичке садржаје прати организовање примарне здравствене заштите. За здравствену заштиту вишег нивоа, користиће се ресурси центара припадајућих јединица локалне самоуправе и регионалних центара у окружењу. Поред тога, неопходна је и децентрализација ветеринарске службе, уз лоцирање ветеринарских станица у свим јачим микроразвојним центрима, као и одговарајуће опремање и кадровско јачање постојећих ветеринарских станица.
 - *Спорт и рекреација* – изградња полифункционалних спортских објеката (фискултурне сале, отворени терени) у оквиру објеката основног образовања, уз додатне садржаје у микроразвојним центрима, омогућиће квалитетније, разноврсније и масовније спортске активности, рекреацију и физичку културу. Концепт развоја спорта и рекреације засниваће се на примарној понуди планског подручја, коришћењу природних и културних мотива, одвијању активности у слободном простору, уз изградњу спортских објеката и терена у микроразвојним и туристичким центрима, према општим условима, правилима изградње и граничним капацитетима утврђеним Просторним планом. Поред основних спортско-рекреативних садржаја у центрима, планирају се и друге отворене површине за спорт и рекреацију (трим и бициклическе стазе, стазе за јахање, планинарске стазе и др.), од којих је најзначајније алпско скијалиште на Голији, са припадајућим садржајима (скијашке стазе, ски-лифтови, ски-стадиони и др.).
 - *Социјална заштита* – у области социјалне заштите потребно је развијати посебне програме прилагођене потребама рањивих група становништва на планском подручју. Посебно је угрожена групација старог и остарелог становништва (36% укупног становништва планског подручја), па се препоручује увођење форми организације социјалне заштите прилагођене потребама ове старосне структуре (дневни центри за старе и сл.). Предлаже се и комбинација мобилних услуга социјалне и здравствене заштите у одговарајућим објектима јавних служби, који имају вишак простора. Заштита социјално угрожених категорија становништва у надлежности је одговарајућих установа на нивоу општине/града.
 - *Култура* – развој културе оствариће се укључењем приватног и цивилног сектора у организовање културних активности, и њиховим повезивањем са јавним сектором (организовање културних манифестација у складу са особеностима подручја, посебно у циљу промовисања природних и културних вредности, и у склопу туристичке понуде подручја). Постојећи објекти домова културе могу бити основ за даљи развој, уз неопходну ревитализацију и формирање мултифункционалних центара, који ће комбиновати комплементарне активности (туризам, култура и др.). Предлаже се интегрисање локалних програма развоја културе са образовним и другим секторским програмима, као и интеграција богатог културног наслеђа и традиције у туристичку понуду, чиме се отварају могућности за обогаћивање садржаја из области културе. Ревитализација културно-историјских споменика и традиционалних сеоских насеља, очување и иновирање традиционалних производних активности, културних манифестација и сл., допринеће развоју културне свести код становништва. Насеље Студеница (у заштићеној околини манастира) представљаће примарни центар духовности и културе, како на нивоу Просторног плана, тако и регионалног ранга, па и шире (захваљујући културној стази „Трансроманика“, која повезује Студеницу са европским наслеђем романичког периода). «Помоћни» центар духовности и културе представљаће насеље Градац (ван обухвата Просторног плана), а секундарне центре насеља Рудно (повезује примарни и «помоћни» центар) и Придворица (повезује споменичко наслеђе у сливу реке Студенице).
 - *Управа и администрација* – осим месних канцеларија које се задржавају, у јачим микроразвојним и свим туристичким центрима треба отворити поште и савремено их опремити. Станице полиције у насељу Ушће (као централном насељу највишег ранга и

улазном пункту туристичке дестинације) и туристичким центрима Беле воде-Дајићи (центар Парка природе), Врхови-Одвраћеница (центар за зимски спортско-рекреативни туризам) и Девићи (са позицијом на средокраћу туристичких итинерера), равномерно би покриле планско подручје. Подразумева се и присуство других служби неопходних са аспекта безбедности људи, коришћења простора и ресурса (горска служба спасавања, управа Парка природе, управа скијалишта, и др.).

4. ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ

Концепција привредног развоја подручја Просторног плана оствариваће се подржавањем одрживог привредног развоја, заснованог на постојећој просторној структури привредних активности, природних и културних вредности. Основни принципи на којима ће се заснивати развој и просторна структура привредних делатности су: оријентација на локалне ресурсе и њихово максимално искоришћење за развој пољопривреде, туризма, традиционалних заната и сл.; строго поштовање режима заштите приликом просторног размештаја привредних активности; заштита животне средине (забрана лоцирања еколошки ризичних технологија). Имајући у виду компаративне предности подручја (природни ресурси, природна и културна добра, искуство и традиција у пољопривреди и занатству и др.), уз претпоставку да ће бити испуњени основни предуслови привредног развоја (изградња неопходне саобраћајне и комуналне инфраструктуре и побољшање базичних услуга), развој привреде засниваће се на следећим стратешким приоритетима:

- Пољопривреда - прилагођавање тржишним условима пословања, при чему се посебна пажња мора поклонити: стварању боље пословне климе, уз обезбеђење подстицајних мера; бољој повезаности пољопривреде са сектором туризма који је у синергији са пољопривредом; удруживању произвођача и укрупњавању поседа; подизању техничке опремљености пољопривредних газдинстава; перманентној едукацији пољопривредних произвођача;
- Шумарство и ловна привреда - унапређење стања постојећих шума и очување или увећање степена шумовитости на планском подручју, као и унапређење постојећих и активирање нових видова коришћења ловних потенцијала планског подручја;
- Рударство и коришћење минералних сировина - задржавање постојеће експлоатације сировина на постојећим рудним пољима, уз ограничену експлоатацију позајмишта традиционалних грађевинских материјала, у складу са условима заштите;
- МСП и предузетништво - пружање подстицаја за оснивање (и конкурентско деловање на тржишту) предузећа у сектору пољопривреде, занатства, домаће радиности, туризма и услуга, уз посебну подршку за активирање микро-бизниса и тзв. породичних фирми;
- Услуге - развој и диверзификација сектора услуга (трговине, саобраћаја, угоститељства, занатства, домаће радиности и др.).

Просторна организација привредних активности се усклађује, пре свега, са потребама социјалног и економског развоја локалне заједнице, а дефинише на основу процене развојних могућности, која укључује процену вредности ресурсне основе, постојећих капацитета и техничко-технолошке опремљености, социо-економских ограничења и оствареног степена развијености. Примарне делатности ће се одвијати на читавом планском подручју, у складу са гранским програмима развоја, и уз услове заштите посебне намене подручја и животне средине. Секундарне и терцијарне делатности (које се развијају на бази ресурса подручја), поред постојећих, усмеравају се и ка новим локацијама, у микроразвојним центрима у којима постоје погодни просторни услови (инфраструктурна опремљеност, слободно земљиште, погодни услови за изградњу), демографски и економски потенцијал и одговарајућа ресурсна база за развој привредних активности, али уз строго поштовање услова заштите.

Пољопривреда

Подстицањем одрживог развоја пољопривреде, уз очување природних вредности и здраве животне средине, пружа се могућност побољшања квалитета живота сеоског становништва. Према политици аграрне подршке у ЕУ, потенцијалном радном снагом сматра се пољопривредно становништво до 40 година старости, док се већ са 55 година становништво сматра старим за обављање пољопривредне производње. С обзиром да на планском подручју има 56% становника старости до 40 година, неопходно је предузети подстицајне мере да се они задрже, а евентуално и да се привуче ново становништво (нпр. из урбаних центара у окружењу, који су у процесу трансформације сектора индустрије остали без посла).

Као основни концепт развоја пољопривреде на планском подручју, узима се контролисана и што мања употреба агрохемијских средстава за све њене гране, уз увођење строгих стандарда по питању производње хране, а у погледу утицаја на животну средину и здравље људи (органска, "здрава", еколошка или "зелена" пољопривредна производња). С обзиром да планско подручје карактерише очувана животна средина, уз ограничену употребу агрохемијских средстава и враћање старим аутохтоним врстама у сточарству и ратарству, створио би се велики потенцијал за производњу еколошки вредних пољопривредних производа (органска храна са дефинисаним географским пореклом). Таквим видом производње не могу се постићи већи приноси, али се уз добру организацију тржишта и промоцију производа могу остварити позитивни економски ефекти.

Развој сточарства, за које постоје повољни природни услови, обезбедиће се активирањем малих сточарских фарми ван режима заштите I и II степена, уз строго поштовање свих мера заштите. Ово подразумева и реконструкцију активних и активирање напуштених бачишта и других традиционалних аграрних садржаја (на новим програмским основама), која су од значаја за очување културног предела и посебних културно-историјских вредности. Тиме се уједно отвара још један вид валоризације простора (тзв. еко туристичка валоризација) и омогућава повезивање пољопривреде са туризмом.

Носиоци пољопривредне производње биће већа и витална пољопривредна газдинства, које карактерише специјализација активности и концентрација поседа. Даље егзистирање ситног и неспецијализованог газдинства, лежи у чињеници што је то преовлађујући тип који ће се задржати у планском периоду, уз постепено укључивање у специјализоване програме.

За даљи развој пољопривреде, мора се рачунати на активније и стимулативније мере аграрне политике, који обухватају: заштитну цену робе; третман газдинства као правног субјекта; подстицање самоорганизованог задругарског удруживања; унапређење пласмана локалних пољопривредних производа високог квалитета (сигурно тржиште и загарантована зарада за произвођаче); стандардизацију технологије производње органске хране (са географским пореклом); прилагођавање структуре пољопривредне производње потребама туристичке потражње (локални традиционални производи и прерада); финансијски подстицаји за пољопривреднике на име остатка на подручју, настављања аграрне традиције, заштите природног и културног наслеђа, заштите предела и сл.

Шумарство

Проблеми од стратешког значаја за област шумарства везани су за: постојеће стање државних шума; недовољно испитано стање приватних шума; екстензивни однос према шуми у фази неге и коришћења; конфликт између режима коришћења и односа према шумским ресурсима; недовољно ефектну политику санкција у односу на непоштовање режима коришћења шума. С тим у вези, успостављају се мере газдовања шумама које је потребно поштовати при изради и ревизији свих основа газдовања шумама у државном и приватном власништву:

- букове шуме: редовно неговање млађих састојинских категорија у једнодобним шумама и разnodобних састојина; очување потпуне склопљености и стабилности; очување и форсирање примешаних врста у шумском фонду; природна обнова зрелих и презрелих састојина; издвајање и заштита минимума површине, као основа за очување типичног представника типа букових шума;
- изданацке букове шуме: утврђивање дужине трајања конверзионог раздобља и опходње; нега млађих састојинских категорија и припрема за индиректну конверзију у условима где је то могуће; уношење и форсирање племенитих лишћара и (зависно од висине и станишта) четинара;
- мешовите пребирне састојине: штедња шумског фонда и гомилање инвентара умереним захватом који не сме прећи 50% запреминског прираста; попуњавање разређених делова ради изградње потпуно склопљених састојинских категорија; поправка пребирне структуре која ће резултирати повољнијим односом појединих дебљинских категорија (од подмлатка до зрелих стабала); поправка смесе и мешовитости, полазећи од оптималног односа 70:30 у корист четинара; заштита и увећање примешаних племенитих лишћара и воћкарица; посебна заштита највреднијег дела комплекса и појединачних стабала, као показатеља природног потенцијала ових шума;
- шуме смрче: интезивна нега млађих састојинских категорија умереним интезитетом до 40% запреминског прираста; подржавање природне обнове у зрелим састојинским категоријама; увођење малоповршинског система газдовања, како би се усагласиле узгојне

и еколошке, а олакшале планске компоненте газдовања; издвајање и чување „минимума“ површине и појединачних стабала, као типичних представника ових шума;

- шуме букве и смрче: увођење и подржавање система малоповршног газдовања; интезивна нега свих узгојних категорија које чине структурну разнодобност припадајућих састојина; очување и побољшање мешовитости; издвајање и заштита дела комплекса као типичног представника ових шума;
- борове шуме: очување и заштита од шумских пожара; интезивна нега у млађим фазама развоја; изградња структурно једнодобних састојина на мањим површинама; попуњавање разређених састојина; очување фрагмената старијих склопљених борових састојина;
- вештачки подигнуте састојине: превентивна противпожарна и друга заштита на целој површини; интезивно неговање умереним интезитетом захвата (15-20% запреминског прираста), посебно у састојинама у које се улази први пут; успостављање шумског реда по извршеним радовима; праћење природне сукцесије, посебно у културама на бољим стаништима.

Ловна привреда

Стање ловних потенцијала планског подручја (ловишта која су у потпуности или делом своје површине у обухвату Просторног плана) и садашњи степен њиховог коришћења, намећу обавезу корисницима да своје активности усмере ка унапређењу постојећих и активирању нових видова коришћења. Главну понуду чиниће: лов гајених врста крупне дивљачи ради трофеја, на начин, у обиму и под условима који нису у супротности са условима заштите (срна и дивља свиња); фото лов ретких и проређених врста (вук, велики тетреб, јаребица камењарка, видра, птице грабљивице и др.). У планском периоду предвиђа се ревизија постојећих програма интензивног гајења дивљачи (европског јелена, срне и дивље свиње) у узгојним центрима, ради мењања или проширења њихове основне намене (парк дивљачи и сл.), као и интензивирање коришћења постојећих терена за обуку ловачких паса (гонича и птичара), у складу са условима заштите. Унапређење газдовања ловиштима, поред мера које су планиране ловним основама (динамика развоја популације, изградња и одржавање ловно узгојних и ловно техничких објеката, одстрел дивљачи, мере заштите дивљачи и обезбеђења мира у ловишту, допунска исхрана и зимско прихрањивање дивљачи, мере за остваривање сарадње са другим делатностима у ловишту и суседним ловиштима), остварује се и планским мерама: повезивање стручних и ловочуварских служби свих ловишта међусобно, као и са чуварском службом Парка природе "Голија", у циљу ефикаснијег сузбијања криволова и ловокрађе; ревизија и усаглашавање програма гајења дивљачи и планова газдовања ловиштима, са планским и развојним документима подручја.

Производња риба у рибњацима је ограничена носећим капацитетом водотока и не сме се обављати без примене мера заштите рецепијената од загађивања водом из рибњака. Распоред и капацитети рибњака дефинишу се на основу Програма управљања рибарским подручјем (сагледава стање и потенцијале водних ресурса, абиотичке и биотичке чиниоце водених екосистема и детерминише посебне режиме заштите у односу на поједине водотоке). У складу са овим програмом и режимима заштите, дефинишу се и приоритетни водотокови за контролисани спортски риболов (риболовне воде, риболовни резервати), које треба опремити стајалиштима, платформама и другом неопходном опремом. Основне планске мере газдовања риболовним водама и унапређења рибарства су: одређивање величине и динамике рибарског коришћења вода (забрана или ограничавање лова појединих врста, заштита и уређење природних плодишта риба, обезбеђивање природних миграција, уређивање корита на местима где је неповољна структура ихтиофауне, излов непожељних врста и др.); порибљавање девастираних вода угроженим врстама (након анализе података о стању водених екосистема и њиховој ихтиофауни); порибљавање вода старијом млађи (пастрмке и липљана).

Рударство и коришћење минералних сировина

Коришћење минералних сировина базира се на принципима рационалне и контролисане експлоатације, у складу са циљевима концепта одрживог развоја. Ово се, пре свега, односи на постојећу експлоатацију сировина на постојећим лежиштима, уз обавезу поштовања одредби *Закона о рударству и геолошким истраживањима* („Службени гласник РС”, број 101/15), *Закона о заштити природе* („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16) и *Закона о заштити животне средине* („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16).

На подручју на којем је утврђен режим заштите I и II степена, забрањује се експлоатација минералних сировина, као и коришћење песка, шљунка, камена и глине из корита и обала водотока. На подручју на којем је утврђен режим заштите III степена, забрањује се експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора (утврђене у складу са законом). Поред ових, успостављају се и следеће планске мере у области коришћења минералних сировина (односе се на зоне у режиму заштите III степена и зоне ван режима заштите):

- дозвољава се извођење истражних геолошких радова (ради утврђивања карактеристика и распрострањености рудних лежишта), којима се не утиче на промену морфологије природног добра и његових делова, и које немају штетних последица по поједине врсте или станишта распрострањених биљних и животињских врста, а према општим условима заштите и уз претходно прибављене услове надлежног органа заштите природе;
- дозвољава се подземна експлоатација минералних сировина, искључиво за сировине за које се утврди да се по квалитету издвајају, и да појаве и лежишта сировина сличних особина нису детерминисана у другим деловима Републике Србије (стратешке сировине), при чему одлуку доноси надлежни државни орган у складу са законом, уз утврђивање посебних услова заштите животне средине;
- подземну експлоатацију "стратешких" минералних сировина на експлоатационом пољу (обухвата истражни простор на коме су оверене билансне резерве минералних сировина), може да прати и примарна прерада и предконцентрација минералних сировина, са пратећим објектима прераде, одржавања и сл.;
- по завршетку истражних радова или престанку експлоатације минералних сировина, обавезна је санација или рекултивација простора, односно привођење другој намени која је сагласна потребама уређења подручја (паркинг, путно проширење и сл.);
- вишкови земље и грађевинског материјала морају се одводити ван заштићеног подручја, односно депоновати на локацијама која ће се утврдити посебним одлукама надлежних органа (нпр. насипање депресија које нису од интереса за очување биотопа и др.);
- могућа је коришћење (у ограниченом обиму) оних сировина које су у функцији развоја локалне заједнице, првенствено специфичног грађевинског материјала који се традиционално употребљава, а посебно за амбијентално уређење и презентацију овог подручја (неметаличне сировине - камен, песак, глина). Коришћење постојећих каменолома и позајмишта за локалне потребе утврдиће се посебним одлукама надлежних органа.

За подручје Просторног плана, препоручује се извођење комплексних геолошких истраживања, која ће се састојати из анализе и синтезе постојећег фонда геолошких података, фотогеолошке анализе, инжењерскогеолошког и хидрогеолошког картирања, а могу се применити и геофизичка испитивања, хидрогеолошка осматрања, лабораторијска испитивања (у циљу коришћења вода и минералних сировина) и сл. Овим ће се прецизно дефинисати: морфолошка својства (генеза облика и морфометријска својства), геолошка грађа (литолошки састав, старост и степен оштећености стенских маса), хидрогеолошка својства стенских маса (релативна функција, тип издани, ниво издани и својства подземних вода), савремени геодинамички процеси (врсте процеса, распрострањење, активност) и др.

За потребе експлоатације минералних сировина у евидентираним појавама и лежиштима, потребно је дефинисати оцену квалитета и резерви сировине, услове и економску оправданост експлоатације, видове могућег нарушавања и заштите животне средине, услове рекултивације земљишта и сл., уз обавезну израду студије процене резерви минералних сировина, величине лежишта и експлоатационе зоне, начина складиштења јаловине, као и утицаја на животну средину и мере заштите животне средине.

5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА

5.1. Саобраћајна инфраструктура

У складу са планираним развојем планског подручја, динамиком туристичког и привредног развоја, демографским развојем и развојем инфраструктурних система, планиран је и развој саобраћајне инфраструктуре, тако да се задовоље захтеви који ће се поставити пред саобраћајни и

транспортни систем планског подручја. Саобраћајну мрежу у обухвату Просторног плана формирају постојеће и планиране саобраћајнице које су у функцији планиране намене, интегралног и одрживог развоја подручја.

Друмски саобраћај

План развоја друмског саобраћаја, као основног вида саобраћаја на планском подручју, има највећи значај и мора бити у складу са развојем саобраћајно-транспортног система обухваћених локалних самоуправа и плановима вишег реда (РПП и ППРС). Основно концепцијско опредељење јесте повећање саобраћајне приступачности, али и обезбеђење квалитетније доступности планског подручја, у првом реду стварањем услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање путне мреже, што ће допринети функционалном и просторном интегрисању планског подручја и његовом умрежавању са ширим регионалним простором Старовлашко-рашке висије, односно Средишње и Западне Србије.

Државни путеви

Окосницу саобраћајне мреже планског подручја чини постојећа мрежа државних путева. За мрежу државних путева планирана је потребна ревитализација и модернизација, уз унапређење техничко-експлоатационих карактеристика (ширење слободног профила пута, попречних профила коловоза и др.), у складу са законом и важећим техничким прописима.

Основну повезаност планско подручје остварује преко ДП ИБ реда бр. 22 ("Ибарска магистрала") са источне стране и ДП ИБ реда бр. 21 са западне стране, односно преко ДП ИБ реда бр. 30 (попречна веза ДП ИБ реда бр. 21 и 22).

Кроз подручје Просторног плана пролазе следећи државни путеви:

- ДП ИБ реда број 30, Ивањица – Ушће;
- ДП ИБ реда број 22, Београд – Љиг – Горњи Милановац – Прељина – Краљево – Рашка – Нови Пазар – Рибариће – државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Мехов Крш) – тзв. "Ибарска магистрала";
- ДП ПА реда број 197, Каона – Ивањица – Бук – Преко Брдо – Дуга Пољана – Расно – Карајукића Бунари – Угао – државна граница са Црном Гором;
- ДП ПА реда број 198, Рашка – Кути – Одвраћеница – Преко Брдо;
- ДП ИБ реда број 412, Брвеник – Градац – Рудно.

Непосредно ван обухвата Просторног плана су и:

- ДП ИБ реда број 29, државна граница са Црном Гором (гранични прелаз Јабука) – Пријеполје – Нова Варош – Сјеница – Нови Пазар;
- ДП ИБ реда број 21, Нови Сад – Ириг – Рума – Шабац – Коцељева – Ваљево – Косјерић – Пожега – Ариље – Ивањица – Сјеница.

На ДП ИБ реда бр. 30, у зони манастира Студеница, планира се изградња обилазног пута у циљу заштите манастирског комплекса. Дужина планиране обилазнице је око 2,6 km. Од постојећег моста преко реке Студенице (1,4 km испред манастира, из правца Ушћа), обилазница иде левом обалом реке до 1,0 km иза манастира, планираним мостом прелази реку и спаја се са постојећим путем.

Измештање дела ДП ИБ реда број 30 (деоница од Бажалских Кршева до Придворице), планира се и у случају реализације акумулације „Препрана” на реци Студеници. Дужина планираног измештања је око 8,8 km. Траса измештања се мора дефинисати кроз израду техничке документације предметне акумулације.

„Туристички пут Голија“

Подручје Просторног плана, а посебно територију у оквиру Парка природе "Голија", карактерише изолованост и слаба повезаност са градским/општинским центрима који га окружују. Развој друмског саобраћаја на овом подручју се усмерава на реализацију "туристичког пута Голија", чиме се обезбеђују услови саобраћајног приступа планинском подручју Голије из свих општинских/градских центара непосредног окружења (Краљево, Ивањица, Нови Пазар, Рашка, Сјеница), а преко њих и из центара ширег подручја, што је предуслов за развој Голије као туристичке дестинације. Осим тога, овај туристички пут обезбеђује саобраћајни приступ планираним туристичким локалитетима планинског ризорта „Голија" („Голијска река“, „Беле Воде-Дајићи“, „Врхови-Одвраћеница“ и „Шереметовица-Кути-Плешин“), као и њихову међусобну саобраћајну повезаност.

Траса "туристичког пута Голија" се повезује са постојећим ДП ПА реда бр. 197, 198 и 199, а преко њих са ДП ИБ реда бр. 21, односно планираним аутопутем Е-763 „Београд-Јужни Јадран“, ДП ИБ реда бр. 29 „Сјеница-Нови Пазар“ и ДП ИБ реда број 22 “Ибарска магистрала”.

"Туристички пут Голија" обухвата следеће деонице путне мреже у обухвату Просторног плана, укупне дужине 53,5 km:

- Хајдучка вода - Жарови - Каралићи - јужно од коте 1344 - кроз Стојеће - источно Алијино брдо - Чаприћи - Сарићке ливаде - Колешница - Водице – Голијен - до укрштаја са деоницом Б (30,2 km);
- Нешковићи - Дебела коса - Пашајлића до (11,5 km);
- Вишњичко брдо-Љубивода-Милошева вода-Работе-Нешковићи (9,9 km);
- Милошева вода (Работе) - раскрсница Кути - Шереметовица /деоница до Јаворовог брда (1,9 km);

Планирана траса “туристичког пута Голија”, на територији општине Ивањица пролази кроз локалитете “Јанков камен”, “Голијска река“ и „Влашки мост“, који су у режиму II степена заштите Парка природе „Голија“.

У функцији презентације природних вредности Голије, дуж трасе планираног "туристичког пута Голија", планирани су видиковци са одмориштима на више локација ("Каралићи", "Криви До", "Ђоново Поље" и др.).

Општински путеви

Путну мрежу на планском подручју чини и мрежа општинских путева, као носилац локалног повезивања у обухвату Просторног плана, а посредно (преко државних путева) и даљинских кретања корисника. С обзиром на постојеће стање мреже општинских путева (неодговарајуће техничке карактеристике - коловозни застор, опрема, сигнализација, одводњавање, попречни и подужни нагиби коловоза, хоризонталне и вертикалне кривине) и ограничења за њихов даљи развој (тешки теренски услови, пролазак кроз заштићено подручје), планира се: ревитализација, рехабилитација, модернизација и реконструкција постојећих путева, или изградња нових путева у коридорима постојећих, у циљу побољшања геометријских и техничко-експлоатационих карактеристика путева (ширење слободног профила пута и попречних профила коловоза и др.) у складу са законом и важећим техничким прописима, чиме се уједно штити заштићено подручје (Парк природе Голија) од трасирања нових коридора. Подручје Просторног плана обухвата око 235 km општинских путева, на територији општине Ивањица и града Краљева.

Стационарни саобраћај

У процесу спровођења Просторног плана, неопходно је обезбедити потребне капацитете за организовано паркирање путничких возила и аутобуса, у свим туристичким центрима, туристичким и рекреативним пунктовима, микроразвојним центрима и другим насељима. Потребан број паркинг места се билансира према захтевима који проистичу из намене објеката и броја корисника/посетилаца, а у складу са важећим стандардима и нормативима.

У насељима која су у граничном подручју заштићеног подручја (Парк природе „Голија“), потребно је организовати тзв. „park and ride“ паркиралишта, на којима се оставља путничко возило, а даљи превоз кроз заштићено подручје се организује као јавни путнички превоз (аутобус, минибус, комби возило, теренско возило и сл.).

Капацитете за аутокампове (трајног или сезонског карактера), могуће је организовати у туристичким и микроразвојним центрима на планском подручју, уз уређење и опремање простора за организовано камповање и пружање кампинг услуга, са формирањем пратећих садржаја и изградњом сервисних објеката.

Саобраћајни објекти

Аутобуске станице и пратећи путни објекти на транзитним правцима (бензинске и сервисне станице, путне базе и сл.), неопходан су пратећи садржај путне инфраструктуре у функцији подизања стандарда путовања на планском подручју. С тим у вези, планира се следеће:

- изградња аутобуских станица намењених за међумесни и међуградски саобраћај, планира се на локацијама Ушће, Студеница, Рудно, Девићи и Беле Воде.
- изградња путних база за редовно и зимско одржавање путева, предвиђа се на локацијама Беле Воде, Рудно, Преко Брдо и Одвраћеница.
- модернизација постојеће станице за снабдевање горивом у Ушћу.

- остали пратећи путни објекти, могу се реализовати у свим микроразвојним и туристичким центрима, где се за то укаже потреба.
- на планском подручју не планирају се центри интегралног транспорта (робно-транспортни и дистрибутивни центри, камионски и контејнерски терминали и сл.).

Изградња ове врста објеката је условљена интегралним вредновањем свих компоненти животне средине и строгим поштовањем свих законских норми и обавеза у вези са заштитом и унапређењем квалитета животне средине.

Јавни превоз путника

Дисперзност просторне организације насеља и размештаја активности, и просторна удаљеност између појединих циљних зона, условљавају увођење система јавног путничког превоза. Линије јавног путничког превоза се организују на свим државним, туристичким и општинским путевима, а могу се реализовати аутобусима или тзв. „паратранзитом” (минибусеви, комби возила и сл.), у складу са саобраћајним условима и потребама, као редовне линије јавног превоза током целе године, или као сезонске линије за потребе туриста. Стајалишта јавног путничког превоза се могу организовати на свим путевима на којима се одвија овај превоз, у складу са саобраћајним условима и потребама.

Немоторизовани видови саобраћаја

Планским подручјем пролази културна рута „Трансроманика” и друге потенцијалне културне и туристичке стазе које повезују природне и антропогене туристичке мотиве планског подручја, и помажу интеграцију природног и културног наслеђа на планском и ширем подручју (долина Ибра, слив реке Студенице, планинско подручје Голије и др.). Све ове руте/стазе представљају потенцијалне атрактивне трасе различитих видова немоторизованог саобраћаја, чији ће развој имати позитиван ефекат на развој туризма и интензивирање туристичких кретања на планском подручју. Оне обухватају: пешачке стазе (излетничке, панорамске, трим, трекинг, планинарске, културне), бициклическе стазе (планински бициклизам, али и друмски – уколико постоје просторне могућности у профилу пута), стазе за јахање, стазе за турно скијање, риболовне стазе (на риболовним водама), авантуристичке стазе/полигони (слободно пењање, zip-line, параглајдинг и други екстремни спортови) и сл. Могуће их је трасирати и у подручју режима заштите II и III степена, на трасама постојећих путева и стаза (шумских, пољских, гребенских, долињских, дуж речних токова, везних и др.), уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама, и уз обавезну сигнализацију (путокази, мерна места, маркације стаза, информативне табле), пратеће објекте и опрему (видиковци, одморишта, склоништа, ватришта, излетишта, биваци, мобилијар, елементи за рекреацију и сл.).

Железнички саобраћај

Кроз планско подручје пролази деоница магистралне једноколосечне неелектрифициране железничке пруге у дужини од 9,2 km, на деоници стајалиште "Пусто Поље" (km 123+600) - стајалиште "Лозно" (km 132+800), са железничком станицом "Ушће" (km 127+300; четири станична колосека за превоз путника и робе). Деоница пруге има: два осигурана путна прелаза у нивоу, три тунела, пет мостова, два подвожњака и 30 пропуста.

У складу са ППРС и условима предузећа „Инфраструктура железнице Србије”, планира се ревитализација и модернизација железничке пруге Лапово–Краљево–Лешак–Косово Поље–Ђенерал Јанковић–државна граница–(Волково), како би се створили услови за несметано одвијање контејнерског и свих технологија интермодалног транспорта железницом, са доградњом неопходних капацитета. Ово подразумева унапређење елемената трасе за повећање брзине саобраћаја до 120 km/h, реконструкцију горњег и доњег строја пруге, електрифицирање пруге и опремање савременим сигнално-сигурносним и телекомуникационим уређајима. Земљиште на коме се налазе капацитети јавне железничке инфраструктуре и коридори свих раније укинутих пруга (са циљем обнове, уз претходно утврђену оправданост), задржава предузеће „Инфраструктура железнице Србије” (јавно грађевинско земљиште).

Ваздушни саобраћај

У обухвату Просторног плана, у складу са ППРС и условима „Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије”, нема постојећих нити су планирани објекти од значаја за одвијање цивилног ваздушног саобраћаја.

5.2. Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање

Планско подручје је део Ибарско-шумадијског регионалног система водоснабдевања и Западноморавског система коришћења, уређења и заштите вода. Циљеви у развоју водоснабдевања, канализација отпадних вода и заштите од штетног дејства вода у насељима на подручју Просторног плана, заснивају се на следећим опредељењима:

- обезбеђење потребне количине воде за пиће за све становнике са подручја Просторног плана, као и обезбеђење воде за остале потребе;
- обезбеђење исправности и сталне контроле воде која се користи за снабдевање становништва;
- заштита свих изворишта, посебно изворишта за велике регионалне системе, земљишта и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања, од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде;
- уређење и одржавање уже и шире зоне заштите изворишта;
- заштита површинских и подземних вода од загађења отпадним водама из насеља, туристичких и привредних комплекса;
- очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом;
- обавезно пречишћавање свих отпадних вода пре испуштања у реципијент, сагласно стандардима прописаним *Законом о водама*;
- уградња мањих уређаја за пречишћавање отпадних вода у складу са климатским условима и обезбеђење одржавања, контроле и надзора над њима;
- заштита насеља, туристичких и привредних комплекса и пољопривредних површина, од спољних и унутрашњих вода.

Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године, дата је потенцијална вишенаменска акумулација на реци Студеници, на профилу Препрана, око 9,5 km узводно од манастира Студеница. Време реализације ове акумулације је неизвесно, али се Просторним планом резервише простор и утврђују посебни режими заштите изворишта регионалног/републичког значаја, а у циљу одржавања и развоја водног режима у Републици Србији и обезбеђења оптималних техничких, еколошких и других решења за јединствено управљање водама, заштиту од вода, заштиту и коришћење вода.

До реализације регионалног система водоснабдевања, потрошачи са територије Просторног плана ослањаће се на локалне изворе водоснабдевања. За потребе водоснабдевања насеља Ушће, могуће је обезбедити нове количине воде из алувиона реке Студенице, а неопходно је проширити дистрибутивну мрежу, реконструисати делове са недовољним пречником и велике старости, и извршити санитарну заштиту изворишта и објеката водоснабдевања.

Генералним пројектом са претходном студијом изводљивости за водоводну и канализациону мрежу за туристичку област Парка природе “Голија”, дефинисано је интегрално решење водоснабдевања на подручју Просторног плана.

На територији општине Ивањица планирана је изградња акумулације “Колешница” на Брусничкој реци, са истоименим водоводним системом. Акумулација је са браном висине око 50 m и акумулационим простором запремине око $1,8 \times 10^6 \text{ m}^3$. Планирана је изградња постројења за припрему воде за пиће капацитета $3 \times 25 \text{ l/s}$, које ће гравитационо снабдевати водом потрошаче у насељима Остатија, Беле воде, Дајићи, Девићи и Придворица. Део потрошача ће се снабдевати преко црпних станица, а успоставиће се веза и са системом “Црна река”.

На територији града Краљева планирани су следећи водоводни системи:

- систем насељског карактера “Студеница”, који користи воду из реке Студенице, уз планирану изградњу водозахвата и постројења за припрему воде за пиће, и дистрибуцију до потрошача.
- систем насељског карактера “Рудно”, који користи воду из каптажа, уз планирану изградњу водовода и дистрибуцију до потрошача.
- систем индивидуалног карактера “Палеж”, који користи воду из каптаже.
- систем индивидуалног карактера “Гобел”, који користи воду из каптаже.

Одвођење и пречишћавање отпадних вода

Канализација отпадних вода са планског подручја одвијаће се сепаратним системом.

На територији града Краљева планирана су два већа канализациона система, “Ушће” и “Студеница”, и више мањих: “Рудно”, “Бзовик”, “Брањево”, “Главица” и “Брезова и Милиће”.

На територији општине Ивањица, налазе се седам планираних и делови два заједничка система и то: канализациони систем “Куманица” (ППОВ “Куманица 1”, ППОВ “Куманица 2”, ППОВ “Глеђица”, ППОВ “Конђило 1”, ППОВ “Конђило 2”); канализациони систем “Вучак” (ППОВ “Вучак”, ППОВ “Медовине”); канализациони систем “Придворица” (ППОВ “Тулићи”, ППОВ “Придворица 1”, ППОВ “Придворица 2”); канализациони систем “Девихи”; канализациони систем “Остатија” (ППОВ “Плочник”, ППОВ “Брусник”, ППОВ “Остатија”, ППОВ “Коритник”); канализациони систем “Беле воде - Дајићи” (ППОВ “Дајићи”, ППОВ “Беле воде”); канализациони систем “Голијска река”; део заједничког канализационог система “Мухово”; део заједничког канализационог “Врхови-Одвраћеница”.

Појединачна постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) планирају се за веће туристичке и привредне комплексе. За остале потрошаче су предвиђене заједничке септичке јаме или појединачне водонепропусне септичке јаме са периодичним пражњењем.

Атмосферске воде одводити површински до најближих реципијената.

5.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура

Преко територије Просторног плана прелази траса планираног далековода 2x110 kV од ТС „Краљево 3“ до ТС „Нови Пазар 1“, са одговарајућим заштитним коридором (реализује се на основу детаљне разраде ПППН инфраструктурног коридора високонапонског далековода 2x110 kV “Краљево 3 - Нови Пазар 1”).

Да би се обезбедило безбедно и квалитетно снабдевање електричном енергијом планског подручја, потребно је извршити реконструкцију постојећих и изградњу нових електроенергетских објеката, на напонском нивоу 110 kV (ван границе Просторног плана) и 35 kV (у обухвату Просторног плана).

За потребе обезбеђења електричне енергије за све кориснике у обухвату Просторног плана, планира се даља доградња и реконструкција постојеће електроенергетске мреже 35 kV и 10 kV, као и изградња нових трафостаница и далековода 35 kV и 10 kV:

- реконструкција трафостанице ТС 35/10 kV “Рудно” (на територији града Краљева), у циљу повећања снаге на 2x1MVA.
- изградња нових трафостаница ТС 35/10 kV:
 - ТС 35/10 kV “Остатија”, инсталисане снаге 2x1 MVA, крајњег капацитета 2x8 MVA (на територији општине Ивањица),
 - ТС 35/10 kV “Дајићи”, инсталисане снаге 2x4 MVA, крајњег капацитета 2x8 MVA (на територији општине Ивањица),
 - ТС 35/10 kV “Јасеновица”, инсталисане снаге 2x1,6 MVA, крајњег капацитета 2x4MVA (на територији општине Ивањица),
 - ТС 35/10 kV “Девихи”, инсталисане снаге 2x1 MVA, крајњег капацитета 2x8 MVA (на територији општине Ивањица),
 - ТС 35/10 kV “Милиће”, инсталисане снаге 2x1 MVA, крајњег капацитета 2x4 MVA (на територији града Краљева),
 - ТС 35/10kV „МХЕ Рогопеч 1“.

За потребе напајања подручја електричном енергијом, треба изградити водоведе 35kV (надземне или подземне, у зависности од ограничења за трасирање водова) за везу трафостаница 35/10 kV и то:

- ТС “Ушће” са ТС “Рудно”,
- ТС “Ушће” са ТС “Милиће”,
- ТС “Рудно” са ТС “Милићи”,
- ТС “Рудно” са ТС “Девихи”,
- ТС “Девихи” са ТС “Остатија”,
- ТС “Девихи” са ТС “Дајићи”, преко ТС „МХЕ Рогопеч 1“,
- ТС “Остатија” са ТС “Голија”,

- ТС “Дајићи” са ТС “Јасеновица”,
- ТС “Јасеновица” са ТС “Куманица”,
- ТС “Јасеновица” са ТС “Дуга Пољана”.

Задржавају се постојећи водови напонског нивоа 35 kV, који заједно са планираним водовима обезбеђују квалитетно напајање електричном енергијом.

Реализацијом ове концепције електроснабдевања, обезбеђује се напајање у прстену из трафостанице ТС 110/35 kV “Рашка” и трафостанице ТС 110/35 kV “Ивањица”, односно двострано напајање свих трафостаница 35/10 kV у обухвату Просторног плана и суседних подручја.

За све далеководе у обухвату Просторног плана (110, 35 и 10 kV), обезбеђени су одговарајући заштитни коридори.

Прикључак планираних објеката на електроенергетску мрежу извести одговарајућим нисконапонским водовима. Уколико постојећа електроенергетска мрежа на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, изместити је у свему према техничким условима добијеним од оператора дистрибутивног система и важећим законима, прописима и стандардима из ове области. Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих електроенергетских објеката и каблова, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

Термоенергетска инфраструктура

Гасификација планског подручја, сходно смерницама из планске документације ширег подручја и развојним плановима дистрибутера, усмерава се на изградњу гасовода радног притиска 16 bar из правца Ивањице, који оквирно прати трасу државног пута ПА реда број 197, до насеља Дајићи, где се планира изградња мерно-регулационе станице (МРС), а затим и других МРС према потребама широке потрошње, као и дистрибутивне гасоводне мреже (од полиетиленских цеви) радног притиска до 4 bar и гасних прикључака са мерним местима код потрошача.

Обновљиви извори енергије

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на смањење потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, повећање коришћења локалних енергетских ресурса и смањење топлотних губитака. Препоручује се коришћење ОИЕ, у складу са условима заштите животне средине, природних и културних добара, за:

- грејање и хлађење простора (коришћење геотермалне енергије у областима нискотемпературне примене, кроз технологију топлотних пумпи, којима се може се обезбедити енергетски ефикасно грејање и хлађење простора)
- грејање санитарне воде (соларни колектори; топлотне пумпе);
- грејање простора (котларнице које као енергент за сагоревање користе биомасу; не препоручује се коришћење активних соларних система за потребе грејања простора, због сезонске расположивости соларне енергије, што утиче на економску исплативост);
- производњу електричне енергије (коришћење фотонапонских панела, који се најчешће постављају на кровове објеката; коришћење биомасе и др.);
- когенерацијску производњу топлотне и електричне енергије (коришћење биомасе);
- производњу биогорива (коришћење биомасе).

На подручју Просторног плана, претходно донетим планским документима (ППППН "Парка природе Голија", ППО Ивањица, ППГ Краљево) дато је укупно 56 потенцијалних локација за коришћење хидроенергетског потенцијала водотокова овог подручја (процењена инсталисана снага цца 23,6 MW), од којих је 75% (42 локације) дефинисано и *Катастром малих хидроелектрана у Републици Србији* (из 1987. год.). Око 20% потенцијалних локација (12 локација, процењене инсталисане снаге цца 4,7 MW) је ван заштићеног подручја Парка природе "Голија" и Резервата биосфере "Голија-Студеница", док је око 80% (44 локације, процењене инсталисане снаге цца 18,9 MW) у заштићеном подручју, од чега је 31 локација (цца 14,2 MW) у III зони заштите, док су преостале локације (цца 4,7 MW) у II зони (11 локација), па чак и у I зони заштите (2 локације).

Од свих потенцијалних локација, до сада је само за њих пет (цца 2,4 MW) издата грађевинска дозвола, док су у рад пуштене свега 3 мале хидроелектране (МХЕ) укупне инсталисане снаге 1,4 MW. То значи да је до сада реализовано свега око 5% планираних локација (односно процењене инсталисане снаге) из овог обновљивог извора енергије.

Према расположивим подацима са интернет страница ЈВП "Србијаводе" (евиденција МХЕ и регистар издатих водних аката) и Министарства рударства и енергетике (регистар енергетских дозвола; регистар повлашћених произвођача електричне енергије; регистар издатих енергетских сагласности за МХЕ), за један број потенцијалних локација издата су енергетска (енергетска дозвола; енергетска сагласност - у случајевима када се за хидроенергетске објекте инсталисане снаге мање од 1 MW није издавала енергетска дозвола) и водна акта (водни услови, водна сагласност), која представљају стечена права и обавезе у контексту реализације локација за коришћење хидроенергетског потенцијала, у складу са законом, као и роком важења правоснажних решења. Исто важи и за до сада издате грађевинске дозволе и стечене статусе привремено повлашћених произвођача електричне енергије.

Еколошки оправдано и социјално прихватљиво коришћење ОИЕ, један је од оперативних циљева овог Просторног плана у области енергетике. Са друге стране:

- МХЕ нису еколошки прихватљиве на деловима заштићених подручја;
- потенцијално је неповољан утицај МХЕ на животну средину (са аспекта стриктних услова заштите воде као ресурса), а тиме и на заштиту природе и (културног) предела, што осим еколошке одрживости, отвара и питање социјалне прихватљивости коришћења хидропотенцијала река;
- неопходно је детаљно преиспитати потенцијалне локације из ранијих планских докумената (и Катастра МХЕ), због промена хидрологије речних токова и других ограничења (пренет конфликт из до сада важећих планова, везан за активирање хидроенергетског потенцијала);
- у току је израда новог катастра МХЕ, који би требало да да нове податке у вези са могућим коришћењем расположивог потенцијала водотокова, капацитетима и оправданошћу реализације, сагласно актуелној хидрологији, техноекономској и посебно еколошкој евалуацији потенцијалних локација;
- укупна процењена инсталисана снага добијена активирањем пуног хидроенергетског потенцијала овог подручја, не представља већи значај за електроенергетски систем Републике Србије.

Релативизација овог конфликта кретаће се у правцу усаглашавања законских и подзаконских аката, планских и развојних докумената на нивоу Владе РС, уз координацију са институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја (листа светске баштине UNESCO; листа резервата биосфере МаВ програма UNESCO; листа еколошки значајних подручја - Рамсарска листа; листа еколошких мрежа - EMERALD, IPA, IBA и PBA; листа станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне - NATURA 2000).

Због свега претходног, у овом Просторном плану не прецизирамо локације потенцијалних МХЕ, као ни других система који користе ОИЕ. Системе који користе ОИЕ (ветроелектране, мале хидроелектране, соларна фотонапонска постројења, постројења која користе биомасу за производњу електричне и топлотне енергије, постројења за производњу биогорива и сл.) могуће је градити у складу са прописима који се односе на ову врсту објеката и инсталација и препорукама произвођача опреме, а након претходних техноекономских анализа и мерења које ће показати оправданост коришћења ОИЕ и избора локација за изградњу ових система, уз неопходан предуслов њиховог прикључења на преносну електроенергетску мрежу одговарајућег капацитета. Све потенцијалне локације за коришћење ОИЕ (укључујући и локације на територији у којој се Просторни план спроводи применом просторних планова јединице локалне самоуправе, ван простора одређеног за потребе посебне намене дефинисане Просторним планом) биће предмет разраде овог Просторног плана (израда плана детаљне регулације), уколико истраживања потенцијала за коришћење ОИЕ на нивоу посебне намене или локалне самоуправе, покажу оправданост реализације постројења за производњу енергије из обновљивих извора на простору одређеном за њихов развој, а у складу са успостављеним режимима заштите простора.

5.4. Електронске комуникације и поштански саобраћај

Фиксна телефонија

Плановима развоја "Телеком Србија" предвиђа се даље осавремењавање телекомуникационих чворишта у циљу пружања нових сервиса корисницима.

Планира се децентрализација приступне телекомуникационе мреже свих насеља на планском подручју, што подразумева скраћење претплатничке петље по бакарним кабловима и даљу изградњу оптичких каблова у оквиру приступне мреже, што ближе корисницима.

Поред постављања нових телекомуникационих уређаја и проширења постојећих, који су лоцирани у објектима "Телеком Србија", планира се даље постављање мултисервисних приступних платформи, као и друге телекомуникационе опреме у уличним кабинетима. Локације нових уличних кабинета (по правилу, у оквиру јавних површина), условљене су планираном изградњом на самом подручју и биће дефинисане када постојећа телекомуникациона инфраструктура не буде могла да задовољи потребе корисника.

Поред изградње нових комутационих мултисервисних чворова, дуж свих саобраћајница планира се изградња телекомуникационих коридора и постављање ПВЦ цеви (ϕ 110 mm). Изградњом телекомуникационих коридора, омогућиће се неометан приступ и прикључење на телекомуникациону инфраструктуру, сваком постојећем и будућем кориснику.

Прикључак планираних објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима. Пре почетка било каквих радова неопходно је извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте. Уколико постојећа телекомуникациона мрежа на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, изместити је у свему према техничким условима "Телеком Србија" и важећим законима, прописима и стандардима из ове области.

Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

Мобилна телефонија

У наредном периоду треба очекивати даљи пораст тражње мобилних услуга, значајан развој видео услуга, и повећање удела мобилног интернета и свих пратећих услуга, што ће довести до проширења постојеће мреже базних радиостаница. У складу са тим, планира се даља изградња базних радиостаница, како би се квалитетним сигнаlima покрила целокупна територија Просторног плана. Због експанзије мобилних уређаја и њихове потребе повезивања на интернет, потребна је изградња Wi-Fi приступних тачака и приводних каблова до тих тачака.

Поштански саобраћај и кабловски дистрибутивни систем

Уколико се укаже потреба могуће је отварање нових јединица поштанске мреже, односно развој кабловског дистрибутивног система (КДС). Развој поштанског саобраћаја и КДС директно зависе од тражње корисника за поштанским и КДС услугама.

5.5. Систем управљања отпадом

Управљање отпадом на планском подручју, као део интегралног управљања отпадом на регионалном и локалном нивоу, спроводиће се у складу са *Законом о управљању отпадом* („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 14/16), *Законом о амбалажи и амбалажном отпаду* („Сл. гласник РС”, бр. 36/09), *Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада* („Сл. гласник РС” бр. 56/10), *Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада* („Сл. гласник РС”, бр. 92/10), *Правилником о обрасцу Документа о кретању опасног отпада, обрасцу претходног обавештења, начину његовог достављања и упутству за њихово попуњавање* („Сл. гласник РС”, бр. 17/17), *Правилником о условима и начину сакупљања, транспорта, складиштења и третмана отпада који се користи као секундарна сировина или за добијање енергије* („Сл. гласник РС”, бр. 98/10).

У области управљања комуналним отпадом, предвиђа се санација свих дивљих депонија и рекултивација земљишта са контролом свих подземних вода, које могу да буду под посредним и непосредним утицајем постојећих сметлишта, као и успостављање сакупљачке мреже на цело планско подручје и увођење примарне сепарације, која обухвата сепарацију отпада на извору настанка, и има за циљ смањење укупне количине отпада који се транспортује на регионалне депоније. На тај начин се смањењује количина органског биоразградивог отпада који се депонује (у складу са националним и европским нормативима и стандардима). Издвајањем биоразградивог отпада, стварају се услови за успостављање процеса компостирања у оквиру домаћинства.

Смернице управљања отпадом:

- успоставити сакупљање, транспорт и одлагање комуналног отпада преко надлежног комуналног предузећа, у складу са локалним и регионалним планом управљања отпадом;

- успоставити систем сакупљања осталих врста отпада, према важећим прописима и стандардима;
- смањити количине отпада који треба депоновати кроз примарну селекцију корисних компонентни отпада (издвајање органских делова за компостирање или сагоревање - струготина, биомаса);
- поставити судове (контејнере) за сакупљање комуналног отпада, према дефинисаним параметрима из плана прикупљања, на локације које су лако доступне комуналним возилима;
- обављати редовно пражњење судова и транспорт отпада, у складу са условима надлежног комуналног предузећа или овлашћеног оператера, према утврђеној динамици и *Закону о управљању отпадом*;
- ширити зону организованог прикупљања отпада;
- поступање и управљање опасним отпадом и отпадом посебних токова, вршити преко оператера који поседује дозволу за управљање овом врстом отпада, у складу са законском регулативом;
- грађевински отпад предавати на даљи третман оператеру који поседује дозволу за управљање овом врстом отпада;
- на планском подручју није дозвољено депоновање, прерада (рецикалажа), нити термичка обрада свих врста отпада.

5.6. Комуналне зоне и објекти

Одрживи развој комуналних система у обухвату Просторног плана, базираће се на комплетирању, модернизацији и ширењу постојећих, односно изградњи нових комуналних зона и објеката, према потребама насеља на планском подручју, а уз уважавање мера заштите природних и културних добара, предеоних, природних и створених вредности.

Уређење, опремање и одржавање постојећих гробаља ће се вршити у складу са правилима и стандардима утврђеним законом и општинским/градским одлукама, уз стручну и техничку помоћ надлежног комуналног предузећа. Ово подразумева забрану сахрањивања умрлих и подизања гробница ван уређених гробаља (на досадашњим породичним гробљима) у сеоским насељима.

Уклањање животињских лешева и услови уређења, опремања и одржавања локација за сточно гробље, вршиће се у складу са „*Правилником о начину нешкодљивог уклањања и искоришћавања животињских лешева*” („Службени гласник СРС”, број 7/81). Пожељно је формирање једног сточног гробља за подручје једне до две заједнице насеља, у складу са посебним прописима.

Зелене и сточне пијаце могу се формирати у микроразвојним центрима (субопштински центар, центри заједнице насеља и локални центри), уколико се укаже потреба.

Код реконструкције постојећих и изградње нових комуналних система (комуналних зона и објеката), обавезно је поштовање услова санитарне заштите изворишта водоснабдевања, као и услова заштите природе према *Уредби о заштити Парка природе Голија* („Службени гласник РС”, број 45/01 и 47/09).

6. ЗАШТИТА ОД АКЦИДЕНАТА И ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Мере заштите планског подручја од акцидента и елементарних непогода, представља низ превентивних и других мера, чија примена води спречавању и ублажавању последица земљотреса, поплава, пожара, клизишта, временских непогода, штеточина и др., а на основу прописа који регулишу ову област.

Заштита од земљотреса

За потребе сагледавања сеизмичког хазарда у обухвату Просторног плана, израђене су карте епицентара земљотреса и сеизмичког хазарда за планско подручје. Вредности из карте сеизмичког хазарда за повратни период 475 година, на површини терена (EMS-98=VIII), односно на основној стени (PGA=0,12-0,16g), представљају основну меру ограничења са аспекта заштите од земљотреса.

При изради техничке документације и прорачуну конструкције објеката примењивати одредбе *Правилника о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима* ("Службени лист СФРЈ бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90), који:

- обавезује на израду сеизмичке микрорејонизације (сеизмичко микрозонирање) у припреми техничке документације, која обухвата: дефинисање репрезентативног геодинамичког

модела локалног тла (изнад основне стене, до нивоа фундарања), базирано на резултатима истраживања; анализу динамичког одговора локалног тла, базирану на вредностима из карте сеизмичког хазарда и резултатима прорачуна;

- разврстава објекте у следеће категорије: објекти ван категорије (искључиво се примењује поступак динамичке анализе), објекти I категорије (спроводи се поступак динамичке анализе и еквивалентног статичког оптерећења) и објекти нижих категорија.

По важећој законској регулативи и стандардима, основ за прорачун у фази израде техничке документације за објекте нижих категорија, представља сеизмички интензитет са сеизмолошке карте за повратни период од 500 година.

Основне мере заштите од земљотреса:

- примена техничких норми и избор локација за изградњу објеката (асеизмичка изградња);
- заштита од земљотреса треба да представља континуиран процес који обухвата планирање простора, пројектовање и изградњу објеката;
- грађење објеката треба усмерити у правцу усклађивања са сеизмо-геолошким особинама терена, како би се смањило ниво повредљивости објеката и сеизмичког ризика, а тиме и штета од евентуалног земљотреса;
- заштита људи и материјалних добара од последица земљотреса, спроводиће се кроз статичке прорачуне у складу са основним мерама ограничења са аспекта заштите од земљотреса (вредности из карте сеизмичког хазарда), као и применом одговарајућих грађевинско-техничких решења.

Заштита од поплава

У случају брзе концентрације отицаја и појаве екстремних протицаја, поплаве могу да изазову штету у насељима, или оштете путеве и мостове. На планском подручју, могућност поплава постоји у свим алувионима у средњим и доњим токовима река, с обзиром на бујични карактер већине водотокова. Концепција одбране од поплава на планском подручју заснована је на планирању грађевинских подручја и изградњи трајних објеката ван угрожених зона, а у складу са плановима одбране од поплава и бујичних вода (јединице локалне самоуправе у сарадњи са министарством надлежним за водопривреду).

Основне мере заштите од поплава и бујичних вода и утицаја поплавног таласа:

- забрана градње свих објеката и подужних траса инфраструктуре, испод максимално очекиване коте поплавног таласа педесетогодишњих великих вода, као и заштита од стогодишњих вода;
- шумљавање и примена дозвољених биотехничких радова на санацији еродираних површина и стабилизацији земљишта и рушевних обала (услед флувијалне ерозије);
- додатна регулација водног режима, уколико се то покаже неопходним, а која се може постићи натуралном регулацијом корита реке, као и други неопходни хидрографевински радови и објекти којима се штите угрожена подручја, а по посебним условима;
- смањење ризика од поплавног таласа и протицаја обезбедиће се редовним и ванредним оскултационим осматрањем и систематском контролом водопривредних објеката, израдом студије ризика са анализама могућих сеизмичких деформација терена и унапређењем инфраструктуре за обавештавање, узбуњивање и евакуацију становништва;

Заштита од пожара

За превентивну заштиту од пожара и његово успешно елиминисање, примењиваће се утврђене мере и критеријуми противпожарне заштите на основу Закона о заштити од пожара („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18-др.закон), уз следеће планске мере заштите од пожара:

- изградити или иновирати планове заштите од пожара (посебно за шумска подручја, с обзиром да највећу опасност за избијање и ширење пожара представљају шуме, које захватају највећи део планског подручја);
- приликом планирања сече шума и шумљавања, неопходно је да се шумске зоне и комплекси (а поготово чисте четинарске шуме) плански испресецају противпожарним путевима, појасевима, просецима, биолошким пругама и другим противпожарним баријерама, које ће онемогућити просторно ширење пожара и на тај начин смањити штетне последице;

- излетишта, одморишта, видиковце, кампове, биваке, логоре и друге туристичке и спортско-рекреативне пунктове у шумском подручју, обезбедити од пожара и снабдети их техничком водом, опремом и средствима за гашење пожара;
- забрањено је ложење отворене ватре у шуми и на удаљености мањој од 200 m од руба шуме, изузев на одређеним и за то видно обележеним местима, у складу са прописаним мерама заштите од пожара;
- обавезати све кориснике шума да обезбеде проходност и одговарајући квалитет шумских путева, у циљу бржег и ефикаснијег доласка до места избијања пожара;
- саобраћајном мрежом обезбедити максималну приступачност деловима насеља и објектима који су угрожени од пожара;
- организовати службу и систем контроле и праћења у случају пожара у насељима (ову улогу може да обавља локално становништво);
- димензионисати водоводну мрежу за евентуална гашења пожара, и опремити осетљиве зоне у насељима хидрантима и прикључцима или приручним танковима за воду, на приступачним и погодним местима;
- оформити безбедносне појасеве и друге мере заштите између објеката, којима се спречава ширење пожара у насељима;

Заштита од клизишта

Заштита од потенцијалних клизишта односи се на избегавање нестандартних интервенција у природној конфигурацији земљишта (посебно на већим нагибима), одржавање вегетације на нагнутим теренима, спречавање градње, као и примену следећих мера заштите:

- израда катастра клизишта и карте стабилности терена;
- строга забрана непланске сече шума на покренутим клизним теренима;
- строго ограничавање дотицања воде из домаћинстава у растресите и нагнуте падине и каналисано одвођење отпадних вода до реципијента;
- у зонама клизишта, ограничити намене површина за ширење насеља и изградњу објеката и ускладити их са степеном развијености клизишта, а на пољопривредном земљишту забранити ратарску производњу.

Заштита од временских непогода

Заштита од летњих (непогоде са ветром, провалом облака, громовима и градом, суша, високе температуре) и зимских временских непогода (непогоде са великим снегом, ледом, ниске температуре) остварује се планираном изградњом одговарајуће инфра и супраструктуре, уређењем територије, пошумљавањем, као и организовањем противградне заштите, громобранском заштитом објеката и др.

Заштита од биљних и животињских штеточина

Заштита од штеточина ће се спроводити у оквиру мера газдовања шумама, ловиштима и рибарским подручјима, сагласно законским прописима. Надлежни органи обезбедиће, у сарадњи са стареоцима и корисницима подручја, а у оквиру својих овлашћења:

- праћење стања и организовану заштиту од биљних и животињских штеточина шума и пољопривредних површина, уз примену контролисаних механичких, биолошких и других мера, које нису у супротности са мерама заштите природе и животне средине, и неће оставити негативне последице на становништво;
- организовање локалне службе за праћење стања, остваривање превентивних мера и предузимање активности заштите, повезану са другим службама на нивоу јединица локалне самоуправе, шумских газдинстава и Парка природе.

Заштита становништва и материјалних добара у случају непосредне ратне опасности и у рату

Уређење и коришћење простора у обухвату Просторног плана од интереса за одбрану земље и заштиту од ратних разарања, условљено је мерама одбране земље и режимима спречавања и ублажавања последица ратних разарања, а на основу услова и захтева Министарства одбране за прилагођавање Просторног плана потребама одбране земље, и других прописа који регулишу ову област. Услови и мере заштите од интереса за одбрану земље раде се као посебан прилог (Анекс) у коме се разрађују добијени услови и захтеви и дају решења са аспекта одбране земље, који су поверљивог карактера.

Основне мере заштите становништва и материјалних добара од ратних разарања, које се обезбеђују кроз организацију, уређење и развој насеља (као превентивне мере трајног карактера) јесу:

- дисперзни распоред насеља на ширем подручју, са вишеструким везама са околним насељима и широм саобраћајном мрежом (алтернативни саобраћајни правци за евакуацију), уз мању концентрацију становништва по појединим насељима;
- смањење повредљивости насеља на рушење, изградњом претежно слободностојећих објеката ниже спратности, у складу са прописима за изградњу у труским подручјима;
- обезбеђење саобраћајне проходности ван зоне зарушавања, ради што бржег и безбеднијег превоза угроженог становништва, уз адекватно дефинисане ширине и техничке карактеристике саобраћајница и могућност двосмерног саобраћајног приступа сваком објекту високоградње;
- обезбеђивање слободног простора у насељима (функционалним зонирањем површина), који су заштићени од рушевина и повезани саобраћајницама;
- електроснабдевање насеља прстенастим разводима мањих независних система и очување алтернативних извора пијаће воде (бунари и извори);
- склањање становништва у заштитним објектима (склоништима), подрумским просторијама и рововским заклонима, који се (у складу са законом) граде у случају непосредне ратне опасности.

7. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Основна намена простора на подручју Просторног плана (609,05 km²), има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште 182,70 km² (30%);
- шуме и шумско земљиште (и други вегетацијом обрасли терени) 377,60 km² (62%);
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре) 30,45 km² (5%);
- воде и водно земљиште 18,30 km² (3%).

Табела 10. Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана

бр	Катастарска општина	Пољопривред.		Шумско		Водно		Грађевинско		Укупно	
		km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
1	Бзовик	9.14	54.69	7.68	45.92	0.01	1.89	0.32	1.89	16.71	2.74
2	Брезова	10.33	60.22	5.55	32.33	0.05	4.57	0.78	4.57	17.16	2.82
3	Врх	5.68	59.32	3.66	38.19	0.00	0.00	0.24	2.47	9.57	1.57
4	Долац	3.82	40.34	5.22	55.12	0.11	1.11	0.32	3.34	9.47	1.55
5	Дражиниће	3.38	46.47	3.62	49.86	0.04	0.55	0.23	3.14	7.27	1.19
6	Ђаково	10.31	49.96	9.59	46.48	0.06	0.28	0.64	3.12	20.64	3.39
7	Засад	3.21	40.85	4.20	53.54	0.15	1.91	0.29	3.67	7.85	1.29
8	Милиће	10.64	46.86	11.52	50.73	0.12	0.54	0.42	1.85	22.70	3.73
9	Мланча	11.62	42.84	14.55	53.68	0.27	1.01	0.66	2.45	27.11	4.45
10	Орља Глава	12.95	43.21	15.78	52.64	0.10	0.32	1.06	3.52	29.97	4.92
11	Река	7.55	45.34	8.63	51.84	0.06	0.35	0.41	2.46	16.64	2.73
12	Рудно	9.90	69.35	3.92	27.48	0.08	0.59	0.37	2.56	14.27	2.34
13	Савово	15.84	44.18	19.54	54.50	0.00	0.00	0.49	1.36	35.85	5.89
14	Тадење	12.04	35.39	20.64	60.65	0.34	0.99	1.01	2.97	34.03	5.59
15	Ушће	18.46	45.09	19.45	47.51	0.82	2.00	2.21	5.39	40.93	6.72
16	Брусник	17.98	34.10	34.12	64.72	0.17	0.32	0.45	0.86	52.72	8.66
17	Вионица	10.29	43.96	12.64	54.01	0.11	0.47	0.35	1.51	23.40	3.84
18	Врмбаје	11.89	40.32	17.01	57.68	0.17	0.58	0.42	1.42	29.50	4.84
19	Градац	4.48	36.11	7.42	59.79	0.05	0.44	0.14	1.11	12.40	2.04
20	Дајићи	18.52	34.53	34.41	64.15	0.15	0.28	0.56	1.04	53.64	8.81
21	Добри До	16.65	36.20	28.87	62.77	0.13	0.28	0.34	0.75	45.99	7.55

22	Коритник	18.89	31.51	39.98	66.69	0.29	0.48	0.79	1.32	59.95	9.84
23	Чечина	10.08	47.35	10.79	50.69	0.12	0.54	0.31	1.43	21.29	3.50
Σ	Постојеће	253.62	41.64	338.77	55.62	3.38	0.56	12.79	2.10	609.05	100.00
Σ	Планирано	182.70	30.00	377.60	62.00	18.30	3.00	30.45	5.00	609.05	100.00

Површине посебне намене које се исказују у посебном билансу површина, по правилу представљају приоритете код одређивања начина коришћења подручја, имају обавезујући карактер при утврђивању правила коришћења и, у посебним случајевима, имају карактер резервације простора. То су:

- зоне са утврђеним режимима заштите (*Парк природе "Голија"; заштићена околина манастира Студеница и друге површине на којима се налазе заштићена културна добра*);
- простори резервисани (ППРС и Водопривредна основа РС) за изградњу хидроакумулација за водоснабдевање регионалног значаја и заштићене зоне изворишта водоснабдевања од регионалног/републичког значаја (*вишенаменска хидроакумулација "Препрана" на реци Студеница*), као и простори резервисани (плановима вишег реда и ширег подручја) за коришћење хидропотенцијала (*систем хидроелектрана на Ибру - „Ибарске каскаде“*) и реализацију коридора магистралне/регионалне инфраструктуре (*далековод 2x110 kV Краљево 3 - Нови Пазар 1; нове деонице државног пута IB реда бр.30*);
- рекреативне површине у природи и друге туристичке целине, као део туристичке понуде примарне туристичке дестинације (*потенцијално скијашко подручје Голије; туристичке целине Врхови-Одвраћеница, Голијска Река и Беле воде-Дајићи; и други туристички локалитети у оквиру планинског ризорта "Голија"*), под условом да нису у супротности са режимима заштите природног и културног наслеђа;

Основна намена простора на подручју посебне намене (427,0 km²) има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште 115,60 km² (27,1 %);
- шуме и шумско земљиште 275,85 km² (64,6%);
- грађевинско земљиште 22,65 km² (5,3%);
- воде и водно земљиште 12,90 km² (3,0 %).

Табела 11. Приказ биланса основне намене на подручју посебне намене

бр	Катастар. општина	Пољопривредно		Шумско		Водно		Грађевинско		Укупно	
		km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
1	Бзовик	9.14	54.69	7.68	45.92	0.01	1.89	0.32	1.89	16.7	2.74
2	Брезова	10.33	60.22	5.55	32.33	0.05	4.57	0.78	4.57	17.2	2.82
3	Врх	5.68	59.32	3.66	38.19	0.00	0.00	0.24	2.47	9.6	1.57
4	Долац	3.82	40.34	5.22	55.12	0.11	1.11	0.32	3.34	9.5	1.55
5	Дражиниће	3.38	46.47	3.62	49.86	0.04	0.55	0.23	3.14	7.3	1.19
6	Ђаково	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	Засад	0.45	22.50	1.33	66.50	0.14	7.00	0.08	4.00	2.0	0.33
8	Милиће	10.64	46.86	11.52	50.73	0.12	0.54	0.42	1.85	22.7	3.73
9	Мланча	1.027	32.09	1.55	48.44	0.43	13.44	0.19	5.94	3.2	0.53
10	Орља Глава	0.50	12.20	3.35	81.71	0.14	3.41	0.11	2.68	4.1	0.67
11	Река	7.55	45.73	8.63	52.28	0.06	0.35	0.41	2.48	16.5	2.71
12	Рудно	9.90	69.35	3.92	27.48	0.08	0.59	0.37	2.56	14.3	2.34
13	Савово	0.03	1.43	2.04	97.14	0.00	0.00	0.04	1.90	2.1	0.34
14	Тадење	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.0	0.00
15	Ушће	1.09	35.16	0.76	24.52	0.89	28.71	0.36	11.61	3.1	0.51
16	Брусник	17.98	34.10	34.12	64.72	0.17	0.32	0.45	0.86	52.7	8.66
17	Вионица	10.29	43.96	12.64	54.01	0.11	0.47	0.35	1.51	23.4	3.84
18	Врмбаје	11.89	40.32	17.01	57.68	0.17	0.58	0.42	1.42	29.5	4.84

19	Градац	4.48	36.11	7.42	59.79	0.05	0.44	0.14	1.11	12.4	2.04
20	Дајићи	18.52	34.53	34.41	64.15	0.15	0.28	0.56	1.04	53.6	8.81
21	Добри До	16.65	36.20	28.87	62.77	0.13	0.28	0.34	0.75	46.0	7.55
22	Коритник	18.89	31.51	39.98	66.69	0.29	0.48	0.79	1.32	60.0	9.84
23	Чечина	10.08	47.35	10.79	50.69	0.12	0.54	0.31	1.43	21.3	3.50
Σ	Постојеће	172.29	40.35	244.05	57.15	3.25	0.76	7.21	1.69	427.0	100.00
Σ	Планирано	115.60	27.10	275.85	64.60	12.90	3.00	22.65	5.30	427,0	100.00

У следећој табели, грађевинско земљиште је у оквиру посебне намене дефинисано следећим катастарским парцелама:

Табела 12. Грађевинско земљиште у оквиру посебне намене

бр	Катастар. општина	Катастарске парцеле бр.
1	Бзовик	1077, 1094, 1097, 1098, 1099, 1102, 1103, 1104, 1108, 1118, 1119, 1120, 1121, 1131, 1133, 1149, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1170, 1171, 1172, 1176, 1177, 1178, 1179, 1188, 1190, 1191, 1192, 1193, 1194, 1195, 1198, 1201, 1282, 1309, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1320/1, 1320/2, 1321/1, 1329, 133, 1330, 1331, 1332, 1333, 1334, 1338, 1339, 134, 135, 136, 1378, 1461, 1462, 1463, 1464, 1467, 1476, 1478, 1495, 1499, 1502, 1503, 1504, 1505, 1508, 1509, 1510, 1511, 1512, 1513, 1515, 1516, 1517, 1519, 1520, 1531, 1538/1, 1538/3, 1540, 1553, 1554, 1555, 1560, 1637, 1638, 1736, 1770, 1782, 1783, 1784, 1785, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1815, 1816, 1817, 183, 186, 188, 189, 190, 1911, 1915, 192, 194/1, 194/2, 196/1, 196/2, 196/3, 197/1, 197/2, 198, 199, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 200, 2000, 2001, 2002, 201, 2107, 2108, 2110, 2133, 2162, 2163, 2164, 2177/1, 2177/2, 2178/1, 2179/2, 2180/2, 2185, 2201, 2202, 2268, 2269, 2282, 2283, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2312, 2315, 2317, 2318, 268, 272, 276, 277/1, 277/2, 277/3, 281/1, 281/2, 282, 283, 284, 286, 293, 310, 328, 332, 375, 380, 398, 454/1, 455, 494, 495/1, 495/2, 496, 513/1, 514, 535, 537, 538, 557, 558, 559, 560/1, 560/2, 560/3, 561/1, 562, 563, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 578, 585/1, 585/2, 587/1, 587/2, 588/1, 588/2, 589/1, 589/2, 590, 591, 611, 641, 732, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 757, 78, 789/2, 794, 795, 805, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 834, 835/1, 835/2, 839, 846, 885, 889, 903/1, 903/2, 944/2, 945, 948, 978, 979, 980, 982, 983, 984, 985, 986, 989, 99
2	Брезова	1019, 1043, 1044, 1051/1, 1081, 1101/1, 1101/11, 1101/12, 1101/13, 1104, 1105/2, 1112, 1113, 1114, 1115, 1132/2, 1140, 1141/2, 1141/3, 1143/1, 1144, 1148/1, 1148/2, 1149, 1151, 1153, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1171, 1172/1, 1172/2, 12, 1218/1, 1218/2, 1218/3, 1218/4, 1219/1, 1219/2, 1227/3, 1230/2, 1289/2, 1289/3, 1289/4, 1289/5, 1289/7, 1291/1, 13/1, 13/2, 13/3, 13/4, 13/5, 13/6, 13/7, 13/8, 1322/2, 1325, 1329/1, 1330/1, 1330/2, 1344, 1347, 1348, 1349, 1370, 1371, 1372, 1380/1, 1380/2, 1381/1, 1381/2, 1382/3, 1397, 1430, 1431/1, 1432, 1433, 1434, 1435, 1438, 1446, 1453, 1454, 1455, 1465/2, 15/1, 15/3, 15/4, 1526, 1527/2, 1527/6, 1539/1, 1540/1, 1542, 1543/2, 1583, 1615, 1616, 1617, 1618, 1620, 1631, 1632, 1634, 1639, 1640, 166, 1661, 1662, 167/1, 167/2, 168, 1688, 169/1, 169/2, 1704, 1705, 1706, 1707, 1708, 1709/1, 1712, 1733/1, 1734/1, 1734/2, 1735, 1754/2, 1756/1, 1762/3, 1765, 1795, 1796, 1797/1, 1797/2, 1798, 1840, 1845/1, 1845/2, 1853, 1855, 1856, 1857, 1868, 1869, 1870, 1874, 188/2, 1889, 1890, 1895, 1896, 1898, 1934/3, 1934/4, 1937/2, 1948/15, 1948/4, 1948/5, 1948/7, 1949/2, 1956, 1957, 1958/1, 1958/2, 1959/1, 1959/2, 1964, 1965, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1983/1, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 199, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1997/2, 1998, 200, 2001/2, 2009, 201, 2010, 2011, 2015, 2016, 2017, 2029, 2030, 2031/1, 2031/2, 2032/1, 2032/2, 2033/1, 2033/2, 2034/1, 2034/2, 2035, 2036, 2037, 2037/1, 2037/2, 2037/4, 2037/5, 2038, 2039, 2040, 2040/1, 2040/2, 2041, 2041/1, 2041/2, 2041/3, 2042, 2043, 2044, 2045, 2050, 2051/1, 2051/2, 2052, 2054, 2055, 2055/11, 2055/7, 2057/1, 2057/11, 2057/12, 2057/13, 2057/18, 2057/2, 2057/20, 2057/21, 2057/5, 2057/7, 2057/8, 2057/9, 2058/1, 2059/1, 2059/2, 2061/1, 2061/3, 2062, 2064/1, 2064/6, 2064/7, 2065/3, 2069/2, 2069/3, 2069/4, 2070/3, 2070/4, 2070/5, 2074/2, 2075/10, 2075/5, 2075/6, 2094, 2095, 2096, 2097, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2112, 2113, 2114, 2119, 2193, 2194/1, 2194/2, 2203, 2205, 2206, 2226, 2243/2, 2251, 2252, 2282, 2283/1, 2283/3, 2346, 2347, 2353, 2375, 2413, 2414, 2415, 2426, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2454/1, 2454/2, 2455/2, 2456, 2458, 2459, 2460/3, 249, 250, 2519, 252, 253/1, 255/1, 256, 257, 2631, 2632, 2633, 2634, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2646, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2695, 2696, 2697/1, 2697/2, 2698, 2699, 2718, 2720, 2721, 2722, 2731, 2732, 2733, 2760, 2764, 2765/1, 2765/2, 2765/3, 2766, 2772, 2773, 2777, 2828, 2832, 2833, 2834, 2835, 2836, 2841, 2842, 2845, 2848, 2849, 2869, 2870, 2871, 2872, 2873, 2874, 2875/1, 2875/2, 2876/1, 2876/2, 2877, 2878, 2879, 2880, 2881, 2882, 2883, 2884, 2885, 2886, 2910, 2911, 2912, 2915, 2916, 2917, 2918, 2919, 2920, 2921, 2922, 2923, 2924, 2925, 2926, 2927, 2928, 2930, 2931, 2932, 2933, 2935, 2937, 2938, 2939, 2940, 2954, 2955, 2956, 2957, 2958, 2959/1, 2959/2, 2960, 2961, 2962, 2963, 2964, 2967/1, 2967/2, 2969, 2970, 2971/1, 2971/2, 2972, 2973/1, 2973/2, 2975/1, 2975/2, 3011, 3012, 3026, 3027, 3028, 3029, 3071, 3074, 3098/1, 3098/2, 3099, 3100, 3102, 3103, 3104, 3105, 3106, 3107, 3111, 3113, 3114, 3116, 3117, 3118, 3119, 3120/1, 3120/2, 3121, 3124, 3125, 3126, 3127, 3128, 3130, 3131, 3132, 3133, 3134, 3135, 3136, 3137, 3170/1, 3173, 3207/1, 3207/2, 3208/1, 3208/2, 3209, 3225, 3226, 3227, 3228, 3229, 3230, 3231, 3243, 3244, 3245, 3246, 3247, 3262, 3263, 3264, 3269, 3271, 3272, 3273, 3278, 3279, 3280, 3281, 3284, 3285, 3286, 34, 344, 3483, 3485, 3486, 3487, 3488, 3489, 3490, 3491, 3492, 3497, 35/1, 35/2, 35/3, 353, 354, 356, 358, 359, 36/1, 36/2, 360, 361, 362, 363, 364/1, 364/2, 365, 366, 367, 368, 369, 37/1, 37/2, 37/6, 37/7, 370, 371, 372, 3740, 3745, 3746, 3747, 3748, 3749, 3750, 3751, 3752, 3753, 3754, 3755, 378/2, 38/3, 38/4, 38/5, 381/1, 382, 3840, 3843, 385, 39/4, 4038, 4039, 4040, 4041, 4042, 4043, 4044, 4045/1, 4045/2, 405, 4055, 4056/1, 4056/2, 4057, 4058, 4059, 406, 4060, 4061, 407, 4070/3, 4071/2, 4072/1, 4072/2, 4073, 4074, 4076, 4198, 4200, 4201, 4202, 4203, 4204, 4205, 4206, 4207, 4208, 4209, 4210, 4211, 4212, 4213, 4214, 4215, 4216/1, 4216/2, 4217, 4222, 4223, 4224, 4225, 4226, 4227, 4228, 4229, 4230/1, 4230/2, 4231, 4232/1, 4232/2, 4233, 4234, 4235, 4236, 4237/1, 4237/2, 4238, 4239, 4240, 4241, 4242, 4243, 4244, 4245, 4246, 4247, 4248, 4249, 427, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 4767, 4795, 4821, 4822, 4823, 4859, 4871, 5010, 525, 531, 532, 552, 553, 554, 560, 561, 562, 563, 564/1, 564/2, 566, 567, 568, 569, 570, 572, 587, 589, 590, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 620, 621, 622, 623, 626, 627, 628, 629/1, 629/2, 732, 733, 734, 755, 765/2, 765/3, 770/3, 770/5, 770/6
3	Врх	1279, 1329, 1330, 1331, 1349, 1373, 1397, 1408/2, 1426/1, 1426/2, 1427, 1430, 1432/1, 1432/2, 1433, 1436, 1438, 1444, 1459, 1474, 1477, 1483, 1484, 1556/1, 1575, 1576, 1577, 1611, 1612, 1614, 1615, 1624, 1626, 1627, 1694, 1714, 1715, 1716, 1723, 1744/2, 1755, 1758/2, 1761, 1762, 1767, 1808, 1812, 1813, 1825, 1830, 1831, 1833, 1846, 1852, 1853, 1854/1, 1854/2, 1855/1, 1855/2, 1864, 1906, 1909, 1910, 1918, 1919, 1921, 1922, 1936, 194, 1946, 1947, 1948, 1949, 1952, 1953, 1973, 1996, 2031, 2032, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2045, 2047, 2048, 2049, 2050, 2056, 2067, 2089, 2109, 2116, 2117, 2118, 2121,

		2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2149, 2150, 2152, 2153, 2159, 2161, 2163, 2182, 2189, 2190, 2193, 2195, 2204, 2205, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2234, 2240, 2242, 2247, 2249, 2256, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2295, 2296, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2336, 2337, 2340, 2353, 2354, 2355, 2357, 236, 2361, 2367, 2368, 2375, 2408, 2435, 2436, 2438, 2456, 2457, 2467, 2470, 2477, 2478, 2479, 2480, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2521, 2522, 2524, 2525, 2527, 2528, 2529, 253, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2542/1, 2542/2, 2547, 2549, 2554, 2555/1, 2556, 2574, 2575, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2613, 2614/1, 2614/2, 2615, 2616, 2617, 2618, 2623, 2624, 2631, 2632, 2633/1, 2633/2, 2636, 2637, 2638, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2667/2, 2723, 2729, 431/1, 435, 548, 596, 611, 618, 619, 638, 803, 986
4	Долац	10, 100, 1018, 1019, 102, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 104, 1044, 105, 1051/1, 1051/2, 1059/1, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1067, 1068, 1069, 1070, 1083, 1084, 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1129, 1130, 1131, 118, 122, 123, 124, 1252, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1273, 1274, 1275, 1276, 1277, 1278, 1279, 128, 129, 130, 1300, 1322, 1326, 1358, 1359, 1360, 1361, 1363, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 137, 1370, 1371, 1372, 1373, 1382, 1385, 1386, 139, 1459, 1460, 1494/2, 1494/3, 1497/1, 15, 1657, 1682, 1684, 1686, 1693, 1694, 1696, 1762, 1764, 1770, 1771, 1773, 1780, 1781, 1787, 1791, 1792, 1795, 1924/1, 1924/2, 1925/1, 1925/2, 1925/3, 1926, 1927/1, 1928, 1932/1, 1932/2, 1984/1, 2007/3, 2061/4, 2064/4, 2065/1, 2065/4, 2066, 2068/1, 2071/5, 2073/1, 2074/1, 2075/1, 219, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 2378, 238, 239, 240, 241, 242, 2424, 2425, 243, 244, 257, 258, 259, 260, 261, 262/1, 262/2, 263, 278/2, 278/3, 3190/1, 3219, 3245, 343, 345, 346, 347, 348, 355, 378, 403, 429, 446, 451/1, 465, 527, 528, 529, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 539, 543, 544, 545, 546, 547/1, 547/2, 550, 560, 580, 581/2, 581/4, 582, 597, 602, 603, 604, 648, 649, 650, 653, 654, 657, 658, 659, 661, 665, 666, 668, 669, 680, 689, 690, 691, 692, 695, 696, 698, 699, 700, 702/2, 710, 711, 712, 753, 765, 766, 772/2, 772/4, 776, 788, 789, 810/2, 824, 853, 854, 855, 97, 973, 974, 975, 976, 98, 99, 995, 996, 997, 998
5	Дражиниће	101, 1011, 1012, 1062/1, 1062/2, 1068, 1088, 1099, 110, 1100, 1101, 1103, 1104, 1105, 111/1, 111/2, 111/3, 111/4, 1118, 1136, 1138, 1142, 1144, 1179, 1198, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 140, 141, 1411, 1422, 1443, 1469/1, 1469/2, 1480, 1481/1, 1481/2, 1483/1, 1483/2, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1491, 1492/1, 1493, 1497/1, 156, 160, 1603, 1604, 1610, 1615, 1616, 272, 273, 279, 280, 379, 381/1, 381/2, 385, 387, 388, 390/1, 390/2, 394, 42, 43, 469, 470, 471, 472, 473, 476, 488, 494, 519, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 533, 535, 540, 541, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564/1, 564/2, 565, 566, 567, 568, 569, 626, 628, 631, 633, 634, 635, 636, 637/1, 638, 639, 655, 659/1, 660/1, 681, 779, 780, 788, 805, 806/1, 806/2, 807, 808, 809, 810, 811, 812/1, 812/2, 813, 814/1, 875, 876, 886, 89, 897, 916, 918, 920, 94/1, 94/2, 979, 980, 982/1, 982/2, 983, 985, 986, 987, 988, 989, 991, 992, 993
6	Ђаково	1137, 1141, 1143, 1144/1, 1144/2, 1145/1, 1145/2, 1145/3, 1145/4, 1146/1, 1146/2, 1151/2, 1152/2, 1153, 1166, 1198, 124, 1261/1, 1269/2, 1270, 1276, 1283, 1299, 1387/1, 1393, 1399, 1423, 1426, 1427, 147, 148, 1483, 1498, 150, 1501/2, 1516, 154/2, 155, 1649/1, 1657, 1662, 1665, 1666, 1668, 1669, 1671, 1672, 1675, 1686, 1688, 1694/3, 1697, 1741/1, 1741/2, 1769/1, 1771, 1775, 1776/1, 1777, 1783/1, 1783/2, 1783/3, 1784, 1786, 1787/3, 1788/1, 1788/2, 1789, 1812, 1813, 1814, 1818, 1822/1, 1822/2, 1828, 1831, 1845/1, 1875, 1876, 1889, 1938, 1942, 2057, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2069, 2095, 2112, 2114, 2140/3, 2158, 2239, 2278, 2279, 2284/2, 2285, 2286, 2291, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2310, 2323, 2326, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2337, 2340, 2341, 2347, 235, 236, 2372/1, 2372/2, 2373, 2374, 2375, 2379, 2380, 2381, 2382, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389/1, 2389/2, 239/1, 2390, 2392, 2393, 2394, 2400, 2405/2, 2406, 2407, 2408/1, 2408/2, 2410, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422/1, 2422/2, 2423, 2431, 2433, 2434/2, 2438, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 245, 2451, 2460/2, 2461, 2462, 2463, 2499, 2527, 2555, 2556, 2557, 2565, 2570, 2579, 2589/1, 2590, 2592, 2594, 2595/1, 2603, 261, 2657, 2658, 2659, 2659, 266, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2666, 2667, 2668, 2673, 269, 2695, 2697, 2698, 2699, 2700, 2701, 2706, 2737, 2738, 2739, 2744, 2746, 275, 2754, 2755, 2761, 2762, 2763, 2764, 2765/1, 2765/2, 2766/2, 2767, 2768, 2769/1, 2769/2, 2770, 2771, 2772/1, 2772/2, 2773, 2774, 2775, 2776, 279, 310, 318/2, 321, 327/1, 327/2, 329, 330, 331/1, 331/2, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 349/1, 353, 354, 355, 359/1, 362, 363, 364/2, 392, 877, 879, 893/1, 994/1
7	Засад	1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1030, 1031, 1032/1, 1032/2, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037/1, 1037/2, 1038, 1039, 1040, 1054, 1057, 1067, 1068, 1069, 1071/1, 1131/1, 1131/2, 1133, 1138, 1139/1, 1139/2, 1144, 1201, 1202/1, 1202/2, 1229/1, 123/1, 124, 1284/2, 1285, 1342, 1343, 1344, 1372/2, 1396, 1346, 403/3, 405, 407, 410, 418, 419, 431/2, 431/3, 433/2, 440/1, 440/2, 440/3, 472, 539/1, 539/2, 546/1, 547, 552, 57, 582, 583, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 591, 592/1, 592/2, 592/3, 593, 603, 604, 605, 606, 619, 620, 621, 622, 623, 625, 626, 627, 628/1, 628/2, 655, 656/1, 664, 669, 673, 674, 715, 806, 883/2, 891/2, 905, 906, 907, 929, 930, 931, 932, 933, 947, 955, 956/1, 956/2, 957, 964/1, 964/2, 965, 966, 967, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 990, 991, 992, 994, 995, 996/1
8	Милиће	100, 1005/1, 1005/2, 1005/2, 1006, 1007, 101, 1019, 1020, 1021, 1025, 1026, 1027, 1042, 1043, 1046, 1047/2, 1080, 1093, 1095, 1097, 111, 1114, 1135, 1139, 1152, 1153, 1157, 116, 1178, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186/1, 120, 1228/2, 127, 1299, 1300, 1312, 1315, 1317, 1318, 1319, 1320, 1369, 1371, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1397, 1398/1, 1434, 144, 1445, 1447, 1448, 1449, 1450, 1456, 1458, 1460, 1463, 1469, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1498, 1499, 15/2, 150, 1500/1, 1500/2, 1501, 1502, 1503, 1504, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157/1, 157/2, 1576, 158, 159/1, 159/2, 1596, 1632/1, 1632/2, 1632/3, 1635, 1636/1, 1636/2, 1636/3, 171/2, 1715, 1722/1, 1722/2, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729, 173, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1737, 1738, 1739, 174, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 175, 1752, 1753, 1754, 176, 1761, 1762, 1763, 1766, 1767, 1770, 1771, 1774, 1775, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1789, 1790, 1791, 1870, 1874, 1904, 1914, 1915, 1933, 1938, 1939, 1940, 1976, 2061, 2100, 2130, 2272, 2276, 2277, 2283, 2362, 2370, 2372, 2374, 2377, 2381, 2382, 2393, 2394, 2396, 2403, 2404, 2405, 2408/1, 2408/2, 2409/4, 2415/2, 2421/1, 2421/2, 2426/1, 2426/2, 2437, 2440, 2445, 2458, 2460, 2474, 2475, 2476, 2479, 2486, 2487, 2489, 2490, 2520, 2540, 2547, 2552, 2555, 2558, 2585, 2627, 2644, 2671, 2725, 2726, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, 2774, 2775, 279/1, 279/2, 2801, 2808, 286, 2975, 318, 3198, 3207, 3208, 3239, 3240, 3241, 3249, 3250, 3251, 3260, 3262, 372, 374, 40, 409/1, 415, 423, 428, 448, 449, 45, 454, 474, 477, 483, 484, 486, 487, 488, 490, 503, 509, 51, 516, 52, 521, 522, 523, 53, 534, 539, 553, 557, 567, 568, 579/2, 587, 588, 603, 604, 619/1, 619/2, 620, 645, 656, 659, 660/1, 660/2, 664/2, 669, 67, 68, 69, 690, 692, 695, 697, 706, 707, 709, 710, 712, 714, 715, 716, 717, 720, 738, 743, 751, 759, 760, 763, 765, 766/2, 776, 787, 826/1, 826/2, 828, 829, 838, 839, 86, 862, 864, 899, 9, 90, 900, 91/1, 91/2, 91/3, 913, 914, 915, 916, 918, 919, 92/3, 920, 921, 922, 923, 925, 926, 927, 928, 929, 93, 933, 936, 937, 939, 94, 946, 947, 948, 949, 95, 950, 951, 952, 953, 96, 963, 964, 966, 974/1, 98, 987, 988, 989, 990, 991, 992
9	Мланча	1023, 106, 1063, 110, 112, 1123, 1134, 1171, 1177, 121, 1221, 1224, 1244, 1263, 1283, 1284, 1285, 1286, 1287, 1288, 1289, 1371, 1391, 1420, 1438, 1450, 1464, 1488/2, 1498, 1505, 1528, 1532, 1572, 1581, 1595, 1597, 1602, 1640, 1641, 1642, 1643, 165, 1665, 1682, 1683, 1693, 1702, 1708, 173, 1739/2, 1744, 1793, 1794, 1795/4, 1799, 1800, 1806, 1810, 1811, 1812, 1813, 1815, 1816, 183, 184, 1848, 1849, 1853, 1854, 1855/1, 1857, 1858, 1859, 186, 1864, 1865, 187/2, 1874, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1916, 1923, 1935, 1942, 1943, 1944, 1945, 1952, 1953, 1954, 1957, 1975, 1981, 1985, 1986, 1987, 1989/1, 1989/2, 1990, 1991, 1992, 1993, 1995, 1996/2, 2003, 2004, 2005, 2007, 2023, 2031, 2033, 2034, 2051, 2052/3, 2052/5, 2083, 2089, 2090/2, 2092, 2093, 2107/1, 2116, 2122, 2123, 2124, 2126, 2127, 2151, 2158/1, 2159, 2213, 2230, 2236, 2240, 2242/1, 2246, 2268, 2283, 2292, 2367/2, 2381, 2393, 2394, 2395, 2416, 2430, 2437, 2439, 2471/1, 2471/2, 2472/1, 2606, 2608,

		2619, 2620, 2621, 2622, 2623/1, 2623/2, 2666, 2668, 2698, 2699, 2701/1, 2732, 2737, 2740, 2741, 2762, 2764, 2779, 279, 2791, 2822/2, 2827, 2854, 2856, 2858, 2861, 2862, 2863/1, 2863/2, 2865, 2877, 2891, 2909, 2919/1, 2920, 2946, 2956, 2961, 2994, 2995, 2997, 3022, 3026, 3031, 3046, 3047, 3065, 3066, 3067, 3068, 3081, 3083, 3084, 3086, 3091, 3095, 3096, 3108, 3136, 3144, 3145/1, 3145/2, 3146, 3152, 3153, 3157, 3159, 3160, 3194, 3195, 3197, 3202, 3235, 3237, 3242, 3244, 325, 3253/1, 3253/2, 3253/3, 3254, 3270, 3277, 3279, 3292, 3293, 332, 3323, 333, 3334, 3335, 3336, 3337, 3338, 334, 3340, 335, 3366, 3367, 3369, 3370, 3392, 3393, 3394, 3395, 3406, 3421, 3426, 3433/1, 3456, 3458, 3479, 3480, 3481, 3482, 3496, 3497, 3518, 3519, 3528, 3529, 3530, 3531, 3537, 3554, 3589, 3590, 3591, 3607, 3666, 3673, 3695, 3696, 3709, 3726, 3727, 3728, 3729, 3730, 3758, 3768/1, 3768/2, 3770/1, 3770/2, 3772/2, 3772/3, 3773, 3795, 3796, 3797, 3816, 3818, 3821, 3825, 3840, 3841, 3842, 3854, 3858, 3906, 3947, 407, 460, 484, 519, 539/1, 560, 561, 562, 564, 566, 567, 568, 570, 594, 595, 597, 627, 628, 643, 699, 732, 746, 747, 806, 807, 809, 810, 854, 87, 89, 952, 995
10	Орља Глава	1034, 1035, 1037, 1038, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1067, 1068, 1070, 1126, 1127, 1137, 1181, 1182, 1279, 1288, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1305, 1306, 1317, 1318, 1324, 1343, 1357, 1374, 1375, 1376, 1403, 1413, 1414, 1439, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1483, 1484, 1497, 1508, 1567, 1603, 1720, 1761, 1786, 1788, 1789, 1790, 1791, 1798, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1834, 1870, 1902, 1903, 191, 1913, 1967/1, 1967/2, 1968, 1969, 1970/1, 1970/2, 1971, 1972, 1978, 1985, 1987, 1988, 1992, 1994, 2008, 2009, 2012, 2013, 2019, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036/1, 2036/2, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043/1, 2043/2, 2044, 2046/1, 2046/2, 2047, 2052, 2062, 2063, 2064, 2068, 2076, 2083, 2084, 2090, 2114, 2134, 2159, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2174, 2182, 2185, 2187, 2188, 2189, 2208, 2247, 2249, 2250, 2251, 2253/1, 2253/2, 2255, 2257, 2258, 2286, 2287, 2288, 2289, 2291, 2309, 2311, 2324, 2325, 2349/1, 2349/2, 2353/1, 2353/2, 2354, 2357, 2359, 2360, 2361, 2367, 2370, 2376, 2380, 2381, 242, 2471, 2483, 2498, 2499, 251, 2525, 2526, 2527, 2565, 2625, 2632, 2639, 2652, 2653, 2661, 2662, 2685, 2715, 2756, 2830, 2831, 2843, 2877, 2878, 2880, 2881, 2888, 2889, 2890, 2891, 2893, 2899, 2904, 291, 2923, 2924, 2934, 2936, 2937, 2938, 2955, 2956, 2970, 2996, 2997, 3000, 3010, 3011, 3012, 3013, 3014, 3015, 3016, 3026, 3027, 3029, 3030, 3039, 3040, 325, 364, 430, 431, 436, 437, 438, 447, 450, 453, 454, 461, 470, 610, 620, 621, 622, 623, 647, 712, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 733, 734, 794, 805, 819, 837, 838, 849, 882, 883/1, 888, 892, 919, 940, 942, 955, 982, 983, 991
11	Река	1004, 1005, 1007, 1012, 1014, 1063/2, 1067, 1070, 1088, 1089, 1090, 1104, 1105, 1107, 1108, 1170/2, 1173, 1189, 1202, 1204, 1205, 1207, 1208, 1209, 1210, 1230, 1231/1, 1231/2, 1237, 1238, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1247/1, 1247/2, 1266, 1267, 1275, 1278, 1280, 1281, 1282, 1283, 1284, 1286, 1288, 1290, 1292, 1293, 1294, 1295, 1297, 1298, 1299, 1332, 1340/1, 1360/2, 1390, 1398, 1399, 1400, 1401, 1431, 1438, 1446, 1450, 1451, 1465, 1466, 1467, 1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473, 1474, 1481, 1486, 1487, 1488, 1583/1, 1583/2, 1583/3, 1583/4, 1583/5, 1618, 1621, 1622, 1623, 1682, 1697, 1702, 1703, 1704, 1714/2, 1719, 1726, 1728, 1729, 1730, 1734, 1741, 1742, 1743, 1746, 1747, 1748, 1754, 1755, 1756, 1757, 1759, 1760, 1762, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1776, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798/1, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1810, 1813, 1843/1, 1878, 1898, 1899, 1917, 1905/1, 1905/2, 1905/3, 1930, 1941, 1948, 1950, 2005, 2011, 2042, 2132, 2136, 2204/1, 2204/2, 2204/3, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2224/2, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2263, 2268, 2316, 2317/1, 2317/2, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325/1, 2325/2, 2326, 2328, 2329, 2341/1, 2343, 2368, 24, 240, 2401/2, 2401/6, 2401/7, 2407, 2423, 2444, 2456, 2460, 248/1, 248/2, 248/3, 2492, 251, 2521, 2527, 2558, 2559, 2586, 2593, 2597, 2633, 2743, 2766, 277, 284, 285, 2852, 2853, 288, 2881/1, 2892, 2893, 2894, 2937, 2938, 2944, 2945, 2946, 2954, 2955, 2956, 2957, 2958, 2960, 2962, 2975, 2976, 2977, 2980, 2981, 2982, 2984, 2985, 2986, 2995/1, 3016, 3017, 3018, 3020, 3021, 3022, 3023, 3024, 3026, 3032, 3043, 3044, 3045, 3046, 3047, 3048, 3056, 3058, 3059, 306, 3066, 3067, 3068/2, 3069/1, 308, 3085, 3086, 3089, 3090, 3094, 313, 3285, 3286, 3342, 353, 366, 373, 384, 385, 408, 409, 422, 423, 424, 425, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 468/2, 480, 485, 561/1, 615, 742, 744, 814, 824, 846/1, 849, 850/1, 850/2, 852/2, 856, 868, 877, 894, 905/2, 909, 984, 998
12	Рудно	1004, 1010, 1048, 1050, 1051, 1058, 1063, 1065, 1088, 1090, 1093, 1094, 1095, 1100, 1106, 1110, 1113, 1119, 1120, 1135, 1137, 1139, 1141, 1142, 1143, 1160, 1164, 1166, 1170, 1206, 1207, 1208, 1214, 1219, 1220, 1221, 1222, 1223, 1224, 1273, 1315, 1316/1, 1316/3, 1317, 1335, 1336, 1337, 1338, 1347, 1348, 1349, 1350/1, 1350/2, 1354, 1355, 1356, 1357, 1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365, 1366, 1367, 1369, 1370, 1371, 1372/1, 1372/2, 1373, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1390, 1411, 1414/1, 1436/1, 1468, 1469, 1470/1, 1471, 1472/1, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477/1, 1477/2, 1478/1, 1478/2, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1497, 1509, 1516, 1534, 1535, 1536, 1537, 1539, 1540, 1541, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1554, 1570, 1575, 1579, 1581, 1599, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696, 1697, 1699/2, 1704, 1706, 1707, 1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1726/1, 1726/2, 1780, 1781, 1785, 179, 1793, 1795/1, 1795/10, 1795/11, 1795/12, 1795/13, 1795/14, 1795/15, 1795/16, 1795/2, 1795/3, 1795/4, 1795/5, 1795/6, 1795/7, 1795/8, 1795/9, 1796/1, 1796/2, 1797/1, 1797/2, 1798, 1799, 1800, 1801/1, 1801/2, 1802/1, 1802/2, 1802/3, 1802/4, 1803/1, 1803/2, 1804, 1805, 1806/1, 1806/2, 1806/3, 1806/4, 1806/5, 1806/6, 1806/7, 1806/8, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815/1, 1816/3, 1816/4, 1816/5, 1816/6, 1816/7, 1816/8, 1817, 1818, 1819, 1820/1, 1820/2, 1820/3, 1820/4, 1820/5, 1820/6, 1820/7, 1820/8, 1820/9, 1821, 1822, 1823/1, 1823/2, 1824, 1825/1, 1825/2, 1825/3, 1826/1, 1826/2, 1827, 1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1838, 1840, 1842, 1843, 1844/1, 1844/2, 1846, 1869, 1872, 1873, 1874, 197, 1979, 1983, 1988, 2008, 2025, 2037, 2047, 2048/1, 2048/2, 2052, 2053, 2055, 2056, 2060, 2098, 2100, 2111, 2112, 2123, 2124, 2127, 2130/1, 2131, 2137, 2139, 2252, 2254, 2259, 2267, 2269, 2275, 2276, 2277/1, 2278, 2291, 2302/1, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2314, 2319, 2321, 2329, 2340, 2343, 2347, 2396, 2397, 2399, 2401, 2402, 2403/1, 2403/2, 2403/3, 2404, 2405, 2406/1, 2406/2, 2407, 2409/3, 2410/1, 2410/2, 2410/3, 2410/4, 2414/2, 2416, 2431, 2548, 2550, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2566, 2570, 2571, 2572, 2573/1, 2575/2, 2576/1, 2576/2, 2579, 2580, 2581, 2593, 2594, 2595, 2602, 2618, 2619/5, 2631, 2634/2, 2635/1, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2652, 2654, 2659/1, 2659/2, 2659/3, 2659/4, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673/1, 2673/2, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 2686, 2698, 2711, 2712, 2713, 2719, 2720, 2721, 2722, 2724, 2725, 2726, 2729, 2730, 2753, 2757/1, 2757/2, 2757/3, 2759, 2774, 2775, 2776, 2777, 2783, 2785, 2786, 2787/1, 2787/2, 2787/3, 2788, 2789, 2790, 2791, 2792, 2827, 2834, 2835, 2836, 2837, 2839/1, 2841, 2842, 2843, 2844, 2845, 2846, 2847, 2852, 2853, 2854, 2855, 2856, 2861, 2862, 2863, 2864, 2865, 2866, 2867, 2868, 2869, 2870, 2872, 2879, 2880, 2884, 2885, 2905, 2907, 2908, 2909, 2970, 2978, 2979, 2980, 2981, 2982, 2983, 2984, 2985, 2986, 2987, 2988, 2989, 2990, 2991, 2992, 2993, 2994, 3, 3012, 3040, 3041, 3042, 3043, 3077/2, 3082, 3083, 3108, 3153, 358, 368, 449, 450, 451, 455, 456, 457, 459, 460, 461, 5, 534, 537, 6, 627, 628, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 662, 670, 672, 676, 677, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 696, 709, 710, 724, 725, 726, 732, 750, 752, 753, 754, 759, 8, 827, 902, 906, 907, 982, 983
13	Савово	1082, 1084, 1085, 1089, 1096, 1102, 1103, 1128/1, 1153, 1175, 1177, 1184, 1189/2, 1190/1, 1191/2, 1196/1, 1199, 1201, 1234, 1246, 1261, 1262, 1263, 1264, 1325, 1329, 1331, 1339, 1340, 1341/1, 1341/2, 1342, 1343/1, 1343/2, 1343/3, 1344, 1348/2, 1361, 1375, 1379/1, 1379/2, 1380/1, 1380/2, 1442, 1443, 1446, 1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1456, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467, 1468, 1469, 1474, 1477, 1478, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1489, 1490, 1491, 1492, 1494, 1495, 1497, 1503, 1510, 1511, 1512, 1515, 1517, 1523, 1526, 1527, 1558, 1559, 1560, 1561, 1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1593, 1594, 1595, 1596/1, 1596/3, 1598, 1599, 1600, 1601, 1613, 1658, 1663, 1665, 1719, 1788, 1821, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1904, 1905, 1906, 1909, 1917, 1918, 1919, 1924, 1925, 1936, 1937/1, 1937/2, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951,

		<p>1973, 1975, 1977, 1983, 1987, 1988, 1989, 1990, 1992, 1994, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2019, 2021, 2023, 2024, 2025/1, 2029, 2030, 2032, 2036, 2037, 2040, 2042, 2043, 2045, 2049, 2051, 2052/1, 2054/1, 2054/2, 2055/1, 2056, 2057/1, 2059/1, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2075, 2076, 2080, 2084, 2092, 2100, 2101, 2102, 2103, 2131, 2132, 2133, 2134, 2175, 2176, 2189, 2190, 2191, 2202, 2208, 2241, 2247, 2251, 2261, 2277, 2278, 2282, 2283, 2284, 2285, 2288, 2289, 2290, 2297, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2315, 232, 2329, 2336, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2448, 2453, 2454, 2455, 2456/1, 2456/2, 2457, 2458, 2459, 2462, 2463, 2472/1, 2472/2, 2473/1, 2473/2, 2474, 2475, 2477, 2478, 2508, 2509, 2510, 2511, 2516, 2518, 254, 2563, 2564, 2579, 2580, 2582, 2584, 2585, 2586, 2596, 2604, 2608, 2609, 2611, 2612, 2613, 2614, 2616, 2617, 2618, 2620/1, 2621, 2622, 2623, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2637, 2650, 2651, 2663, 2664, 2664, 2679, 2680, 2729, 2731, 2732, 2733, 2734, 2735, 2760, 278, 2782, 2811, 2812, 2814, 2820, 2821, 283, 2856, 2859, 2920, 2924, 2925, 2926, 2937/1, 2941, 2942, 2943, 2944, 2945, 2946, 2948, 2949, 2950, 2958, 2961, 2962, 2963, 2964, 2965, 2966, 2967, 2968, 2971, 2973, 2975, 2976, 2977, 2978, 2979, 2980, 2983/1, 2983/2, 2984, 2988, 302, 303, 304, 3042, 3043, 305, 3061, 3064, 3065, 3066, 3067, 3068, 3069, 3070, 3071, 3072, 3073, 3074, 3075, 3076, 3077, 3078, 3079, 3082, 3080, 3081, 3082, 3083, 3084, 3085, 3086, 3087, 3088, 3089, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094, 3098, 310, 3100, 3101, 3103, 3107, 3108, 3110, 3111, 3112, 3113, 312, 3125, 3126, 3127, 3128, 313, 3152, 3153, 3154, 3164, 3165, 3166, 3167, 318, 3180, 3181, 3183, 3184, 3209, 3210, 3211, 3212/1, 3212/2, 3213, 3214, 3215, 3216, 3217, 3239, 3240, 3241, 3242, 3319, 3341, 3441, 3442, 3443, 3444, 3445, 3446, 3447, 3448, 3449, 3452, 3453, 3456, 3459, 3461, 3464, 3465/1, 3467, 3468, 3469, 3473, 3474, 3475, 3483, 3484, 3485, 3487, 3488/1, 3488/2, 3489, 3490, 3491, 3507/3, 3508, 3509, 3510, 3511, 3512, 3513, 3514, 3516, 3517, 3518, 3519, 3520, 3521, 3522/1, 3522/2, 3523, 3524, 3525, 3526, 3527, 353, 3532, 3534/1, 3544, 3545, 3546, 3547, 3548, 355, 356, 441, 492/2, 524, 526, 572, 573, 574, 576, 577, 578, 579, 628/1, 642, 643, 668, 869/1, 870, 874, 880</p>
14	Тадеев	<p>1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1019, 1020, 1021, 115, 1170/1, 1186, 1187, 1208, 1209, 1214, 1215, 1216, 1217, 1329, 1333, 1342, 1345, 1376, 1377, 1378, 1379, 1380, 1416, 1417, 1418, 1419, 1420, 145, 146, 1477, 148, 149, 1498, 150, 1508, 151, 152, 153, 174, 1841, 1992, 2/2, 2/3, 2035, 2041, 2043, 2044, 2045, 2078, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096/1, 2096/2, 2097, 210, 211, 2140, 2163, 2164, 2165, 2166, 2175, 2177, 2186, 2186, 2187, 2187, 2188, 2188, 2223, 2347, 2348, 2349/2, 2376/2, 2394, 2503, 2504, 2505, 2506, 2518, 2521, 2522, 2525, 2551, 2552, 2553, 2555, 2557, 2571, 2595/3, 2665, 27, 2724, 2725, 2929, 2983, 2984, 2998/1, 2998/2, 2999, 3002/2, 3003/1, 3006, 3007/1, 3007/2, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012, 3013, 3015, 3017, 3022, 3026, 3038, 3039, 3040, 3042/1, 3042/2, 3043, 3044, 3045, 3052, 3053, 3054, 3056, 3070/1, 3070/2, 3099, 3107/2, 3167, 3168, 318, 319, 320, 3222, 3226, 3255/1, 3255/2, 3258, 3283, 3284/1, 3284/2, 3320, 3325, 3326, 3327/1, 3347, 3348, 3349, 3350, 3351, 3352, 3353, 3355, 3356, 3357, 3358, 3371/1, 3371/2, 3372, 3373, 3374, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379/2, 3460, 3473, 3474, 3475, 3477, 3518, 3534/1, 3542, 3548, 3549, 3644, 365/2, 3661, 3663, 3664, 3665, 3666, 3667, 3668, 3669/1, 3669/2, 3670, 3690, 3691, 3694, 3698, 3699, 3700, 3701/1, 3701/2, 3740/1, 3740/3, 3741, 3742, 3746/1, 3746/2, 3747, 3748/1, 3748/2, 3748/5, 3750/1, 3751/1, 3751/2, 3752, 3753, 3754, 3755, 3756, 3758/3, 3774, 3775, 3776/1, 3777, 3778, 3854, 386, 389, 3899, 390, 3900, 3906, 391, 3910/1, 3910/2, 3911, 393, 397, 40, 400, 4057, 4060/1, 4061, 4065, 41/1, 41/2, 4117, 4118, 4119/1, 4120, 4123/1, 4135, 4138, 4139, 4140, 4141/1, 4142, 4143, 4144, 4146, 4151, 4152/1, 4167/2, 418, 419, 42, 420, 421, 4233, 4240/1, 4247, 4249, 4250, 4251, 4252, 4253, 4254, 4255, 4260, 4281, 43, 4337, 4338, 4350, 4351, 4352, 4353, 4354, 4355, 4356, 4357, 4358, 4359, 436, 4360, 4361, 4362, 4374/1, 4377, 4378, 4379, 438, 4380, 4381, 44, 443, 444, 445, 4453, 4454, 451, 454, 455, 456, 4607/1, 465, 466, 467, 468, 4695, 4696, 4697, 4698, 4704, 4705, 4709, 4710, 4711, 4712, 4776, 4779, 478, 4780, 4781, 4782, 4783, 4784, 4785, 4786, 4787, 479, 480, 4800, 4801, 481, 482, 483, 4831, 4832, 4833, 4834, 4835, 4836, 4906, 4907, 4908, 4909, 4910, 4913/2, 4971, 4978, 5000, 5001, 5002, 5007/1, 5019/1, 5020, 5081/1, 5082/2, 5087/2, 5158, 524/1, 524/2, 525, 526, 527, 528, 529, 531, 532, 533, 5363, 5364, 5368, 5418, 5419, 5420, 5421, 5543, 5544, 5594, 5595, 5605, 5606, 5722/1, 5826/3, 5837, 5858, 5859/1, 5859/2, 5966, 6117, 6119/1, 6119/2, 6120, 6121, 6122/1, 6122/2, 6161/1, 6169, 6170, 6171, 6172, 6177, 62, 6201, 6202, 6203, 6219, 6221, 6222, 6234, 6252/2, 6254, 6255, 6256, 6257, 6258, 6259, 6260/1, 6260/2, 6261, 6262, 6263, 6264, 6265, 6266, 6267, 6268, 6269, 6270, 6271, 6272, 6273, 6274, 6275/1, 6275/2, 6275/3, 6275/4, 6276, 6277/1, 6277/2, 6277/3, 6278, 6279, 6280/1, 6280/2, 6281/1, 6281/2, 6282, 6306, 6307, 6308, 6309, 6313, 6316, 6322, 6324, 6325, 6326/1, 6326/2, 6327, 6328/1, 6328/2, 6329/1, 6329/2, 6330/1, 6330/2, 6331, 6332, 6333/1, 6333/2, 6334, 6335, 6336, 6337/1, 6337/2, 6355, 6356, 6363, 6414, 6416, 6419, 6526, 6527, 6528, 6529, 6530, 6531, 6532, 6533, 6534, 6535, 6536, 6537, 6538, 6539, 6540, 6541, 6542, 6543, 6550, 6575, 6576, 6588, 6591, 6592, 6593, 6594, 6595, 6597, 6598, 6606, 6607, 6608, 6609, 6610, 6612, 6618, 6620, 6621, 6656, 6707, 6708, 6709, 6711, 6750, 6751, 6752, 6753, 6754, 6755, 6756, 6757, 6758, 6759, 6830, 6831, 6832, 6833, 6834, 6835, 6836, 6837, 6838, 6839, 6840, 6841, 6842, 6843, 6844, 6845, 6846, 6847, 6848, 6849, 6850, 6851, 6852, 6853/1, 6853/2, 6854, 6855, 6856, 6857, 6858, 6865, 6922, 6923, 6924, 6925, 6937, 6938, 6939, 6940, 6941, 6942, 6943, 6944, 6945, 6946, 6948, 6949, 6950, 6951, 6952, 6953, 6961, 6970, 6971, 6972, 7098, 7100, 7101, 7156, 7165, 7166, 7221, 7222, 7229, 7242, 7243, 7246, 7246, 7249, 7257, 7258, 7259, 7323, 7360, 7361, 7362, 7363, 7364, 7431, 7441, 7442, 7443, 7447, 7448, 7449, 7451, 7453, 7456, 7457, 7459, 7479, 7481, 7486, 7538, 7574, 7605/2, 7611, 7612, 7613, 7614, 7615, 7616, 7617, 7620, 7675, 7676, 7678, 7679, 7680, 7684, 7685, 7686, 7734, 7735, 7736, 7737, 7738, 7781/1, 7790, 7791, 7792, 7793, 7794, 7795, 7796, 7797, 7798, 7799, 7800, 7885, 7888, 7889, 7890/2, 7958, 835, 836, 837, 838, 839, 84, 844, 845, 848, 85, 856, 858, 86, 866, 873, 976, 977, 978, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999</p>
15	Ушће	<p>100, 1000/1, 1001/1, 1006/1, 1008/1, 1008/2, 1009/1, 1010, 1011/2, 1011/3, 1011/4, 1038/1, 1038/3, 104, 1040/1, 1041/1, 1041/3, 1042, 1043/1, 1044/1, 1044/3, 1048, 1053/1, 1054/1, 1065, 1073, 1075, 1078/1, 1078/2, 1079, 1088, 1089, 1090, 1098, 1099, 1100, 1102, 1103, 1104, 1105, 1112/1, 1113, 1114, 1115/1, 1115/2, 1116, 1117, 1118, 1119, 1121, 1122, 1123, 1127, 1138, 1145, 1148, 1149, 1154, 117, 118, 1182/1, 1187, 119, 1190, 120, 121, 1212, 1215, 1241, 1242, 1243, 1244, 1247, 1261, 1262, 1263, 1264, 1268, 127, 1274, 128, 129, 1299/3, 1338, 1339, 134, 1340, 1341, 1342, 135, 136, 1364/1, 1369, 137, 1370/1, 1371, 1372, 1373/1, 1374, 1378, 138, 1380/2, 1380/3, 1381/2, 1383/1, 1383/2, 1384/1, 1385, 1386, 1387/1, 1388/1, 139, 1391/2, 1398/2, 1400, 1401, 1402, 1404, 1410, 1423, 1427/2, 1429/1, 143, 1431/1, 1431/2, 1432, 1436/1, 1441/2, 1441/3, 1441/4, 1441/5, 1441/6, 1441/7, 1443/2, 1443/3, 1443/4, 1446, 1487, 1508, 1534, 1535, 1536, 1543/1, 1543/2, 1543/3, 1544, 1545, 1546, 1547, 1549/1, 1550, 1551/1, 1551/2, 1552/1, 1552/2, 1553/2, 1553/3, 1554, 1563, 1567, 1568, 1569, 1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1575, 1576, 1577, 1579, 1581, 1582, 1583, 1584/1, 1584/2, 1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1592/2, 1590, 1591, 1592, 1593, 1594/1, 1594/2, 1595, 1596, 1597/1, 1597/2, 1598, 1599, 1600, 1601/1, 1601/2, 1601/3, 1601/4, 1601/5, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608, 1613, 164, 1684, 1685, 1686, 1687, 1688, 179, 1799/1, 1801, 1802, 1803, 1804, 1817, 1841/1, 1842, 1843/1, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987/1, 1987/2, 1988, 1989, 1990, 2001, 2003/1, 2003/2, 2019, 2020, 2075/1, 2075/2, 2088, 2089, 209, 210, 211, 212, 2122/3, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 2199, 220, 221, 222, 226, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 2353, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 2433, 244, 2443, 2448/1, 2448/2, 2449/1, 2449/2, 245, 2450/1, 2450/3, 2454, 2455, 2456/1, 2456/2, 2456/3, 246, 2460/1, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2469, 247, 2470, 2471, 2472, 2477, 2479/1, 2479/3, 248, 2480/1, 249, 2494, 2495, 2496/2, 2496/3, 2496/5, 2496/7, 2497, 2498, 250, 251, 252, 2524, 2525, 2527/3, 2529/2, 2533/11, 2533/12, 2533/13, 2533/14, 2533/15, 2533/16, 2533/2, 2533/3, 2533/5, 2533/7, 2533/8, 2534/4, 2535, 2543/3, 2576, 2584, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2616, 2622, 2661, 2683, 2684, 2685, 2688, 2689, 2693, 2695, 2696, 2698, 2699, 2702, 2707, 2734, 2735, 2737, 2738, 2743, 2749, 2761, 2764, 2765, 2766, 2770, 2771, 2777, 2778, 2779, 2788, 2790/1, 2790/2, 2790/4, 2792, 2793, 2794/1, 2794/2, 2794/3, 2795, 2796, 2797, 2798, 2801, 2802, 2803/1, 2803/2, 2806/1, 2806/2, 282, 2904, 2906/1, 2907, 2913/1, 2914, 2916, 2917, 2918, 2925/1, 2925/2, 2925/5, 2925/6, 2926/1, 3000/1, 3011/1, 3012/2, 3020/1, 3020/2, 3021/4, 3022/1, 3022/4, 3022/5, 3023, 3024/1, 3024/2, 3025, 3026/1, 3026/2, 304, 305, 3218/2, 3346, 3357, 3358, 3362/1, 3362/3, 3362/4, 3363, 3364/1, 3364/3, 3364/4, 3365, 3366, 3368/1, 3369, 337, 3370,</p>

		8924/1, 8924/2, 8924/3, 8925/1, 8925/2, 8925/3, 8926, 8927, 8928/1, 8928/2, 8928/3, 8929/1, 8929/2, 8930, 8931, 8932, 8933, 8934/1, 8934/2, 8934/3, 8934/4, 8935/1, 8936, 8937/1, 8937/2, 8939, 8940, 8941, 8942/1, 8942/2, 8943, 8946, 8947, 8948, 8949/1, 8949/2, 8949/3, 8949/4, 8950, 8951, 8952/1, 8952/2, 8953, 8954/1, 8954/2, 8954/3, 8954/4, 8954/5, 8958/2, 8958/3, 8958/4, 8958/5, 8958/7, 8962, 8964/1, 8965/2, 8965/3, 8981, 8982, 8989/2, 8990, 8991, 8992, 8993, 8994, 8995, 8996, 8997/1, 8998, 8999, 9000/1, 9000/3, 9002, 9003, 9008, 9009/1, 9009/2, 9010, 9012, 9014, 9019, 9020/1, 9020/2, 9020/3, 9021/2, 96, 963, 966
16	Брусник	1000, 1001, 1003, 1008, 1009, 101/2, 1014, 1015, 1018, 1026, 1028, 1029, 1030, 1032, 1033, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1044, 1049/1, 1079, 1082, 1083, 1084, 1138, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147/1, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155/2, 1157, 1158, 1159/3, 1160, 1161/1, 1169, 1252, 1253, 1257, 1281, 1282, 1290, 1304, 1305, 1310, 1311, 1313, 1331, 1333, 1334, 1335, 1336, 1340, 1341, 1342, 1343, 1344, 1353, 1354, 1355, 1357, 1358, 1364, 1366, 1367, 1378, 1379/1, 1379/2, 1380/1, 1380/2, 1380/3, 1404, 1406/1, 1408/1, 1408/2, 1408/3, 1419, 1420/1, 1420/2, 1421, 1422, 1423, 1433, 1434/2, 1435/4, 1443/2, 1444, 145, 1451, 1457, 1458, 1459, 146, 1464/1, 1464/2, 1465, 1466/1, 1466/2, 1469, 1471, 1472/1, 1477/3, 1478/3, 1478/4, 1479, 1480, 1484, 1486/1, 1486/2, 1486/3, 1486/6, 1487/1, 1487/2, 1488/1, 1488/2, 1488/3, 1489/2, 1489/3, 1489/4, 1489/5, 1489/6, 1490/4, 1492/3, 1492/4, 1492/5, 1492/6, 1493/2, 1494/1, 1494/2, 1494/3, 1494/4, 1495/10, 1495/10, 1495/6, 1514/1, 1515/2, 152/1, 152/2, 1520/1, 1520/2, 1521/1, 1521/2, 1521/3, 1528, 1529, 153, 1530, 1533, 1543/2, 1551, 1551, 1571/1, 1576, 1576, 1643, 166/1, 1663/1, 1663/2, 1663/4, 1665, 168, 1684, 1687, 1698, 1699, 170/1, 170/2, 171/1, 1716, 1719, 172/1, 172/2, 173, 174, 1752, 1753, 1754, 1768, 177, 1771, 1772, 1776, 1777, 1778, 1779, 178, 179/2, 1804, 1805, 1808, 1809, 1811/2, 1811/3, 1825, 1844, 1885, 1886, 1887, 189/3, 1900, 1901, 1902/1, 1903, 191, 1920, 1928, 1932, 1935, 1939, 1941, 1942, 1944, 1946, 1947, 1948/1, 1948/2, 1951, 1952, 1953, 1958/1, 1958/2, 1959/1, 1959/2, 1960/1, 1960/2, 1961, 1962, 1964/1, 1964/2, 1967/2, 1968, 1969/1, 1980/2, 2041/2, 2078/1, 2078/2, 2079/1, 2079/2, 2080/1, 2080/2, 2083, 2086/2, 2086/3, 2088/1, 2088/2, 2089/1, 2089/2, 2090/1, 2090/2, 2111/1, 2111/2, 2113, 2114, 2115, 2116, 2130/2, 2135, 2137, 2138, 2139, 2144, 2145, 2146, 2147, 2155/1, 2155/2, 2155/3, 2155/4, 216, 217, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181/1, 2181/2, 2181/3, 2229/1, 223, 2230/1, 2230/2, 2232, 2233, 2234, 2235, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2248, 2249, 2250, 2254, 2258, 2259, 228/1, 228/2, 2288, 229, 232, 233, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2365/5, 2379/2, 2379/3, 2385, 2386, 2390, 2393, 2396/1, 2396/2, 2396/3, 240, 2400/1, 2400/3, 2400/4, 2400/5, 2401/1, 2401/2, 2414, 2416, 2417, 2426, 243, 2439, 2443, 2445/1, 2445/2, 2447/1, 2461/1, 2462, 2463/1, 2463/2, 2463/3, 2463/4, 2464, 2465, 2466, 2468/1, 2468/2, 2471/1, 2471/3, 2479/2, 2479/3, 2487, 2496, 2499, 2500, 2501, 2504, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 253, 2535, 2536/1, 2537/1, 2538, 2539/2, 2539/3, 2539/4, 254/1, 2540/1, 2540/2, 2540/3, 2541/2, 2542, 2544, 2545, 2546, 255, 2566, 257/2, 257/3, 257/4, 2579, 258, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2588, 259/1, 259/2, 260, 261, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2664/1, 2664/2, 2664/3, 2677, 2682/2, 2683/1, 2683/2, 2684/1, 2684/15, 2684/2, 2687/4, 2688/10, 2688/11, 2688/12, 2688/2, 2688/3, 2688/8, 2688/9, 2694, 2694, 2695, 2699, 2702, 2706, 2779/2, 2825/2, 2830/1, 2830/2, 2831, 2837, 288, 289, 2911, 2924, 2955/2, 2961/2, 2979, 298, 2982, 2990, 3002, 3017, 3018, 3019, 302, 3020, 3021, 3022, 3023/1, 3026/1, 3026/2, 3027/1, 3027/2, 303/1, 3039, 3047, 3048, 305, 306, 3073, 3074, 3075, 3078, 3079, 3082, 3083, 3087, 3088, 3089, 309, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094, 3095, 3096, 3097/1, 311, 312, 3133, 3134, 3135, 3136, 3149, 315, 3150, 3151, 3152, 3163, 3164, 3178/5, 3178/6, 3178/7, 3178/8, 3198/3, 3198/3, 3199/1, 3199/2, 320, 3202/11, 3202/12, 3203/2, 3204, 3208/1, 321, 323, 3257/2, 3258/2, 3258/3, 3288, 3289, 3290, 3297, 3298, 3299, 3300, 3301, 3302, 3303, 3305, 3332, 3333/6, 3334/1, 3334/2, 3335, 3336, 3337/1, 3338, 3339, 3340, 3357, 3358, 3359, 3376, 3383/3, 3380, 3384, 3386, 3387, 3391, 340, 3420, 3421, 3424, 343, 344, 345/1, 345/2, 345/3, 3461, 3462, 347, 3475, 3478, 3479/1, 3479/2, 348, 3480, 3481, 349, 350, 351, 3516, 3517, 352, 359, 370, 384/1, 392, 393, 395, 402, 403, 404, 479, 492, 500/1, 500/2, 5210/1, 557, 558, 560/4, 575, 576, 577/1, 577/2, 578, 599, 600, 601, 602/1, 603, 604, 605, 609/1, 609/2, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 632/1, 666, 691, 694, 712, 717, 733, 734, 736, 737, 738, 741, 742, 743, 745/1, 745/2, 762/2, 769/2, 770/1, 795/2, 795/3, 846, 851, 855, 857, 896, 897, 899, 900, 905, 910/2, 910/3, 910/4, 918, 924, 926/1, 926/2, 926/3, 926/4, 927, 963, 980, 988
17	Вионица	1014, 1123, 1124, 1127/1, 1127/2, 1128, 1130/1, 1131, 1132, 1134, 1143, 1199, 1206, 1211/1, 1220, 1221, 1228, 1231, 1252, 1257, 1268, 1287/3, 1290, 1291/1, 1292/1, 1292/2, 1293, 1293, 1331, 1336, 1364, 1372, 1373, 1374, 1375, 1413, 1476, 1477, 1478, 1478, 1496, 1503, 1509, 1510, 153, 1530, 1530, 1531, 1532, 154/1, 154/2, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 155, 158, 1585, 1647, 1648, 1657/1, 1657/2, 1658, 1659, 1660/1, 1660/2, 1660/4, 1660/6, 1660/6, 1662/10, 1662/11, 1662/12, 1662/13, 1662/2, 1662/3, 1662/4, 1662/4, 1662/6, 1662/7, 1662/8, 1662/9, 1663/3, 1663/4, 1664/2, 1664/3, 1664/4, 1664/6, 1665/3, 1665/4, 1665/5, 1666/1, 1673, 1704, 1705, 1706, 1709, 1710, 1714, 1723, 1727, 1728, 1729, 1733, 1734, 1737, 1754, 1755/2, 1760, 1773, 1774, 1779, 1780, 1781, 1786, 18, 1838/2, 1872/2, 1874, 1876, 1878, 1891, 1986, 1987, 1994, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2011, 202, 2040, 2073/1, 2079, 2080/1, 2080/2, 2081, 2083, 2086, 2087, 2093, 2095, 2103, 213, 214, 2263, 2274, 2326, 2327, 2333, 2336, 2337, 2338, 2339, 2347, 2348, 2353, 236, 2361, 2363, 2365, 2366, 2370, 2373, 2377, 2378, 2379, 2383, 239, 240, 241, 2426, 2432, 2435, 2442, 2463, 2475, 2477, 2489, 2494, 2495, 2499, 2501, 2508, 2528, 2548/1, 272, 287, 290, 42, 50, 52, 580, 64, 67, 72, 75, 76, 767/1, 767/2, 768, 769, 771, 825, 828, 830, 838, 872/1, 877, 878, 880, 886, 887, 888, 896, 897/2, 897/3, 898/2, 902, 903, 917/2, 917/5, 927, 934, 935, 936, 948, 949, 96, 981
18	Врмбаје	1015, 1018, 1020, 1021, 1027, 1027/4, 1027/5, 1027/6, 1030, 1032, 1038, 105, 1069, 1070, 1073, 1078, 1080, 1091, 1092/1, 1101/1, 1103, 1104, 1125, 1126, 1128, 1129, 1130/2, 1135, 1144, 1146, 1150, 1155, 1156, 117, 1175/1, 1175/2, 1175/3, 1175/4, 1175/5, 1176, 1177/1, 1177/2, 1177/3, 1178, 1179/1, 1179/2, 118, 1181/7, 1187/1, 1189/1, 1189/4, 1189/5, 1198, 1204/3, 1204/5, 1207, 1208, 1215, 1216, 1219, 1222, 1224, 1251, 1253, 126, 1288, 1289, 1290, 1291, 1291/2, 1291/3, 1292, 1293, 1294, 1295, 1297, 1298, 1307, 1310, 1313, 1314/1, 133/2, 1342/12, 1342/7, 1344, 1346/3, 1346/4, 1348/1, 1348/2, 1348/3, 1348/4, 1348/6, 1348/7, 1349/2, 1350, 1352, 1353/1, 1353/2, 1353/3, 1354, 1355, 1357/2, 1359/1, 1359/2, 1360/1, 1360/2, 1364/1, 1364/3, 1366, 1367/2, 1369, 1370, 1371, 1374/3, 1386, 1388, 1389, 1390/2, 1394/2, 1398, 1399, 1400/1, 1402, 1403, 1408, 1427, 1428, 1431, 1432/1, 1433, 1438, 1441/1, 1441/2, 1442, 1443, 1444/1, 1453/1, 1453/2, 1453/3, 1454, 1475/1, 1475/2, 1476/1, 1476/2, 1477, 1478, 1502, 1504, 1506, 1507, 1508, 152, 1526/2, 1535, 156/1, 156/2, 1568/2, 1568/4, 1569, 157, 1570, 1571/1, 1571/2, 1572/1, 1573, 1574, 1575, 1576, 1580, 159, 160, 161, 1610, 1619, 162/1, 1627, 1629, 1643, 1644, 1645, 1646, 1649, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1656, 1658, 1661, 1664, 1665, 1666/3, 1666/4, 1667/1, 1667/2, 1667/3, 1667/4, 1668/2, 1670, 1670, 1678, 1692, 1697, 1698, 1699, 1700, 1707, 1708/1, 1708/2, 1711, 1712, 1713, 1713, 1714, 1715, 1716, 1719, 1720, 1720, 1721, 1722, 1725, 1727, 1732/1, 1733/1, 1733/2, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738/2, 1739, 1751, 1753, 1753/2, 1753/3, 1755/1, 1756/1, 1756/2, 1758/1, 1758/2, 1758/3, 1758/4, 1758/5, 1759, 1760, 1761, 1772, 1776, 1778, 1782, 1783, 1784, 1785, 1787, 1788, 1789, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1796, 1804/2, 1804/3, 1805/1, 1805/2, 1805/3, 1805/4, 1836, 1872, 1872/1, 1873, 1875, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879/1, 1880, 1881, 1890, 1891, 1892, 1892, 1893, 1894, 1895, 1907, 1908, 1910, 1930, 1931, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1962, 1963, 1976, 2061/3, 2062, 2082, 2084, 2085, 2088, 2089, 2104, 2105, 2106, 2107, 212, 214, 2158, 2159, 2161, 2162, 2173/1, 2180, 2182, 2196, 2205, 2206, 2207, 2211/1, 2218, 2219/1, 2219/10, 2219/2, 2219/3, 2219/4, 2219/5, 2219/6, 2219/7, 2219/8, 2219/9, 2220, 2221/1, 2221/2, 2221/3, 2222, 2223/1, 2223/2, 2225/2, 2226/1, 2230/2, 2269, 2307, 2334, 2335, 2336, 2337, 2340, 2341, 2341, 2342, 2343, 2344, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2352, 2353, 2354, 2354, 2355, 2355, 2356, 2356, 2357, 2357, 2358, 2359/1, 2359/2, 2360, 2361, 2362, 2362, 2363, 2364, 2364/1, 2364/2, 2365, 2367, 2368, 2369, 2371, 2372, 2374, 2375, 2375, 2376, 2376, 2377, 2378, 2380, 2418, 2425, 2426, 2461, 2461, 2462, 2464, 2465, 2466, 2474, 2488, 2490, 2507, 2509, 2521, 2522/1, 2522/2, 2523, 2524/1, 2524/2, 2525, 2527, 257, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2587/1, 2587/2, 2588,

		2589, 2590, 2592, 2607, 2608, 2609, 2637/2, 269, 270, 273, 280/6, 284, 285/1, 290/6, 290/7, 293/2, 293/4, 293/5, 293/6, 293/7, 294/1, 295/1, 295/2, 295/3, 295/4, 295/5, 296/1, 296/2, 299/1, 301, 302, 320/5, 323/2, 324, 326, 327, 328/1, 328/2, 329, 332, 341, 415, 416, 416, 425/2, 427/1, 427/2, 432, 433, 438, 439, 439, 451, 452, 453, 464, 467, 468, 469, 470, 471, 48, 484/1, 484/2, 484/3, 484/4, 485, 487, 488, 489, 490, 492/1, 492/2, 51, 512, 513, 514, 515, 517, 518, 519, 524, 53, 530, 531, 532, 533, 536, 540, 541, 542, 543, 544, 555, 572, 573, 574, 575, 576/1, 607, 61, 62, 63, 65, 66, 66/2/1, 66/2/2, 663, 664, 666/1, 666/2, 669, 670, 693, 694, 697, 699, 70, 703, 71, 713, 714, 716, 722, 723/1, 723/2, 728, 734/1, 734/2, 734/3, 735/2, 735/3, 735/4, 736/1, 736/2, 737/1, 737/2, 744, 747, 764, 765, 766/2, 768, 769, 770, 770, 786, 787, 827, 833, 849, 850, 853, 854, 855, 856, 857, 55/3, 55/4, 55/6, 55/9, 553/2, 876, 877, 879, 881/1, 881/2, 882, 883/1, 883/2, 884/1, 884/2, 885/1, 885/2, 886/1, 886/2, 887, 888, 889, 889, 890, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 904, 905, 915/1, 915/2, 916, 917/1, 917/3, 917/4, 918/1, 920, 929/2, 930, 931, 932, 932, 933, 946, 947, 948, 951, 952, 953, 954, 957, 962, 966, 967, 968, 980, 982
19	Градац	100/10, 100/12, 100/6, 100/8, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 162, 189/6, 190/2, 190/3, 190/4, 191/8, 196/4, 212, 213, 214, 232, 233, 235/2, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259/1, 259/2, 259/3, 259/4, 259/5, 26, 260, 262, 263, 273, 274/1, 274/2, 278, 279/1, 279/2, 280/1, 280/2, 282, 305, 306, 307, 308, 310, 314/2, 318, 384/2, 466, 467, 468, 469, 47/19, 47/7, 470, 471, 472, 473/1, 473/2, 474, 475, 48/2, 48/3, 48/5, 49, 50, 504/1, 504/2, 51, 520/1, 520/2, 520/3, 520/4, 521, 522, 523, 534, 535, 542, 543, 544, 545/1, 545/2, 55/1, 55/11, 55/2, 55/3, 55/4, 55/6, 55/9, 553/2, 554/1, 554/2, 554/3, 554/4, 554/5, 555, 556, 557/2, 561, 563/2, 565, 566/1, 566/2, 566/3, 567/1, 567/2, 568, 572/1, 572/2, 572/3, 572/4, 6, 621, 622, 624/4, 626/2, 638, 7, 714, 722/1, 734, 736, 74, 747/1, 750/3, 750/5, 767/1, 767/12, 767/13, 767/14, 767/15, 767/9, 772/1, 785/1, 787/1, 8, 86, 87, 88, 90, 904/2, 904/3, 909/2, 91, 96/1, 96/2, 96/3, 97/1, 97/2, 98, 99/2, 99/3, 99/4, 99/6
20	Дајићи	1071, 1226, 1239, 1243, 1244, 1252, 1255, 1260, 1268, 1269, 1270, 1271/1, 1271/2, 1279, 1289/2, 1290, 1291, 1292/1, 1292/2, 1292/3, 1292/5, 1292/6, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299, 1300, 1301/1, 1301/2, 1302, 1302/1, 1303, 1306, 1307, 1308/3, 1309, 1310, 1311/1, 1312, 1314, 1315, 1316, 1336, 1356, 1356, 1356, 1357, 1358, 1359, 1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365, 1366, 1380, 1381, 1386, 1387, 1392/1, 1392/2, 1393/2, 1393/3, 1393/5, 1403, 1405, 1406/2, 1407, 1409, 1410/1, 1410/2, 1410/3, 1411, 1412, 1412/1, 1412/2, 1413, 1414, 1414/1, 1414/2, 1415, 1416/1, 1416/2, 1416/3, 1416/4, 1416/5, 1416/6, 1417/1, 1417/2, 1417/3, 1417/4, 1417/5, 1418, 1419, 1422, 1422, 1444/2, 1444/3, 1446, 1451/1, 1451/2, 1453, 1454, 1455/1, 1455/2, 1456, 1458, 1458/1, 1458/2, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477/1, 1477/2, 1478, 1482/1, 1482/2, 1482/3, 1482/4, 1483, 1485/1, 1486, 1487, 1488/1, 1488/2, 1489, 1490/1, 1490/2, 1491/1, 1491/2, 1492/1, 1492/2, 1498/1, 1498/2, 1498/3, 1498/4, 1498/5, 1518, 1532, 1534, 1535, 1537, 1538, 1539/1, 1540, 1540/1, 1540/2, 1541, 1542, 1560, 1590, 1595, 1596, 1599, 16, 1600, 1601, 1602/1, 1602/2, 1603, 1654/2, 1686, 1687, 1688, 1714, 1728, 1740, 1742, 1743, 1775, 1781, 1782, 1783, 1827, 1835, 1836/1, 1836/2, 1836/4, 1837/1, 1837/2, 1838, 1839, 1867, 1873, 1874, 1875, 1882, 1883, 1884, 1895/1, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904/2, 1905/1, 1905/2, 1906, 1908/3, 1908/4, 1922, 2012, 2076, 2077, 2088, 2096, 2097, 2100, 2138, 2141, 2172, 2174, 2175, 2177, 2178, 2179/1, 2179/2, 2179/3, 2180/1, 2180/2, 2182/1, 2182/2, 2182/3, 2183, 2186, 2210, 2212, 2213, 2219, 2224, 2226, 2227, 2228, 2231/1, 2231/2, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2250, 2256, 2295, 2301, 2302, 2304, 2356, 2357, 2358, 2359, 2362, 2364/2, 2372, 2373/3, 2398/1, 2398/2, 2398/5, 2399/1, 2399/2, 2404/1, 2404/3, 2439, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446/1, 2446/2, 2464/1, 2464/2, 2465/1, 2465/2, 2467/1, 2525, 2529, 2530, 2531, 2533/3, 2628/4, 2634, 2635, 2636/3, 2638/1, 2639/2, 2639/3, 2657/2, 2658/4, 2661, 2690/5, 2690/6, 2698, 2712/1, 2712/2, 2713, 2714/1, 2714/2, 2715, 2717, 2718, 2719, 2720, 2721, 2722, 2727, 2744, 2745, 2746, 2747, 2748, 2749, 2750, 2751, 2752, 2753, 2754, 2755, 2756, 2757/2, 2765, 2766, 2767, 2770, 2771, 2821, 2838, 2849, 2851, 2888/3, 2962/1, 2962/3, 2962/3, 2963/1, 2964/1, 2964/2, 2965, 2969, 2988, 2989, 2991, 2992/1, 2993, 2994/1, 2994/2, 3, 3000, 3002, 3003, 3004, 3005/1, 3005/2, 3005/3, 3007, 3008, 3010, 3011, 3013/1, 3014, 3020, 3042/2, 3043, 3061/1, 3068/2, 3069/2, 3070/1, 3070/2, 3071/2, 3071/3, 3071/5, 3072/1, 3073/2, 3074/2, 3076/1, 3079, 3094/1, 3094/2, 3095, 3096/1, 3096/2, 31, 3100/1, 3101, 3103/3, 3103/4, 3113/1, 3113/2, 3114, 3115, 3146/2, 3146/3, 3146/4, 3146/6, 3146/8, 3146/9, 315, 3159, 316, 3173, 3188/2, 3228/1, 3228/2, 324, 325, 325, 325, 3254, 326, 341, 342, 343, 344, 349, 352, 353, 356, 357, 358, 392, 3998, 3999, 4, 4000, 4003/1, 4003/10, 4003/11, 4003/12, 4003/13, 4003/4, 4003/5, 4003/6, 4003/7, 4003/8, 4003/9, 4023/1, 4023/11, 4023/12, 4023/13, 4023/14, 4023/15, 4023/16, 4023/17, 4023/2, 4023/3, 4023/4, 4023/5, 4023/7, 4023/8, 4023/9, 4024/1, 4024/2, 4024/3, 4025/1, 4025/2, 4026/16, 4026/4, 4026/5, 4030, 4036/2, 4037/10, 4037/100, 4037/101, 4037/102, 4037/103, 4037/104, 4037/105, 4037/106, 4037/107, 4037/108, 4037/109, 4037/11, 4037/110, 4037/111, 4037/112, 4037/113, 4037/114, 4037/115, 4037/116, 4037/117, 4037/118, 4037/119, 4037/12, 4037/120, 4037/121, 4037/122, 4037/123, 4037/124, 4037/125, 4037/126, 4037/127, 4037/128, 4037/129, 4037/13, 4037/130, 4037/131, 4037/132, 4037/133, 4037/134, 4037/135, 4037/136, 4037/137, 4037/138, 4037/139, 4037/14, 4037/140, 4037/141, 4037/142, 4037/143, 4037/144, 4037/145, 4037/146, 4037/147, 4037/148, 4037/149, 4037/15, 4037/150, 4037/151, 4037/152, 4037/153, 4037/154, 4037/155, 4037/156, 4037/157, 4037/158, 4037/159, 4037/16, 4037/160, 4037/161, 4037/162, 4037/163, 4037/164, 4037/165, 4037/166, 4037/167, 4037/168, 4037/169, 4037/17, 4037/170, 4037/171, 4037/172, 4037/173, 4037/174, 4037/175, 4037/176, 4037/177, 4037/178, 4037/179, 4037/18, 4037/180, 4037/181, 4037/182, 4037/183, 4037/184, 4037/185, 4037/186, 4037/187, 4037/188, 4037/189, 4037/19, 4037/190, 4037/191, 4037/192, 4037/193, 4037/194, 4037/195, 4037/196, 4037/197, 4037/198, 4037/199, 4037/2, 4037/20, 4037/200, 4037/201, 4037/202, 4037/203, 4037/204, 4037/205, 4037/206, 4037/207, 4037/208, 4037/209, 4037/21, 4037/210, 4037/211, 4037/212, 4037/213, 4037/214, 4037/215, 4037/216, 4037/217, 4037/218, 4037/219, 4037/220, 4037/221, 4037/222, 4037/223, 4037/224, 4037/225, 4037/226, 4037/227, 4037/228, 4037/229, 4037/23, 4037/230, 4037/231, 4037/232, 4037/233, 4037/234, 4037/235, 4037/236, 4037/237, 4037/238, 4037/239, 4037/24, 4037/240, 4037/241, 4037/242, 4037/243, 4037/244, 4037/245, 4037/246, 4037/247, 4037/248, 4037/249, 4037/25, 4037/250, 4037/251, 4037/252, 4037/253, 4037/254, 4037/255, 4037/256, 4037/257, 4037/258, 4037/259, 4037/26, 4037/260, 4037/27, 4037/28, 4037/31, 4037/32, 4037/33, 4037/34, 4037/35, 4037/36, 4037/38, 4037/40, 4037/41, 4037/42, 4037/43, 4037/44, 4037/45, 4037/46, 4037/47, 4037/48, 4037/49, 4037/50, 4037/51, 4037/52, 4037/53, 4037/54, 4037/55, 4037/56, 4037/57, 4037/58, 4037/59, 4037/60, 4037/61, 4037/62, 4037/63, 4037/64, 4037/65, 4037/66, 4037/67, 4037/68, 4037/69, 4037/70, 4037/71, 4037/72, 4037/73, 4037/74, 4037/75, 4037/76, 4037/77, 4037/78, 4037/79, 4037/8, 4037/80, 4037/81, 4037/82, 4037/83, 4037/84, 4037/85, 4037/86, 4037/87, 4037/88, 4037/89, 4037/9, 4037/90, 4037/91, 4037/92, 4037/93, 4037/94, 4037/95, 4037/96, 4037/97, 4037/98, 4037/99, 4037/187, 4038/10, 4038/11, 4038/12, 4038/13, 4038/14, 4038/15, 4038/16, 4038/17, 4038/18, 4038/19, 4038/20, 4038/21, 4038/22, 4038/23, 4038/24, 4038/25, 4038/26, 4038/27, 4038/28, 4038/29, 4038/30, 4038/31, 4038/32, 4038/33, 4038/34, 4038/35, 4039/1, 4039/2, 4039/4, 4039/5, 4039/6, 4039/7, 4040/2, 4040/45, 4040/46, 4040/47, 4040/48, 4040/53, 4041/1, 4041/10, 4041/11, 4041/12, 4041/13, 4041/2, 4041/3, 4041/4, 4041/5, 4041/6, 4041/7, 4041/8, 4041/9, 4042, 4043, 4044/1, 4044/2, 4044/3, 4045/1, 4045/10, 4045/11, 4045/12, 4045/13, 4045/14, 4045/15, 4045/16, 4045/17, 4045/18, 4045/2, 4045/3, 4045/4, 4045/5, 4045/6, 4045/7, 4045/8, 4045/9, 4047/1, 4047/10, 4047/11, 4047/12, 4047/2, 4047/3, 4047/4, 4047/5, 4047/6, 4047/7, 4047/8, 4047/9, 445, 446, 450, 454, 457, 463, 463, 463, 487, 488, 489, 500/1, 501/1, 501/2, 502/1, 503, 504, 513, 513, 514, 517, 520, 521, 5210/2, 522, 523, 524, 529, 530, 556/1, 564, 564, 564, 565, 581, 582, 607/1, 607/3, 613/1, 618/2, 630/1, 630/2, 632/1, 632/2, 632/2, 633, 634/1, 634/2, 638/1, 638/2, 639, 640, 641, 642, 659/2, 659/3, 659/4, 66, 660/2, 660/3, 684, 686, 69, 699, 70, 700, 702, 73, 730, 733, 74, 75, 79, 801, 802, 805, 807, 808, 809, 81, 813, 813, 82, 83, 899/1, 90, 900, 901/1, 902, 903, 904, 905, 905, 906/1, 906/2, 906/3, 906/4, 906/5, 907, 908, 909, 909/1, 910, 910/1, 910/2, 910/3, 910/4, 911, 912, 912/1, 912/2, 912/4, 912/5, 913, 914/1, 914/2, 915, 916, 916/1, 916/2, 917, 918, 918/1, 918/2, 919, 921, 922/1, 922/2, 923/1, 923/2, 924, 929, 937, 938, 939, 940/1, 940/2, 944, 945
21	Добрн До	102, 1035/1, 1035/2, 1036, 1037, 1038, 1039, 1041, 1042, 1043, 1048, 1049, 1050, 1051/1, 1051/2, 1051/3, 1051/4, 1052/2, 1053,

		1058/2, 1059, 1060, 1062/3, 1068/2, 1078, 1104, 1105, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1122, 1170/4, 1184, 1185/2, 1185/3, 1199, 1204, 1206, 1207, 1208, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1218, 1222, 1223, 1234, 1242, 1262, 1263, 1264, 1265, 1277, 1286, 1287, 1288, 1289, 1290, 1292, 1297/1, 1297/2, 1298, 133, 1355, 1363, 1365, 1366, 1368, 1369, 1381/1, 1381/2, 1382/1, 1390/2, 1390/3, 1393, 1397, 1407, 1418, 1420, 1423, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431, 1432/2, 1432/3, 1432/4, 1548/3, 1553, 1554/1, 1554/2, 1565, 1566, 1571, 1576/1, 1576/2, 1577, 1578/1, 1578/2, 1600/1, 1600/2, 1603, 1604, 1605, 1660, 1664, 1665, 1666, 1675/1, 1675/2, 1675/5, 1719, 1719, 1720, 1733, 1734, 1745, 1780, 1782, 1783, 1786, 1789, 1800, 1804, 1805, 1806, 1811, 1812, 1844, 1848, 1865, 1871, 1872, 1874, 1875, 1876, 188, 1917, 1919, 1920, 1921, 1931, 1932, 1934, 1948, 1959, 1970, 1977, 1978, 1982, 1983/1, 1983/4, 1983/5, 1983/6, 1984, 1985, 1986, 1987, 199, 1998, 2031, 2032, 2044, 2045, 2046, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2060, 2076, 2082, 2086, 2092, 2093, 2095, 2101, 2111, 2118, 2123, 2124, 2125, 2149/1, 2150/1, 2150/2, 2157, 2159, 2160, 2162, 2163, 218, 228, 231/1, 232, 234, 248, 249, 250, 252, 302, 303, 304/1, 304/2, 308/1, 308/2, 308/3, 312, 330/1, 331, 333, 380, 381, 382/1, 382/2, 383, 384, 410, 413, 414, 415, 416/1, 416/2, 426, 454, 469/1, 469/2, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 477, 485, 486, 539, 542, 549, 550, 557, 558, 562, 564, 567, 568, 569, 570, 570, 571, 573, 576, 577, 580, 587, 588, 589, 590, 590, 623, 625, 657, 678/5, 678/6, 679, 682/5, 684/2, 688, 689, 694, 71, 779/2, 782, 783, 784, 787/1, 787/4, 790/1, 790/2, 792/1, 795, 796, 797, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 810, 819, 820, 824, 827, 828, 831/4, 831/5, 831/6, 831/7, 832, 835, 838, 850/2, 959, 975/2, 976/1, 976/2, 976/3, 976/4, 976/5
22	Коритник	10/1, 10/2, 10/3, 1000, 1007, 1011, 1051/3, 1052, 1054, 1055, 1056, 1059, 1060/1, 1060/2, 1061, 1070/3, 1070/4, 1076, 1077, 1077, 1078, 1078/1, 1078/2, 1079, 1079, 1080, 1080, 1081, 1082/1, 1082/2, 1082/3, 1083, 1083, 1084, 1084, 1085, 1086/1, 1086/2, 1086/3, 1087, 1088, 1089/1, 1089/2, 109, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098/1, 1098/2, 11, 110, 1101/10, 1101/2, 1101/4, 1101/5, 1101/6, 1101/7, 1101/8, 1101/9, 1106, 1108, 1109, 111, 1110, 1111, 1116/1, 1116/2, 1117, 1119/1, 1119/2, 1119/3, 112, 1120/1, 1120/2, 1121/1, 1121/2, 1121/3, 1122/1, 1122/2, 1125, 1126, 1127, 1128, 1128, 1129, 113, 1130, 1130, 1131, 1131, 1132, 1132/1, 1133, 1133, 1134, 1135, 1136, 1136, 1137, 1138, 1139, 1139, 114, 1140, 1141, 1141/1, 1142/1, 1142/2, 1143/2, 1145, 1146, 1146, 1147, 1147/1, 1147/2, 1148, 1148/3, 1149, 115, 1150, 1151/1, 1151/2, 1152, 1152/1, 1152/2, 1152/2, 1153/1, 1153/2, 1154, 1159, 1160, 1160/1, 1160/2, 1161, 1163, 1164, 1166/1, 1166/2, 1166/3, 1186, 1190, 1191, 1219/1, 1220, 1237/1, 1237/2, 1237/3, 1242/2, 1242/3, 1243, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249/1, 1249/2, 1250, 1251, 1254, 1255, 1256, 1257, 1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264/1, 1264/2, 1265/1, 1265/2, 1266/1, 1266/2, 1284/2, 1431, 1435, 1436, 1437, 1439, 1440, 1441, 1442, 1443, 1444, 1445, 1449, 1451, 1452, 1453, 1460, 1461, 1463, 1464, 1470, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479, 1482, 1539, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1597/1, 1597/2, 1598, 1599, 16/1, 1600, 1641, 1642, 17, 1718, 1719, 1720/1, 1720/2, 1721, 1722, 1723, 1726, 1752, 1753, 1796, 1798, 18, 1800, 1827, 1830, 1831, 1833, 1834, 1874, 1875, 1876, 1878, 1897/1, 19/4, 19/5, 19/6, 19/7, 1900, 1901, 1902/1, 1902/2, 1902/3, 1903, 1904, 1906, 192, 1925/4, 1925/5, 1927, 1927/2, 1927/3, 1928, 1929, 1930, 1932/10, 1932/11, 1932/12, 1932/13, 1932/14, 1932/15, 1932/16, 1932/17, 1932/18, 1932/19, 1932/20, 1932/6, 1932/7, 1933/2, 1933/3, 1933/4, 1933/5, 1934/5, 1937/1, 1938/1, 1938/2, 1938/3, 1938/7, 1940, 1945, 1946, 1948/10, 1948/11, 1948/12, 1948/13, 1948/14, 1948/16, 1948/8, 1948/9, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1979, 1980/1, 1980/2, 1981, 1982, 1983, 1983/3, 1983/4, 1984/1, 1984/2, 1984/2, 1985, 1988/1, 1988/2, 1988/3, 1988/4, 1989, 1990, 1991, 1993/1, 1993/2, 1994, 1995/1, 1995/2, 1996/1, 1996/2, 1997/1, 1997/3, 1999, 2000, 2001/1, 2001/2, 2002/1, 2002/1, 2002/2, 2003, 2003/1, 2003/2, 2003/3, 2004, 2005, 2006, 2007, 2007/1, 2007/2, 2008/1, 2008/2, 2009/1, 2009/2, 2009/3, 2010/1, 2010/2, 2010/3, 2011, 2012, 2013, 2014, 2018, 2019/1, 2019/2, 2021, 2026, 2028, 2033, 2037/3, 2040/3, 2051/3, 2051/4, 2055, 2055/1, 2055/10, 2055/12, 2055/13, 2055/2, 2055/3, 2055/4, 2055/5, 2055/6, 2055/8, 2055/9, 2056, 2057/10, 2057/14, 2057/15, 2057/16, 2057/17, 2057/19, 2057/3, 2057/4, 2057/6, 2058/2, 2058/3, 2058/4, 2059, 2059/3, 2059/4, 2060/1, 2060/1, 2060/2, 2060/2, 2060/3, 2060/4, 2060/5, 2060/6, 2060/7, 2060/8, 2060/9, 2061/2, 2061/5, 2061/6, 2064/2, 2064/3, 2064/5, 2065/10, 2065/11, 2065/2, 2065/5, 2065/6, 2065/7, 2065/8, 2065/9, 2069/1, 2071/3, 2071/4, 2073/2, 2074/10, 2074/3, 2074/4, 2074/5, 2074/6, 2074/7, 2074/8, 2074/9, 2075/2, 2075/11, 2075/12, 2075/3, 2075/4, 2075/7, 2075/8, 2075/9, 210, 211, 212, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148/2, 2148/3, 2149, 2151, 2153/1, 2157, 2158, 2159, 2160, 2166/2, 2168, 2169, 2175/1, 2177, 2178, 218, 2189/1, 2189/2, 2189/3, 219, 2190, 2194/1, 2194/2, 2196/3, 2198/2, 222, 2290/1, 2290/2, 2291, 2293, 2294, 2295, 2297/1, 2297/2, 2318/1, 2318/2, 2319/1, 2319/2, 2319/3, 2319/4, 2328, 2344/2, 2344/3, 2344/4, 2344/5, 2345, 2346, 2354, 2362, 2363, 2380/1, 2380/2, 2380/3, 2380/4, 2381, 2382, 2383, 2387, 2388, 2389, 2420, 2443/2, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2455/1, 2457/1, 2457/2, 2460/4, 2460/5, 2460/6, 2466, 2467, 2468, 2469, 2474, 2484, 2485, 2492, 2493, 2494, 2495, 2504, 2505, 2506/1, 2506/5, 2507, 2508/1, 2508/2, 2508/3, 2510, 2511, 2529, 2530, 2532, 2537, 2559/1, 2560/1, 2562, 2563, 2572, 2573/1, 2573/2, 2573/3, 2574, 2575/1, 2575/2, 2575/3, 2576, 2576/2, 2584, 2585, 2588, 2596, 2607, 2608, 2609, 2617, 2618, 2619, 2622, 2623, 2624, 2625, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2645, 2673, 2676, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2697, 2698, 2699, 2700, 2701, 2702, 2703, 2709, 2710, 2711, 2742, 2755, 2756, 2765, 2766, 277/1, 277/2, 2774, 2775, 2777, 278, 278/1, 2781, 2782, 2892, 2893, 2894, 2922, 2928/2, 2928/4, 2936, 2937, 2938, 294, 295, 2959, 2960, 2962, 2963, 2966, 2971, 2974, 2975, 2976, 298, 2987, 3007, 3010/3, 3018, 303, 3034, 304, 305, 3066, 3067, 3068, 3079, 3080, 3095, 3096, 3097, 3098, 3099, 310, 311, 3111, 3112, 312, 3140, 3141, 3179, 3181, 3199, 3200, 3201, 3202, 3203, 3208/12, 3208/13, 3208/14, 3208/2, 3208/4, 3208/5, 3209, 3218, 3219, 3223, 3225/3, 3225/5, 3253, 3273/1, 3275/1, 3275/2, 3370, 3376, 3377, 3381, 3393, 3444, 3445, 3447, 3450/1, 3451, 3454/1, 3454/2, 3454/3, 3455/1, 3455/2, 3455/3, 3456/1, 3456/2, 3457, 3458, 3459, 3460/1, 3461/1, 3461/2, 3461/3, 3491/2, 3498/15, 3498/2, 3498/22, 3498/29, 3498/35, 3498/42, 3498/48, 3498/54, 3498/60, 3498/66, 3498/69, 3498/73, 3498/77, 3498/8, 3503/1, 3503/2, 3504, 3505, 3506, 3507, 3509/1, 3533, 3540, 3541, 3554/1, 3554/2, 3554/3, 3555/1, 3555/2, 3555/3, 3556/1, 3556/2, 3556/3, 3557, 3558, 3560, 3561, 3562, 3586, 3600, 3602, 3604, 3610, 3611, 3612, 3614/2, 3620, 3621, 3646, 3647, 3648, 3752, 3758, 3765, 3766, 3767/1, 3767/2, 3768, 3769, 3770, 3772, 379/1, 379/2, 3794, 3805, 3814, 3820, 385, 386, 389, 3891, 3892, 3893, 3894, 3895, 3897, 3898, 3899, 3918, 392, 396/2, 396/2, 396/3, 397/1, 397/2, 397/3, 3971, 3972, 398, 402, 4028, 4029/1, 4029/2, 4029/3, 4031, 4032/1, 4032/10, 4032/11, 4032/12, 4032/13, 4032/14, 4032/15, 4032/16, 4032/17, 4032/18, 4032/19, 4032/2, 4032/20, 4032/21, 4032/22, 4032/23, 4032/24, 4032/25, 4032/26, 4032/27, 4032/28, 4032/29, 4032/3, 4032/30, 4032/31, 4032/32, 4032/33, 4032/34, 4032/35, 4032/4, 4032/5, 4032/6, 4032/7, 4032/8, 4032/9, 4034, 4035, 4036/1, 4037/1, 4037/30, 4037/4, 4037/5, 4037/6, 4038/1, 4038/2, 4038/3, 4038/4, 4038/5, 4038/6, 4038/7, 4039/3, 4040/1, 4040/10, 4040/12, 4040/13, 4040/14, 4040/15, 4040/16, 4040/17, 4040/18, 4040/19, 4040/20, 4040/21, 4040/22, 4040/23, 4040/24, 4040/25, 4040/26, 4040/27, 4040/28, 4040/29, 4040/3, 4040/30, 4040/31, 4040/32, 4040/33, 4040/34, 4040/35, 4040/36, 4040/37, 4040/38, 4040/39, 4040/4, 4040/40, 4040/41, 4040/42, 4040/43, 4040/44, 4040/49, 4040/5, 4040/50, 4040/51, 4040/52, 4040/6, 4040/7, 4040/8, 4040/9, 446, 449, 53/1, 53/3, 54, 540, 55, 557, 56/1, 56/2, 57, 58, 6, 634, 635, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 647, 648, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 72, 72, 73/1, 73/2, 73/3, 73/4, 73/5, 738/1, 739, 74/1, 74, 740, 742/1, 743/3, 744, 745, 746, 748, 749, 75/1, 75/2, 75/3, 750, 751, 752, 754/2, 755, 756, 757/1, 757/2, 758/1, 758/2, 758/3, 758/4, 759, 76/1, 76/2, 760, 760/1, 760/2, 761, 761/1, 761/2, 761/3, 761/4, 761/5, 762, 763/1, 763/2, 764, 765/1, 77, 770/10, 770/11, 770/12, 770/8, 770/9, 771, 771/1, 771/2, 771/3, 771/4, 771/5, 771/6, 771/7, 771/8, 772/3, 779, 78, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 79, 790, 792, 793/1, 793/2, 793/3, 793/4, 794/1, 794/2, 797, 8/1, 803/2, 803/3, 81, 824, 825, 827, 917, 933, 934, 935, 936/2, 938, 943, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952/2, 953, 954, 955, 957, 979/1, 979/2, 980, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999
23	Чечина	1016, 1019, 1053, 1055, 1056, 1057, 1060, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071/1, 1071/2, 1073, 109, 1150, 1177, 1178, 1179, 1230, 1232/6, 1233, 1234, 1236/1, 1236/2, 1236/2, 1238, 1239, 1293, 1294, 1331, 1339/1, 1339/2, 1339/3, 1340, 1341, 1363, 1479, 1523, 1524, 1586, 1587, 1588, 1596, 1599, 1601, 1602, 1607, 1608, 1612, 1614, 1614, 1615,

	1616, 1643, 1644, 1656, 1658, 1668, 1668, 1669, 1669, 1678/1, 1678/2, 1678/3, 1679/10, 1679/2, 1679/3, 1679/5, 1679/7, 1679/9, 1681/2, 1688, 1690, 1695, 1696, 1697, 1701, 1702, 1740, 1802, 1809, 1841, 1844, 1846, 1924/1, 1924/3, 1924/5, 1925/1, 1925/2, 1933, 1935, 1936, 1937, 1949, 1953, 1954, 1957, 1958/1, 1958/2, 1961, 1962, 1963, 1964, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984/1, 1989, 1991, 1992, 1994, 1995, 1996, 1997/1, 1997/2, 2005/2, 2008, 2010, 2012/1, 2012/2, 2013, 2014, 2015, 2037, 2039, 2042, 2076, 2078, 2080/1, 2081/1, 2083/2, 2084/2, 2084/3, 2084/4, 2084/5, 2085/1, 2085/2, 2085/3, 2085/4, 2085/5, 2085/6, 2085/7, 2085/8, 2086, 2087, 2090, 2094, 2097/2, 2097/3, 2097/4, 2097/5, 2097/7, 2109, 2111, 2112/1, 2112/2, 2112/3, 2117/2, 2122, 2123, 2147, 2148/1, 2148/2, 2149/1, 2151, 2152/1, 2152/2, 2153, 2154/1, 2154/2, 2154/3, 2154/5, 2155, 2156, 2157, 2158/1, 2158/2, 2159, 2160, 2161, 2162/1, 2162/2, 2163, 2164, 2166/1, 2166/2, 2168, 2169/1, 2169/2, 2170/1, 2170/2, 2170/3, 2171/1, 2171/2, 2172/1, 2172/2, 2172/3, 2175, 2176, 2177/1, 2177/2, 2177/3, 2177/4, 2178, 2182/2, 2204, 2205, 2208, 2213, 2214, 2218/2, 2268, 2269, 2290, 2291, 2295/2, 2297/3, 2323/2, 2324, 2325/1, 2325/10, 2325/11, 2325/12, 2325/2, 2325/3, 2325/4, 2325/5, 2325/6, 2325/7, 2325/8, 2325/9, 2327/1, 2327/2, 2327/3, 2327/5, 2328, 2329/1, 2329/2, 2329/3, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334/1, 2339/2, 2360, 2361, 2362, 2363, 2373, 2386, 2400, 2434/1, 2434/2, 2439, 2439, 2440, 2441, 2442/2, 2463, 2464/2, 2467, 2468, 2469, 2473/1, 2473/2, 2475, 2477/1, 2513, 2560, 2565/2, 2570, 2577, 2593, 2611, 2613/2, 2615, 2616, 2643, 2644, 2645, 282, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 299, 300, 300, 301, 302, 303, 304/1, 304/1, 304/2, 304/2, 311, 312, 313, 316, 317, 322, 333, 346, 414, 436, 437, 438, 439, 45/1, 458, 46, 460, 467, 469, 47, 471, 473, 474, 477, 485, 491, 495, 50/1, 50/2, 51, 52, 53, 54, 549, 55, 553, 554, 565, 569, 605, 632/2, 664, 670, 671, 689, 690, 712/2, 716, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 748, 749, 752/2, 786, 787, 818, 820, 821, 845, 846, 847, 848, 854, 855, 856, 857, 858/1, 858/2, 860, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 888, 890/1, 890/2, 891, 892/1, 893, 919, 922, 923, 924, 983, 987/1, 987/2, 987/3, 988, 994, 995, 997
--	---

У случају неусаглашености пописа катастарских парцела у обухвату грађевинског земљишта са графичким приказима на рефералним картама (P = 1:50.000), меродаван је попис катастарских парцела.

IV ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

Правила уређења и грађења (у даљем тексту: правила) утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручје детаљне разраде), а у складу са одељком *V 2.1. Начин спровођења Просторног плана.*

Правила утврђена Просторним планом су обавезујућа на простору који је овај план одредио за потребе посебне намене, али и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на овом простору.

Правила су усмеравајућа за преостало подручје Просторног плана.

Правила се утврђују за:

- зоне са посебним режимом заштите простора (природна добра, културна добра, изворишта водоснабдевања, коридори инфраструктурних система и друге зоне заштите);
- насеља и атаре насеља обухваћене посебним режимом заштите простора;
- коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре;
- пределе (према утврђеним типовима биотопа).

Просторним планом се не утврђују правила за подручја примене:

- других просторних планова подручја посебне намене (односно њихових подручја детаљне разраде), чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана;
- просторних планова јединица локалне самоуправе, ван простора који је одређен за потребе посебне намене дефинисане Просторним планом (правила су усмеравајућа за усклађивање, односно измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе, ван дефинисаног простора за посебне намене);
- донетих урбанистичких планова (планови генералне и детаљне регулације), ван простора који је одређен за потребе посебне намене дефинисане Просторним планом (правила су усмеравајућа за усклађивање, односно измене и допуне донетих урбанистичких планова, ван дефинисаног простора за посебне намене).

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

1.1. Правила уређења за зоне са посебним режимом заштите простора

Утврђују се следеће зоне са посебним режимом заштите простора:

- подручја режима заштите природних добара: Парк природе „Голија” (I, II и III степен заштите), односно МаВ Резерват биосфере "Голија – Студеница" (део Парка природе Голија, са истим режимима заштите); еколошки значајна подручја – подручје еколошке мреже (Голија - EMERALD RS0000030), међународно значајно подручје за биљке (Голија - IPA), међународно и национално значајно подручје за птице (Голија - IBA RS029IBA), одабрано подручје за дневне лептире (Голија - РВА 09);
- подручја режима заштите непокретних културних добара (НКД): заштићена околина (непосредна околина са природним простором) манастира Студеница (споменик културе изузетног значаја, уписан у Листу светске баштине UNESCO) – предмет детаљне разраде Просторног плана; прелиминарна ("планерска") заштићена околина споменика културе од великог значаја у сливу реке Студенице, који припадају "групи цркава у околини манастира Студеница" – предмет даље урбанистичке разраде, након утврђивања обухвата заштићене околине НКД; друга значајна подручја са аспекта заштите културног наслеђа;
- зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања;
- заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система.

1.1.1. Подручја режима заштите природних добара

Уређење простора у границама Парка природе и еколошки значајним подручјима у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељцима III 1.1. *Заштита природних и предеоних вредности* и III 1.2. *Заштита животне средине*, овог Просторног плана.

1.1.2. Подручја режима заштите непокретних културних добара

Уређење простора у границама заштићене околине манастира Студеница, прелиминарне ("планерске") заштићене околине споменика културе од великог значаја ("група цркава у околини манастира Студеница") и других значајних подручја са аспекта заштите културног наслеђа, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку III 1.3. *Заштита непокретних културних добара*, правилима утврђеним у поглављу IV 3. *Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде*, као и следећим општим и посебним мерама заштите, прописаним од стране надлежних институција за заштиту споменика културе:

Опште мере заштите

Основни циљ успостављања система мера заштите је очување карактера и идентитета свих битних елемената наслеђених слојева, одређених природним одликама предела, местом и значајем манастира Студеница, традиционалним руралним структурама насеобина, примарном саобраћајном регулацијом, а кроз концепт постепене и умерене рехабилитације подручја, који би афирмисао идентитет културног предела, омогућио уређење и одрживо коришћење наслеђених геолошких, геоморфолошких и хидрографских карактеристика подручја, као и уравнотежен развој, ефикасније, рационалније и квалитетније коришћење затеченог простора. Систем мера заштите у процесу планирања и управљања мора обезбедити примену предеоног приступа, принципа и норми за контролу и очување историјских слојева, равнотежу културних и природних вредности, очување визура специфичних за природно окружење манастира Студенице, али и контролу планирања саобраћајне и друге инфраструктурне мреже, изграђеног историјског и савременог окружења. Систематска примена мера заштите заснива се на одредбама *Закона о културним добрима* и пратећим прописима, начелима изложеним у међународним повељама, конвенцијама и препорукама које је Република Србија ратификовала, као и на природи, карактеру, особинама и посебностима самог обухвата Просторног плана.

Ради очувања вредности и карактеристика простора, заштите историјских слојева, унапређења односа културних и природних вредности целине обухваћене границама Просторног плана, дефинишу се следеће опште мере заштите:

a) *Инфраструктура:*

- *Саобраћај:* на трасама путних коридора извршити идентификацију и карактеризацију предела и утврдити обележја оправдана вредностима наслеђа, природним структурама и вредностима људских активности у простору. Неопходно је уклонити транзитни саобраћај са постојеће трасе државног пута IB реда бр.30 (Ивањица - Ушће), који пролази непосредно уз ободни зид манастирског комплекса и предвидети изградњу обилазне саобраћајнице. Важну саобраћајну спону између манастира Студеница и Градац, представља општински пут Студеница-Река-Рудно, те је неопходно измештање дела трасе општинског пута који се налази у непосредној околини манастирског комплекса. Приступне саобраћајнице манастирском комплексу планирати са посебним режимом коришћења. Планирати адекватан саобраћајни приступ културним добрима која се налазе на планском подручју. Дуж главних путних коридора се морају обезбедити мере заштите које онемогућавају изградњу неадекватних објеката (складишта, депоније, бензинске станице, постројења и погони који могу нарушити предеони карактер подручја и сл.);
- *Инсталације:* све инсталације (водовод, фекална и кишна канализација, електроинсталације, телефонска и кабловска мрежа, ПП мрежа и др.), морају се водити подземним путем. Велики инфраструктурни системи који захтевају обимне захвате у пределу (хидроакмулације, системи за одвођење и пречишћавање отпадних вода, високонапонски далеководи и други већи инфраструктурни коридори), не смеју се планирати у близини непокретних културних добара. Није дозвољено трасирање далековода и лоцирање трафостаница у манастирском комплексу и у близини непокретних културних добара, као ни постављање инсталација мобилне телефоније, радио-антена, сателитских антена, елемената клима уређаја и других инсталација, по фасадама, на и поред историјских објеката;
- *Туристичка инфраструктура:* дуж главних путних коридора, потребно је обезбедити посебне мере заштите надлежних Завода за заштиту споменика културе, које дефинишу уравнотежену изградњу објеката у функцији унапређења туристичке инфраструктуре, а која афирмише туристичку интерпретацију културног предела, непокретног и нематеријалног културног наслеђа и развијање свести о значају културног наслеђа у целини (мотели, ауто-кампови, културне руте, одморишта, санитарни објекти, угоститељски пунктови, мирујући саобраћај, видиковци и сл.). Препоручује се коришћење културних и природних ресурса добра, уз директно учешће локалне заједнице, која би промовисала традицију, знања и вештине, и тиме допринела одрживом развоју културног, етно и еко-туризма на планском подручју.
- *Медијска инфраструктура:* постављање билборд панела, стубова за рекламе и промоцију производа, политичких странака, манифестација и др., није дозвољено у непосредном окружењу манастирског комплекса. Препоручује се постављање табли са ознакама културних добара и информацијама у вези са њима, информативних туристичких табли и путоказа на прилазним правцима, као и дефинисање и означавање културних рута идентификованог културног предела, као посебан туристички потенцијал на планском подручју.

б) *Културни предео:* визуелни интегритет планског подручја чине предеоне карактеристике изузетних вредности, оличених кроз интегрисаност културно-историјских споменика са природним, топографским, композиционим, визуелним и пејзажним одликама територије, које морају бити заштићене и очуване. Посебна пажња мора бити усмерена на планирање озелењавања и уређење прилазних праваца културно-историјским споменицима, као и смањење ризика од нарушавања визура и девастирања природних и предеоних карактеристика у целини. Објекте подигнуте на местима који угрожавају културна добра и вредности предела потребно је уклонити или заклонити појасом одговарајућег зеленила. Кључни процеси који су обликовали и настављају да дефинишу карактер културног предела морају бити препознати и подржани, при чему посебно место заузима очување аутентичних просторних односа свих елемената традиционалне архитектуре, са препознатљивим композиционим склопом и применом оригиналних материјала. Традиционални начин живота, дух гостопримства, неговање народних умотворина, обичаја и веровања везаних за хијеротопе и топониме од којих се многи везују за име Светог Саве, предања која су одредила сакралну топографију подручја и друге традиционалне технике и активности које интегришу знања појединаца и локалних заједница, укључити у очување и управљање вредностима културног предела у свој његовој комплексности.

- *Река Студеница:* предвидети интегрисање хидролошких и морфолошких карактеристика

подручја уз ток реке Студенице, кроз просторну организацију и међусобно повезивање са непосредним ширим природним окружењем, дајући посебан значај сателитском распореду културних добара дуж њеног тока. Неопходно је обезбедити и примену свих законских и планерских мера за спречавање ризика од загађења реке Студенице и очување животне средине.

- в) *Археологија*: приликом планирања изградње инфраструктурних система и инсталација, уређења простора и других градитељских активности, у току извођења земљаних и других радова неопходно је обезбедити стални археолошки надзор, да би се (уколико се наиђе на археолошке остатке или археолошке предмете) могле предузети све неопходне мере да се налази не униште, не оштете и сачувају на месту и положају у коме су откривени, те да се према условима надлежне институције за заштиту споменика културе, одреде даљи поступци за истраживање, заштиту и чување евентуалних налаза. Рекогносцирања и заштитна археолошка истраживања морају претходити извођењу обимних радова на инфраструктури. У обухвату Просторног плана, на местима археолошких остатака и у близини евидентираних и утврђених културних добара, не могу се предузимати радови на промени природног пресека терена, природних и створених вредности.

Посебне мере заштите, према утврђеним режимима заштите

- а) *зона културног добра (режим заштите I степена)* - манастир Студеница ("property zone") и његова непосредна заштићена околина ("core zone"): на овом простору примарни услов је очување изузетне универзалне вредности добра, његове аутентичности и интегритета, кроз кроз доследну примену принципа конзервације, рестаурације, адаптације, ревитализације, обнове и презентације, а према посебним условима надлежних институција. Свим наведеним активностима мора претходити стално одржавање и управљање културним добром. Свака нова изградња унутар манастирског комплекса мора бити у складу са препорукама *Комитета за светску баштину*, а у служби увећања вредности и презентације манастира Студеница. Изградња и реконструкција објеката у зони око културног добра мора бити строго контролисана, лимитирана и утврђена према посебно дефинисаним мерама заштите надлежних институција.
- б) *заштићена околина културног добра (режим заштите II степена)* - шире непосредно окружење и природни простор манастира Студеница ("buffer zone"): на овом простору неопходно је обезбедити инструменте за контролу нове изградње, која мора бити строго лимитирана и искључиво у служби афирмације градитељског наслеђа уписаног на Листу светске баштине:
- ради унапређења туристичке инфраструктуре неопходно је предвидети стављање у функцију постојећег хотелског комплекса, његову потпуну реконструкцију и евентуалну доградњу, ради обезбеђења савремених услова за пријем и боравак посетилаца на овом подручју. Зграду некадашње пољопривредне задруге ставити у функцију културно-образовних садржаја и угоститељства и предвидети партерно уређење центра Студенице;
 - обнову индивидуалних објеката ограничити на ревитализацију традиционалних сеоских газдинства. Изградња нових и реконструкција постојећих објеката мора бити квалитетне архитектуре, у складу са традиционалним карактером градње за индивидуалне објекте, уз коришћење природних материјала за завршну обраду (дрво, камен, малтер, цреп) и у сврху унапређења стандарда и локалног развоја газдинстава, али и туристичке понуде на локацији;
 - формирање нових акумулација на водотоку реке Студенице нису дозвољени, а њен правац мора бити задржан у непромењеном облику. Радове на регулисању корита Студеничке реке спроводити у сврху очувања трасе водотока. Забрањује се изградња нових и ширење постојећих рибњака, као и отварање нових каменолома и проширивање постојећих, за које се мора предвидети постепено смањење процеса експлоатације;
 - ради дугорочног очувања и унапређења простора, предвидети израду планских докумената нижег реда, којима се могу регулисати постојећи проблеми уређења и коришћења простора, а у складу са *Конвенцијом о заштити светске културне и природне баштине* и другим међународним документима о заштити архитектонског наслеђа и аутентичности, уз укључивање надлежних институција за заштиту споменика културе и заштиту природе;
 - за појединачне захтеве у погледу интервенција, морају се добити услови и сагласност Републичког завода за заштиту споменика културе.
- в) *простор културног предела (режим заштите III степена)* - културни предео манастира Студеница ("Слив реке Студенице"): на простору на коме се штити културни предео, неопходно је у првом реду унапредити саобраћајну инфраструктуру (ради унапређења приступачности

културним добрима и животних услова локалних заједница) и омогућити просторно-функционалну интегрисаност јединица локалне самоуправе са коришћењем и управљањем културним добрима. Ради очувања културног предела на планском подручју, неопходно га је посматрати као резултат историјских слојева културних и природних вредности и атрибута који укључује шири природни контекст и бројне неопипљиве процесе, али и специфичан географски положај, са установљеним обрасцима коришћења простора, просторне организације, перцепције, визуелних односа и свих других одлика предела:

- обезбедити туристичко-рекреативну инфраструктуру (уређење планинарских и шетних стаза, видиковаца и др.);
- предвидети реконструкцију и ревитализацију сеоских домаћинстава са могућношћу активације сеоског туризма, а у складу са традиционалним карактером градње;
- дозвољена је изградња нових индивидуалних објеката у сврху оживљавања и поспешивања развоја подручја, под одређеним условима;
- није дозвољена изградња нових привредних објеката, депоновање свих врста отпада и смећа, испуштање свих врста отпадних вода у водотоке и загађивање подземних вода на заштићеном подручју, отварање нових и проширивање постојећих каменолома (предвидети постепено смањење процеса експлоатације камена из постојећих каменолома, као и експлоатације материјала из корита реке Студенице и њених притока на планском подручју).

*Мере заштите и ревитализације градитељског наслеђа,
према вредностима и концентрацији градитељског наслеђа на одређеном подручју*

- а) *мере у подручјима интегративне конзервације:* методе заштите споменика културе (техничка конзервација, реконструкција, рестаурација, ревитализација); методе урбанистичке регулације (хоризонтална и висинска регулација; чување силуета и визура; архитектонска форма и волумен; примена материјала, боја, геометрије и архитектонских елемената који идентификују подручје и истичу карактеристике амбијента; сразмера повезаних грађевина унутар једне целине; историјски пресеци кроз терен у оквиру целина); методе урбанистичког зонирања (прерасподела намена површина, у корист економски исплативих, а за градитељско наслеђе најприхватљивијих облика).
- б) *мере у подручјима опште обнове:* комбинована примена интегративне конзервације, урбане обнове и уређења простора, усаглашена према обиму и нивоу вредности градитељског наслеђа; утврђивање оних елемената културно-историјског наслеђа преко којих је могуће остварити најпотпунију и најсадржајнију везу постојећих и будућих архитектонских форми; третман појединачних архитектонских облика, посебних историјских, етнографских и архитектонских вредности "in situ" у свом амбијенту.
- в) *мере у подручјима усмерене руралне обнове:* измештање или заштита најугроженијих и напуштених, а вредних примера руралне архитектуре и њихово груписање у облику активног етно-парка (музеја на отвореном), ради очувања постојећег фонда руралне архитектуре и одређеног начина живота који се уклапа у еколошке и едукативне програме, економски развој и унапређење животног стандарда локалног становништва.
- г) *мере у подручјима усаглашених интервенција:* усаглашавање ставова службе заштите природе и споменика културе око интервенција у непосредном окружењу културних добара; програмско обједињавање активности из домена заштите, обнове и уређења простора, у реализацији појединачних пројеката.
- д) *мере у подручјима археолошких локалитета:* заштита евидентираних археолошких локалитета (као и оних који ће тек бити откривени даљом проспекцијом терена), заједно са њиховом непосредном околином (аутентичним природним окружењем), од уништавања или деградације неадекватним садржајима; обнављање или рестаурација сакралних здања у археолошким остацима, како би се омогућило очување дигнитета некадашњег сакралног простора; заштита старих некропола од ширења савремених гробаља, чишћење од дивље вегетације и наслага земље и очување старих надгробника; избегавање презентовања археолошких остатака на отвореном простору, имајући у виду природу терена, климатске услове и немогућност њиховог трајнијег чувања у таквим условима; презентација остатака фортификација и других археолошких налазишта.

1.1.3. Зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања

Уређење простора у границама зона санитарне заштите изворишта подземних вода, акумулација површинских вода и отворених водотока, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку III 1.1.3. *Заштита природних ресурса*, овог Просторног плана.

1.1.4. Заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система

Ширина заштитних појасева траса и објеката инфраструктурних система утврђена је на основу одредаба закона и прописа донетих на основу закона, као и применом следећих критеријума:

- утврђивање безбедносног растојања од трасе и објеката инфраструктурног система ради заштите окружења од негативних утицаја на животну средину (бука, аерозагађење, акциденти и др.);
- обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији трасе и објеката инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења (непланска изградња, неконтролисано одлагање отпада и друге активности које могу да угрозе безбедност, функционисање и одржавање инфраструктурног система).

Установљавају се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система на подручју Просторног плана:

1. Непосредни појас заштите – простор заштитног појаса:

- од спољне ивице земљишног појаса (крајња тачка попречног профила) државног пута I реда – 20 m;
- од спољне ивице земљишног појаса (крајња тачка попречног профила) државног пута II реда – 10 m;
- од спољне ивице земљишног појаса (крајња тачка попречног профила) општинског и некатегорисаног пута – 5 m;
- од осовине крајњег пружног колосека – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 110 kV – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона 35 kV – 15 m;
- од крајњег фазног проводника далековода напона нижег од 35 kV – мах 10 m;
- од ивице армиранобетонског канала подземног вода (кабла) напона 1 до 35 kV – 1 m;
- за трансформаторске станице на отвореном, за напонски ниво 1 до 35 kV – 10 m;
- од спољне ивице доводних и примарних цевовода – 2,5 m;
- од осе оптичког кабла – 1 m;

2. Шири појас заштите – простор контролисане изградње, од границе непосредног појаса заштите/заштитног појаса, на спољну страну:

- за државни пут I реда – 20 m;
- за државни пут II реда – 10 m;
- за општински пут – 5 m.

У непосредном појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система који се штити, тј. озакоњење, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката;
- дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система;
- дозвољава се постављање планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона, а под условима и на начин који утврди надлежно јавно предузеће, односно управљач јавног инфраструктурног система;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система;
- ограде, дрвеће и засади поред јавних путева подижу се тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност саобраћаја;

- успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора у непосредном појасу заштите далековода, у складу са условима издатим од надлежног предузећа електродистрибуције;
- у заштитном појасу јавног пута забрањена је изградња грађевинских или других објеката, отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу;
- у заштитном појасу јавног пута, у складу са законом, може да се гради/поставља, водовод, канализација, гасовод и други сличан објекат, као и телекомуникациони и електро водови, инсталације, постројења и сл, по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута која садржи саобраћајно-техничке услове;
- у заштитном појасу јавног пута, може се одобрити озакоњење и реконструкција постојећих објеката у изграђеном простору насеља, на основу одговарајуће планске документације, као и техничке документације за доградњу, реконструкцију, рехабилитацију или изградњу јавног пута.
- непосредни појас заштите јавног пута, због емисија аерозагађења, повећане буке и загађивања земљишта, представља зону веома великог еколошког оптерећења животне средине.

У ширем појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим селективне и контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- дозвољава се изградња објеката, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката у зонама предвиђеним за изградњу на основу Просторног плана, односно детаљне разраде овог плана или урбанистичког плана, с тим да је за повећање степена изграђености и заузетости површина предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;
- сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у ширем појасу заштите на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите;
- забрањено је отварање рудника, каменолома, депонија отпада и постројења која су извори загађивања животне средине;
- шири појас заштите јавног пута, због повећане буке и загађивања земљишта, представља зону великог еколошког оптерећења животне средине

У случају када се заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система преклапају са подручјима режима заштите природних или културних добара, или зоном санитарне заштите изворишта вода, примењује се строжи режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора.

1.2. Правила уређења за насеља и атаре насеља обухваћене посебним режимом заштите

Правила уређења се односе на: пољопривредно земљиште, шумско земљиште, водно земљиште и грађевинско земљиште.

1.2.1. Пољопривредно земљиште

На пољопривредном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о пољопривредном земљишту* ("Службени гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15 и 80/17). Ово подразумева обезбеђивање заштите пољопривредне, еколошке, рекреативне и пејзажно-естетске функције пољопривредног земљишта (нарочито пољопривредног земљишта вишег бонитета).

Уређивање пољопривредног земљишта вршиће се поступцима: комасације (којом се укрупњава земљиште исте намене и побољшавају природно-еколошки услови на земљишту), добровољног груписања земљишта (исте намене) и мелиорације (којом се поправљају физичке, хемијске и биолошке особине земљишта), у складу са законом.

1.2.2. Шумско земљиште

На шумском земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о шумама* ("Службени гласник РС" бр. 30/10, 93/12 и 89/15), *Закону о заштити природе* ("Службени гласник РС" бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16), *Уредби о заштити Парка природе Голија* ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09), *Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби Парка природе "Голија"* ("Службени гласник РС", бр. 7/14).

Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и потенцијалних клизишта. Корисници и сопственици шума дужни су да предузимају мере ради заштите шума од пожара и других елементарних непогода, биљних болести и штеточина, као и мере неге шумских засада.

Коришћење, уређивање и заштита ловишта подразумевају активности у свему према важећем *Закону о дивљачи и ловству* ("Службени гласник РС", бр. 18/10).

1.2.3. Водно земљиште

На водном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у вези са коришћењем водног земљишта и водних објеката, и успостављају права, обавезе, дужности и надлежности у вези са обављањем водне делатности (уређење водотока и заштита од штетног дејства вода, уређење и коришћење вода и заштита вода од загађивања), у свему према важећем *Закону о водама* ("Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12 и 101/16).

1.2.4. Грађевинско земљиште

Изградња ће се првенствено усмеравати на изграђено и неизграђено грађевинско земљиште у оквиру грађевинских подручја насеља и других грађевинских подручја дефинисаних Просторним планом (у складу са датим описом грађевинског подручја), а на основу следећих смерница:

- обезбедити минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром;
- ограничити изградњу у заштитном појасу и појасу контролисане изградње јавних путева, у складу са законом;
- приоритет дати ревитализацији, обнови и очувању целина са амбијенталним вредностима, са постојећим грађевинским фондом, пре свега објеката традиционалне архитектуре, и традиционалним начином уређења окућнице;
- архитектонску обраду нових објеката (чија се изградња усмерава на неизграђен простор у оквиру постојећег грађевинског подручја) ускладити са традиционалним архитектонским мотивима и материјалима изграђеног ткива, уз очување амбијенталних вредности;
- делатности у области производње, пословања и услуга усмеравати на агрокомплекс, прераду пољопривредних производа и одрживо коришћење природних ресурса, без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- евентуално мање проширење грађевинског подручја вршити у односу на конфигурацију терена, бонитетне карактеристике земљишта и планиране садржаје везане за развој туризма, организацију и уређење туристичких и рекреативних простора, у складу са овим Просторним планом.

Грађевинско подручје насеља уређује се за различите намене:

- становање у централном делу насеља, са директним приступом на главне насељске саобраћајнице, што отвара могућност бављења пратећим услужним делатностима;
- становање у ободном делу насеља, са претежно заступљеним економским објектима на окућницама;
- површине и објекти јавне намене – образовање и васпитање, здравствена и социјална заштита, спорт и рекреација, култура и наука, управа и администрација, комуналне делатности, јавно зеленило – дистрибуција у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном Просторним планом, односно просторним планом јединица локалне самоуправе;
- производне делатности и пословање – агрокомплекси, фарме, прерада пољопривредних производа и друге делатности, уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- саобраћајнице – одржавање постојећих и изградња нових, у зависности од потреба и уз поштовање пропозиција из Просторног плана.

1.3. Општи услови за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру

Инфраструктурни коридор је простор намењен за регулацију саобраћајница и водотокова, и постављање свих мрежа комуналне инфраструктуре: водоводна и канализациона мрежа, мрежа снабдевања топлотном енергијом (гасовод, даљинско грејање), електроенергетска мрежа (укључујући обновљиве изворе енергије), ТТ мрежа (ПТТ, кабловска ТВ, интернет). Граница инфраструктурног коридора је линија која омеђава простор погодан за изградњу инфраструктурних система и инсталација.

Код израде инфраструктурних решења руководи се: законским нормативима, правилима урбанистичке регулације, потребама становништва и економским могућностима локалне заједнице.

На захтев надлежног органа јединице локалне самоуправе, услове за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру утврђиваће органи, организације, предузећа и институције које су законом за то овлашћене.

Општи услови за прикључење:

- прикључке на државне и друге јавне путеве предвидети контролисано, уз довољно велика растојања прикључака у односу на рачунску брзину, тако да не ометају одвијање саобраћаја на јавном путу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара или локалне водовodne мреже са бунаром или каптажом;
- за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња непрпусне септичке јаме или компактног постројења, који ће се користити до изградње канализационе мреже;
- прикључак на подземну нисконапонску мрежу може бити само подземан, а на надземну нисконапонску мрежу - подземан или надземан.

1.4. Правила уређења предела

У циљу очувања слике и доживљаја предела, као основне вредности подручја, Просторним планом ће се штитити: посебне природне вредности и реткости; природи блиски хабитати са њиховом специфичном разноврсношћу врста; културно-историјски вредни предели; природни елементи који граде структуру подручја; подручја са високом структурном разноврсношћу и разноврсношћу намена; геолошке, геоморфолошке и хидролошке особености; начини градње типични за регион; споменици културе и њихова околина; изразити морфолошки пејзажни облици.

Правила и мере заштите, неге и уређења предела на планском подручју, дефинишу се према утврђеним типовима биотопа, а у циљу заштите биотопа, унапређења услова опстанка врста и њихових станишта. Применом ових правила и мера, успоставља се интегрална заштита простора, утиче на намене које могу да изазову нежељене последице и обезбеђује одржавање оптималне густине и генетичке разноврсности врста унутар биоценоза, природних услова и токова еволуције организама, стабилних и природи блиских екосистема, биолошке разноврсности и „слике“ предела. Оне обухватају: мере одржавања (сузбијање природних сукцесија); мере оптимизације стања; мере активне заштите и обезбеђења (спречавање нежељеног антропогеног утицаја); мере ренатурализације (формирање секундарних биотопа).

1. Тип биотопа шума и експлоатационих шума:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: величина површина под шумом и зрелост, структурна разноврсност, заступљеност одређених структура и типична микроклима шуме. Предност за заштиту имају шумска станишта блиска потенцијалној природној вегетацији и велике површине под шумом, али и сви мали биотопи и изоловани хабитати у шуми (извори и текуће воде, мале стајаће водене површине, пећине, остеоњаци, стрме косине, обронци). Свеобухватна заштита ових биотопа захтева редукацију шумарских захвата на оне сагласне природи. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- задржавање великих повезаних подручја под шумама без даљег распарчавања кроз изградњу саобраћајница и друге захвате;
- екстензивно коришћење шумских станишта која су блиска потенцијалној природној вегетацији;
- задржавање учешћа сувог дрвећа у свакој газдинској јединици (око 5%), које не треба маркирати за сечу, како би се дозволило природно изумирање;
- потискивање алохтоних врста и свођење на најмању меру (хомогене културе бора на

- великим површинама и др.);
- подржавање природног подмлађивања и природних сукцесија уместо формирања станишта кроз пошумљавање;
- степенасто формирање ивице шума, нарочито на јужно експонираним ивицама шума ка отвореним подручјима;
- редукција мреже шумских путева који нису у редовној употреби кроз засипање (предност дати бочним путевима);
- редукција шумарских захвата и спровођење шумарства сагласног природи, које подразумева истовремену негу и експлоатацију дрвећа на истој површини.
- нова пошумљавања, најбоље препуштањем површина природној сукцесији (пошумљавањем ливада и пашњака смањује се ниво биодиверзитета).

2. Тип биотопа отворених подручја, са појединачним дрвећем и шумарцима:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: структурна разноврсност, константност, степен зрелости, величина површине и просторно функционалне везе са непосредним окружењем. Биотопи појединачног дрвећа и шумарака представљају битан саставни део концепта везе биотопа (уске петље између живица, степенасто изграђене ивице шума, шумарци и појединачна дрвећа на пољопривредним површинама и пашњацима). Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- одустајање од кошења и испаше, ако се очекује природна сукцесија шуме;
- орезивање живица (биотопи богати врстама);
- обезбеђивање истовремене егзистенције свих старосних спратова дрвећа;
- смањење засенчености, како би се развио разноврстан спрат шибља и зељастих биљака.

3. Тип биотопа отворених подручја на сувим стаништима:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: величина површине, контакт са истоветним животним просторима, микроклиматске особености, површине без вегетације или сиромашне вегетацијом и традиционално екстензивно коришћење. Заштита и унапређење ових екстензивно коришћених биотопа је од великог значаја за одржавање генетичког потенцијала подручја. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- ренатурализација на стаништима где су раније постојали травњаци сиромашних станишта;
- заштита и развој сиромашних травних заједница на чистинама, ивицама саобраћајница, косинама и насипима;
- спречавање формирања шипражја испашом стокe и утврђивањем временског оптимума за испашу (ротација места испаше), или чишћењем површина код ширења шипражја на ове биотопе (када није довољна само испаша);
- подржавање разноврсности станишта (степеновани мозаик неге на малим просторима);
- заузимање мин 10% површине појединачним дрвећем или групама дрвећа (значајно за фауну).

4. Тип биотопа ливада и пашњака:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: влажност земљишта ливада и пашњака, структура вегетације, рељеф тла богате структуре и интензитет газдовања ливадама и пашњацима. Од нарочитог значаја су влажне и мокре ливаде и пашњаци, као и подручја сиромашна хранљивим материјама (олиготрофна до мезотрофна) која се јављају независно од влажности земљишта (битна заступљеност ових комплекса биотопа за врсте птица које се гнезде, нарочито на влажним ливадама). Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- одустајање од ђубрења и исцрпљивања земљишта честим кошењем;
- замена кошења испашом;
- успостављање мозаичних мера неге на малим површинама, са ручним кошењем (не косити велике површине у истом временском периоду);
- задржавање некошених „трака” између кошених површина, како би се угроженим животињама олакшао бег и избегавање од уништавања;
- местимично одлагање кошења до октобра, како би се биљкама које касније плоносе олакшало ширење (укључујући и високе траве);
- спорадично кошење на влажним лединама са високим шибљем у зимској половини године,

са циљем потискивања дрвећа које се шири (кошење угара пашњака и ливада касно у току године и у вишегодишњем размаку, или спорадично одстрањивање дрвећа).

5. Тип биотопа њива:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: екстензивно коришћење њива са учешћем типичне флоре која прати биотопе њива. Нарочито су драгоцене екстензивно обрађивана подручја у малим парцелама и са живицама на сувим стаништима. Специјална нега ових биотопа се не захтева, већ је довољна само редуција интензитета коришћења. Екстензивирање обраде њива приоритетно има утицаја на заштиту ресурса (вода и земљишта), а тиме индиректно и на заштиту биотопа.

6. Тип биотопа стајаћих вода и тресава:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: сиромаштво хранљивих материја, дужина и разуђеност линија обале, константност воде, као и структурна разноврсност у односу на дубину воде, грађу обале, појаву емерзних флотантних и субмерзних биљака и ивичних семитерестичних животних простора. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- износ муља како би се зауставио процес зарастања (Дајићко језеро, Кошанинова језера и тресаве);
- преиспитивање оправданости механичког уклањања бреза и смрча које се шире у Кошаниновом језеру;
- заштита влажних места (подручја извора и хидроморфних земљишта насталих под анаеробним условима).

7. Тип биотопа текућих вода:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: високи квалитет вода и (семи)терестични приречни животни простори. Задржавају се природне динамике текућих вода, које стварају абразионе и таложне обале, зоне различите јачине струјница воде, као и зоне мирних вирова. По правилу, не захтевају се редовне мере неге за биотопе текућих вода, али у заштиту треба укључити њихово алувијално подручје. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- ренатуризовање делова речних токова оштећених хидротехничким захватима;
- успостављање што веће динамике у алувијалној равни са одронима обала, депоновањем седимената, променама тока вода и променама у динамици тока;
- остављање појасева ширине 5-10 m који нису приведени намени, како би се умањио нанос еродираног материјала и хранљивих и штетних материја са пољопривредних површина;
- задржавање слободне обале у подручју алувијалних равни и спречавање њене деградације (повољним лоцирањем саобраћајница и објеката);
- одустајање од кошења приобалних подручја како би се развио појас високог шибља и трске;
- забрана хидрорегулација које спречавају миграцију риба и бескичмењака;
- успостављање компромиса између заштите природе и обавеза одржавања вода, при сечи приобалног дрвећа (са становишта заштите природе, захтевају се мањи захвати како би се сачувао карактер галеријских шума, тј. дозвољена је сеча појединачног дрвећа и то наизменично);
- заштита изворишта и површинских дренажних извора, успостављањем заштитних зона у свим правцима (код олиготрофних извора заштитни простор треба вишеструко проширити) - у заштитним зонама није дозвољена обрада земљишта и садња култура четинара страних станишту.

8. Тип биотопа насеља:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: површине које у дугом временском периоду нису биле под директним човековим утицајем и стога могу да достигну стари сукцесиони стадијум, степен зрелости дрвећа, величина, структурна разноврсност и реализација веза биотопа. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- формирање свих типова зелених површина, нарочито дрвореда дуж саобраћајница у централним насељима;
- задржавање традиционалних начина уређења сеоских дворишта, воћњака и пољопривредних површина у селима разбијеног типаи њиховом окружењу;
- очување карактера планинског подручја у зонама нове изградње;
- очување карактера планинског подручја и традиционалне слике окружења насеља у зонама нових туристичких и рекреационих садржаја;

- забрана формирања парковског зеленила градског типа и уношење алохтоних врста дрвећа.

9. Тип биотопа деградираног земљишта:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: оштећено и еродирано тло, тло развијено кроз сукцесију на сировом земљишту. Санација и рекултивација се приоритетно врши применом биоинжењерских мера и мера интензивног закоренавања тла. Најчешћи начин озелењавања у овим висинским појасевима је: затрављивање (природно подсејавање трава, или мешавина семена трава са специјалним емулзијама уз додатак ђубрива, зависно од врсте подлоге), озелењавање травним бусеном, озелењавање садњом (у случају да је озелењавање травним бусеном неуспешно) и озелењавање сетвом (најефтиније и применљиво на нижим надморским висинама). Мере се примењују према конкретним интервенцијама код: извођења скијашких, ловачких, шеталишних и других стаза; оштећења током градње објеката и инфраструктуре; коришћења минералних сировина (каменоломи, позајмишта песка и шљунка) и сл. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- крчење шума за изградњу скијашких стаза мора се ограничити на најмању меру, уз поновно пошумљавање раскрчених површина које се не користе за планирану намену, или пошумљавање других површина у циљу надокнаде штете од сече;
- у случају јаким оштећења травног покривача на скијашким стазама, траву косити само једном годишње, уз забрану улажења машина за препарирање стаза при дебљини снежног покривача мањем од 30-40 cm, и друге мере које се утврђују посебним пројектом.
- при земљаним радовима потребно је заштитити водоток, како не би дошло до засипања стенама и земљом, док вододерине треба дренирати и насути;
- код усецања терена, горње површине косина треба обрадити, заоблити и озеленити.

2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

На подручју Просторног плана дефинисане су основне намене земљишта - грађевинско, пољопривредно, шумско и водно земљиште. У оквиру претежних основних намена, утврђују се правила грађења на простору који је овај план одредио за потребе кључне и осталих посебних намена, као и за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре.

Правила грађења утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручје детаљне разраде). Ова правила су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на простору који је Просторни план одредио за потребе посебне намене, док су усмеравајућа за преостало подручје Просторног плана, као што је описано у одељку *V 2.1. Начин спровођења Просторног плана.*

2.1. Правила грађења на грађевинском земљишту

2.1.1. Општа правила

Услови за формирање грађевинске парцеле: грађевинска парцела може се делити парцелацијом до правилима утврђеног минимума. Новоформирана грађевинска парцела треба да има што правилнију геометријску форму, прилагођену терену и типу изградње. Приступ новоформиране парцеле на јавну површину може се обезбедити и преко сукорисничких површина. Промена постојеће границе парцеле може да се врши и у корист јавне површине. Може да се врши и спајање две или више постојећих парцела ради формирања грађевинске парцеле. Препарцелација није дозвољена на парцелама које су предвиђене за јавне намене, на којима се налазе споменици културе и објекти од јавног интереса, осим у случају када се предметни простор увећава и уређује.

Позиционирање објеката на грађевинској парцели: дефинише се у односу на регулациону линију (грађевинском линијом) и на границу суседних парцела, као и на основу позиције изграђених објеката, односно типологије градње. За постојеће објекте чија су међусобна и растојања од граница суседних парцела мања од вредности утврђених правилима, у случају реконструкције, на суседним странама није дозвољено постављати отворе стамбених просторија. Грађевинске линије морају бити дефинисане тако да не представљају сметњу за функционисање објеката на парцели и постављање мреже и објеката инфраструктуре.

Међусобна удаљеност слободностојећих и објеката у прекинутом низу, износи најмање половину висине вишег објекта, али не мање од 4,0 m. Удаљеност се може смањити на четвртину, ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже отворе на просторијама за становање или пословање. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Грађевинска линија се поклапа са регулационом линијом на грађевинској парцели, или се налази на растојању утврђеном правилима. Подземна грађевинска линија може се утврдити и изван габарита објекта, као и у појасу између регулационе и грађевинске линије, ако то не представља сметњу у функционисању објекта или инфраструктурне и саобраћајне мреже.

Урбанистички параметри: Постојеће грађевинске парцеле на којима су урбанистички параметри (индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле, спратност и висина објеката) већи од правилима утврђених вредности, задржавају постојеће параметре, без могућности доградње.

Висина објекта је: на релативно равном терену - растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом нормалног нагиба), односно венца (за објекте са равним кровом или косим кровом благог нагиба); на стрмом терену са нагибом према улици (навише) - растојање од нулте коте до коте слемена (венца); на стрмом терену са нагибом од улице (наниже) - растојање од коте нивелете пута до коте слемена (венца).

Кота приземља објеката одређује се у односу на коту нивелете јавног/приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то: кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног/приступног пута; кота приземља може бити највише 1,60 m виша од нулте коте; за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), кота приземља може бити највише 1,60 m нижа од коте нивелете јавног пута; за објекте који у приземљу имају нестамбену намену, кота приземља може бити максимално 0,30 m виша од коте тротоара (денивелација се савладава унутар објекта).

Испади на објекту (хоризонтална пројекција испада) не могу прелазити регулациону линију више од 1,20m и то на делу објекта вишем од 4,50m, односно грађевинску линију више од 1,60m.

Испади грађевинских елемената на нивоу приземља могу прећи грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: излози локала - 0,30 m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,00 m; транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етажe - 2,00 m по целој ширини објекта са висином изнад 4,00 m; платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом - 1,00 m од спољне ивице тротоара на висини изнад 4,00 m; конзолне рекламе - 1,20 m на висини изнад 4,00 m.

Испади грађевинских елемената (еркери, дократи, балкони, улазне надстрешнице са и без стубова, надстрешнице и сл.) на нивоу првог спрата могу да пређу грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: на делу објекта према предњем дворишту - 1,20 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно северне оријентације (најмањег растојања од 1,50 m) - 0,60 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно јужне оријентације (најмањег растојања од 2,50 m) - 0,90 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према задњем дворишту (најмањег растојања од задње линије суседне грађевинске парцеле од 5,00 m) - 1,20 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% задње фасаде изнад приземља.

Отворене спољне степенице могу се постављати на објекат (предњи део) ако је грађевинска линија 3,00 m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,90 m. Отворене спољне степенице које савлађују висину преко 0,90 m улазе у габарит објекта. Отворене спољне степенице које се постављају на бочни или задњи део објекта не могу ометати пролаз и друге функције дворишта.

Грађевински елементи испод коте тротоара (подрумска етажe) – могу прећи регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: стопе темеља и подрумски зидови - 0,50 m; шахтови подрумских просторија до нивоа коте тротоара - 1,00 m. Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

Висина надзатка стамбене поткровне етажe износи највише 1,80 m, рачунајући од коте пода поткровне етажe до тачке прелома косине крова.

Ограђивање грађевинске парцеле може се вршити зиданом оградом до висине од 0,90m (рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,40m. Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује. Врата и капије на уличној оградџи не могу се отворити ван регулационе линије.

Зидана нетранспарентна ограда између парцела подиже се до висине 1,40m уз сагласност суседа, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде. Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле, или транспарентном оградом до висине од 1,40m, која се поставља тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Грађевинска парцела се може преграђивати у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ, окућница и сл.), с тим да висина унутрашње ограде не може бити већа од висине спољне ограде.

Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према риголама, односно према улици, са најмањим падом од 1,5%. Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој парцели. Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Архитектонско обликовање: спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје, архитектонски детаљи и други архитектонски елементи, треба да су у складу са амбијентом и да доприносе очувању визуелног идентитета и унапређењу естетских вредности простора. Не користити елементе и композиције као што су нападни фолклоризам, радикални еклектицизам, мансардни кровови и сл. Нови објекти својим пропорцијама и архитектуром треба да чине обликовну целину са суседним објектима и простором, посебно у оквиру простора изражених амбијенталних вредности, који треба планирати у стилу традиционалног наслеђа, уз обнову историјски вредних објеката.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности

објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови (емисија буке, аеро и других врста загађења), услови заштите од пожара, геомеханички, хидрогеолошки и други безбедносни услови, у складу су са одговарајућим прописима и нормативима и позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Стандард приступачности и енергетска ефикасност: Несметано кретање особа са посебним потребама, деце и старијих особа мора бити обезбеђено за објекте јавне намене и остале објекте за јавно коришћење, у складу са прописима и нормативима из ове области. Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.

2.1.2. Посебна правила

На основу анализе стања коришћења земљишта на планском подручју и еколошке подобности истог, а имајући у виду и евидентиране потребе за простором и делатностима, правила грађења дефинишу се за зоне: становања, производних делатности, пословања, јавне намене, верских објеката, туристичке супраструктуре и туристичке инфраструктуре.

2.1.2.1. Зона становања

Основне карактеристике планинског типа сеоских насеља су: релативна разбијеност, мање парцеле неправилног облика, већа искоришћеност и изграђеност парцеле, мања међусобна удаљеност суседних (стамбених и економских) објеката и заступљеност више типова сеоских домаћинстава (пољопривредног, мешовитог и непољопривредног). На развој села и организацију сеоског становања највећи утицај имају: опште економско стање локалне заједнице, месне прилике самог насеља (близина центара и важних комуникација), конфигурација терена и природно окружење (шумско подручје, природна добра, водотокови). Генерално, за села на планском подручју карактеристична је: релативна удаљеност од важних комуникација, мала насељеност, смањивање контингента радно способног становништва, велика старост становника и др. Правила за зоне становања примењују се како за централне (компактне) делове сеоских насеља, тако и за изграђене, започете или инициране насељске целине ван компактног насељског ткива.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти намењени становању (препоручују се типови објеката доминантни у постојећој физичкој структури - углавном слободностојећи породични стамбени објекти), економски и помоћни, односно пратећи објекти. Могуће је градити економске објекте, уз услов да буду задовољени сви хигијенски захтеви и прописи везани за заштиту животне средине. Економски објекти су: објекти за гајење домаћих животиња (стаје за коње и магарце, штале за говеда и биволе, живинарници, свињци, овчарници, козарници, објети за гајење кунића, голубова и украсних птица), пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, објекти за одлагање чврстог стајњака и скупљање осоке), објекти за складиштење сточне хране и пољопривредних производа (сеници, магацини за сточну храну, сило-јаме и сило-тренчеви; амбари и кошеви) и остали објекти у функцији пољопривредног газдинства (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице, млекар, санитарни пропусник и сл.). Могуће је градити помоћне или пратеће објекте у функцији објеката намењених становању (гараже, летње кухиње, септичке јаме, бунари, цистерне за воду и сл.).

Компатибилни садржаји и врсте објеката: трговина, услуге и сервиси, услужно и производно занатство, угоститељство, туристичке услуге у сеоском домаћинству, као и мањи производни и пословни објекти из домена прераде пољопривредних и шумских производа, одрживог коришћења природних ресурса и сл., под условом да немају негативног утицаја на животну средину. Ови садржаји могу бити у оквиру основног (стамбеног) објекта (најчешће у приземљу) или у оквиру помоћног или пратећег објекта на парцели.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: индустријске, производне, складишне и друге делатности које имају негативни утицај на животну средину и основну намену (делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима).

Услови за формирање грађевинске парцеле: у зависности од типа домаћинства, грађевинска парцела има: стамбени део парцеле (стамбено двориште), економски део парцеле (економско двориште) и башту. Минимална парцела пољопривредног домаћинства садржи: стамбени

део - 300 m², економски део - 400 m² и башту - 300 m² (укупно 1000 m², при чему стамбени и економски део могу да буду на посебним парцелама). Минимална парцела мешовитог домаћинства садржи: стамбени део - 300 m², нестамбени део - 400 m² (укупно 700 m²). Минимална парцела непољопривредног (стамбеног) домаћинства: 300 m². Минимална ширина фронта грађевинске парцеле према типу домаћинства: пољопривредна домаћинства – 20 m; мешовита домаћинства – 16 m; непољопривредна (стамбена) домаћинства – 12 m. На формираној грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од минималне површине или ширине, може се предвидети изградња или реконструкција објеката, поштујући посебна правила зоне становања и ограничења парцеле. Код изграђених парцела могуће је вршити парцелацију по дубини, са обезбеђењем колског пролаза минималне ширине 3,5 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске линије објекта (без обзира да ли се ради о изградњи, доградњи или реконструкцији) и границе парцеле јавног пута (регулациона линија) је 5,0 m. Од овог правила је могуће одступити само у циљу очувања амбијенталне вредности насеља. У зони у којој постоје изграђени објекти, претходно растојање се утврђује на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта, осим ако конфигурација терена не условљава другачији положај. На парцели са нагибом терена од јавног пута наниже, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут, а економско двориште иза стамбеног дворишта на нижој коти. На парцели са нагибом терена ка јавном путу, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти, па економско двориште може бити испред стамбеног дворишта, уз јавни пут, уз увећање претходно утврђеног растојања између грађевинске и регулационе линије за мин 3,0 m зеленог заштитног појаса.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање габарита слободностојећег стамбеног објекта од границе суседне парцеле износи: 1,50 m на делу бочног дворишта северне оријентације; 2,50 m на делу бочног дворишта јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање стамбених просторија. За економске и помоћне објекте минимално удаљење од границе суседне парцеле на делу бочног дворишта, износи 1,50 m. За изграђене економске и помоћне објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање просторија. Минимално удаљење септичке јаме од границе суседне парцеле је 3,0 m.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност стамбених објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 4,0 m. За изграђене објекте који су међусобно удаљени мање од 4,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати насрамни отвори за осветљавање стамбених просторија. Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања. Минимална међусобна удаљеност економских и помоћних објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 3,0 m. Међусобно растојање објекта за гајење домаћих животиња од стамбеног објекта је мин. 15,0 m. Међусобно растојање ђубришта и пољског клозета од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде је најмање 20,0 m и то само на нижој коти. Минимално удаљење септичке јаме од стамбеног објекта је 6,0 m. Организација економског дворишта мора бити таква да се прљави садржаји (сточне стаје, ђубришта, септичке јаме, пољски клозети) постављају на најудаљенијим деловима економског дворишта и само низ ветар у односу на чисте садржаје. Бунаре градити на вишој коти од коте економских објеката прљавих садржаја, на прописаној удаљености од њих. Положај, габарит и локација економског објекта мора бити прилагођена просторним могућностима економског дворишта, уз обезбеђен лак приступ и везу са другим објектима и добру организацију економског простора.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Стамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 30%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 30%. Економски/нестамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 40%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 20%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност стамбених објеката на парцели је П+1+Пк, а максимална висина 10,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Максимална спратност економских и помоћних објеката је П+Пк, а максимална висина 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других стамбених објеката у стамбеном делу парцеле, као и економских објеката у економском делу парцеле. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објеката у функцији стамбених или економских објеката, као и у функцији садржаја компатибилних зони становања, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: За паркирање возила за сопствене потребе, возила везаних за обављање делатности компатибилних са основном наменом парцеле, помоћних возила и прикључних апарата, власници објеката обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. Број неопходних паркинг места се одређује у зависности од врсте објекта и то једно паркинг место за сваки стан, односно једно паркинг место на 70 m² корисне површине за нестамбене намене. Свака грађевинска парцела мора да има одговарајућу везу са јавним путем или приступним саобраћајницама. Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 2,5 m (стамбени пут), односно 3,5 m (економски пут).

Архитектонско обликовање: Архитектонску обраду стамбених, економских, помоћних и пратећих објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства и традиционалном начину организације и уређења парцеле, али и потребама корисника и савременом квалитету живљења. Изградњу објеката и уређење парцела у процесу ревитализације централних делова насеља и изграђених насељских целина, прилагодити предеоном лику планинског подручја. Применити аутохтоне грађевинске материјале и архитектонски израз (препорука: кров – кос, вишеводан, максималног нагиба 45°; кровни покривач - плоче шкиљаца и шиндре, или традиционални покривач од сламе; фасада – малтерисана (беле боје), опека и/или дрво).

2.1.2.2. Зона производних делатности и пословања

Становници села планинског типа оријентисани су на сточарску производњу (отвореног и полуотвореног типа) и одрживо коришћење шумског богатства, а нешто мање на ратарску и другу пољопривредну производњу. За развој сеоских насеља и упошљавање радно способног локалног становништва, значајно је омогућити обављање производних делатности и пословања усмерених на агрокомплекс, сточарску производњу, прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа, а уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје. Предност ће имати локације на постојећем грађевинском земљишту, са добрим саобраћајним приступом и обезбеђеном минималном комуналном опремљеношћу, уколико нису у супротности са условима и мерама заштите животне средине, водотока, изворишта водоснабдевања, природног или културног добра, односно правилима овог Просторног плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти производног и услужног занатства; пословно-трговински објекти; објекти за прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа; објекти за производњу прехранбених производа и сточне хране; сточне и живинарске фарме и рибњаци.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: складишта, стоваришта и сервиси; друге производне делатности које не угрожавају здравље људи и животну средину.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: производни објекти који нису у функцији пољопривреде, сточарства или шумарства, и други објекти који могу имати негативне утицаје на животну средину (објекти који подлежу обавези израде процене утицаја на животну средину, у складу са важећом Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Најмања површина грађевинске парцеле – 3000 m². Најмања ширина грађевинске парцеле - 30,0 m. Терен мора бити раван или благо закошен (до 10%, објекти паралелни са изохипсом). *Минимално опремање грађевинске парцеле* подразумева: обезбеђење приступног пута, водоснабдевање, прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикупљање отпада (посебне просторије или ограђени простор са одговарајућим посудама за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног отпада и отпада који настаје у процесу производње), прикључак на електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора и паркинга за различите врсте возила.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0 m. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити улазни и контролни пункт. Комерцијални и административни садржаји производног или пословног комплекса (продајни, изложбени простор и сл.), по правилу се

позиционирају ближе јавној површини (саобраћајници), док су производни садржаји у залеђу парцеле.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле је 6,0 m, а од задње границе парцеле 12,0 m.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена удаљеност објеката од бочних суседних објеката у оквиру парцеле/комплекса је 8,0 m (12,0 m од објеката на суседној парцели/комплексу). Складиштење материјала и робе на отвореном делу грађевинске парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (саобраћајници), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом (минимална ширина заштитног зеленог појаса - 10,0 m). Простор за прикупљање отпада се поставља у најудаљенијем делу парцеле, минимум 30,0 m од најближег објекта, супротно од правца доминантног ветра. Позиција објеката за узгој стоке одређује се у складу са капацитетом објеката и минималним растојањем у односу на зону становања, извориште водоснабдевања и јавне путеве, према закону и правилницима о ветеринарско-санитарним условима за узгој и држање стоке. Постројења за механичку прераду дрвета и слични објекти шумске привреде не смеју се постављати на удаљености мањој од 200 m од руба шуме. Генерални распоред објеката према нагибу терена, као и према правцу доминантних ветрова (низ ветар) је од чистијих функција и садржаја ка прљавијим.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 30%. Највећи дозвољени индекс изградњености грађевинске парцеле = 0,6. Као апсорбциони појас за заштиту објеката изван комплекса, али и као заштита објеката унутар комплекса од утицаја споља, као и између појединих групација или објеката појединачно, предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката на парцели је П+1, а максимална висина 10,0 m, осим за технолошке објекте, где се може утврдити и већа висина у складу са технолошким потребама, али не виша од 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објеката за обављање делатности на парцели, у циљу омогућавања даљег развоја и организације комплекса, етапне изградње и груписања објеката по функцијама и садржајима, или евентуалних измена, допуна и прилагођавања простора за обављање делатности. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објеката везаних за делатност која се обавља на парцели, или у функцији садржаја компатибилних овој зони, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ манипулативном простору и простору за паркирање. Сви улази треба да су контролисани (могу да садрже и портирницу, дезинфекциону баријеру, колску вагу и сл.), а комплекси ограђени, уз предвиђање најмањег потребног броја улаза. Димензија претоварних и манипулативних површина зависи од технолошког процеса, броја и типа референтних возила и механизације. Потребно је извршити потпуну диференцијацију прљавих и чистих комуникација у комплексу (путеви хране и остали путеви). Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркинг и гаражни простор за возила и механизацију предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса), и димензионисати у зависности од технолошког процеса и потреба делатности које се обављају у комплексу.

2.1.2.3. Зона јавне намене и верских објеката

Уређење јавних површина подразумева уређење простора који су планом предвиђени за објекте чије је коришћење/изградња од општег интереса, у складу са законом: јавне функције и службе, јавне зелене површине, комуналне зоне и објекти, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, као и објекти у функцији заштићених подручја. Јавне површине и објекти су, по правилу, на грађевинском земљишту у јавној својини. Објекти јавне намене могу се градити и на грађевинском земљишту у приватној својини (предвиђеном за остале намене), уколико се задовоље сви нормативи и критеријуми за одговарајућу јавну намену и услови непосредног окружења.

Јавне функције и службе

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти образовања и васпитања, објекти здравствене и социјалне заштите, објекти спорта и рекреације, објекти културе и науке, објекти

управе и администрације - дистрибуирани у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном овим просторним планом, односно просторним планом јединица локалне самоуправе.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти и садржаји других јавних функција и служби, комунални објекти (пијаце), верски објекти, објекти у функцији заштићених подручја, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре и јавно зеленило.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: објекти који нису у функцији основне или допунске намене.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене, у складу са одговарајућим прописима и техничким нормативима. Најмања ширина грађевинске парцеле - 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне грађевинске парцеле је 2,5 m, сем у центру насеља, где је могуће постављање објекта на међи, уколико је ово у складу са типологијом градње центра насеља.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена међусобна удаљеност објеката је минимално половина висине вишег објекта, али не мање од 6,0 m. Удаљеност објеката јавних функција и служби од стамбених објеката износи најмање 10,0 m, а од објеката производних делатности и пословања најмање 30,0 m.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 40%. Највећи дозвољени индекс изграђености грађевинске парцеле = 0,8. Предвидети најмање 15% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк, а максимална висина 12,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Спратност, висина и габарит објеката морају бити у складу са важећим прописима за одговарајуће делатности које ће се обављати у објекту.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објекта јавне намене, као и помоћних или пратећих објеката у функцији основне или допунске намене (спратности до П+Пк).

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ грађевинској парцели омогућити са јавне саобраћајне површине, уз обезбеђење доступности и сигурности приступа парцели. Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркирање возила се обезбеђује у оквиру грађевинске парцеле објекта, или на контактної јавној површини (јавно паркиралиште или обележен паркинг простор у регулационом профилу саобраћајнице), уколико то дозвољава стање на терену, и то: једно паркинг/гаражно место на 100 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичне намене.

Објекти у функцији заштићених подручја

Под објектима у функцији заштићених подручја, подразумева се изградња, уређење и опремање пунктова за потребе Парка природе „Голија“ и Резервата биосфере „Голија-Студеница“, (који обухватају и подручје заштићене околине манастира Студеница, односно прелиминарне заштићене околине споменика културе великог значаја у сливу реке Студенице), за које су прописани посебни режими, услови и мере заштите. Ови пунктови се лоцирају дисперзно на планском подручју, тако да се омогући што боља заштита и презентација природних и културних вредности, али и да се задовоље потребе научно-истраживачких, културно-образовних и туристичких развојних програма, прилагођених заштићеном подручју. То искључује или ограничава активности, изградњу објеката и постављање опреме, ако је тако прописано *Уредбом о заштити Парка природе Голија* ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09), релевантним законским и подзаконским актима из области заштите природе и споменика културе, као и актима стараоца Парка природе и других надлежних институција.

Посебна правила грађења за објекте у функцији заштићених подручја, а на основу општих правила овог плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, према одељку *V 2.1. Начин спровођења Просторног плана* овог Просторног плана. Ово обухвата следеће:

- улазне станице у заштићено подручје (са инфо-пунктовима), пунктови за контролно-чуварску службу и горску службу спасавања, као и други пунктови у функцији истраживања, заштите, контроле и презентације заштићеног простора, односно одрживог

коришћења природних ресурса (према плану и програму управљања заштићеним подручјем);

- караван-кампови, извиђачки/планинарски логори, биваци и одморишта, видиковци и излетишта, спортско-рекреативни садржаји у функцији коришћења природних потенцијала (полигони екстремних спортова и др.), као и садржаји у функцији контролисаног спортског лова и риболова (стајалишта, платформе и др.), уколико не угрожавају природне и културне вредности и њихове режиме заштите;
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, на транзитним туристичким правцима (пратећи садржај путне инфраструктуре), културним („Трансроманика“) и туристичким стазама које повезују природне и културне вредности планског подручја (уређење пешачких и бициклистичких стаза, стаза за јахање и турно скијање);
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, у центрима Парка природе (Беле Воде-Дајићи, Врхови-Одвраћеница и Голијска Река), центрима духовности и културе (Рудно и Придворица - помажу интеграцију споменичког наслеђа на међународној културној рути „Трансроманика“ и културној стази „Слив реке Студенице“), као и у осталим центрима на подручју Парка природе (етно-центри Девихи и Остатија);
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, у заштићеној околини непокретних културних добара од великог значаја ("група црква у околини манастира Студеница").

Јавне зелене површине

Јавно зеленило се може уређивати као:

- зеленило јавних простора и комплекса јавних објеката (партерно и пејзажно зеленило);
- заштитно зеленило - зеленило у функцији заштите земљишта од ерозије и клизања и у функцији заштите биодиверзитета (предвиђају се само мере неге и одржавања).

Уређивање земљишта за подизање или реконструкцију јавних зелених површина, обухвата:

- припремање земљишта - припремни и истражни радови (израда биолошких основа, студијске и пројектне документације, израда геодетских и других подлога, евиденција постојеће вегетације и др.), санирање и нивелација терена и други радови;
- опремање земљишта - изградња комуналне инфраструктуре за редовни режим коришћења и одржавања зелене површине (водовод, канализација, јавна расвета и др.), као и уређење осталих јавних површина које су у контакту са зеленом површином (саобраћајне, пешачке и др.), у складу утврђеном наменом.

Општи услови за уређење јавних зелених површина:

- избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом јавне зелене површине као и условима станишта. Углавном користити аутохтоне декоративне саднице једногодишњег и вишегодишњег хабитуса, у складу са постојећим аутохтоним растињем, у циљу заштите биодиверзитета, предела, природних и културних добара и водног режима;
- формирати дрворед према колским саобраћајницама, а дрворедне саднице ускладити са постојећим аутохтоним растињем;
- уређење зеленила око јавних објеката вршити тако да се нагласи улаз у објекат, а према паркинг простору и регулацији подићи дрворед;
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима;
- партерна решења ускладити са наменом и функцијом јавне зелене површине, тако да се не угрозе њене постојеће вредности. С тим у вези, планирати одговарајућу опрему и садржаје, као и однос поплочаних површина, ниског и високог растиња.
- дозвољени радови - санитарна сеча стабала, реконструкција и подизање нових цветњака, нова садња, реконструкција и подизање нових вртно-архитектонских елемената, реконструкција и изградња нових стаза, реконструкција постојећих објеката, изградња фонтана, постављање елемената урбаног мобилијара, изградња игралишта за рекреацију и дечјих игралишта, ограђивање и сл.
- сваки вид интервенције мора бити у складу са условима надлежних служби заштите природе и споменика културе и релевантним актима управљача природног и културног добра.

Пијаце – могуће је уређење и изградња пијаца мешовитог типа (зелена, цветна, млечна, занатска и/или робна пијаца, међусобно одвојене и обележене), која се спроводи у складу са техничким прописима за ову врсту објеката и према следећим условима:

- уређење свих објеката и површина које се налазе у склопу пијаце, вршиће се уз поштовање санитарно-хигијенских услова, услова еколошке заштите воде, ваздуха и земљишта, као и других законом предвиђених услова за ову намену;
- уређење и опремање простора ускладити са могућношћу вишенаменског коришћења и трансформације на виши ниво снабдевања, уређења и изградње;
- обезбедити неопходну техничку документацију за изградњу ове врсте комуналних објеката, према важећем закону.

Гробља – уређење гробља подразумева: формирање гробних парцела/места; формирање и уређење колских и пешачких саобраћајница и прилазних путева; уређење пешачких и зелених површина; ограђивање гробља. Правила грађења се утврђују за изградњу објеката (на неизграђеном делу гробља) и за реконструкцију постојећих објеката. Под објектима на гробљима подразумевају се: гробне парцеле/места, капела, верски објекат, колске и пешачке саобраћајнице и прилазни путеви, пешачки трг, зелене површине, ограда гробља и други објекти у функцији погребне делатности (сала за парастос, продавница погребне опреме, розаријум, колумбаријум и сл.). Правила се примењују за постојећа гробља/делове гробља са решеним имовинско–правним односима, док је за проширење постојећег гробља (или изградњу новог гробља, уколико на постојећем не постоје услове за даље сахрањивање, због попуњености, немогућности приступа, или решавања имовинског статуса), предвиђена израда одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: Комунални објекти – пијаце и гробља.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Садржаји и објекти у функцији основне делатности – трговина, услуге (административне и комерцијалне), угоститељство, услужно занатство.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња производних и стамбених објеката, као и оних који имају негативне утицаје на животну средину.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне грађевинске парцеле је 2,5 m.

Међусобна удаљеност објеката: У случају када се гробље граничи са зоном становања, приликом одређивања положаја гробних парцела на неизграђеном делу гробља, ивица парцеле мора бити удаљена минимално 25,0 m од стамбеног објекта. Простор између гробне парцеле и границе гробља има улогу заштитног зеленог појаса и мора се озеленити високом вегетацијом.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле је 80%, а индекс изграђености 0,6 (рачунајући манипулативне и паркинг просторе, односно површине за сахрањивање).

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, а максимална висина објекта 7,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији основне делатности. Могу се градити и помоћни или пратећи објекти основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Прилазни пут (колска саобраћајница) је минималне ширине коловоза 5,0 m (изузетно 3,5 m за гробља, када се прилаз утврђује преко пољског, односно некатегорисаног пута). Минимална ширина пешачких стаза које деле гробне парцеле је 1,20 m. Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичну намену.

Објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре

Изградња објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са правилима утврђеним у одељку IV 2.5. *Правила грађења за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре овог Просторног плана.*

Верски објекти

Врста и намена објеката који се могу градити: Верски објекти.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: У комплексу, поред верског објекта, може се градити: парохиски дом и други садржаји и објекти потребни за функционисање верског комплекса (канцеларијски, стамбени и сл.).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња свих објеката и садржаја који нису претходно наведени.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са пратећим садржајима верског објекта и одговарајућим нормативима за предметне објекте. Најмања ширина парцеле је 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање верског објекта од граница суседних грађевинских парцела је 8,0 m.

Урбанистички параметри: Максималан индекс заузетости грађевинске парцеле износи 30%, а индекс изграђености 0,5. Предвидети најмање 30% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк. Максимална висина објеката је 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији верског комплекса, као и помоћни или пратећи објекти у функцији основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Верски комплекс мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Простор за паркирање предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса).

2.1.2.4. Зона туристичке супраструктуре и инфраструктуре

Посебна правила грађења за зону туристичке супраструктуре и инфраструктуре примењују се у зони директног спровођења Просторног плана, у складу са планским решењима Просторног плана (*реферална карта бр. 3: Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара*). Она су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, израду нових урбанистичких планова и пројеката на простору опредељеном за потребе посебне намене, а усмеравајућа за преостало подручје Просторног плана, у складу са смерницама за спровођење Просторног плана (одељак IV 2.1. *Начин спровођења Просторног плана*). Правила уређења и изградње туристичке супраструктуре и инфраструктуре, која је предмет детаљне разраде Просторног плана, утврђена су у делу IV 3. *Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде.*

Општа правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

У подручју режима заштите II степена, забрањена је изградња нових физичких структура (објекти туристичке супраструктуре), осим објеката у функцији заштићених подручја (у складу са правилима за ове објекте), објеката у функцији газдовања шумама и узгоја дивљачи (у складу са правилима за шумско земљиште) и објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова (у складу са правилима за водно земљиште). У подручју режима заштите III степена, ван туристичких локалитета, забрањена је изградња нових физичких садржаја туристичке супраструктуре. Дозвољена је изградња објеката у функцији заштићених подручја, шумарства, ловства и водопривреде (аналогно подручју режима заштите II степена), као и сточарства (бачије, летњи торови у функцији прегонске испаше и сл.) и пољопривреде (у складу са правилима за пољопривредно земљиште). Код изградње ових објеката неопходно је придржавати се посебних режима, услова и мера заштите, прописаних *Уредбом о заштити Парка природе Голија*, релевантним законским прописима из области заштите животне средине, заштите природе и споменика културе, шумарства и водопривреде, као и актима стараоца Парка природе и других надлежних институција. Ове објекте градити на етно-узорима

објеката народног градитељства овог подручја, од локалних материјала и уз оптимално уклапање у предео. За постојеће објекте предвидети обнову и реконструкцију у изворном облику (традиционална архитектура народног градитељства), уз употребу локалних материјала.

Површине и објекти туристичке супраструктуре су доминантни у туристичком простору. Да би се формирао и обликовао туристички простор у складу са изабраним концептом туризма, неопходно је извршити правилан избор одговарајућих програма, садржаја и обликовних елемената, који ће одредити неопходне интервенције у оквиру туристичког простора, што пре свега подразумева изградњу одговарајуће туристичке супраструктуре (*Законом о туризму*, "Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 99/11, 93/12 и 84/15, дефинисан је појам туристичке супраструктуре: угоститељски објекти, као и галерије, изложбени, конгресни и забавни објекти, који су у непосредној вези са угоститељским објектима и објектима спортско-рекреативног садржаја, или са њима чине јединствену целину). Ове интервенције обухватају: уређење, изградњу и коришћење простора за различите туристичке намене (нова изградња у духу традиционалне архитектуре, која доприноси очувању континуитета са постојећим вредностима у простору); ревитализацију (уз мање проширење капацитета) и комерцијализацију постојећих објеката (пре свега у оквиру сеоских домаћинстава и домаће радиности), које су формом, структуром, габаритом, просторним склопом и архитектонским обликовањем прилагођене наслеђеној структури;

Површине и објекти туристичке супраструктуре у *туристичким локалитетима* (дефинисани у делу *III 2. Туризам*), у подручју режима заштите III степена, као и ван подручја режима заштите, уређиваће се и градити према следећим општим правилима:

- при уређењу и изградњи у туристичким локалитетима, водити се принципом што мањег угрожавања шумског фонда и компензационог пошумљавања за посечену шуму, као и интеграције са локалним комплементарним активностима (пољопривреда, шумарство, ловна привреда, одрживо коришћење традиционалних грађевинских материјала, занатство, домаћа радиност). Такође, придржавати се посебних режима, услова и мера заштите, прописаних *Уредбом о заштити Парка природе Голија*, релевантним законским прописима из области заштите животне средине, заштите природе и споменика културе, саобраћаја, шумарства и водопривреде, као и актима стараоца Парка природе и других надлежних институција.
- процењени одрживи туристички капацитет простора (збирни капацитет туристичких локалитета), као и расподела овог капацитета (одређена бројем лежаја) према врсти туристичког смештаја, утврђена је у делу *III 2. Туризам*;
- нови садржаји туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима планирају се и уређују на погодним теренима (геолошки стабилним, осунчаним, заклоњеним од ветра, са препорученим нагибом до 15%), са обезбеђивањем приступа свим садржајима и уз формирање мирних зелених зона између зона туристичког смештаја и других садржаја;
- планирана туристичка инфраструктура и спортско-рекреативни садржаји имају приоритет у односу на садржаје туристичког смештаја и друге туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима;
- препоручује се комбинован начин уређења туристичких локалитета – хомогене урбане структуре око мањих тргова, компактни низови дуж улица, претежно слободностојећи објекти, концентрисане традиционалне групације етно-објеката и сл. Туристички локалитети се партерно уређењу, ради функционалне и обликовне интеграције смештајних, јавних, спортско-рекреативних и других садржаја;
- неопходно је минимално опремање туристичких локалитета планираном саобраћајном и комуналном инфраструктуром - јавне саобраћајнице и паркинзи, водоснабдевање, организовано одвожење талога отпадних вода на пречишћавање (до реализације система за прикупљање/одвожење/пречишћавање отпадних вода), електроснабдевање и основне ГТ инсталације. Такође, потребно је одстранити или ублажити транзитни саобраћај из туристичког ткива (изградња обилазних саобраћајница; формирање зоне заштитног зеленила дуж транзитних саобраћајница; лоцирање јавних паркинг простора у приступним зонама, одакле се успостављају добре пешачке везе ка туристичким садржајима), чиме се избегава просторни дисконтинуитет који умањује туристички квалитет простора.
- на нивоу туристичког локалитета, утврдити обавезу детаљног испитивања микро-природних услова (инжењерско-геолошких, климатских и др.), као и социо-економске оправданости и еколошке прихватљивости изградње објеката туристичке супраструктуре;
- категоризација и специјализација угоститељских објеката, односно стандардизација смештајних објеката, утврђује се на основу важећег *Правилника о стандардима за категоризацију*

угоститељских објеката за смештај („Службени гласник РС”, број 83/16) и Закона о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 99/11, 93/12 и 84/15);

- архитектонски облици свих објеката туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима, развијаће препознатљиви локални архитектонски израз, са енергетски рационалним просторима заштићеним од негативних екстрема планинске климе, оптимално отвореним према микро-амбијентима природног предела и са доминантном употребом изворних материјала овог поднебља, уз прилагођавање познатим узорима етно-архитектуре овог краја и уклапање у природни амбијент и морфолошке облике тла (ниске просторне структуре, уз могућност формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента);
- приоритет дати ревитализацији, адаптацији, реконструкцији и комерцијализацији постојећих објеката (посебно објеката са елементима народног градитељства), без обзира на постојећу намену. Евентуално мање проширење капацитета ових објеката, ограничити на интервенције које доприносе прилагођавању наслеђеној структури, по питању просторног склопа и архитектонског обликовања. Могућа је и изградња нових објеката на темељима и у габариту напуштених објеката (уз евентуално проширење капацитета до 50% у односу на изворне објекте). Ревитализација и комерцијализација постојећих објеката у туристичке сврхе, условљене су испуњавањем прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и ненарушавањем успостављеног режима заштите и слике предела;
- на постојећим окућницама сеоских домаћинстава, у функцији сеоског туризма (агро-, етно, еко-туризам), могућа је изградња нових објеката туристичког смештаја и комплементарних активности (производња здраве хране, услужно занатство, мање производно занатство везано за прераду сеоских производа). Приоритет дати локацијама на којима се идентификује група објеката народног градитељства погодна за презентацију, уз могућност формирања етно-парка.
- уређење, изградња и коришћење простора за различите туристичке намене (туристички смештај и друга туристичка супраструктура) на неизграђеним грађевинским парцелама, могућа је, уз очување континуитета са постојећим вредностима у простору, испуњавање прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и услова заштите природе, културних добара и животне средине, као и доказану социо-економску оправданост реализације на нивоу туристичког локалитета (ово подразумева и доступност јавних служби и сервиса од интереса за туризам);
- у складу са изабраном концепцијом туристичког развоја (дефинисано у делу III 2. Туризам) и валоризацијом туристичких потенцијала који предодређују коришћење појединачних туристичких локалитета за развој појединих видова туризма, могуће је планирати туристичку супраструктуру следећег садржаја:
 - програми *wellness* туризма (смештај; трим, теретана, фитнес и сл.; козметички и медицински третмани; здрава и контролисана исхрана);
 - образовни и научни програми (рекреативна настава; стручне екскурзије, студијски и истраживачки боравци - визиторски центри);
 - програми културног и верског туризма (везани за културне стазе, културно-историјске споменике, верске објекте, етнолошке и друге антропогене вредности – центри духовности и културе);
 - програми планинског ризорта „Голија“ (састоји се од више туристичких целина повезаних скијалиштем и оријентише се на зимске спортско-рекреативне програме, а затим и друге програме везане за Парк природе „Голија“ и комплементарне активности);
 - програми етно-туризма (етно-села, етно-паркови);
 - други програми осмишљени према циљним групама туриста, који се реализују у туристичким локалитетима, и којима се обезбеђује интеграција расположивих туристичких ресурса планског подручја у јединствену туристичку понуду.

Посебна правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

Врста и намена објеката који се могу градити: Објекти туристичке супраструктуре, различитог типа и садржаја. Ови објекти се могу реализовати као самостални објекти на парцели (основна намена) или мешовито са наменом становања (у стамбеном делу дворишта, у оквиру стамбених или пратећих објеката на парцели, као ревитализовани постојећи објекти или новоизграђени објекти у функцији туризма), према правилима за површине и објекте туристичке супраструктуре, односно за зоне становања. Најчешће су то угоститељски објекти за смештај (са или без исхране) и исхрану. Планиране врсте туристичког смештаја обухватају: сеоско туристичко

домаћинство и домаћу радиност (соба/стан за издавање - "гостинска смештајна јединица", "гостинска кућа", туристички апартман, етно објекат - "еколоц" и сл.), пансион, мотел, хотел, апартмански блок, етно-насеље, планинарски и ловачки дом, шумарске, ловачке и планинарске куће, одмаралиште и сличне објекте.

Табела 13. Планиране врсте туристичког смештаја

врста смештаја	смештајна јединица	просторна организација смештаја	максимални капацитет
сеоско туристичко домаћинство, домаћа радиност	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	туристички апартман	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	стан	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	кућа	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	етно-објекат (еколоц)	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
пансион	соба	у једном објекту	50 лежаја/објекат
мотел	соба	у једном објекту	100 лежаја/објекат
апартмански блок	туристички апартман	у једном објекту	100 лежаја/објекат
хотел	соба	у једном објекту	150 лежаја/објекат
	апартман		
етно-насеље	етно-објекат	у више објеката	150 лежаја/комплекс
планинарски дом, ловачки дом	соба	у једном објекту	30 лежаја/објекат
шумарска кућа, ловачка кућа, планинарска кућа	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
одмаралиште	соба	у једном или више објеката	60 лежаја/објекат

- број смештајних јединица (соба, апартман), као и њихов однос у оквиру смештајних објеката или комплекса, није дефинисан овим Просторним планом (већ само максимални број лежаја по туристичком комплексу или објекту), а може бити прописан актом управљача заштићеног подручја и других надлежних институција (уколико није прописан релевантним законским и подзаконским актима из ове области).
- код изградње туристичких смештајних капацитета оријентисати се на категорије ***, **** и више (могућа и категорија ** за смештај у сеоским туристичким домаћинствима и домаћој радиности).
- при изградњи нових, реконструкцији и адаптацији постојећих објеката за смештај туриста и пренамени постојећих објеката друге намене у објекте за смештај туриста, препоручује се оријентација на објекте мањег смештајног капацитета ("породични" хотели, пансиони и сл., до 30 лежаја), ниже спратности и развијене основе, који су формом и габаритом погоднији за уклапање у предео.
- планинарске, ловачке и шумарске куће и домови, поред намене смештаја и исхране планинара, ловаца, шумара, истраживача и осталих корисника, имају и сервисну намену (склањање од непогода, нужно преноћиште, контрола простора).
- у оквиру сеоских домаћинстава, приоритет је ревитализација и туристичка комерцијализација постојећих очуваних објеката, групе објеката или домаћинстава, која имају карактеристична изворна обележја, уз евентуално формирање "етно-парка" (уколико је могуће идентификовати групу објеката народног градитељства погодну за презентацију).
- за смештајне јединице "гостинска кућа" и "гостинска смештајна јединица" (куће, станови и собе за издавање) препоручује се капацитет до шест лежаја (до 60 m², две собе са по три лежаја, са засебним улазом, заједничким или засебним купатилом и евентуално дневним боравком).
- објекти типа "еколоц" представљају врсту туристички смештаја која: штити природне и културне

компоненте свог окружења, тако што се максимално уклапа у предео и специфични контекст окружења; током изградње и експлоатације врши минималан утицај на животну средину; користи одржива средства која обезбеђују смањену потрошње воде; задовољава своје енергетске потребе кроз енергетски ефикасну изградњу у комбинацији са савременим решењима примене „чисте” енергије (где год је то могуће); обезбеђује пажљив третман отпада и отпадних вода (коришћење биоразградивих и нетоксичних средстава, рециклажа и др.); даје допринос одрживом развоју локалне заједнице. Зато је "еколоц" (кроз интервенције у виду реконструкције, адаптације и промене намене постојећих, или изградње нових објеката) пожељан тип туристичког смештаја у оквиру грађевинског подручја насеља на територији Парка природе "Голија", заштићене околине манастира Студеница и других културних добара. "Еколоц" објекти су по правилу намењени екотуристима, и доприносе одрживом развоју локалних заједница у оквиру заштићених подручја, кроз заједничке програме са локалним становништвом и промовисање локалне заједнице и одрживог развоја заштићеног подручја. Развој ових објеката захтева једноставнију инфраструктуру и мању потрошњу простора у циљу задовољавања основних туристичких потреба еко туриста, а тиме и мање инвестиције.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Становање, компатибилне јавне и услужне намене (објекти у функцији заштићених подручја, јавне службе и сервиси од интереса за туризам) и други комплементарни садржаји туристичке супраструктуре (изложбени простори, простори за информисање, предах, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Парцела се формира (увећава или дели) према просторним могућностима, у циљу прилагођавања величине парцеле у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима за конкретну туристичку намену, односно потребним условима за одговарајућу врсту и категорију туристичког смештаја. За просторе нове изградње и реконструкције, при формирању парцеле, обавезно се обезбеђује нормативни однос површине парцеле и смештајног капацитета од минимум 80 m²/лежају. Минимална величина грађевинске парцеле: етно-насеље - 10.000 m²; хотел/мотел - 3000 m²; апартмански блок/пансион - 2000 m²; остали објекти туристичког смештаја (самостално, или мешовито са наменом становања, у оквиру стамбеног дела дворишта) и остали угоститељски објекти - 1000 m². Најмања ширина грађевинске парцеле - 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 5,0 m. У зони у којој постоје изграђени објекти исте намене, растојање између грађевинске и регулационе линије утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта на парцели. Удаљеност грађевинске линије објекта од регулационе линије државног пута, одређује се на основу прописаних заштитних појаса у складу са *Законом о путевима*.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Најмање дозвољено растојање габарита објекта и границе суседне грађевинске парцеле, износи - за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта северне оријентације = 2,0 m; за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта јужне оријентације = 3,0 m; за први или последњи објекат у непрекинутом низу, или двојни објекат у прекинутом низу на бочном делу дворишта = 4,0 m. За изграђене објекте чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на суседним странама предвиђати отвори смештајних и стамбених просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност објеката (слободностојећих или у прекинутом низу) на истој или на суседним грађевинским парцелама, износи половину висине вишег објекта, а не мање од 5,0 m, уз задовољавање противпожарног услова. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 5,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати насрамни отвори за осветљавање смештајних и стамбених просторија. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. За грађевинске парцеле се утврђује максимални индекс заузетости до 30% и индекс изграђености до 0,6 (индекс заузетости до 40% и индекс изграђености до 0,9, за централне зоне туристичких локалитета - туристичких целина у оквиру

планинског ризорта "Голија" и насеља са израженим туристичким функцијама). Минимални проценат уређеног зеленила на парцели износи 20% површине парцеле. Отворени терени за рекреацију не улазе у проценат уређеног зеленила.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност нових објеката туристичког смештаја и угоститељства на парцели је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m), а изузетно П+1+2Пк или П+2+Пк (максимална висина = 15,0 m), у циљу формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента (уз обавезу израде урбанистичког пројекта). Одступање у односу на дефинисану спратност (до изузетне максималне спратности и висине), а у циљу висинског акцентовања делова објеката, дозвољено је на максимално 15% површине основе свих објеката у грађевинском комплексу. Максимална спратност објеката компатибилне (допунске) намене је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m). Максимална спратност пратећих објеката на парцели је П+Пк (максимална висина = 7,0 m). Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња више објеката основне и допунске намене на парцели. Дозвољена је и изградња пратећих објеката у функцији основних објеката на парцели, архитектонски усклађених са њима.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Свака грађевинска парцела мора имати излаз на јавну површину (саобраћајницу), непосредно или преко приступног пута. Приступ на јавну саобраћајну површину мора бити такав да се не угрози одвијање саобраћаја на њој. Могуће је остварити више приступа на грађевинску парцелу (јавни, службени и др.). Простор за паркирање у оквиру грађевинске парцеле (а изван површине јавног пута), мора да има функционалну везу са приступном саобраћајницом. На овом простору се обезбеђује паркирање возила: за сопствене потребе власника објеката на парцели, за потребе корисника смештајног капацитета реализованог на парцели, за потребе угоститељских и других (услужних, јавних или стамбених) објеката на парцели. Паркирање на парцели се може реализовати на отвореном паркингу и у гаражи (затвореној или делимично отвореној, потпуно или делимично укопаној). Осим путничких возила, на парцели је могуће обезбедити и паркирање минибуса, аутобуса и других возила за потребе организованог туристичког превоза. Потребан број паркинг места нормирати у складу са категоријом туристичког објекта (на основу *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај*, „Службени гласник РС”, бр. 83/16 и 30/17), односно према претходно утврђеном стандарду за одговарајућу намену, али не мање од једног паркинг места по јединици смештајног капацитета, односно једног паркинг места на 70 m² корисне површине објекта.

Архитектонско обликовање: Изградња и реконструкција објеката треба да допринесе квалитету, препознатљивости и јединствености предела. При томе, треба максимално користити обликовне, пропорцијске, микроурбанистичке и остале елементе локалног градитељског наслеђа (како кроз обнову постојећих објеката, тако и кроз реминесценцију на архитектуру народног градитељства у модерном архитектонском изразу, али и кроз коришћење традиционалног склопа и начина уређења парцеле). Подразумева се коришћење локалних природних материјала за обраду фасада (малтерисање и бојење у бело; облагање зидова и тремова дрветом; облагање подрумских и сутеренских делова и сокли каменом...), прозора (дрвени капци...), кровова (кровни покривач од камене или дрвене шиндре...), отворених површина (камене плоче, гранитне коцке, растер елементи и озелењавање, а што мање бетонирања, асфалтирања и савременог поплучавања) и др. Максимално користити еколошки прихватљиве грађевинске материјале и могућности локације за биоклиматско пројектовање објеката.

Општа правила за објекте туристичке инфраструктуре

Да би се формирао туристички простор који представља интегрисану и функционалну целину, неопходне су интервенције у циљу формирања привлачних обележја (атракција) у оквиру туристичког простора, што подразумева изградњу одговарајуће туристичке инфраструктуре (*Законом о туризму*, "Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 99/11, 93/12 и 84/15, дефинисан је појам туристичке инфраструктуре: објекти за информисање, предах, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста). Ове интервенције подразумевају: изградњу и опремање модерног скијашког центра на Голији, са припадајућим садржајима туристичке инфраструктуре (скијашке стазе, ски-лифтови, ски-стадиони и др.); изградњу и опремање објеката и уређење простора за одвијање спортско-рекреативних и забавних активности, различитог интензитета (пратећи садржаји скијашког центра и независни садржаји); интеграцију туристичких садржаја планског подручја и туристичких целина

(базно подручје са стационарним капацитетом и допунским, комерцијалним садржајима, за кориснике туристичких садржаја).

Туристичка инфраструктура планског подручја обухвата:

- *пунктове за различите спортско-рекреативне активности и контролисане авантуре*, у циљу развоја програма "туризма активног одмора" (трекинг, авантуристичке и јахаће туре, планински бициклизам, слободно пењање, параглајдинг, планинарење, оријентиринг, посматрање птица, фотографисање природе, турно скијање, риболов и сл.). Ово подразумева максимално коришћење природних потенцијала, уз формирање пунктова/полигона на одговарајућим природним локацијама, са обезбеђеним приступом са јавних и некатегорисаних путева и стаза;
- *стазе којима се интензивирају туристичка кретања*, у циљу развоја програма „излетничког туризма“ и „културног туризма“. Интензивитет туристичких кретања повећава се са саобраћајном повезаношћу природних и антропогених туристичких мотива и других туристичких пунктова, са важним путним правцима (има утицаја на величину контрактивне зоне). Ове стазе обухватају: пешачке стазе (излетничке, трекинг, планинарске, културне стазе), бициклистичке стазе (планински бициклизам), стазе за јахање, стазе за турно скијање, риболовне стазе (на риболовним водама) и сл. Уређују се истовремено у функцији туризма, рекреације, заштите и презентације природних (Парк природе „Голија“, Резерват биосфере „Голија-Студеница) и културних вредности (међународна културно-историјска турунг рута „Трансроманика“, споменици културе од изузетног и великог значаја). Могуће их је трасирати и у подручју режима заштите II и III степена, по правилу на планинским пашњацима и шумском земљишту без просека кроз шуму, претежно на трасама шумских и пашњачких путева и стаза, уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама. Уређење стаза подразумева: обавезну сигнализацију (путокази, мерна места, маркиције стаза, информативне табле и др.), пратеће објекте на атрактивним локацијама у близини туристичких мотива (видиковци, отворена одморишта и наткривена склоништа са ватриштима, биваци и мања логоришта за ноћење у шаторима) и друге мањим објекте и опрему (мобилицар, елементи за рекреацију и сл.) - ови објекти се граде као мањи, приземни, рустични објекти од приручних материјала, у духу локалне традиционалне архитектуре, максимално уклопљени у предео. Профил стаза је минимум 1,6 m (пешачке), односно 2,25 m (бициклистичке), са максималним нагибом до 30%, за двосмерно кретање (кружне трасе). Није неопходна додатна обрада подлоге пешачких стаза, док је за бициклистичке стазе неопходно одговарајуће сабијање подлоге и оивичење (природним материјалима, који по изгледу, димензији и начину постављања, значајно не одступају од окружења). Премошћавање препрека (вода, јаруга и сл.) вршити постављањем одговарајуће конструкције од дрвета.
- *кампове и излетишта*, као отворене садржаје на атрактивним локацијама, намењене коришћењу, истраживању и презентацији природних и створених вредности туристичког простора. Уређење излетишта (место за пикник, излетничка пољана) и кампова (ауто-камп, караван-камп, извиђачки логор, планинарски логор) подразумева: функционалну организацију, обележавање (информативне табле, путокази), опремање (мобилицар, елементи за рекреацију, надстрешнице, ватришта, отворени павиљони), ограђивање (у случају потребе за контролом приступа) и обезбеђивање простора; а када су у питању кампови и: пружање кампинг услуга (трајно или привремено постављање и коришћење опреме за камповање - шатори, камп-приколице, трејлери, ауто-каравани), обезбеђење санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода, организованог прикупљања и транспорта отпада, и паркирања моторних возила корисника. У Парку природе „Голија“ није дозвољено камповање и пружање кампинг услуга изван кампова; ван Парка природе, изван кампова је могуће логоровање или биваковање, и то највише до 10 шатора (20 особа) истовремено на једној локацији. Камповање и пружање кампинг услуга дозвољено је искључиво у оквиру планираних грађевинских подручја, уз обезбеђивање прикључака на инфраструктуру. Капацитет кампа дефинише се бројем камп-јединица (место за подизање шатора, место за паркирање камп-приколице, трејлера или ауто-каравана). Максимални капацитет кампа је 70 камп-јединица (око 140 корисника). Простор кампа укључује и простор за смештај возила која вуку камп-јединице, као и возила других корисника кампа. Однос броја места за подизање шатора и других камп-јединица у оквиру кампа, није дефинисан овим Просторним планом, а може бити прописан актом управљача заштићеног подручја и других надлежних институција (уколико није прописан уредбом о заштити, или другим релевантним законским и подзаконским актима из ове области). Код изградње кампова оријентисати се на категорије **, *** и ****.

- *пунктове транзитног туризма*, који обухватају пратеће садржаје путне инфраструктуре, везане за пружање услуга из домена транзитног туризма (информисање туриста у транзиту о туристичкој понуди планског подручја) и подизање стандарда туристичког путовања, као што су: информациони пунктови (улазне станице у заштићено подручје, инфо-пунктови у центрима), станице за снабдевање горивом, сервисне станице за путничка и друга возила, одмориште (са паркингом), угоститељски објекти (за смештај и/или исхрану туриста). Ови објекти граде се у коридору државних путева (ДП ИБ реда бр. 22, ДП ИБ реда бр.30, ДП ПБ реда бр.412, ДП ПА реда број 197, ДП ПА реда број 198), који представљају транзитне туристичке правце националног или регионалног значаја, и везују се (директно или индиректно) на међународне друмске транзитне туристичке правце (Е-763, Е-761), чиме се стварају услови за обједињавање туристичке понуде ширег туристичког простора. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање. Ови објекти се граде у складу са условима надлежних органа у области саобраћаја, водопривреде, заштите животне средине, природних и културних добара, санитарне и противпожарне заштите, а уз претходну израду процене утицаја на животну средину, анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, и уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја.
- *допунске, спортске и рекреативне садржаје у оквиру туристичких целина* (базно стационарно туристичко подручје), као што су: отворени терени са мањим пратећим објектима (помоћне просторије, спортска опрема, спортски клубови, школе спорта и пратеће услуге); затворени спортски објекти (мање спортске дворане са пратећим садржајима); акватички комплекси (базени за рекреацију, затворени базени) и сл. Сви спортско-рекреативни садржаји морају бити приступачни, функционално и пејзажно уклопљени у предео, адекватно обележени, обезбеђени и опремљени. Предност дати теренима са травнатом подлогом, а бетонску подлогу свести на најмању могућу меру.
- *потенцијални терен за голф*, у циљу развоја комплементарног туристичког производа "туризма догађаја" (конгреси, конференције, пословни скупови и сл.) и једног од главних елемената понуде луксузнијих туристичких ризорта. Реализација ће се одвијати према посебном програму, уз обавезу даље планске разраде на основу овог Просторног плана.
- *потенцијално скијашко подручје (ски-центар) на Голији*, у циљу развоја целогодишње туристичке понуде планинског ризорта „Голија“, што подразумева: модернизацију постојеће скијашке инфраструктуре; реализацију нових ски-лифтова и жичара; проширење постојећих и реализацију нових ски-стаза; реализацију објеката за одмор скијаша на станицама жичара, приступа скијаша почетним тачкама ски-лифтова (паркинг простори и „ski in - ski out“) и других објеката у функцији скијалишта; реализацију инфраструктуре за вештачко оснежавање ски стаза и друге скијашке и пратеће техничка инфраструктуре. Реализација ће се одвијати према посебном програму (и уз израду генералног пројекта са претходном студијом оправданости), уз обавезу даље планске разраде на основу овог Просторног плана.

Неки од објеката туристичке инфраструктуре, функционално се преклапају са *објектима у функцији заштићених подручја* (одељак IV 2.1.2.3. *Зона јавне намене и верских објеката*). Посебна правила грађења за објекте туристичке инфраструктуре (било да су у функцији заштићених подручја, или не), а на основу општих правила овог Просторног плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, према одељку V 2.1. *Начин спровођења Просторног плана* овог Просторног плана.

2.2. Правила грађења на пољопривредном земљишту

Пољопривредно земљиште је земљиште које се користи за пољопривредну производњу и то: њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, трстици и мочваре, као и друго земљиште (вртаче, напуштена речна корита, земљишта обрасла ниским жбунастим растињем и др.) и земљиште које се одговарајућим планским актом може привести намени за пољопривредну производњу. У структури пољопривредног земљишта разликују се: плодно пољопривредно земљиште (оранице, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, шуме и трстици катастарске класе од I до VIII) и неплодно пољопривредно земљиште (стрништа, кршеви, јаруге, камењари, вододерине, голети, остала природно неплодна земљишта и вештачки створене неплодне површине).

Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним Просторним планом. Правила грађења су конципирана тако да се максимално заштити од градње плодно пољопривредно земљиште до пете катастарске класе (обрадиво пољопривредно земљиште), док је на пољопривредном земљишту од

пете до осме катастарске класе и неплодном пољопривредном земљишту начелно могуће планском документацијом извршити промену намене и омогућити изградњу за потребе пољопривредне делатности и компатибилних намена.

Пољопривредно земљиште које је у складу са Просторним планом одређено као грађевинско земљиште, до привођења планираној намени, користи се за пољопривредну производњу. Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, вршиће се према условима утврђеним важећим Законом о пољопривредном земљишту.

Врста и намена објеката који се могу градити: На пољопривредном земљишту је забрањена изградња. Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе у непољопривредне сврхе. Дозвољено је изузетно:

- изградња економских објеката који су у функцији примарне пољопривредне производње, а власнику је пољопривреда основна делатност и не поседује друго необрадиво пољопривредно земљиште. Објекти који су у функцији примарне пољопривредне производње су објекти за смештај механизације, репроматеријала, смештај и чување готових пољопривредних производа, пластеници, стакленици, стаје, објекти за потребе гајења и приказивање старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурака, пужева и риба;
- изградња објеката и коридора саобраћајне инфраструктуре (јавни путеви, путни објекти и саобраћајне површине) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе, као и изградња и проширење пољских путева који доприносе рационалном коришћењу пољопривредног земљишта;
- изградња комуналне инфраструктуре (јавна расвета, водовод, канализација) и комуналних објеката (гробља) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе;
- формирање пољопривредних газдинства у функцији етно и еко-туризма;
- регулација водотокова и изградња објеката који служе за одбрану од поплава, за одводњавање и наводњавање земљишта, или за уређење бујичних вода;
- уређење изворишта вода по претходно прибављеним водопривредним условима и сагласностима од надлежних институција за њихову експлоатацију;

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Простори и објекти за развој интензивне или еколошке пољопривредне производње (помоћни објекти за потребе прегонске испаше стоке - летњи торови са надстрешницама; специјализованог ратарства - склоништа са оставама репроматеријала и алата; и сл.). Помоћни и службени објекти за потребе других комплементарних активности – шумарства (шумске куће, лугарнице, расадници); узгоја дивљачи и рибе (хранилишта, склоништа, мрестилишта); водопривреде; саобраћаја; заштите од елементарних непогода (склоништа).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Садржаји и објекти који нису наведени у претходним ставовима и све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства). Забрањено је дубоко фундаирање објеката, изградња подземних етажа и употреба бионеразградивих или материјала који у фази труљења ослобађају токсичне материје. Забрањена је и изградња објеката који својом величином и изгледом нарушавају амбијенталне вредности, као и објеката који не испуњавају услове заштите природе и еколошке услове.

Услови за формирање парцеле: Пољопривредна парцела је постојећа, са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. Обрадиво пољопривредно земљиште не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од пола хектара (обрадиво пољопривредно земљиште уређено комасацијом не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од једног хектара). Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела, при чему није ограничена горња граница величине парцеле.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута је 5 m од општинског и некатегорисаног пута, 10 m од државног пута II реда, а 20 m од државног пута I реда. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу (преко приватног пролаза) положај објекта се утврђује у складу са правилима Просторног плана.

Положај објеката у односу на границе парцеле: Најмање дозвољено растојање слободностојећег објекта и границе суседне парцеле износи 3,5 m на делу северне оријентације, односно 6,5 m на делу јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе парцеле

мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност слободностојећих објеката на суседним парцелама је 10 m, а на истој парцели 15 m. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од прописаних, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија. Удаљеност ових објеката од стамбених и других објеката у грађевинском подручју насеља, одређује се према потребним условима заштите животне средине, техничким нормативима и законском регулативом која третира ову област.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/пољског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели (пољопривредне машине, теретна и путничка возила), обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или пољског/приступног пута.

Ограђивање и одводњавање: Дозвољено је ограђивати парцелу, уз прилагођавање оградне врсте и намени објекта и окружењу. Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према јавној површини. Површинске и друге отпадне воде из парцеле одводе се регулисано до љубришне јаме.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства, али и потребама савремене пољопривредне производње, уз уклапање у предеони лик планинског подручја. Максимално примењивати аутохтоне грађевинске материјале.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.3. Правила грађења на шумском земљишту

Шумско земљиште је земљиште на коме се гаји шума (у државној или приватној својини), земљиште на коме је због његових природних особина рационалније гајити шуме, као и земљиште на коме се налазе објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума, које не може да се користи у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним законском регулативом.

Врста и намена објеката који се могу градити: На шумском земљишту је забрањена градња. Дозвољена је изузетно изградња објеката: у функцији газдовања шумама; економских или стамбених објеката сопственика шума на површини до 10 ари; обновљивих извора енергије малих капацитета; за заштиту људи и материјалних добара од елементарних непогода и у функцији одбране земље.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти у функцији туризма и рекреације, са пратећим објектима (шанк-барови, надстрешнице, одморишта, стазе, просторије за опрему и сл.); објекти у функцији ловства и узгоја дивљачи (ловно-технички објекти за лов и контролу бројног стања дивљачи).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На шумском земљишту је забрањена градња, осим за намене предвиђене Просторним планом (поштујући одредбе важећег Закона о шумама, „Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12 и 89/15, и услове ЈП "Србијашуме"), уз максималну заштиту шумског земљишта у заштитним шумским подручјима, а уз омогућавање градње на оном шумском земљишту које не ужива висок степен заштите и пружа могућност за развој шумске привреде, туризма и ловства.

Услови за формирање парцеле: Шумска парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Минимално растојање од објекта до границе парцеле општинског и некатегорисаног пута је 5,0 m, до парцеле државног пута II реда 10,0 m, а до парцеле државног пута I реда 20,0 m,

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 600 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних пратећих објеката, као и објеката у функцији ловства и узгоја дивљачи је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+Пк, са максималном висином од 9,0 m (7,0 m за пратеће објекте).

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/шумског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели, обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или шумског/приступног пута.

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објеката заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m. Ограђивање парцела на шумском земљишту није дозвољено, осим привремено у циљу заштите ретких и проређених врста дивљачи.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити природном амбијенту (шумско окружење, ловиште) и традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.4. Правила грађења на водном земљишту

Водно земљиште је земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде, јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја. Водно земљиште обухвата и напуштено корито, пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави, као и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и др.). Подручје заштићено од поплава је појас земљишта између речног корита и одбрамбеног насипа (инундационо подручје), чији је саставни део и заштитни појас са шумом или заштитним зеленилом.

Врста и намена објеката који се могу градити: На водном земљишту, а на основу законских прописа који регулишу област водопривреде, уз претходне услове и сагласност надлежног јавног водопривредног предузећа и у складу са условима заштите природе и животне средине, могућа је изградња: објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова; саобраћајних површина (јавни и приступни путеви, путеви за потребе водопривреде, уређене стазе за кретање у природи); мреже и објеката инфраструктуре у складу са Просторним планом.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: партерни објекти (терени за спорт и рекреацију без ограда и трибина, са одговарајућом опремом, мобилијаром и сл.); пратећи објекти (надстрешнице, просторије за опрему, одморишта и сл.); објекти на води (воденице, ваљарице и сл.), уз обавезу израде хидрауличких прорачуна (ови објекти не смеју да утичу на пропусну моћ корита, у смислу пропуштања таласа великих вода); објекти за коришћење обновљивих извора енергије малих капацитета (мале хидроелектране), под условом да не угрожавају изворишта, еколошке функције водотока, захтеве у погледу обезбеђивања минимално одрживих протока низводно од захвата и друге услове, и уз обавезу израде одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На водном земљишту је забрањена изградња стамбених, пословних, производних и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре, као и објеката којима се смањује пропусна моћ корита.

Услови за формирање парцеле: Парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. За објекте водопривреде и енергетике, могуће је формирати мање парцеле, у складу са законом.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине, али и да испоштује заштитна удаљења: 5,0 m од општинског и некатегорисаног пута; 10 m од државног пута II реда; 20 m од државног пута I реда. Приликом позиционирања објеката поштовати правила о заштитним удаљењима објеката од рени-бунара, подводних инсталација, водозахвата и др.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 20%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 250 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних партерних и пратећих објеката, објеката на води и објеката за коришћење обновљивих извора енергије је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели (објекту) за снабдевање робом/материјалом и одвожење чврстог отпада, мора бити непосредно са јавне или приступне (колске или колско-пешачке) саобраћајнице, минималне ширине 3,0 m. До објекта је обавезно обезбедити пешачки приступ. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели, обезбеђује се простор изван површине јавног пута, у близини објекта

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објеката заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m.

Архитектонско обликовање: Архитектура објеката условљена је уређењем приобалне зоне. Објекти треба да буду обликовани тако да не угрожавају визуелно сагледавање воденог простора и супротне обале водотока. Обликовање објеката извести тако да позицијом, габаритима, материјалима, изгледом и начином коришћења буду уклопљени у околни простор и намену, тј. да не наруше природне вредности и пејзажне одлике простора. При архитектонском обликовању објеката предност дати традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.5. Правила грађења за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре

Правила за изградњу инфраструктурне мреже односе се на: саобраћајну инфраструктуру (друмски, пешачки, бициклички и стационарни саобраћај); водопривредну инфраструктуру (водоводна и канализациона мрежа, регулација водотокова); енергетску инфраструктуру (електроенергетска и термоенергетска мрежа, обновљиви извори енергије); телекомуникациону инфраструктуру (електронска комуникација).

Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру нових траса, треба да буде координирано са условима Просторног плана. Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру постојећих саобраћајних профила, треба да буде у складу са постојећом изграђеном мрежом, у зависности од конкретних услова. Реконструкција инфраструктурне мреже треба да буде координирана са новим решењима, тако да заједно обезбеђују бољи и функционалнији распоред мреже.

2.5.1. Саобраћајна инфраструктура

Овим правилима дата су основна правила за утврђивање урбанистичке регулативе саобраћајних површина. Изградња, реконструкција, одржавање, заштита и начин коришћења саобраћајних површина врши се у складу са законском регулативом, на јавном грађевинском земљишту. Изградња нових саобраћајних површина врши се на основу урбанистичких планова, израђених према инфраструктурним решењима из Просторног плана.

Мрежу путева на планском подручју чине државни путеви (првог и другог реда) и општински путеви, као и улице у насељима. Под некатегорисаним путевима подразумевају се путеви који нису јавни путеви, а користе се за саобраћај, било по ком основу: улице које не припадају јавним путевима, сеоски (атарски), шумски и пољопривредни (пољски) путеви, путеви на насипима за одбрану од поплава, стазе и сл. Изградња, реконструкција, одржавање, заштита и начин коришћења јавних и некатегорисаних путева врши се у складу са законском регулативом, прописима и техничким нормативима из ове области, као и са условима заштите животне средине и посебних режима заштите.

Општа правила за јавне путеве и услови за њихово прикључење

- основна линија за обележавање путног појаса, регулационих линија, тротоара, банкена и коловоза је осовина пута. Осовина пута мора бити дефинисана аналитичко геодетским елементима из државне катастарске мреже. На основу успостављене осовине пута, врши се обележавање осталих елемената пута, према врсти, односно категорији пута;
- регулациони појас пута (појас регулације) јесте путна парцела (земљишни појас јавног пута) и земљишни појас других објеката инфраструктурних система. Он служи искључиво функцији пута и у истом није дозвољена изградња објеката високоградње. Приликом изградње грађевинских објеката у близини путева, мора се поштовати прописано растојање према категорији пута;
- регулационе линије и осовине саобраћајница представљају основне елементе за дефинисање мреже саобраћајница. Приликом израде пројектне документације могуће је вршити корекције геометријских елемената саобраћајница унутар планираних попречних профила, а у циљу побољшања услова саобраћаја (нпр. примена комплекснијих радијуса у раскрсници, увођење или продужење трака за престојавање возила, увођење нових аутобуских стајалишта и др.);
- елементи трасе пута и раскрсница морају бити урађени у складу са важећим законима, прописима за ту врсту објеката и важећим *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* („Сл.гласник РС”, број 50/11);
- коловозну конструкцију димензионисати према меродавном саобраћајном оптерећењу, а према важећим стандардима и нормативима базираним на СРПС У.Ц4.012, *Правилнику о техничким нормативима за димензионисање коловозних конструкција и Пројектовању флексибилних коловозних конструкција*, а у складу са *Законом о путевима* („Службени гласник РС”, број 41/18) и другим пратећим прописима.
- при пројектовању нових деоница пута или нових коловозних трака, нивелету висински поставити тако да се прилагоди изведеним коловозним површинама. Приликом пројектовања за израду новог коловоза и ојачање постојеће коловозне конструкције, користити податке о климатско хидролошким условима, носивости материјала постелице и других елемената коловозне конструкције;
- ширина регулационих профила зависи од категорије саобраћајница, при чему ширину коловоза, пешачких и бициклистичких површина, треба дефинисати према меродавном саобраћајном оптерећењу;
- нивелација, примењени радијуси кривина, подужни нагиб и остали пројектни елементи новопланираних саобраћајница усклађују се са граничним вредностима пројектних елемената из важећег *Правилника о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;
- слободни простор изнад коловоза (светли профил) за друмске саобраћајнице износи минимално 4,5m.
- одводњавање се решава гравитационим отицањем површинских вода (подужним и попречним падом саобраћајница);
- дуж свих путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који пролазе кроз Парк природе и зоне санитарне заштите;

- инсталације се могу планирати на катастарским парцелама које се воде као јавно добро - путеви (својина Републике Србије) и на којима се управљач пута води као корисник, или је правни следбеник корисника;
- укрштање инсталација са јавним путем се изводи искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на пут, у прописаној заштитној цеви. Заштитна цев мора бити пројектована на целој дужини између крајних тачака попречног профила пута (изузетно спољња ивица реконструисаног коловоза), увећана за по 3,0 m са сваке стране. Минимална дубина инсталација и заштитних цеви од најниже коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,50 m, док испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног), од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,2 m. Укрштаје планираних инсталација удаљити од укрштаја постојећих инсталација на минимум 10,0 m;
- паралелно вођење инсталација са јавним путем врши се постављањем инсталација минимално 3,0 m од крајње тачке попречног профила пута (ножице насипа трупа пута или спољне ивице путног канала за одводњавање, изузетно ивице реконструисаног коловоза, уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза). На местима где није могуће задовољити ове услове, мора се испројектовати и извести адекватна заштита трупа предметног пута;
- бициклистичке стазе се могу планирати уз све јавне путеве, у складу са *Законом о путевима и Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;
- прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће, прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда;
- земљани пут који се укршта или прикључује на јавни пут мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m, а у дужини од најмање 40 m за државни пут I реда, 20 m за државни пут II реда и 10 m за општински пут и улицу, рачунајући од ивице коловоза јавног пута;
- контрола приступа и саобраћајних прикључака обављаће се у складу са важећим *Законом о путевима, Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* и осталим важећим стандардима и прописима који уређују предметну материју;
- пејзажно се уређују косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту (озелењавају се травом, шибљем и другим аутохтоним растињем које не угрожава прегледност пута). У изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, између тротоара и границе појаса регулације подиже се дрворед и други засад, али тако да не омета прегледност јавног пута и не угрожава безбедност саобраћаја. Ограде, дрвеће и засади поред јавних путева, такође не смеју да угрожавају прегледност пута и безбедност саобраћаја.
- у изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, обавезно је спровођење мера заштите од буке, вибрација и загађења ваздуха, свих постојећих стамбених, туристичких, јавних и осталих објеката и садржаја;
- рекламне табле, панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, природне вредности, културно-историјски споменици и други објекти, могу се постављати поред државних и општинских путева, на удаљености од 7,0 m од ивице коловоза (5.0 m за општинске путеве), односно према условима управљача пута и уз сагласност управљача Парка природе.
- пројектима предвидети потребну саобраћајну сигнализацију, у складу са усвојеним режимом саобраћаја, као и потребне елементе којима се задовољава стандард приступачности јавним површинама и објектима, у складу са *Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама* („Службени гласник РС”, број 22/15). Саобраћајну сигнализацију о забрани превоза и испуштања опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе природна и културна добра и друге природне вредности (изворишта, флору, фауну и др.), потребно је поставити на свим важнијим јавним путевима;
- радови на јавним путевима или у заштитном појасу, могу се изводити само уз сагласност управљача пута и управљача Парка природе. Трајно и привремено депоновање дрвне грађе и другог материјала није дозвољено на јавним путевима.

Посебна правила за државне путеве

Државни путеви су високо капацитетне саобраћајнице које пролазе кроз територије и саобраћајно их повезују са мрежом европских путева, повезују привредно значајна насеља и подручја, као и подручја две или више области (територијалних јединица на нивоу регије), или су од посебног значаја за Републику. На њима се обавља путнички и теретни саобраћај и јавни превоз путника, а могу пролазити ван грађевинског подручја насеља, или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. Деоница државног пута у изграђеном простору туристичког локалитета или насеља предлаже се за јавни пут у насељу, на основу Просторног плана или одговарајућег урбанистичког плана, а у свему у складу са законом (деоницу државног пута која пролази кроз насеље одређује Скупштина општине/града, по претходно прибављеној сагласности министарства надлежног за послове саобраћаја). Изградња објеката дуж државних путева ван грађевинског подручја насеља, посебно је регулисана законом. Изградња објеката дуж државних путева у насељима/туристичким локалитетима регулисана је правилима грађења Просторног плана.

Саобраћајни прикључци на државни пут:

- утврђују се на основу услова и сагласности управљача државним путевима, преко реконструисаних постојећих саобраћајних прикључака општинских путева, или преко сервисних саобраћајница, тако да парцеле које излазе на државни пут не могу свака за себе појединачно да имају директан излаз на пут, већ се приступ таквих парцела мора остварити преко сервисне саобраћајнице на основу прибављене сагласности управљача пута;
- максимално ограничити прикључке са левим скретањима (само типа улив – излив), а све остале прикључке изградити управно на осовину пута;
- на раскрсници државног пута са другим путем или улицом (и приликом пројектовања нових прикључака на државни пут), морају се обезбедити зоне потребне прегледности у складу са важећим прописима (минимално 120 m у односу на зауставну линију на саобраћајном прикључку). У зонама потребне прегледности забрањено је подизати засаде, ограде и дрвеће, остављати предмете, материјале, постављати постројења и уређаје и градити објекте, односно вршити друге радње које ометају прегледност јавног пута;
- саобраћајни прикључак јавног пута (или прикључна саобраћајница) на државни пут, мора бити минималне ширине коловоза 6,0 m са ивичњаком (6,6 m са ивичном траком), минималне дужине 40 m и минималног радијуса кривина 12 m.

Основне техничке карактеристике државног пута:

- оријентациона ширина појаса регулације износи мин. око 20m (у насељу мин. око 15m);
- минимална ширина коловозних трака: 2x3,25m ван насеља, а у насељу 3,5 m (изузетно 3,3 m, уз оивичење ивичним тракама ширине 0,30 m);
- минимална ширина коловоза: 6,5-7,0 m (изузетно 6,0 m);
- минимална ширина заштитне траке (банкине): 2x1,5 m (изузетно 1,2 m), са тврдим застором; у насељу примењивати разделне траке (заштитно зеленило) ширине 2x1,25 m (изузетно 1,0 m);
- минимална ширина бициклистичких стаза (у регулационом појасу државног пута у насељу): 2x1,5m;
- минимална ширина тротоара (у регулационом појасу државног пута у насељу): 2x1,5 m, са ивичњацима (изузетно једнострано тротоар ширине мин. 2,0 m);
- минимална ширина аутобуског стајалишта (у регулационом појасу државног пута у насељу, ван коловоза) износи 3,0 m (изузетно, код реконструкције пута, када нема просторних могућности, а постоје две саобраћајне траке по смеру кретања, могуће је наменити део крајње десне саобраћајне траке за заустављање аутобуса). Положај и димензионисање аутобуских стајалишта утврђује се у складу са рачунском брзином на деоници јавног пута и важећим прописима;
- саобраћајне површине намењене за мирујући саобраћај (у регулационом појасу државног пута у насељу, ван коловоза), њихов положај и капацитет, утврђују се у складу са степеном моторизације, очекиваним захтевима за стационарањем возила, дефинисаним нормативима и техничким условима;
- физичко раздвајање саобраћаја моторних возила од немоторизованог саобраћаја треба омогућити разделним тракама, а изузетно код реконструкције постојећих саобраћајница, саобраћајне површине намењене за мирујући саобраћај и евентуалне бициклистичке стазе је могуће организовати уз ивицу коловоза намењеног за кретање возила.

Посебна правила за општинске путеве и «туристички пут Голија»

Општински пут је јавни пут који повезује поједине делове јединице локалне самоуправе са центрима и зонама активности или становања, или је од посебног значаја за саобраћај на њеној територији. Општински путеви су намењени јавном и индивидуалном путничком саобраћају, могу се повезивати на мрежу државних путева, а пролазе ван грађевинског подручја насеља или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. "Туристички пут Голија", повезује планински ризорт "Голија" са општинским/градским центрима из непосредног окружења. Основне техничке карактеристике ових путева:

- оријентациона ширина појаса регулације износи мин. око 15m (у насељу мин. око 10m);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75m ван насеља, а у насељу 3,00m (изузетно 2,75m, уз оивичење ивичним тракама ширине 0,25m);
- минимална ширина коловоза: 5,5-6,0 m (изузетно 5,0 m);
- минимална ширина заштитне траке (банкине): 2x1,2m (изузетно 1,0m), са тврдим забором (у насељу – разделне траке/заштитно зеленило, исте ширине);
- минимална ширина тротоара (у регулационом појасу пута у насељу): 2x1,5m, са ивичњацима (изузетно једнострано тротоар ширине мин. 2,0m). Физичко раздвајање саобраћаја моторних возила од немоторизованог (пешачког) саобраћаја треба омогућити разделним тракама.

Посебна правила за уличну мрежу

Улице у насељима су јавни путеви чији је основни задатак да врше дистрибуцију изворног и циљног саобраћаја у оквиру одређених урбанистичких зона. То је јавна површина намењена кретању (или мировању) возила свих видова моторног саобраћаја, бициклиста, пешака и инвалида. Уличном мрежом се омогућава комуникација људи, проток робе и смештај инсталација комуналне инфраструктуре. Регулациона линија улице јесте линија која дели јавну површину улице од осталог земљишта. Ширина улице је растојање између регулационих линија улице. По функционалном значају и улози у просторној организацији насеља, улична мрежа се може поделити на *сабирне улице* (повезују примарне јавне путеве са локалним улицама) и *локалне улице* (стамбене и приступне улице, које омогућавају непосредан приступ објектима и садржајима у насељима или туристичким локалитетима). Према врсти саобраћаја који се у њима одвија, улична мрежа се може поделити на *улице са диференцираним саобраћајним површинама* и *интегрисане улице* (није раздвојен колски и пешачки саобраћај). Основне техничке карактеристике уличне мреже:

- минимална ширина појаса регулације: 3,5m (интегрисана приступна улица); 7,0m (приступна улица); 8,5m (стамбена улица); 10,0m (сабирна улица);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75m (сабирна улица), 2x2,5m (стамбена и приступна улица); 1x3,5m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина коловоза: 5,5m (сабирна улица), 5,0m (стамбена и приступна улица); 3,5m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина тротоара: 2x1,5m, са ивичњацима (изузетно 1x1,5m).

Посебна правила за пешачки саобраћај

Пешачке површине (тротоари) су саставни елеменат попречног профила саобраћајница у насељима, а намењене су искључиво за саобраћај пешака. Оне се физички издвајају у посебне површине, којима се обезбеђује заштита од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова, а у складу са важећим Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута. Приликом уређења и изградње јавних површина и објеката (као и код реконструкције), изградњом тротоара потребне ширине, спуштањем ивичњака тротоара (посебно на пешачким прелазима), и изградњом предвиђених рампи и држача уз пешачке комуникације и степеништа на прилазима објектима, омогућује се несметано кретање особама са посебним потребама у простору, што подразумева и несметано коришћење јавних површина, као и приступ јавним садржајима.

Посебна правила за бициклистички саобраћај

Бициклистичке површине (стазе) могу бити саставни елеменат свих јавних путева, у складу са Законом о путевима и Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута. Оне могу бити физички раздвојене (разделним тракама) од моторизованог саобраћаја, а код реконструкције постојећих саобраћајница

могуће их је организовати уз ивицу коловоза. Ширина бицикличичке стазе у регулационом појасу јавног пута одређује се у складу са меродавним саобраћајним оптерећењем, а у регулационом појасу државног пута у насељу не може бити мања од 2x1,5m.

Посебна правила за стационарни саобраћај

Ефикасно организовано паркирање возила представља један од предуслова за функционисање саобраћајног система. Према просторном критеријуму, разликује се организовање паркирања на сопственој парцели и на јавној површини. За паркирање возила за сопствене потребе, власници објеката по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг места на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута, по установљеним нормативима. Паркирање возила је могуће обезбедити и на јавним паркиралиштима (јавне саобраћајне површине намењене за паркирање моторних возила и уређене саобраћајном сигнализацијом, које су доступне свим корисницима, под условима одређеним актом надлежног органа јединице локалне самоуправе) и паркинг местима у регулационим профилима саобраћајница, уколико то не ремети моторни и пешачки саобраћај, као и посебне режиме заштите простора. Потребан број паркинг места (ПМ) за постојеће и планиране објекте, утврђује се према препорученим нормативима за одговарајућу намену објекта:

- становање - 1ПМ/70 m² нето (1 стан),
- пословање - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- трговина - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- угоститељство - 1ПМ/8 столица,
- објекти туристичког смештаја - 1ПМ / 2-10 кревета (у зависности од категорије),
- јавне функције и службе - 1ПМ/70 m² нето површине,
- остале намене - у складу са Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу („Службени гласник РС”, број 22/15).

Посебна правила за аутобуска стајалишта

Аутобуска стајалишта на државим и осталим јавним путевима и уличној мрежи се реализују према следећим правилима:

- аутобуска стајалишта на државним путевима није могуће реализовати у коловозној траци (без проширења), већ је неопходно извести проширење коловоза за стајалиште, у ширини од 3,5m.
- почетак (крај) аутобуског стајалишта на државним путевима мора бити на минималној удаљености од почетка (завршетка) лепезе прикључног пута у зони раскрснице.
- дужина прегледности на деоници државног пута у зони аутобуског стајалишта, мора износити најмање 1,5 пута више од дужине зауставног пута возила у најнеповољнијим временским условима вожње, за рачунску брзину од 50 km/h.
- дужина укључне траке са државног пута на аутобуско стајалиште износи 30,5 m, а дужина укључне траке са аутобуског стајалишта на државни пут износи 24,8 m;
- аутобуска стајалишта на уличној мрежи могуће је реализовати у коловозној траци (без проширења);
- дужина ниша аутобуских стајалишта мора износити 13,0m (за један аутобус);
- коловозну конструкцију аутобуских стајалишта пројектовати са једнаком носивошћу као и коловозну конструкцију пута уз који се стајалиште пројектује;
- попречни нагиб коловоза аутобуских стајалишта пројектовати са минималним падом од 2% од ивице коловоза пута;
- уколико се пројектују упарена (наспрамна) аутобуска стајалишта, прво стајалиште позиционира се са леве стране у смеру вожње (у супротној коловозној траци), при чему подужно растојање два наспрамна аутобуска стајалишта (од завршетка стајалишта са леве стране до почетка стајалишта са десне стране) мора износити минимално 30 m;
- изузетно, наспрамна аутобуска стајалишта могу се пројектовати тако да се у смеру вожње прво позиционира стајалиште са десне стране пута, али тада растојање између крајњих тачака аутобуских стајалишта (од краја десног-првог до почетка левог стајалишта) мора износити минимално 50 m.

Посебна правила за станице за снабдевање горивом

Станице за снабдевање горивом и други пратећи путни објекти (сервиси за путничка и друга возила и сл.), могу се градити у коридору државног пута, у складу са противпожарним прописима и условима надлежних органа у области саобраћаја, заштите животне средине, заштите природних и

културних добара, водопривреде и санитарне заштите. Неопходна је претходна израда процене утицаја на животну средину, анализа утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање.

2.5.2. Водопривредна инфраструктура

Посебна правила за водоводну мрежу

Водоводна мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- трасе планираних водоводних линија водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби слободним површинама.
- техничке услове и начин прикључења новопроектованих водоводних линија, као и прикључење појединих објеката, одређује надлежно комунално предузеће;
- водоводне линије затварати у прстен, што омогућује сигурнији и бољи начин водоснабдевања;
- код подземних укрштања са водотоцима, водоводне линије се морају водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- мрежу трасирати испод коловоза на 1,0 m од ивице коловоза, а ако за то не постоје услови (па цевовод мора да прелази преко парцела, мимо улице) строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- дубина укопавања је минимум 1,0 m према условима конфигурације терена (минимална дебљина слоја земље изнад горње ивице цеви је 1,0 m). Минимална дубина укопавања разводних водоводних мрежа је 1,2 m.
- мрежу полагати, ако је то могуће, на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже,
- ако се у истом рову полагају водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- за полагање водоводне мреже кроз путно земљиште и испод водотокова, потребно је прибавити посебне услове надлежних органа и организација;
- врста и класа цевног материјала за водоводну мрежу који ће бити уграђен, треба да испуни све потребне услове у погледу очувања физичких и хемијских карактеристика воде, притиска у цевоводу (хидраулички прорачун) и његове заштите од спољних утицаја у току полагања, монтаже и експлоатације;
- хидранте у насељеним местима поставити према важећем *Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара* („Службени гласник РС”, број 3/18);
- у циљу рационализације потрошње потребно је увести систем евидентирања потрошње воде код крајњих корисника. У новим објектима са више стамбених/пословних јединица, извршити раздвајање водомера за сваку јединицу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара, или локалне (сеоске или приватне) водоводне мреже, са бунаром или каптажом. Извориште локалног водовода мора бити одабрано, испитано, каптирано и заштићено од загађења (успостављањем зоне непосредне заштите изворишта и ограђивањем), уз обавезу обезбеђења квалитативних карактеристика вода, све у складу са законском регулативом. Изградња локалних водовода се врши према посебним условима надлежних органа у области водопривреде и санитарне заштите, заштите животне средине, природних и културних добара. Одржавање и контрола квалитета воде локалног водовода се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;
- ограничити количину захватања изворских вода у складу са законском регулативом (ради очувања еколошких параметара слива и омогућавања природног обнављања подземних вода као ресурса), уз корективне параметре на основу детаљних хидрогеолошких истраживања на нивоу сливног подручја.
- за сва изворишта водоснабдевања и објекте дистрибутивног система, спровести мере санитарне заштите дефинисане *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања* („Службени гласник РС”, број 92/08).

Посебна правила за канализациону мрежу

Канализациона мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- код канализационе мреже користити сепаратни систем канализације. Обавезно је канализација насеља у зонама санитарне заштите изворишта;
- трасе колектора, сабирне фекалне и кишне канализације, водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби слободним површинама;
- канализациона мрежа за употребљене воде се по правилу поставља у осовини коловоза саобраћајнице или уз ивицу коловоза, на супротној страни од водоводне мреже, док се канализациона мрежа за атмосферске воде по правилу поставља у осовини коловозне траке, супротне од траке за водоводну мрежу;
- нову кишну канализацију упоредо изводити са реконструкцијом и изградњом саобраћајница. Воду из дренажа уводити у кишну канализацију. Атмосферске воде са кровних равни и незагађених слободних површина, могу се без третмана испуштати у реципијенте. Зауљене и загађене атмосферске воде, треба пречистити пре испуштања у реципијенте;
- отпадне воде из производних делатности, могу се увести у канализацију тек после предтретмана.
- мрежу трасирати испод коловоза на минимум 1,0 m дубине укопавања (мерено од темена цеви), са обавезним каскадама, ако конфигурација терена захтева. Ако цевовод мора да се поставља преко парцела (мимо улице), строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- ако је то могуће мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже. Ако се у истом рову полагају водоводи других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- код подземних укрштања са водотоцима, канализација се мора водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- минимална дубина укопавања треба да је таква, да канализација може да прихвати отпадне воде из свих објеката који су предвиђени да се прикључе на њу, а не мање од 1,0 m.
- за извођење радова на полагању мреже на трасама изван насеља, као и испод капиталних објеката, важе иста правила као код полагања водоводне мреже;
- пречник цеви зависи од планираног броја корисника који се прикључују на канализациону мрежу (за мин. пречник фекалне канализације усвојити 200 mm, иако прорачун покаже мању вредност). Избор грађевинског материјала од кога су начињене цеви, пад цевовода и остале техничке карактеристике, одређују се на основу хидрауличког прорачуна.
- за контролу рада канализације и могућност благовремене интервенције, на месту вертикалног прелома цевовода, промене хоризонталног правца пружања цевовода и улива бочног огранка, предвидети ревизионе силазе.
- ископ рова, разупирање зидова рова, полагање и међусобно повезивање цеви, затрпавање цевовода и рова (песком и ископаним материјалом), испитивање цевовода и пуштање у рад, извршити на основу важећих техничких прописа и услова за ову врсту радова и инсталација;
- постројења за пречишћавање отпадних вода градити са таквим степеном пречишћавања употребљених вода, који обезбеђује очување прописане класе водотока који служи као реципијент. Степен пречишћавања, као и режим испуштања тих вода, регулисани су *Законом о водама* („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12 и 101/16) и *Уредбом о категоризацији водотокова* („Службени гласник СРС”, број 5/68). Омогућити фазну изградњу постројења. Капацитете и габарит постројења одредити хидрауличким прорачуном. Прилаз постројењу обезбедити са јавне површине (јавног пута), при чему постројење треба да има одговарајућу заштитну зону. Надзор, контрола рада и одржавање постројења се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;
- за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња прописних, водонепропусних септичких јама, са организованим пражњењем и одвожењем садржаја до постројења за пречишћавање отпадних вода. Обавезна је изградња непропусних јама за осоку, код појединачних локација пољопривредних домаћинстава, уз обавезу надлежних комуналних служби да обезбеде пражњење јама и одвожење талога до локација предвиђених за ту намену;
- техничке услове и начин прикључења новопроектване канализације, као и прикључење појединих објеката, одређује надлежно комунално предузеће;

Посебна правила за регулацију водотокова

При решавању даљег регулисања водотокова морају се поштовати одредбе Закона о водама, услови надлежних органа у области водопривреде и других надлежних органа у области заштите животне средине, природних и културних добара, саобраћаја и санитарне заштите, уз обавезу израде одговарајуће студијске и техничке документације (претходни радови, претходна студија оправданости са генералним пројектом, студија оправданости са идејним пројектом и студијом о процени утицаја пројекта на животну средину и друга пројектна документација у складу са законом). Остали услови за регулацију водотокова:

- трасу уређеног водотока усагласити са инфраструктурним, саобраћајним, стамбеним и другим објектима.
- меродавни протицај за димензионисање корита регулисаног водотока, одређује надлежна водопривредна организација.
- са обе стране регулисаног водотока оставити заштитни појас минималне ширине 5,0 m, због могућих интервенција.
- сва укрштања саобраћајница са водотоковима, спровести тако да зазор од коте велике воде, (вероватноће појаве Q1%), до доње ивице конструкције буде минимално 1,0 m;
- код подземних укрштања са водотоцима и јаругама, инфраструктурне мреже се морају водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица цеви буде минимално 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимално 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- нивелете планираних мостова, пропуста и прелаза преко водотокова, морају бити тако одређене, да доње ивице конструкције имају потребан зазор изнад нивоа меродавних рачунских вода.
- уређење водотокова ван насеља, вршити применом натуралне регулације;
- забрањено је измештање водотока ради изградње мале хидроелектране.

2.5.3. Енергетска инфраструктура

Општа правила за електроенергетске мреже и објекте

- електроенергетска мрежа и објекти се граде у складу са одредбама *Закона о планирању и изградњи*, техничким и другим прописима, стандардима и условима надлежних електродистрибутивних предузећа, а сагласно са условима и правилима Просторног плана;
- одобрење за извођење радова испод, изнад или поред електроенергетског објекта издаје енергетски субјект који је власник, односно корисник енергетског објекта, у складу са важећим *Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV* („Службени лист СФРЈ”, број 65/88 и „Службени лист СРЈ”, број 18/92). Ово се односи и на изградњу објеката и друге инфраструктуре у коридору заштитног и извођачког појаса далековода;
- у заштитном појасу, испод, изнад или поред електроенергетских објеката, супротно закону, техничким и другим прописима, не могу се градити објекти, изводити други радови, нити засађивати дрвеће и друго растиње. Оператор преносног, односно дистрибутивног система надлежан за енергетски објекат, дужан је да о свом трошку редовно уклања дрвеће или гране и друго растиње које угрожава рад енергетског објекта. Власници и носиоци других права на непокретностима које се налазе у заштитном појасу, испод, изнад или поред енергетског објекта, не могу предузимати радове или друге радње којима се онемогућава или угрожава рад енергетског објекта, без претходне сагласности енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта.
- изградњу објеката (нарочито објеката за трајни боравак људи), по правилу треба изводити ван коридора заштитног појаса електроенергетског објекта (обострана сигурносна удаљеност мерена од хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању). Изузетно, уколико се из оправданих разлога мора градити у заштитном појасу, потребно је пре почетка изградње прибавити сагласност од надлежног привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије, на одговарајући елаборат који треба да уради овлашћена пројектантска организација. Сигурносне висине, сигурносне удаљености и друге мере заштите дефинисане су *Законом о енергетици* („Службени гласник РС”, број 145/14) и подзаконским актима;
- изградњу ваздушних и кабловских водова и других електроенергетских објеката, изводити према техничким прописима дефинисаним одговарајућим правилницима из ове области;
- у зони I степена заштите није дозвољена изградња електроенергетске мреже и објеката. У зони II степена заштите није дозвољена изградња надземне електроенергетске мреже. У зонама заштите

природних и културних добара, туристичким локалитетима и рекреативним пунктовима, електроенергетску мрежу по правилу изводити као кабловску.

- у делу постојећег или планираног вода, где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања, а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност;
- за постојеће водове за које се предвиђа измештање, до њиховог фактичког измештања остају на снази све утврђене мере заштите. Измештање постојеће електроенергетске мреже вршити у свему према условима надлежне електродистрибуције.
- трасе нових, као и реконструкција постојећих водова, решиће се посебном планском, урбанистичко-техничком и/или техничком документацијом;
- пре почетка било каквих радова, потребно је (у сарадњи са надлежном електродистрибуцијом) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих водова у зони планираних радова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа електродистрибуције.
- прикључивање објеката на електроенергетску мрежу изводити према условима надлежних електродистрибутивних предузећа и техничким прописима;

Посебна правила за ваздушне (надземне) и кабловске (подземне) водове

- заштитна зона надземног вода - за далеководе се обезбеђује заштитна зона (коридор) чија ширина зависи од напонског нивоа и техничког решења далековода. Заштитни појас за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајњег фазног проводника, има следеће ширине: за напонски ниво 110 kV - 25 m; за напонски ниво 35 kV - 15 m; за напонски ниво нижи од 35 kV – 10 m (за голе проводнике), 3 m (кроз шумско подручје), 4 m (за слабо изоловане проводнике), односно 1m (за самоносеће кабловске снопове).
- заштитна зона подземног вода - ширина заштитног појаса за кабловске водове, са обе стране вода од ивице армиранобетонског канала кабла напона 1 до 35 kV, износи 1 m;
- постављање надземних водова - планирану ваздушну нисконапонску мрежу постављати у профилима саобраћајница, према планираним регулационим елементима и техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа. Реконструкцију ваздушних високонапонских и нисконапонских водова изводити по постојећим трасама, према техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа;
- постављање подземних водова - планирани подземни водови (висконапонски и нисконапонски), полажу се у профилима постојећих и планираних саобраћајница (испод тротоара, а код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара и у коловозу), а изузетно и испод зелених површина. Каблове полагасти на растојању од 1,5 до 2,0 m од високог зеленила, 0,5 m од коловоза и најмање 0,5 m од темеља објекта. Дубина укопавања износи 0,8 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1,0 m за каблове 35 kV. Ширина кабловског рова зависи од броја каблова. Након полагања каблова трасе истих видно обележити.
- измештање надземних водова - при реконструкцији надземних водова у зони II степена заштите, постојеће надземне водове изместити или исте заменити подземним на делу трасе који пролази кроз зону II степена заштите, под посебним условима заштите;
- измештање подземних водова - у појасу развода постојећих подземних каблова ван профила саобраћајница, није дозвољена градња нових објеката, без измештања постојећих каблова.
- мрежа 110 kV - високонапонску преносну мрежу градити надземно, по могућности у већ постојећим електроенергетским коридорима, ван заштићених зона, у складу са условима надлежних институција и према посебној планској документацији;
- мрежа 35 kV - у коридору далековода овог напонског нивоа не дозвољава се подизање објеката високоградње, као ни подизање засада виших од 3,0 m. Стубна места дуж трасе треба да буду удаљена најмање 3,0 m од ивичњака коловоза насељских саобраћајница, а најмање 10,0 m (уз сагласност управљача пута 5,0 m) од коловоза државних путева;
- мрежа 10 kV - тенденција је замена свих надземних водова кабловским. Постојећа кабловска мрежа се задржава, а на местима где омета изградњу измешта се, при чему нова мрежа треба да буде кабловска. Водови се полажу на 1,0 m испод коте терена, у тротоару ближе ивичњаку (до 0,8 m од коловоза) по дефинисаним трасама, а при прелазу преко саобраћајница треба их механички заштитити;
- мрежа 0,4 kV - постојећа мрежа се задржава и може се реконструисати, с тим што се задржава осовина трасе. Дуж главних саобраћајница и у грађевинском подручју, надземни водови могу да се

каблирају. Нова мрежа у грађевинском подручју може да буде кабловска, у зависности од посебних услова заштите, интереса корисника и услова надлежне електродистрибуције. Мрежа која би се могла поставити за пољопривредне потребе, пратила би атарске путеве и изводила се као надземна;

- мрежа јавног осветљења - изводи се као и мрежа 0,4 kV. Снага и тип сијалица, тип и висина стубова и размак стубних места дефинисаће се према категоризацији саобраћајница и техничким условима надлежне електродистрибуције, уз усклађивање са захтевима заштите предела (посебно у насељима, туристичким локалитетима, рекреативним пунктовима и заштићеној околини природног или културног добра). Од типизације јавног осветљења се може одступити уз сагласност надлежних органа у области електродистрибуције и заштите природних и културних добара.
- међусобно приближавање и укрштање енергетских каблова - на месту укрштања енергетских каблова, вертикално растојање мора бити веће од 0,2 m, при чему се каблови нижих напона полажу изнад каблова виших напона. При паралелном вођењу више енергетских каблова, хоризонтално растојање мора бити веће од 0,07 m. Каблови напона 1 kV и каблови виших напона у истом рову, међусобно морају бити одвојени низом опека, или другим изолационим материјалом.
- укрштање енергетских каблова са саобраћајницама - при укрштању са саобраћајницама, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови морају бити постављени у заштитне цеви на дубини 1,0 m, а угао укрштања треба да буде најмање 30° , а што ближе 90° . Енергетски каблови се полажу у бетонским или пластичним цевима тако да минимални унутрашњи пречник цеви буде најмање 1,5 пута већи од спољашњег пречника кабла, док крајеви цеви морају бити означени стандардним кабловским ознакама. Укрштање енергетског кабла са путем врши се тако што се кабл полаже у бетонски канал, односно у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Вертикални размак између горње ивице кабловске канализације и површине пута треба да износи најмање 0,8 m. Размак кабловског вода од државног пута, износи најмање 3 m при паралелном вођењу, односно 1 m при приближавању;
- приближавање и укрштање енергетских и телекомуникационих каблова - дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5 m, с тим да угао укрштања треба да буде најмање 30° , а што ближе 90° . Енергетски кабл, се по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, а размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m. При полагању енергетског кабла 35 kV препоручује се полагање у исти ров и телекомуникационог кабла за потребе даљинског управљања трансформаторских станица које кабл повезује;
- приближавање и укрштање енергетских каблова са цевима водовода и канализације - није дозвољено паралелно вођење енергетских каблова изнад или испод водоводних и канализационих цеви. Хоризонтални размак енергетског кабла од водоводне и канализационе цеви треба да износи најмање 0,5 m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4 m за остале каблове. При укрштању, енергетски кабл може да буде положен испод или изнад водоводне или канализационе цеви, на растојању од најмање 0,4 m за каблове 3 kV, односно најмање 0,3 m за остале каблове. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев. На местима паралелног вођења или укрштања енергетског кабла са водоводном или канализационом цеву, ров се копа ручно (без употребе механизације);
- укрштање енергетских каблова са водотоком - изводи се полагањем преко мостова, а изузетно полагањем кабла испод дна (провлачењем кроз цев на дубини од најмање 1,5 m), или на дно водотока (на месту где је брзина воде најмања и где не постоји могућност већег одрона земље или насипања муља). Полагање енергетских каблова преко мостова се изводи испод пешачких стаза, у каналима или цевима који не смеју да служе за одвод атмосферске воде, с тим да буде омогућено природно хлађење каблова. Дозвољено је и слободно полагање по конструкцији моста, ако су енергетски каблови неприступачни нестручним лицима и ако су заштићени од директног зрачења сунца. На местима прелаза енергетског кабла са челичне конструкције на обалне ослонце моста,

као и на прелазима преко дилатационих делова моста, треба предвидети одговарајућу резерву кабла. Избегавати полагање каблова са спојницама на мосту, као и полагање преко дрвених мостова;

- приближавање енергетских каблова дрворедима - није дозвољено сађење растиња изнад подземних водова. Енергетске каблове треба по правилу положити тако да су од осе дрвореда удаљени најмање 2 m. Изнад подземних водова планирати травњаке или тротоаре поплочане помичним бетонским плочама;
- прелазак енергетских водова преко објеката - поступити према *Правилнику о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV*. Хоризонталне удаљености овде наведене, не односе се на нисконапонске водове који су функционално везани са објектом (осветљење путева, спортских игралишта). За неприступачна места, сигурносна висина износи 4,0 m, а сигурносна удаљеност 3,0 m. За места неприступачна за возила, сигурносна висина износи 4,0 m за нисконапонске кућне прикључке, односно 5,0 m за остало, док сигурносна удаљеност износи 4,0 m. За места приступачна за возила, сигурносна висина износи 6,0 m за високонапонске, односно 5,0 m за нисконапонске водове, док сигурносна удаљеност износи 5,0 m за високонапонске, односно 4,0 m за нисконапонске водове. Вођење надземних високонапонских водова преко објеката која служи за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати. Сматра се да вод прелази преко објекта и кад је растојање хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 5,0 m без обзира на напон вода. За неприступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 3,0 m за високонапонске водове, односно 0,25 m за нисконапонске водове на носачима узиданим са стране у зграду (осим за уводе у зграду), 0,40 m за нисконапонске водове изнад слемена и крова и 1,0 m за остале нисконапонске водове. За стално приступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 4,0 m за високонапонске, односно 1,25 m за нисконапонске водове, док сигурносна висина износи 5,0 m за високонапонске, односно 2,5 m за нисконапонске водове. Вертикална удаљеност између проводника и делова зграда испод проводника, за водове са viseћим изолаторима треба да износи најмање 3,0 m, уз услов да у прелазном распону постоји нормално додатно оптерећење, а у суседним распонима нема тог оптерећења;

Посебна правила за трансформаторске станице

- заштитна зона трафостанице - заштитни појас за трафостанице (ТС) на отвореном износи 10 m, за напонски ниво 1 до 35kV;
- локација за изградњу трафостаница - непосредне локације и величина парцела утврђују се конкретном планском разрадом, уз испуњење следећих услова: да буде постављена што ближе тежишту оптерећења; да прикључни каблови буду што краћи; да је расплет водова што једноставнији; да постоји могућност лаког приступа ради монтаже, замене и одржавања опреме; да врши што мањи утицај на животну средину; да се води рачуна о присуству подземних и надземних инсталација у њеном окружењу;
- трафостанице у зонама заштите - у зони I степена заштите није дозвољена изградња трафостаница и других електроенергетских објеката. У зони II степена заштите, уколико је неопходно, могуће је градити ТС 10/0.4 kV, као зидане, у склопу објеката које опслужују (што се првенствено односи на заштићену околину културних добара). Постојеће стубне ТС 10/0.4 kV у II зони заштите, приликом реконструкције дела мреже којој припадају, заменити монтажном-бетонским или зиданим и прикључити објектима које опслужују;
- услови за изградњу монтажном-бетонских, зиданих, или трафостаница у склопу објекта - трафостанице морају имати најмање два одељења (одељење за смештај трансформатора и одељење за смештај развода ниског и високог напона), при чему свако одељење мора имати независан приступ споља. Коте трафостаница морају бити у нивоу околног терена, са обезбеђеним приступним путем до најближе јавне саобраћајнице, најмање ширине 3,0 m, носивости 5 t. Око трафостаница се поставља тротоар ширине 1,0 m. Кроз просторије трафостанице не смеју пролазити инсталације водовода, канализације и грејања. У непосредној близини трафостаница не смеју се налазити просторије са лако запаљивим материјалом, котларница, складишта и сл. Ако се трафостаница смешта у просторију у склопу објекта, просторија мора испуњавати услове грађења из важећих законских прописа (*Правилник о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара*, „Службени гласник РС”, број 42/13), а поред тога неопходно је: конструктивно одвојити бетонско постоље у одељењу за смештај

трансформатора од конструкције зграде; поставити еластичну подлогу између трансформатора и ослонца темеља трансформатора, у циљу пресецања акустичких мостова; обезбедити сигурну звучну изолацију просторије за смештај трансформатора и блокирати извор структурног звука дуж бочних ивица просторије. Заштиту од недозвољеног електромагнетног зрачења трафостаница, извести према важећим техничким прописима и нормативима.

Посебна правила за мреже и објекте гасовода

- технички услови за изградњу дистрибутивних гасовода од полиетиленских цеви максималног радног притиска до 4 bar и гасовода максималног радног притиска до 16 bar, дефинисани су *Правилником о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar* („Сл. гласник РС“, бр. 86/15) и *Интерним техничким правилима за пројектовање и изградњу гасоводних објеката на систему ЈП Србијагас* (2009.год.).
- при избору трасе гасовода мора се осигурати: да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену коришћења земљишта у складу са планским документима; рационално коришћење подземног простора и грађевинске површине; испуњеност услова у погледу техничких захтева других инфраструктурних објеката у складу са посебним прописима; усклађеност са геотехничким захтевима.
- дистрибутивне гасоводе потребно је планирати у регулационом појасу саобраћаница, у јавном земљишту, у зеленим површинама или тротоарима, а трасе синхронизовати са осталим инфраструктурним водовима.
- приликом укрштања гасовода са саобраћајницама, водотоковима, каналима, пругама и далеководима > 35 kV, оса гасовода је по правилу под правим углом у односу на осу саобраћајнице, а уколико то није могуће, дозвољена су одступања до угла од 60°.
- при планирању саобраћајница и уређењу терена потребно је поштовати прописане висине надслоја у односу на укопан гасовод у зависности од услова вођења (у зеленој површини, испод коловоза и сл.): минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у зеленој површини је 0,8 m; минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у тротоару (рачунајући од горње ивице цеви до горње коте тротоара) је 1,0 m.
- испод коловоза саобраћајница минимална висина надслоја од горње ивице гасовода до горње коте коловозне конструкције: без примене посебне механичке заштите, ако се статичким прорачуном цевовода на саобраћајно оптерећење утврди да је то могуће, износи 1,35 m; када се гасовод механички штити полагањем у заштитну цев, износи 1,0 m.
- ако се гасовод поставља испод путева прокопавањем, без заштитне цеви, изводи се са двоструком антикорозивном изолацијом у дужини од најмање 10 m са обе стране земљишног појаса, положен у постељицу од збијеног ситног песка (у слоју од 15 cm око цеви).
- ако се гасовод поставља испод путева бушењем, по правилу се поставља у заштитну цев одговарајуће чврстоће, а пречник заштитне цеви мора бити изабран тако да омогући несметано провлачење радне цеви. За гасоводе пречника већег од 100 mm, пречник заштитне цеви мора бити најмање 100 mm већи од спољашњег пречника гасовода.
- није дозвољено паралелно вођење подземних водова изнад и испод гасовода, као ни постављање шахта изнад гасовода.
- минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних и полиетиленских гасовода максималног радног притиска 4 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима (паралелно вођење / укрштање):
 - гасоводи међусобно = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до водовода и канализације = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до вреловода и топловода = 0,5 / 0,3 m;
 - од гасовода до проходних канала вреловода и топловода = 1,0 / 0,5 m;
 - од гасовода до нисконапонских и високонапонских електро каблова = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до телекомуникационих и оптичких каблова = 0,4 / 0,2 m;
 - од гасовода до водова хемијске индустрије и технолошких флуида = 0,6 / 0,2 m;
 - од гасовода до резервоара и других извора опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају = 5,0 m;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета највише $3 \text{ m}^3 = 3,0 \text{ m}$;

- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета 3-100 m³ = 6,0 m;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета преко 100 m³ = 15,0 m;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета највише 10 m³ = 5,0 m;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета 10-60 m³ = 10,0 m;
- од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета преко 60 m³ = 15,0 m;
- од гасовода до шахтова и канала = 0,3 / 0,2 m;
- од гасовода до високог зеленила = 1,5 m.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања осе подземних гасовода од надземне електро мреже и стубова далековода (при паралелном вођењу / при укрштању):
 - ≤ 1 kV = 1 / 1 m;
 - 1 - 20 kV = 2 / 2 m;
 - 20 - 35 kV = 10 / 5 m;
 - > 35 kV = 15 / 10 m.
- гасоводи од полиетиленских цеви у смислу функционалних захтева морају бити у складу са *SRPS EN 12007-1* и *SRPS EN 12007-2*, полиетиленске цеви за гасоводе морају бити у складу са *SRPS EN 1555-2*, док цевни елементи морају бити у складу са *SRPS EN 1555-3* и *SRPS EN 1555-4*.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања подземних гасовода од стамбених објеката и објеката у којима стално или повремено борави већи број људи, од ближе ивице цеви до темеља објекта (максимални радни притисак ≤ 4 bar / 4-10 bar / 10-16 bar):
 - гасовод од челичних цеви = 1 / 2 / 3 m;
 - гасовод од полиетиленских цеви = 1 / 3 / - m;
 - растојања се могу изузетно смањити на минимум 1 m, уз примену додатних мера заштите, при чему се не сме угрозити стабилност објеката.

2.5.4. Телекомуникациона инфраструктура

Општа правила за телекомуникационе мреже и објекте

- прикључак планираних објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима, у свему према условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- трасе постојећих оптичких и мрежних каблова задржавају се, ако су у појасу јавног пута и не угрожавају локацију других планираних објеката. Постојећу телекомуникациону мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, потребно је изместити у свему према техничким условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- пре почетка било каквих радова, неопходно је (у сарадњи са надлежном службом „Телеком Србија”) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа предузећа „Телеком Србија”;
- изградњом нових објеката, не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја. Адекватан приступ кабловима, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција, увек мора бити обезбеђен.
- полагање нових телекомуникационих каблова и ПВЦ цеви (што ће омогућити техничке услове за пружање савремених, широкопојасних, телекомуникационих услуга постојећим и будућим корисницима), изводиће се по правилу дуж саобраћајница;
- за полагање каблова потребно је обезбедити простор у појасу јавног пута на дубини од минимум 1,0 m. Ако јавни пут нема тротоар, каблови се полажу на 0,5 m од регулационе линије, на минималној дубини од 1,0 m од доње ивице одводног канала, односно 1,5 m од горње коте коловоза;
- за полагање оптичких каблова у ров полагаати полиетиленске цеви пречника 40 mm, који ће послужити као заштита или резерва за касније „удување” оптичког кабла;

- инвеститор је у обавези да обезбеди сагласност власника земљишта за службеност пролаза (тј. полагање) каблова;
- мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електромереже, увек где је то могуће;
- ако се у истом рову полажу и водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- минимално растојање каблова од подземних делова објекта износи 0,5 m;
- све заштитне цеви и шахте у које се полажу водови извести при изградњи саобраћајница;
- при изградњи објеката фиксне телефоније, мобилних телекомуникационих мрежа, телевизијских и радио пријемника и предајника и објеката за смештај телекомуникационе опреме, треба се придржавати важећих техничких прописа, стандарда и упутстава који третирају ову врсту опреме, као и важећих закона из области телекомуникација, радиодифузије и система везе;
- просторије за смештај телекомуникационе опреме могу се градити у оквиру других објекта или на слободном простору, при чему површина за смештај опреме зависи од њеног капацитета;
- као норматив за прорачун потребног броја телефонских претплатника у наредном периоду користити: два телефонска прикључка по стамбеној јединици; телефонски прикључак на 15-50 m² пословног простора. Величина претплатничке петље износи максимално 2,0 km;
- истурене комутационе степене (MSAN) који се изводе као спољни ормани (кабинети, који се напајају са мреже 0,4 kV), постављати на бетонске темеље, а у оквиру темеља изградити ревизионо окно одговарајућих димензија. У кабинет се смешта: комутациона опрема, систем преноса, исправљач, батерије и разделник, а све се оградајује транспарентном оградом;
- у зони I и II степена заштите није дозвољена изградња надземне телекомуникационе мреже нити антенских стубова. За постојећу дистрибутивну телекомуникациону мрежу у II зони заштите, као и у насељима, применити армиране тт каблове.

Посебна правила за фиксну телефонију

- телекомуникационе каблове полагати у профилима саобраћајница испод тротоарског простора, испод зелених површина, а изузетно у коловозу (код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара), на прописном међусобном растојању од осталих инсталација.
- на прелазу испод коловоза саобраћајница, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију (заштитну цев). При укрштању са саобраћајницом угао укрштања треба да буде 90⁰.
- дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односн 1,0 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰. Енергетски кабл се, по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али размак не сме да буде мањи од 0,3m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m.
- дубина полагања каблова не сме бити мања од 0,8 m. Након полагања каблова извршити видно обележавање њихових траса.
- на делу трасе оптичких каблова која је заједничка са кабловима месне мреже, обавезно полагати полиетиленске цеви у исти ров, како би се кроз њу могао накнадно провући оптички кабл.
- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и водоводних цеви на међусобном размаку од најмање 0,6m. Укрштање телекомуникационог кабла и водоводне цеви врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде најмање 30⁰, а што ближе 90⁰.
- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и фекалне канализације на међусобном размаку од најмање 0,5m. Укрштање телекомуникационог кабла и цевовода фекалне канализације врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде што ближе 90⁰ а најмање 30⁰.

Посебна правила за мобилну телефонију

- мрежа базних радио станица треба да просторно и организационо обезбеди међусобно повезивање и радио комуницирање мобилних корисника на територији Републике Србије, са могућношћу

потпуног повезивања и укључења у јавну фиксну мрежу Републике Србије, као и друге мреже са којима је она повезана;

- са територије коју покрива мрежа базних станица мора бити омогућено аутоматско успостављање веза између мобилних корисника и корисника у оквиру исте мреже (без обзира где се ти мобилни корисници налазе) или фиксне мреже (са могућим успостављањем комуникације у оба смера), као и аутоматско коришћење система међумрежног и међународног „roaming”-а;
- базне радио станице свих оператера пројектовати и градити са примопредајницима малих снага, због смањења електромагнетног зрачења и мањег утицаја на животну средину. Ово изазива већу густину објеката базних станица, и због малих снага примопредајника и могућности покривања одређених простора, избор оптималне локације је могућ тек после одговарајућих мерења;
- базне радио станице које се граде на отвореном простору обавезно оградити транспарентном оградом.

Посебна правила за кабловски дистрибутивни систем

- изградња кабловског дистрибутивног система (КДС) омогућава коришћење низа услуга, као што су: брзи интернет, кабловска ТВ, телеметрија, телемедицина, видео на захтев и др. КДС систем развијати и трасирати према захтеваним потребама, у складу са важећом законском регулативом;
- трасе каблова водити паралелно са регулационом линијом саобраћајница, и полагати их испод тротоара и слободних површина;
- дозвољено је паралелно вођење и укрштање са осталим инсталацијама, на растојањима која захтевају технички прописи;
- на прелазу испод коловоза, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију. Ако су профили саобраћајница сувише мали, или не омогућавају смештај кабловских водова, полагати их преко индивидуалних парцела, уз претходну сагласност власника.

Посебна правила за поштански саобраћај

- постављање поштанских објеката је могуће свуда где се процени реална потреба за овим објектима;
- нову организациону структуру поштанског саобраћаја прилагодити савременим тенденцијама развоја и таквим циљевима који би утицали на повећање ефикасности и ефективности система, што би у крајњој линији довело и до квалитетнијег задовољења потреба корисника за поштанским услугама, као и бољег остваривања циљева пословања овлашћених предузећа, уз поштовање важеће законске регулативе.

3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ

Детаљном разрадом Просторног плана, дефинисана су правила уређења и грађења која важе за уређење површина, изградњу и реконструкцију објеката у подручју детаљне разраде. Просторни план обрађује подручје детаљне разраде које обухвата заштићену околину манастира Студеница. За подручје детаљне разраде примењују се и правила дата у поглављима *IV 1. Правила уређења* и *IV 2. Правила грађења*, у деловима који нису обухваћени правилима уређења и грађења датим у овом поглављу (*IV 3. Правила уређења и грађења за подручја детаљне разраде*).

3.1. Обухват и опис подручја детаљне разраде

Граница подручја детаљне разраде поклапа се са границом непосредне околине и природног простора манастира Студеница, што заправо представља заштићену околину овог споменика културе изузетног значаја и обухвата површину од 269,34 ha на територији града Краљева (делови КО Засад, Ушће, Брезова и Долац).

Почетна тачка описа границе подручја детаљне разраде (заштићена околина манастира Студеница) налази се на тремеђи КО Засад, Ушће и Долац тј. парцела бр. 1395, 177 и 1484 и иде према северу међом парцела бр. 1395 и 177 до четворомеђе парцеле 1395, 177, 187 и 176 где улази у КО Ушће, обухвата парцеле 176, 175, и 174 и долази до парцеле бр. 2120 (пут), чијом десном страном наставља према северу до укрштања са парцелом бр. 103 (пут), где граница наставља његовом десном страном до границе КО Ушће и КО Засад. Ту граница улази у КО Засад и наставља парцелом бр. 1370 (пут) до тремеђе 1370, 1369 и 1360 где скреће према северу обухватајући парцеле бр. 1368, 1339 и 1338, пресеца парцеле бр. 1359 (пут) и 1345 (пут) и долази до парцеле бр. 1421 (пут), чијом десном страном скреће према западу до парцеле бр. 1242/1 (пут), којим граница наставља према северозападу, пресеца парцелу бр. 1419 (пут) до парцеле бр. 1406 (пут). Граница даље наставља десном страном парцеле бр. 1406 (пут) пресеца парцелу бр. 1405 (пут) и наставља парцелом бр. 1073 (пут) до тремеђе парцела бр. 1073, 1071/1 и 1072/1, обухвата парцеле 1072/1 и 1072/2 и парцелом бр. 1411/2 (пут) скреће према северу до парцеле бр. 891 коју обухвата, пресеца парцелу бр. 1412 (пут) обухватајући парцеле бр. 885 и 887, пресеца реку Студеницу и улази у КО Брезова. У КО Брезова граница пресеца пут Ивањица – Ушће (државни пут IB реда број 30) и парцелу бр. 1351 (пут) обухватајући парцеле бр. 1391, 1392, 1393, пресеца парцелу бр. 1402 (пут) и наставља према југу обухватајући парцеле бр. 1424, 1466, 1467 и 1468 до парцеле бр. 5235 (поток) који пресеца, па обухватајући парцеле бр. 1545, 1546, 1558 и 1538 избија на парцелу бр. 1536 (пут). Парцелом бр. 1536 (пут) граница иде према југу до парцеле бр. 1506 (пут), којим наставља до парцеле бр. 818 (пут - граница КО Брезова и Долац), којом наставља до четворомеђе парцела бр. 818, 898/1, 912 и 899/1, и улази у КО Долац где обухвата парцеле бр. 912/1, 911, 915, 918/1, 1458 и долази до тремеђе КО Засад, Ушће и Долац тј. до почетне тачке овог описа. (*Напомена: у случају неслагања бројева катастарских парцела са графичким прилогом, важи графички прилог са границом подручја детаљне разраде*).

У обухвату подручја детаљне разраде, налази се непокретно културно добро од изузетног значаја, споменик културе Манастир Студеница, који је уписан у Листу светске баштине UNESCO, као споменик културе који са непосредном околином чини сагледиву културно-пејзажну целину. Подручје детаљне разраде у целости је у обухвату Парка природе „Голија” (успостављени режим заштите III степена), Резервата биосфера „Голија-Студеница” (UNESCO - MaB програм), као и еколошки значајних подручја IPA (Голија – IPA), IBA (Голија – IBA RS029IBA) и PBA (Голија – PBA 09) и еколошке мреже EMERALD (Голија – EMERALD RS0000030).

Подручје детаљне разраде, односно заштићена околина споменика културе (269,34 ha), има двостепену заштиту (I и II зона заштите). Опис граница ових зона дат је у одељку *I 1.2.2. Опис границе непосредне околине и природног простора манастира Студеница:*

- I зона заштите обухвата површину од 20,92 ha (8 % подручја детаљне разраде) и то: комплекс манастира Студеница; површине/објекте у непосредном окружењу манастирског комплекса - гостинске конаке манастира, економију манастира, објекте здравства (амбуланта), културе (библиотека), школства (основна школа), управе/администрације (месна заједница Студеница, полицијска станица, пошта), земљорадничке задруге и пословања (угоститељство, трговина, занатство), гробља (2), саобраћајне површине - паркинг, саобраћајнице, стазе; шуме, воћњаке, њиве, ливаде и друго заштитно зеленило у непосредном окружењу манастирског комплекса.
- II зона заштите обухвата површину од 248,42 ha (92 % подручја детаљне разраде) и то: зоне постојећег становања ниских густина - пољопривредног, мешовитог и непољопривредног;

површине за спорт и рекреацију; саобраћајне површине (паркинг, саобраћајнице, стазе); водотоке и водне површине (река Студеница и потоци); каменолом и малу хидроелектрану на реци Студеници; угоститељски објекат - хотел; шуме, воћњаке, њиве, ливаде и друго заштитно зеленило.

Табела 14. Постојећа претежна намена у подручју детаљне разраде

бр.	Постојећа претежна намена	површина		
		ha	a	m ²
1.	ПРВА ЗОНА ЗАШТИТЕ (core zone*)			
1.01.	Комплекс манастира Студеница (inscribed property zone*)	1	16	36
1.02.	Економија манастира		34	32
1.03.	Услуге (гостински конак)		10	31
1.04.	Мешовита намена (пословање, услуге, управа, администрација)		14	31
1.05.	Јавне службе - здравствена заштита (амбуланта)		6	84
1.06.	Јавне службе - култура (библиотека)		4	34
1.07.	Јавне службе - образовање (основна школа)	1	55	15
1.08.	Комуналне зоне и објекти (гробља)		35	45
1.09.	Саобраћајне површине (паркинг, саобраћајнице, стазе)	1	15	95
1.10.	Уређене зелене површине и заштитно зеленило	2	96	22
1.1.	Грађевинско земљиште	7	89	25
1.2.	Шуме и шумско земљиште	2	95	57
1.3.	Пољопривредно земљиште	10	07	10
Σ 1	УКУПНО ПРВА ЗОНА:	20	91	92
2.	ДРУГА ЗОНА ЗАШТИТЕ (buffer zone*)	ha	a	m ²
2.01.	Становање малих густина	8	34	52
2.02.	Становање малих густина са пољопривредом	20	59	00
2.03.	Услуге (хотел)		67	62
2.04.	Спорт и рекреација	1	25	91
2.05.	Енергетика (машинска зграда МХЕ)		21	89
2.06.	Каменолом		76	86
2.07.	Уређене зелене површине и заштитно зеленило	10	96	64
2.08.	Саобраћајне површине (паркинг, саобраћајнице, стазе)	10	70	00
2.1.	Грађевинско земљиште	53	52	44
2.2.	Шуме и шумско земљиште	163	17	00
2.3.	Пољопривредно земљиште	22	38	33
2.4.	Воде и водно земљиште	9	34	31
Σ 2	УКУПНО ДРУГА ЗОНА:	248	42	08
Σ1-2	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	269	34	00

* терминологија UNESCO/ICOMOS

Комплекс манастира Студеница

Комплекс манастира Студеница чини више грађевина склопљених у архитектонску целину, опасану одбрамбеним зидом. Историјски подаци говоре да је у манастирској порти постојало чак 14 до 16 цркава, од којих су до данас сачуване три: Богородичина црква (посвећена Успенију Пресвете Богородице), Краљева црква (посвећена Св.Јоакиму и Ани) и Никољача (посвећена Св.Николи).

- *Богородичина црква*: централни део манастирског комплекса. Подигнута око 1190. године, као задужбина великог жупана Стефана Немање. У архитектонском смислу, представља типичан пример рашке школе, прве велике епохе српске средњовековне архитектуре и уметности. Ово је једнобродна црква са надвишеном куполом и бочним тремовима, чији се узор налази у византијском трансперту, са тространим сводом на истоку, продуженом припратом на западу и вестибилама на северу и југу, које дају изглед попречног брода. На припрату Богородичине цркве, краљ Радослав је 1235. године, дозидео једноставну монументалну спољну припрату правоугаоне основе, са јужном и северном полукружном капелом (*Радосављева припрата*). Врхунац уметничког обликовања представљају четири портала, посебно западни портал, између спољне и унутрашње припрате. У наосу се налазе кивот Св.Симеона (Стефан Немања), Св.мати Анастасије (Ана, жена Стефана Немање) и

- Св.монаха Симона (Стефан Првовенчани).
- *Краљева црква*: задужбина краља Милутина (подигнута 1314.), налази се југозападно од Богородичине цркве. У облику је сабијеног крста, уз осмоугаону кулу. Највећу вредност представља очуван живопис који је настао у другој половини XIV века.
 - *Никољача*: југоисточно од главног храма налази се најмања црква у манастирском комплексу, једноставне форме и архитектуре - једнобродна грађевина са полукружном олтарском апсидом и наглашеном забатом, грађена од ломљеног и притесаног камена и сиге.
 - *Црква Св. Јована*: између Никољаче и Краљеве цркве налазе се темељи мале једнобродне цркве посвећене Св.Јовану Крститељу.
 - *Трпезарија Св.Саве*: смештена уз западни зид манастирске порте, функционално повезана са западном улазном кулом и близу улаза у главни храм. Основна просторија трпезарије била је дворана, довољно велика да прими све монахе на заједнички обед.
 - *Кула над западном капијом*: најстарији очувани објекат у манастирском комплексу. Обе сачуване капије манастирских бедема биле су бочно обезбеђене са по две полукружне куле. Изнад западног улаза надзидана је висока четвороугаона кула. Одлика су јој преломљени равни лукови изнад оба отвора пролаза и приметно ужа горња трећина куле. Прилагођена је потребама високе куле осматрачнице, а подесна је и за звоник.
 - *Конаци*: подигнути уз сам бедем југоисточног дела манастирске порте, у исто време са Богородичиним храмом и трпезаријом. Конаци су били више пута обнављани, те се о њиховом провобитном изгледу може судити само по фрагментима који су сачувани. Поред конака се налазила и манастирска економија која је касније премештена ван манастирске порте.
 - *Студеничка ризница*: налази се северно од трпезарије у некадашњем конак из XVIII века, који је уређен за музејску поставку вредних драгоцености из старе студеничке ризнице.
 - *Остали објекти у манастирском комплексу*: конак књаза Милоша из прве половине XIX века; конак из 1904. године; нова звонара у северозападном делу порте; новооткривени остаци цркава (цркве Св.Ђорђа и Св.Димитрија).
 - *Стабло божиковине*: у манастирском комплексу, у близини источне капије, налази се заштићено природно добро - споменик природе „стабло божиковине“. Стабло је старо око 90 година, лепо обликовано и витално. Божиковина је, као врста, терцијални реликт и природна реткост.

Заштићена околина манастира Студеница

У заштићеној околини, која представља природно окружење споменика културе (обухвата прву и другу зону заштите, изван манастирског комплекса) налазе се остаци мањих цркава и градина које су просторно, функционално и стилски везане за Студеницу. Међу њима су остаци цркве св. Илије (на данашњем имању Живковића) и црква св. Пахомија (на имању Балтића). Остаци ових цркава показују скромна остварења у стилу рашке школе, настале у XIII и XIV веку. На југоисточном ободу зоне заштите (на коти 795 mnnv), налази се локалитет Град, чији топоним иницира постојање некадашњег средњовековног насеља. Поред тога у зони заштите се налазе и други локалитети са споменичким својствима, међу којима су испоснице, гробља (код манастирског комплекса), чесме (Савина чесма), каменоломи мермера од кога су грађене и украшаване студеничке грађевине, остаци средњовековне насеобине каменорезаца и радника у каменолому и др.

Најзначајнији објекти у заштићеној околини су објекти око самог манастирског комплекса, где је током времена дошло до концентрације централних и јавних функција и садржаја, с обзиром да је овај простор, историјски и природно, био центар окупљања околних насеља (Засад, Брезова, Долац, Врх и Ђаково): објекат гостинског конака, објекти манастирске економије, објекат амбуланте, објекат библиотеке са читаоницом, објекат мешовите намене (пословање, услуге, полицијска станица, месна канцеларија, пошта), објекат основне школе, објекат задружног дома (земљорадничка задруга, сала за венчање, пословање, услуге), објекат хотела „Излет“ (27 соба са 63 лежаја, ресторан) и др.

Иако у овом простору не постоји формирано насеље, током времена, на терасама са обе стране речне долине (а већином на левој долиној страни), дошло је до формирања више стамбених зона ниских густина. Стамбена изградња се појављује као: пољопривредно становање (са стамбеним и економским делом и баштом); мешовито становање (са стамбеним и нестамбеним делом у коме се одвија делатност – дрвно-прерађивачка радионица, откупна станица и сл.); непољопривредно и викенд становање (без економског дела и баште, као и без одвијања делатности). Да би се одржале делатности у заштићеној околини, морају бити комплементарне основној намени (становање) и не

смеју имати негативни утицај на животну средину, режим заштите културног добра, манастирски комплекс и основну намену. Према увиду на терену, међу постојећим објектима у највећој мери нису сачувани вреднији примерци народне архитектуре. Новији објекти, својим архитектонским вредностима, стилем и начином изградње, габаритима или спратношћу, углавном нису (делимично или у потпуности) усклађени са традиционалном изградњом и уклопљени у предео. С тим у вези, могуће су следеће категорије интервенција на постојећим објектима: задржавање постојећег стања, умерена реконструкција, доминантна реконструкција, потпуна реконструкција.

Природно-географске карактеристике подручја детаљне разраде

- *Географски положај:* подручје које обухвата заштићена околина манастира Студеница налази се недалеко од клисуре Ибра (путем преко варошице Ушће, на 10 km од места где се Студеница улива у Ибар), на платоу изнад реке Студенице, оивичено оградницама планина Голије (на југу), Радочела (на западу) и Чемерна (на северу). Област је у целини брдско-планинска, са најнижом тачком од 420 mnnv (река Студеница, ка Ушћу), а највишом од 660 mnnv на западу, односно 730 mnnv на истоку. Сам манастир је на 485 mnnv, око 50 метара изнад речног корита Студенице. У регионално-географском погледу, овај простор се налази се на прелазу планинске Старовлашко-рашке висије у долински (Ибарски) крај. Подручје има повољан географски положај са аспекта остваривања саобраћајних веза, пре свега због непосредне близине Ибарске долине којом води важна железничка и друмска магистрала, која ово подручје директно или индиректно повезује са свим великим географским целинама ширег окружења.
- *Рељеф:* манастирски комплекс је подигнут са десне стране реке Студенице, на благо нагнутој тераси, формираној на највишем делу рта који се увлачи у окуку Студенице. Река читавом својом дужином протиче клисуром, уз неколико проширења (од којих је један код самог манастира), која су настала ерозивно-денудационим процесима. Клисура је усечена између обронака Чемерна и Радочела, па су јој стране стрме и високе, с тим што је лева страна стрмија од десне, на којој се смеђују терасе на падинама. На левој долинској страни наспрам манастирског комплекса, развили су се живи ерозивни процеси (вододерине, јаруге). У рељефу се посебно истичу долине мањих водотока којима су долинске стране реке Студенице засечене до знатне дубине - Савин поток са десне и Студенички поток са леве долинске стране.
- *Геолошке карактеристике:* са културно-историјског становишта значајно је коришћење украсног и грађевинског камена са подручја Студенице, а пре свега студеничког мермера (јавља се у плочама, у два варијетета). Њиме су украшене многе црквене грађевине епохе Немањића, од Студенице, преко Градца и Павлице, до Сопоћана. Мермер коришћен за зидање, украшавање и поплочавање манастира Студеница потиче из каменолома Котлине (село Врх), Драшковачких каменолома, каменолома у Божићима, Годовику, Гуштерцима, Брезови и на падинама Криваче. У широј околини има и неколико налазишта сиге (бигра), који је коришћен за зидање црквених грађевина.
- *Хидрографске карактеристике:* основни хидролошки феномен простора око манастира Студенице представља речни ток Студенице, најдуже леве притоке Ибра (60,5 km), која извире на северним падинама планинског масива Голије (простор Одвраћенице). Студеница има велики просечан пад (21,1%), док њене притоке имају много већи просечан пад (поједини водотоци и око 200%), што се мора имати у виду приликом пројектовања свих планираних и потенцијалних хидрографских објеката. Студеница је широка 5-20 m, а дубока 0,3-1,0 m. Слив Студенице је покривен пространим шумама и ливадама, те земљиште није изложено превеликој ерозији, ни наглом отицању падавина. Висок водостај, као последица отапања снега у сливу, одржава се током марта, априла и маја. Минимум средњемесечних протицаја је у септембру. У долини Студенице установљено је постојање преко 100 извора, а један од њих је минерални (Студенички кисељак) и избија на дну долине (уз саму леву обалу Студенице, око 300 метара узводно од моста, на око 440 mnnv). Истраживањем је утврђено да вода спада у ред киселих радиоактивних флуоро-борних минералних лековитих вода.
- *Климатске карактеристике:* обрада климатских карактеристика упућује на употребу података са најближих главних метеоролошких (Краљево), климатолошких (Ивањица), падавинских (Врмбаје, Студеница, Ушће) и хидролошких станица (Девићи, Мланча, Ушће). Подручје Студенице припада жупној клими, која подсећа на медитеранску-субмедитеранску климу, иако је ово брдско-планинска област. Подручје је опкољено планинама, које спречавају продирање јаких и хладних ветрова, али омогућавају појаву даника и ноћника којима се у топлијим месецима размењују ваздушне масе из виших и нижих предела. На овом подручју су најчешћи јужни ветрови, који

убрзавају отапање снега. У односу на суседна низијска и долинска подручја, подручје Студенице има хладније зиме и свежија лета, већу количину падавина, већу висину и дужину трајања снежног покривача и чешће краткотрајне непогоде везане за локална узлазна ваздушна струјања у летњим месецима, што ипак не представља ограничавајући фактор за обнављање и развој биљног света.

- *Вегетацијске карактеристике:* структура површина обрађиваног простора у заштићеној околини манастира Студенице је мешовита, и говори о снажном антропогеном утицају - ливаде, њиве, пашњаци и воћњаци су секундарне творевине, настале искрчивањем шума или њиховим постепеним потискивањем. Десна долинска страна (Засад) је присојна и биљне културе имају бољи квалитет него на наспрамној осојној страни (Брезова). Просторне микроцелине/локалитети у којима су репрезентативно изражене и очуване вегетацијско-флористичке вредности су: терен са десне долиנסке стране, узводно од манастира, као пример мешовите реликтне лишћарско-борове шуме; терен са леве долиנסке стране, наспрам манастира, са високом и чистом боровом шумом. Шуме су изданачке, релативно неговане и задовољавајућег квалитета. Уз водотокове, на местима где су остали делови аутохтоне вегетације, срећу се тополе, врбе и зове, уз жбунасту вегетацију која прати форланд овог подручја. Местимично поред путева и око манастира сађен је багрем и неке врсте четинара (црни бор). Већина је младих стабала па се може претпоставити да ће у периоду пуног раста оптеретити визуре ка манастирском комплексу.

*Стање мреже и капацитети саобраћајне и комуналне инфраструктуре
на подручју детаљне разраде*

- *Саобраћајна инфраструктура:* манастир Студеница налази се на 10 км од насеља Ушће, одакле се одваја државни пут IB реда бр. 30 (Ивањица - Ушће), који пролази поред манастира. Деоница пута (асфалтиран, ширине 5 m) пролази непосредно поред манастирских зидина. Техничке и саобраћајне карактеристике ове деонице пута не одговарају у потпуности стандардима његове катагоризације. Од значаја за путну мрежу је и општински пут Студеница-Рудно, који се наставља на трасу државног пута IIБ реда бр. 412 Рудно-Градац-Брвеник (веза на „Ибарску магистралу“), као приоритетни пут у плановима развоја путне мреже града Краљева. Извршено је насыпање овога пута од манастира Студеница ка Рудном. Пут пресеца зараван испред манастирског комплекса, а између постојећих објеката у центру месне заједнице. Осим поменутих јавних путева, постоји и већи број некатегорисаних (сеоских, шумских и пољских), углавном земљаних путева, који пресецају подручје и долазе до постојећих објеката, али немају већег значаја за ширу путну мрежу. Технички елементи ових путева су највећим делом неповољни, посебно нагиби, кривине и ширине. Дуж пута Ивањица - Ушће постоји аутобуски превоз, а обележена аутобуска станица налази се у центру месне заједнице. Простори за паркирање аутомобила и аутобуса испред манастирског комплекса, у тренуцима веће посете манастиру (регистровано дневно присуство и до 50 аутобуса), не задовољавају потребе. Већи део моторног саобраћаја путем Ивањица - Ушће има циљни карактер (долазак до манастира), док је транзит за сада ограниченог обима и своди се на приступ до сеоских насеља дуж реке Студенице. Развојем планинског туризма на Голији и оспособљавањем везе ка Рудном и Градцу за нормално одвијање саобраћаја, очекује се повећање транзита ка овим правцима. То подразумева дистанцирање транзитног саобраћаја из најосетљивије (I) зоне заштите манастирског комплекса, односно формирање обилазне саобраћајнице (измештање деонице ДП IB реда бр.30 на леву долинску страну реке Студенице), али и формирање новог прикључка општинског пута Студеница-Рудно на овај државни пут, ван I зоне заштите.
- *Водоводна мрежа:* на подручју постоје две одвојене водоводне мреже. Каптаже су изграђене на Савином потоку, с тим што је каптажа манастира са затвореним резервоаром, док је каптажа за потребе центра месне заједнице и хотелског комплекса отворена. Доводни колектери из обе каптаже, воде са једним ровом до изнад манастира, одакле се врши раздвајање. Очекује се да су потребе за водом задовољене, а уколико се појаве нове, изнад постојећих каптажа дуж Савиног потока постоје и други извори који би се укључили у постојећу мрежу. Део сеоских објеката каптирао је посебан извор за воду коју користи за заливање баште и економију пољопривредних домаћинстава. Од јавних чесми, постоји једна у кругу манастира и друга на Савином потоку ("Савина чесма"), која је реконструисана.
- *Фекална канализација:* за највећи део подручја не постоји изграђена фекална канализација, а делови који су изграђени нису приведени намени, јер је то могуће тек када се реализује цео систем канализације и одвођења отпадних вода. Димензионисање ове мреже се мора ускладити са планираним концептом канализације. Како се ради о већим количинама отпадних вода,

прихватљиво техничко решење је прикупљање свих отпадних вода са овог локалитета и њихово усмеравање ка постојећем пречистачу отпадних вода града Краљева.

- *Атмосферска канализација*: на подручју не постоји изграђен систем канализације атмосферских вода. Тренутно одвођење се обавља разливањем на постојеће зелене површине, те донекле усмеравањем према постојећим каналима.
- *Управљање отпадом*: организовано сакупљање и привремено или трајно депоновање отпада, није решено. У непосредној близини манастира и у заштићеној околини констатовано је неконтролисано бацање комуналног и другог отпада.
- *Телекомуникације*: довод тт мреже је ваздушни, из правца Ушћа, и задовољава тренутне потребе центра месне заједнице и манастира.
- *Енергетска мрежа*: на подручју постоје две трафо станице - зидана 10/04 KV (поред манастира) и стубна 10/04 KV (поред школе). Оцењује се да постојећа мрежа задовољава садашње потребе центра месне заједнице и манастира. Довод до трафостанице и развод нисконапонске мреже до сеоских објеката је ваздушни, док је кабловски развод до манастирског комплекса и у њему. На подручју нема далековода. Сви објекти имају индивидуално грејање на угаљ или дрва.
- *Мини хидроелектрана (МХЕ)*: на реци Студеници, на локацији мини хидроелектране из 1948.године, изграђена је и пуштена у рад 2011. године нова МХЕ „Студеница“. Основни параметри обновљене МХЕ "Студеница" су следећи: бруто пад = 12,90 m; нето пад = 10,08 m; инсталисани проток = 1025 l/s, снага на вратилу капланове турбине = 94 kW. Локација водозаврата је на 50 m низводно од старог водозаврата (остатака бетонског прага). Водозавратна грађевина тиролског типа се састоји од "рибљег пута", преливног прага (на коти 444.20 mnm) са водозавратним каналом, таложника-песколова и калдрисаног дна са обалоутврдама (низводно од преливног прага). Дужина доводног цевовода је приближно 1300 m. Локација машинске зграде је на источном ободу I зоне заштите, 50-так метара јужно од некадашњег рибака. Неопходно је ускладити архитектуру објекта машинске зграде са традиционалном изградњом, уз уклапање у предео.

Карактер културног предела (елементи за процену амбијенталних вредности подручја детаљне разраде)

Карактер предела је дефинисан као вредност која треба да усмери просторни развој предела. Просторна интерпретација карактера предела, као интегрисана интерпретација морфолошког, еколошког и културног обрасца, представља предеони образац. Доследан и јасан предеони образац чини један предео препознатљивим у односу на остале пределе. *Предеони образац*, као циљни квалитет и репрезентативна структура културног предела везаног за манастир Студеницу, просторно је везан за подручје детаљне разраде, док је ван њега подручје утицаја на овај систем.

Информације о предеоном обрасцу могу се представити кроз два основна мерљива обележја (индикатора): *композицију* и *конфигурацију*. Елементи *композиције* предела су: разноврсност, бројност, величина/густина, уједначеност/доминација и диверзитет предеоних елемената. Елементи *конфигурације* предела су: облик/геометрија/пропорција, врста, контраст, компактност и међусобни односи предеоних елемената. Треће обележје предеоног обрасца је *повезаност (конективност)* и указује на функционисање предела.

Коришћењем обележја *композиције* и *конфигурације* предеоног обрасца, добијају се елементи за процену његове стабилности и осетљивости. За овај културни предео, стабилност лежи у снази локалног карактера културног предела и високом нивоу диверзитета предеоних елемената на малом простору. Узрок осетљивости се налази у недовољној заступљености линијских предеоних система (зелених коридора), којима се остварује *повезаност (конективност)* између предеоних елемената који носе карактер предела. Применом *концепта зелених коридора*, стварају се вишеструко корисни предели (мултифункционална зелена инфраструктура): осим основне, еколошке функције (повезивање линеарних елемената у пределу, да би се очувао диверзитет у фрагментираним пределима, омогућило распрострањавање врста и одвијање хидролошких процеса), могу им се доделити и функције рекреације, визуелног угођаја, заштите од загађења, заштите природних вредности и заштите културног наслеђа.

Европском конвенцијом о пределима промовишу се естетске, друштвене и културне карактеристике (квалитети) предела, упоредо са његовим еколошким вредностима. Приступ којим се интегришу предеоно-еколошке и визуелно-естетске карактеристике предела, препознат је као неопходан у савременој планерској пракси. *Визуелни (перцептивни) индикатори* којима се предео може интерпретирати, а који кореспондирају са еколошким аспектом интерпретације предела су: *уређеност* (показује ниво управљања и присуство људи у пределу), *кохерентност* (показује повезаност између коришћења земљишта и природних карактеристика предела, и може бити унапређена понављањем елемената кроз предеони образац), *историчност* (показује бројност и диверзитет културних елемената), *визуелни обухват* (показује величину, облик и богатство предела (предеони мозаик) и степен његове отворености), *комплексност* (показује диверзитет и распоред предеоних елемената) и *природност* (показује доживљај предела близак искуству природног стања, захваљујући доминацији природних предеоних елемената).

Опредељење *смерница за очување и унапређење предеоних елемената* који су носиоци идентитета културног предела, врши се на основу процене карактера културног предела, т.ј. идентификације успостављених веза између предеоног обрасца и процеса који га формирају (утичу на вредност предела), а затим и процене капацитета и осетљивости предела, т.ј. могућности адаптације предела на планиране промене, без промене карактера предела (део процене утицаја на животну средину). Смернице се односе на: *заштиту и конзервацију* валоризованих предеоних елемената; *рестаурацију и ревитализацију* девастираних и оштећених предеоних елемената; *креирање* нових предеоних елемената, који формирају нови карактер предела; *успостављање веза* између постојећих предеоних елемената (умрежавање, стварањем линеарних коридора). Примена опредељених смерница у вези је и са опредељеном, *заштитном стратегијом* планирања културног предела (задржавање оптималног предеоног обрасца у пределу у коме се процеси несметано одвијају), која се показала ефективном у превенцији фрагментације предела, а уз усмеравање развоја културног предела ка доминантном предеоном елементу, манастиру Студеница.

3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката

Карактеристичне целине на подручју детаљне разраде представљају, пре свега, утврђене зоне заштите у оквиру заштићене околине споменика културе изузетног значаја. Граница заштићене околине и зона заштите утврђене су на основу валоризације елемената антропогене и природне средине и утврђених потреба за презентацијом културних вредности.

Планирање намене површина заштићеног простора, руковођено је потребама заштите и презентације културног добра и његовог окружења, функционалним критеријумима и постојећим коришћењем земљишта. С тим у вези, подручје детаљне разраде је подељено на:

- грађевинско подручје (уређени и изграђени, као и неизграђени део подручја, одређен детаљном разрадом Просторног плана), са површинама јавне намене (простор одређен детаљном разрадом просторног плана за уређење и изградњу објеката јавне намене¹ и јавних површина, за које је предвиђено утврђивање јавног интереса) и остале намене.
- ванграђевинско подручје (пољопривредно, шумско и водно земљиште).

Подручје детаљне разраде састоји се од три карактеристичне просторне целине, формиране према утврђеним зонама заштите (property zone – манастирски комплекс, core zone – I зона заштите, buffer zone – II зона заштите). Целину „buffer zone“ је могуће додатно поделити на карактеристичне подцелине (са леве и десне стране реке Студенице), као и целину „core zone“ (са леве и десне стране пута Ивањица-Ушће), а подцелине су даље подељене на зоне, у складу са планираном наменом површина.

¹ објекти јавне намене су објекти намењени за јавно коришћење и могу бити у *јавној својини* (линијски инфраструктурни објекти, објекти за потребе државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе) или у *свим облицима својине* (болнице, домови здравља, домови за старе, објекти образовања, отворени и затворени спортски и рекреативни објекти, објекти културе, саобраћајни терминали, поште и др.).

Табела 15. Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине:

бр.	Планирана претежна намена	површина		
		ha	a	m ²
1.	Целина "Property zone" (комплекс манастира Студеница)	1	16	36
1.1	Комплекс манастира Студеница	1	16	36
1.A	Грађевинско земљиште Целине 1 - Површине остале намене	1	16	36
2.	Целина "Core zone" (прва зона заштите)	19	75	56
2.1.	Подцелина "Манастир" (са десне стране пута Ивањица-Ушће)	13	05	96
2.1.1	Јавне службе - здравство (амбуланта)		06	84
2.1.2	Јавне службе - култура		05	29
2.1.3	Јавне службе - образовање (основна школа)	1	55	15
2.1.4	Комуналне зоне и објекти (гробља)		35	45
2.1.5	Саобраћајне површине - стационарни саобраћај (паркинг)		10	34
2.1.6	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ДП, ОП, улице)	2	06	42
2.1.7	Уређене зелене површине (око манастирског комплекса)	2	93	45
2.1.8	Заштитно зеленило		74	92
2.1.a	Површине јавне намене Подцелине 2.1	7	87	86
2.1.9	Економија манастира		48	85
2.1.10	Туристичка супраструктура - гостински конак		10	31
2.1.11	Мешовита намена (пословање, услуге, управа, администрација)		14	31
2.1.b	Површине остале намене Подцелине 2.1		73	47
2.1.A	Грађевинско земљиште (површине јавне и остале намене)	8	61	33
2.1.B	Шумско земљиште	2	10	15
2.1.C	Пољопривредно земљиште	2	34	48
2.2.	Подцелина "Река" (са леве стране пута Ивањица-Ушће)	6	69	60
2.2.1.	Уређене зелене површине (уз реку)	6	69	60
2.2.a	Површине јавне намене Подцелине 2.2	6	69	60
2.2.b	Површине остале намене Подцелине 2.2		00	00
2.2.A	Грађевинско земљиште (површине јавне и остале намене)	6	69	60
2.a	Површине јавне намене Целине 2 (2.1.a + 2.2.a)	14	57	46
2.6	Површине остале намене Целине 2 (2.1.b + 2.2.b)		73	47
2.A	Грађевинско земљиште Целине 2 (2.1.A + 2.2.A)	15	30	93
2.B	Шумско земљиште Целине 2	2	10	15
2.C	Пољопривредно земљиште Целине 2	2	34	48
3.	Целина "Buffer zone" (друга зона заштите)	248	42	08
3.1.	Подцелина "Брезова" (са десне стране реке Студенице)	102	29	87
3.1.1	Уређене зелене површине (уз реку)	10	22	18
3.1.2	Заштитно зеленило	3	52	89
3.1.3	Саобраћајне површине – стационарни саобраћај (паркинг)	1	24	79
3.1.4	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ДП, ОП, улице)	5	88	66
3.1.a	Површине јавне намене Подцелине 3.1	20	88	52
3.1.5	Становање ниских густина	5	12	49
3.1.6	Становање ниских густина са пољопривредом	4	65	19
3.1.7	Туристичка супраструктура - етно-насеље	12	45	78
3.1.8	Туристичка супраструктура - хотел	1	47	37
3.1.9	Туристичка инфраструктура - спорт и рекреација	1	32	96
3.1.10	Енергетика (машинска зграда МХЕ)		30	28
3.1.11	Туристичка инфраструктура - аутокамп	3	46	62
3.1.b	Површине остале намене Подцелине 3.1	28	80	69
3.1.A	Грађевинско земљиште (површине јавне и остале намене)	49	69	21
3.1.B	Шумско земљиште	48	62	65
3.1.D	Водно земљиште (Студеница + Савин поток)	3	98	01

3.2.	Подцелина "Засад"(са леве стране реке Студенице)	146	12	21
3.2.1	Уређене зелене површине (уз реку)	3	10	15
3.2.2	Заштитно зеленило	9	02	72
3.2.3	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ОП, улице)	5	74	38
3.2.a	Површине јавне намене Подцелине 3.2	17	87	25
3.2.4	Становање ниских густина	2	46	88
3.2.5	Становање ниских густина са пољопривредом	19	53	58
3.2.b	Површине остале намене Подцелине 3.2	22	00	46
3.2.A	Грађевинско земљиште (површине јавне и остале намене)	39	87	71
3.2.B	Шумско земљиште	93	81	61
3.2.C	Пољопривредно земљиште	8	68	62
3.2.D	Водно земљиште (Студеница + Студенички поток)	3	74	27
3.a	Површине јавне намене Целине 3 (3.1.a + 3.2.a)	38	75	77
3.b	Површине остале намене Целине 3 (3.1.b + 3.2.b)	50	81	15
3.A	Грађевинско земљиште Целине 3 (3.1.A + 3.2.A)	89	56	92
3.B	Шумско земљиште Целине 3	142	44	26
3.C	Пољопривредно земљиште Целине 3	8	68	62
3.D	Водно земљиште Целине 3	7	72	28
Σ	Рекапитулација површина планиране претежне намене	269	34	00
Σ1	Јавне службе (здравство, култура, образовање)	1	67	28
Σ2	Комуналне зоне и објекти (гробља)		35	45
Σ3	Саобраћајне површине (паркинг, јавне саобраћајнице)	15	04	59
Σ4	Уређене зелене површине и заштитно зеленило	36	25	91
Σ1-4	Површине јавне намене	53	33	23
Σ5	Манастирски комплекс и економија манастира	1	65	21
Σ6	Туристичка супраструктура (гост.конак, етно-насеље, хотел)	14	03	46
Σ7	Туристичка инфраструктура (спорт и рекреација, аутокамп)	4	79	58
Σ8	Мешовита намена (пословање, услуге, јавне службе)		14	31
Σ9	Енергетика (машинска зграда МХЕ)		30	28
Σ10	Становање (ниских густина, са и без пољопривреде)	31	78	14
Σ5-10	Површине остале намене	52	70	98
ΣA	Грађевинско земљиште	106	04	21
ΣB	Шумско земљиште	144	54	41
ΣC	Пољопривредно земљиште	11	03	10
ΣD	Водно земљиште	7	72	28
Σ1-3	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	269	34	00

Напомена: Интерне и друге приступне саобраћајнице и стазе, које не спадају у категорију јавних саобраћајница, балансиране су у оквиру припадајућих претежних намена. Исто важи и за "тачкасте" објекте инфраструктуре.

Табела 16. Планиране површине јавне намене у подручју детаљне разраде, са пописом катастарских парцела

бр.	Планирана јавна намена	површина		
		ha	a	m ²
2.	Целина "Core zone" (прва зона заштите)	14	57	46
2.1.	Подцелина "Манастир" (са десне стране пута Ивањица-Ушће)	7	87	86
2.1.1	Јавне службе - здравство (амбуланта) делови кп бр. 1535, 1539/1, 3890 КОБрезова		06	84
2.1.2	Јавне службе - култура целе кп бр. 1489, и делови кп бр 5210/1, КО Брезова		05	29
2.1.3	Јавне службе - образовање (основна школа) целе кп бр. 1491/1 КО Брезова	1	55	15
2.1.4	Комуналне зоне и објекти (гробља) делови кп бр.1541, 1539/1, КО Брезова		35	45

2.1.5	Саобраћајне површине - стационарни саобраћај (паркинг) делови кп бр.1492/2, КО Брезова		10	34
2.1.6	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ДП, ОП, улице) делови кп бр. 1490/2, 1491/1, 1492/1, 1492/2, 1493, 1494, 1495, 1497/1, 1536, 1537, 1538, 1539/1, 1540/1, 1540/2, 1542, 5210/1, 5210/2, КО Брезова	2	06	42
2.1.7	Уређене зелене површине (око манастирског комплекса) делови кп бр. 1482/4, 1489, 1492/1, 1533, 1534, 1535, 1539/1, 1540/1, 1540/2, 1541, 1542, 5210/1, КО Брезова	2	93	45
2.1.8	Заштитно зеленило делови кп бр. 1482/1, 1492/1, 1493, 5210/1, 5210/2, 5237 КО Брезова		74	92
2.2.	Подцелина "Река" (са леве стране пута Ивањица-Ушће)	6	69	60
2.2.1.	Уређене зелене површине (уз реку) целе кп бр.1483, 1484, 1473, 1474, 1482/1, 1482/2, 1482/3, 1485/1, 1490/1 КО Брезова	6	69	60
3.	Целина "Buffer zone" (друга зона заштите)	38	75	77
3.1.	Подцелина "Брезова" (са десне стране реке Студенице)	20	88	52
3.1.1	Уређене зелене површине (уз реку) целе кп бр. 1295, 1296, 1297, 1475, 1479, 1487, 5210/1 и делови кп бр.1291/1, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299, 1300, 1301/1, 1308, 1310, 1312, 1474, 1475, 1476, 1477/1, 1477/2, 1478, 1480, 1482/2, 1486, 1528, 1531 КО Брезова	10	22	18
3.1.2	Заштитнозеленило делови кп бр.1302, 1303, 1304, 1305, 1306, 1308, 1313, 1314, 1315, 1316, 1477/1, 1477/2, 1478, 1482/1, 5210/1, КО Брезова и делови кп бр. 900, 2012 КО Долац	3	52	89
3.1.3	Саобраћајне површине – стационарни саобраћај (паркинг) делови кп бр. 1310, КО Брезова	1	24	79
3.1.4	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ДП, ОП, улице) делови кп бр. 1312, 1315, 1316, 1351, 1391, 1392, 1402, 1403, 1404, 1405, 1418, 1420/1, 1420/2, 1421, 1422, 1422, 1423, 1468, 1469, 1472/1, 1482/1, 1497/1, 1500, 1501, 1502, 1504, 1505, 1506, 1524/1, 1526, 1527/1, 1527/2, 1527/4, 1527/5, 1527/6, 1527/7, 1528, 1530, 1531, 1536, 1543/1, 1544, 1545, 1546, 1562, 1569, 1571/3, 5209, 5210/1, 5235, КО Брезова и делови кп бр.900 и 2012 КО Долац	5	88	66
3.1.D	Водно земљиште (Студеница + Савин поток) делови кп бр.1293, 1294, 1299, 1302, 1472/1, 1543/2, 1543/2, 5235, 5237, КО Брезова и делови кп бр. 2012, 2210 КО Долац	3	98	01
3.2.	Подцелина "Засад"(са леве стране реке Студенице)	17	87	25
3.2.1	Уређене зелене површине (уз реку) целе кп бр. 1288, 1293, 1295/2, 1296, 1298, 1299, 1300, 1301 КО Засад и делови кп бр.1278, 1287, 1289, 1290, 1291, 1292, 1294, 1295/1, 1297, 1302, 1303, 1385/1, 1385/2, 1385/3, 1386, 1387/2, 1388, 1389, 1390, 1392, 1415/1, 1421, 1423 КО Засад и део кп бр. 918/2, 1398, 2012 КО Долац	3	10	15
3.2.2	Заштитно зеленило делови кп бр.1085/1, 1085/2, 1086, 1087/3, 1089, 1091/2, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1101, 1102, 1103, 1104, 1236, 1237/1, 1237/2, 1237/3, 1237/4, 1238, 1275/2, 1278, 1284/1, 1284/2, 1285, 1286, 1287, 1290, 1291, 1294, 1295/1, 1295/2, 1302, 1303, 1304, 1305, 1306, 1378, 1379, 1381, 1385/1, 1385/2, 1385/3, 1386, 1387/1, 1387/2, 1388, 1389, 1390, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395/1, 1396, 1397/1, 1398, 1405, 1412, 1414, 1415/1, 1415/2, 1419, 1424, 885, 886, 887, 891/4 КО Засад	9	02	72
3.2.3	Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ОП, улице) делови кп бр.1054, 1056, 1071/1, 1072/1, 1072/2, 1073, 1075/4, 1081/1, 1082, 1083, 1084, 1085/1, 1085/2, 1086, 1087/1, 1087/3, 1089, 1091/2, 1092, 1098, 1099, 1100, 1103, 1106/1, 1106/2, 1107/1, 1108/1, 1109, 1112, 1113, 1116, 1205/1, 1232, 1233/1, 1235, 1236, 1237/4, 1239, 1240, 1241, 1242/1, 1242/2, 1254, 1255, 1275/2, 1278, 1279, 1284/1, 1284/2, 1285, 1286, 1287, 1302, 1304, 1305, 1306, 1308, 1313, 1316/1, 1317, 1318, 1325, 1353, 1370, 1373, 1374, 1377, 1378, 1379, 1381, 1387/1, 1388, 1390, 1391, 1392, 1394, 1395/1, 1396, 1405, 1406, 1410, 1411/2, 1412, 1414, 1415/1, 1415/2, 1419, 1421, 885, 887, 891/4, 891/5, 897, КО Засад	5	74	38
3.2.D	Водно земљиште (Студеница + Студенички поток)	3	74	27

делови кп бр. 1293, 1294, 1299, 5237КО Брезоваи делови кп бр. 1421 и 1423, КО Засад				
Σ1-4	Рекапитулација површина планиране јавне намене	53	33	23
Σ1	Јавне службе (здравство, култура, образовање)	1	67	28
Σ2	Комуналне зоне и објекти (гробља)		35	45
Σ3	Саобраћајне површине (паркинг, јавне саобраћајнице)	15	04	59
Σ4	Уређене зелене површине и заштитно зеленило	36	25	91
ΣD	Водно земљиште	7	72	28

Напомена: Површине остале намене (претежне и њима компатибилне намене) одвојене су регулационим линијама од површина јавне намене, што је приказано на детаљним картама Просторног плана.

1.1. Комплекс манастира Студеница:

- уређује се у складу са одговарајућим урбанистичким условима и мерама заштите културних добара (делови IV 3.5. и IV 3.7. Просторног плана).
- комплекс се састоји од следећих грађевина склопљених у архитектонску целину и опасаних одбрамбеним зидом (бедем са источном и западном капијом): цркве (Богородичина црква са Радосављевог припратом, Краљева црква и Никољача); остаци цркви (Св.Јована, Св.Ђорђа и Св.Димитрија); трпезарија Св.Саве; кула над западном капијом; монашки конаци; остаци конака (на северној страни порте); студеничка ризница; звонара, и други објекти.
- у комплексу је и споменик природе, стабло божиковине (*Plex aquifolium*), те се забрањују све активности у његовој непосредној околини које би га могле угрозити или оштетити.
- слободне површине у комплексу се уређују тако да се максимално задрже, очувају и унапреде одлике простора у коме је настао споменик културе, као и да се обезбеди одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог споменика културе.
- највећи део простора порте озелењен је према парковско-баштенском концепту и садржи велики број врста различите старости, порекла и виталности. Посебно се истиче неколико капиталних стабла липе. Цветне врсте су распоређене местимично, око конака и стаза.
- не планирају се посебни радови на озелењавању у манастирској порти. Задржава се постојеће стање до завршетка свих археолошких радова, након чега би требало осмислити и извести коначно уређење порте.

2.1.1. Јавне службе - здравство (амбуланта):

- у манастиру Студеница 1207. године Свети Сава је основао прву болницу по византијским манастирским узорима у Србији.
- здравствена станица (амбуланта), у непосредној близини манастирског комплекса, отворена је 1981. године, и у њој је организована примарна здравствена заштита локалног становништва.
- овај објекат треба да буде основ за даљи развој примарне здравствене заштите, како за локално становништво, тако и за планиране туристичке капацитете гравитационог подручја.

2.1.2. Јавне службе - култура:

- у манастиру Студеница, као средишту културног живота средњевековне српске државе, од оснивања манастира чува се рукописно наслеђе, о чему сведоче и подаци записани у типцима Св.Саве.
- у објекту на југоисточном платоу уз манастирски комплекс, непосредно поред објекта здравствене станице, у претходном периоду организоване су културне активности (библиотека са читаоницом), које су исељене.
- овај објекат треба да буде основ за даљи развој културе и њено повезивање са комплементарним активностима и програмима (туризам, духовност, образовање, природне и културне вредности и традиција, културне манифестације и сл.), чиме се отварају могућности за обogaћивање садржаја из области културе. Центар културе тако постаје мултифункционални центар духовности и културе на траси међународне културне руте „Трансроманика“, а насеље Студеница (простор у заштићеној околини манастира) примарни центар духовности и културе ширег подручја.

2.1.3. Јавне службе - образовање (основна школа):

- светосавска просвета, органски је везана за Студеницу, која је (као и други значајни

манастири), кроз средњи век и касније, била у жижи културног живота и просвећивања српског народа.

- основна школа „Стефан Немања“, налази се око 300 m југоисточно од манастирског комплекса, и изграђена је 1982. године (дограђена 1987. године). Ово је матична осмогодишња основна школа у којој наставу похађа око 130 ученика. Школа има издвојена одељења (четвороразредне школе) у Мланчи, Реци, Рудну, Бзовику, Савову и Ђакову.
- у циљу побољшања квалитета наставе и задовољења норматива за школски простор по ученику (што је посебно значајно за школе са већим гравитационим подручјем), могуће је проширење капацитета школског објекта у оквиру школског дворишта.
- с обзиром да ово подручје није покривено предшколским установама, рационално решење је коришћење вишка простора у објектима основне школе (у складу са нормативима из области предшколског образовања и васпитања), или изградња објекта дечје заштите у оквиру школског дворишта.
- значајан циљ је и стварање могућности за коришћење школских објеката у ваннаставном периоду (распуст), за организовање школа у природи, здравствено-рекреативног боравка деце из других средина и сличних активности намењених деци школског и предшколског узраста.
- поред основне школе налази се универзални терен за мале спортове (бетонска подлога, 40 x 20 m) и два мања отворена терена. Постоје просторне могућности за изградњу мултифункционалног спортског објекта (фискултурне сале) у оквиру школског дворишта.

2.1.4. Комуналне зоне и објекти (гробља):

- ново монашко гробље ограђено каменим зидом (висине око 2 m), налази се ван порте, у непосредној близини јужног манастирског зида. Нешто јужније су и видљиви остаци старог монашког гробља.
- уређење ових гробља подразумева примену мера у подручјима археолошких локалитета (посебно за стару некрополу), као и заштиту од уништавања и деградирања неадекватним садржајима и објектима (према нивоу вредности градитељског наслеђа у непосредном окружењу), што обухвата и немогућност даљег проширивања постојећих гробља.
- изградња новог гробља, уколико не могу да се обезбеде услови за даље сахрањивање на постојећем гробљу, подразумева одређивање нове локације, након претходног детаљног археолошког истраживања простора и израде одговарајућег урбанистичког плана (или измене овог Плана).

2.1.7. Уређене зелене површине (око манастирског комплекса):

- непосредна околина комплекса манастира Студенице, представља природни простор споменика културе, који са њим чини амбијенталну целину и од значаја је за његову заштиту.
- зелене површине око манастирског комплекса се уређују као заштитна зона у којој се максимално задржавају, чувају и унапређују одлике природног простора у коме је манастир настао, уз обезбеђено одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог споменика културе.
- у овом простору за садњу се могу користити само аутохтоне врсте зеленила.
- постојећу аутохтону шуму у овој зони (изнад Савине чесме), треба сачувати због њене примарне функције заштите, уз могуће пошумљавање аутохтоним врстама у циљу обнављања делова шуме који се нису одржали.
- радови и мере које би водиле одступању од режима предвиђених одлукама о заштити, могу се вршити само у циљу осигурања ефикасније заштите појединих елемената, читаве заштићене зоне, или самог културног добра, уз услове и сагласност надлежне службе заштите споменика културе.

2.1.8, 3.1.2, 3.2.2. Заштитно зеленило:

- заштитно зеленило обухвата: зеленило у функцији заштите земљишта од ерозије и клизања; зеленило у функцији заштите биодиверзитета; линеарно зеленило дуж транзитних саобраћајница; линеарно зеленило дуж водотока (зона форланда и заштите водотока); зелене површине на потезу између транзитне саобраћајнице и водотока (значајне са аспекта заштите земљишта од ерозије и клизања, заштите подручја од поплава и заштите приобалног екосистема); „прелазно“ зеленило, које повезује култивисани простор приобаља са шумским

површинама на ободу подручја детаљне разраде; ревитализоване и рекултивисане деградиране површине (каменолом, јаруга, сипар и сл.), према посебним мерама санације, итд.

- за зеленило у функцији заштите биодиверзитета и приобалног екосистема предвиђају се само мере неге и одржавања. Уређивање осталих површина заштитног зеленила обухвата припремање и евентуално опремање земљишта, у складу са утврђеном наменом. При томе је забрањено уношење алохтоних врста дрвећа и другог зеленила парковског типа. Користити аутохтоне саднице у складу са постојећим аутохтоним растињем, у циљу заштите биодиверзитета и водног режима, а посебно културног предела и самог културног добра.

2.1.9. Економија манастира:

- манастирска економија се налази око 70 m северозападно од манастирског комплекса и овде су груписани објекти за пољопривреду, сточарство и занаство, а за потребе манастира. Економија је формирана постепено, што за резултат има хетероген изглед и бонитет објеката, и релативно оскудан расположиви простор, без могућности за даље проширење комплекса. С обзиром да су на коти изнад манастирског комплекса, поједини објекти економије, у мањој или већој мери нарушавају амбијенталну целину манастирског комплекса.
- потребно је обезбедити контролисан приступ и рационалнију организацију објеката у комплексу економије, као и уклањање или ремоделацију економских објеката који на било који начин угрожавају културни предео и само културно добро.

2.1.11. Мешовита намена (пословање, услуге, управа, администрација):

- у непосредној околини манастирског комплекса је, током времена, дошло до концентрације централних и јавних функција и садржаја, с обзиром да је овај простор, историјски и природно, био центар окупљања околних насеља (Засад, Брезова, Долац, Врх и Ђаково). Тако су поред објеката и садржаја јавних функција и служби (амбуланта, библиотека са читаоницом, основна школа, полицијска станица, месна канцеларија, пошта), своје место нашле и централне функције (пословање, услуге и др.) у оквиру објеката мешовите намене (некадашњи објекат задружног дома и објекат у коме је пошта).
- у овим објектима планира се даљи развој централних функција и компатибилних јавних функција и служби (уз поштовање норматива и критеријума за одговарајућу намену и услова непосредног окружења), у складу са потребама микроразвојног центра (центар месне заједнице) и локалног становништва, али и комплементарних активности и програма везаних за развој туризма и сам манастир Студеница.

2.2.1, 3.1.1, 3.2.1. Уређене зелене површине (уз реку Студеницу):

- ово је простор уз саму реку Студеницу, са обе стране реке, који једним делом улази и у I зону заштите. Анализом постојећег стања, може се закључити да је овај простор делимично деградиран, и да се са аспекта заштите културног добра, мора посматрати као релевантна тампон зона у којој се прожимају, обједињено валоризују, планирају и презентују природне и културне вредности овог простора.
- дефинисање овог простора у функцији заштите културног предела и самог споменика културе изузетног значаја, али и у функцији заштитног зеленила, не треба да спречи могућност одвијања комплементарних активности, што подразумева да ће овај простор претрпети одређене промене у правцу оплемењивања и делимичног култивисања, без нарушавања његових заштитних функција.
- уређење зелених површина обухвата припремање и опремање земљишта које ће омогућити њихово редовно коришћење и одржавање, као и пејзажно уређење у складу са утврђеном наменом.
- избор аутохтоних врста за озелењавање и остале интервенције у простору, не смеју да наруше визуре ка споменику културе и културни предео, биодиверзитет, приобални екосистем реке Студенице и притока, као и њихов водни режим.

3.1.9. Туристичка инфраструктура - спорт и рекреација:

- спортско-рекреативна зона је планирана на позицији садашњег травнатог терена за фудбал, неадекватних димензија и без могућности проширења (простор ограничен државним путем и реком Студеницом). Простор је погоднији за комплекс отворених спортских терена за мале спортове (по могућству са травнатом или земљаном подлогом), са пратећим објектима

(помоћне просторије, просторије клубова и пратеће услуге), уз просторну могућност за изградњу мањег спортског објекта (затворени спортски терен, и сл.).

- овај простор је смештен између планираног јавног паркинга (са приступне стране) и зелене површине уз реку Студеницу (са супротне стране), па је погодан и за формирање излетишта (места за пикник, излетничка пољана), чије уређење подразумева обележавање (информативне табле, путокази), опремање (мобиљар, елементи за рекреацију, надстрешнице, ватришта, отворени павиљони) и функционалну организацију за ту намену одређеног простора.

3.1.11. Туристичка инфраструктура – аутокамп:

- камповање и пружање кампинг услуга дозвољено је искључиво у оквиру планираног грађевинског подручја, у оквиру кампа.
- камп је организовани простор за пружање кампинг услуга, т.ј. за трајно или привремено постављање и коришћење опреме за камповање (шатори, камп-приколице, трејлери, ауто-каравани), са обезбеђеним паркирањем возила корисника, прикључцима на комуналну инфраструктуру и санитарно безбедним третманом (прикупљање, пречишћавање и одвођење/транспорт) отпадних вода и отпада.
- осим тога, уређење кампа подразумева: функционалну организацију, обележавање и опремање (информативне табле, мобиљар, елементи за рекреацију, надстрешнице, отворени павиљони и др.), као и оградавање (због потребе за контролом приступа).
- максимални капацитет аутокампа „Студеница” дефинише се бројем камп-јединица (место за подизање шатора, место за паркирање кампера) или бројем корисника, и износи 70 камп-јединица, односно 140 корисника (препоручен однос броја места за подизање шатора и других камп-јединица = 50% : 50%), уз могућност фазне реализације.
- свака камп-јединица (а обавезно места за паркирање кампера, површине око 50 m²), обезбеђена је потребним инфраструктурним прикључцима струје и воде.
- камп садржи простор за смештај возила која вуку камп-јединице и возила других корисника кампа (минимални број паркинг места = 1/3 укупног броја камп јединица), као и централно место окупљања (трг, са амфитеатром).
- сервисни објекти кампа су: капија на улазу у камп (одвојени приступ за пешаке и возила) са просторијом за пријем/испраћај гостију; санитарни блок (мушки и женски тоалет, вешерница) и вишенаменска сала са кухињом; други објекти, по потреби.
- планирани материјали за градњу су природни (дрво, камен и опека), аутохтоног порекла (нпр. студенички камен зидан на традиционални начин).
- максимално уважити природна ограничења простора при проналажењу решења моторних и пешачких линија кретања, као и обликовних решења објеката и партера у оквиру кампа, са циљем да њихова форма ни на који начин не угрози културни предео и сам споменик културе изузетног значаја.

2.1.5, 3.1.3. Саобраћајне површине - стационарни саобраћај (паркинг):

- за јавна паркиралишта планирани су: плато уз објекат некадашњег Задружног дома, у близини манастирског комплекса; плато поред комплекса хотела „Излет“; плато поред планиране спортско-рекреативне зоне, на девастираном простору близу каменолома.
- комплекс хотела, као и поједини објекти јавне и остале намене у центру насеља имају своје интерне паркинге.
- интерни паркинг на платоу јужно од манастирског комплекса, који се користи као паркиралиште аутомобила и аутобуса посетилаца (с обзиром да је уклоњена рампа на прилазу за интервентна возила), врло је близу источне капије (око 50 m), а формиран је на уштрб заштитног зеленила у првој зони заштите и нарушава амбијенталну целину манастирског комплекса, па је неопходно укинути га. Његову функцију ће преузети планирани паркинг уз објекат Задружног дома, који је око 100 m удаљенији од источне капије, а заклоњен је постојећим објектима и зеленим појасом уз саобраћајницу.
- процена је да планирани јавни паркинзи, који се налазе северно и југоисточно од манастира, и који својим позицијама не нарушавају амбијенталну целину манастирског комплекса, имају капацитет који дугорочно задовољава потребе паркирања (путнички аутомобили и аутобуси) за максимални очекивани капацитет дневних посетилаца.
- лоцирањем јавних паркинг простора у приступним зонама заштићеног подручја, одакле се

успостављају добре пешачке везе ка манастирском комплексу, избегава се просторни дисконтинуитет, који би умањио квалитет културног предела.

2.1.6, 3.1.4, 3.2.3. Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице (ДП, ОП, улице):

- основу уличне мреже представља државни пут IB реда бр. 30 Ивањица-Ушће. На ову саобраћајницу прикључује се, директно или посредством сабирних саобраћајница, сав друмски саобраћај са подручја детаљне разраде.
- у циљу заштите манастирског комплекса (од штетног утицаја динамичког саобраћаја - буке, вибрација, аеро-загађења, акцидената и др.) неопходно је одстранити или ублажити транзитни саобраћај са постојеће трасе државног пута, па се предвиђа изградња обилазне саобраћајнице. Обилазница иде од постојећег моста на Студеници (1,4 km од манастира, према Ушћу), левом обалом реке у дужини од око 3,1 km према Ивањици, где прелази реку (планираним мостом) и спаја се са постојећим путем.
- проблем представља и секундарни транзит, који се одвија општинским путем Студеница – Рудно. Прикључак овог пута на државни пут налази се у оквиру I зоне заштите манастирског комплекса. Из тог разлога, предвиђа се измештање дела трасе општинског пута, који пролази кроз I зоне заштите. Нова траса иде од постојеће кривине западно од основне школе (0,35 km од постојећег прикључка на државни пут, према Рудном), паралелно са постојећом трасом државног пута у дужини од око 0,75 km према Ушћу, где се прикључује на овај пут.
- постојеће трасе саобраћајница са којих је одстрањен транзитни саобраћај, задржавају се као приступне саобраћајнице манастирском комплексу, са посебним режимом коришћења.
- постојећа улична мрежа у подручју детаљне разраде, пратила је потребе непланског формирања насеља, па је формирана хаотично, тако да су саобраћајнице неадекватних регулационих профила, елемената трасе, нивелета, углова укрштања на раскрсницама и других карактеристика. Из тог разлога, предвиђа се реконструкција саобраћајница, како би се постигли оптимални услови, који су предуслов за безбедно одвијање саобраћаја на уличној мрежи. Планирано саобраћајно решење заснива се на постојећој уличној мрежи и њеној реконструкцији, уз евентуалну изградњу приступних саобраћајница до појединих зона и објеката.

3.1.5, 3.2.4. Становање ниских густина:

- више стамбених зона ниских густина формирано је на терасама, на обе долирске стране. Осим пољопривредног становања, јавља се и мешовито становање (са стамбеним делом и нестамбеним делом у коме се одвија делатност), као и непољопривредно или викенд становање (без економског дела и баште, као и без одвијања делатности).
- евидентирано је неколико значајнијих групације мешовитог и непољопривредног/викенд становања. Неопходно је плански регулисати статус постојећих стамбених зона, без могућности њиховог даљег ширења, односно планирања нових зона становања у заштићеном простору.
- делатности у зони становања, морају бити комплементарне основној намени и не смеју имати негативни утицај на животну средину, режим заштите културног добра, манастирски комплекс и основну намену: пословање (трговина на мало, угоститељство, услуге и мањи сервиси, услужно занатство и сл.); туристичка супраструктура (угоститељски објекти за смештај - пансион, туристички апартман и сл.; угоститељски објекти за исхрану - ресторан, кафе и сл.). Предност дати ревитализацији постојећих стамбених објеката, уз мање проширење капацитета за потребе делатности из области туризма и услуга.
- међу постојећим објектима, у највећој мери нису сачувани вреднији примерци народне архитектуре, док новији објекти, својим архитектонским вредностима, стилем и начином изградње, габаритима или спратношћу, углавном нису усклађени са традиционалном изградњом и уклопљени у предео. С тим у вези, могуће је задржавање постојећег стања, умерена, доминантна, или потпуна реконструкција постојећих објеката.

3.1.6, 3.2.5. Становање ниских густина са пољопривредом:

- постојеће изграђене површине са пољопривредним становањем (стамбени део, економски део и башта), дисперговане на подручју детаљне разраде (а већином на терасама леве долирске стране).
- не предвиђа се даље ширење овог типа становања у подручју детаљне разраде, већ само груписање и заокруживање целина/зона постојећег пољопривредног становања, у циљу

њихове планске регулације.

- могуће је обављање делатности у зони пољопривредног становања, комплементарног основној намени и без негативног утицаја на животну средину, режим заштите културног добра, манастирски комплекс и основну намену. То су: пословање и производне делатности (трговина, угоститељство, услуге и сервиси, услужно и производно занатство, мањи производни и пословни објекти из домена прераде пољопривредних и шумских производа и одрживог коришћења природних ресурса и сл.); туристичка супраструктура (туристичке услуге у сеоском домаћинству - ревитализација постојећих стамбених објеката и сеоских домаћинстава и изградња нових туристичких јединица типа „гостинска смештајна јединица”, „гостинска кућа”, „еколоц” и сл., у којима ће се развијати услуге еко-туризма).
- организација пољопривредне производње на нивоу окућнице предвиђа садржаје ратарства и воћарства, али не и сточарство (мини фарме), осим гајења стоке у објектима економског дворишта, а за потребе домаћинства.
- групације пољопривредних домаћинства на терасама брдовите леве долинене стране реке Студенице, окружене ливадама, пашњацима и шумама, значајан су елемент предела који се сагледава са манастирске терасе. Због уклапања у предео, неопходно је ревитализовати постојеће вредније примерке народне архитектуре, а реконструисати или ремоделовати новије објекте који углавном нису усклађени са традиционалном изградњом. У случају нове изградње, архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност објеката, не смеју да нарушавају физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику предела, већ морају да допринесу очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета.

3.1.7. Туристичка супраструктура - етно-насеље:

- етно-насеље је планирано на платоу 100 m изнад манастирског комплекса, југозападно од њега (локација „Пољане“).
- концепција етно-насеља је да презентује традиционални живот овог подручја у претходним епохама, како би се заштитило не само духовно и културно, него и „цивилно“ наслеђе једног народа, које врло тешко одолева зубу времена и цивилизацијским трендовима. Етно-насеље треба да на аутентичан начин представи очувану архитектуру, традицију, обичаје, кухињу и друге специфичности овог краја, а све у спрези са природом која га окружује.
- због просторних могућности, у зони етно-насеља је могућ даљи развој централних и јавних функција и садржаја у складу са потребама микроразвојног центра (центар месне заједнице) и локалног становништва, али и комплементарних активности и програма везаних за развој туризма и сам манастир Студеница.

2.1.10. Туристичка супраструктура - гостински конак:

- гостински конак (гостопримница) - прихватни туристички пункт на улазу у манастирски комплекс, капацитета 15 соба са око 40 лежаја (и рестораном).
- због позиције конака на приступу манастиру, у непосредној близини манастирског комплекса (око 50 m од западне капије), нема просторних могућности за повећање смештајних и других капацитета, односно доградњу објекта у заштићеном простору.

3.1.8. Туристичка супраструктура – хотел:

- хотел „Излет“ - прихватни туристички пункт на улазу у "core" зону (I зону заштите), капацитета 27 соба са 63 лежаја (и рестораном).
- постојећи комплекс угоститељског објекта за смештај и исхрану, са просторним могућностима за повећање смештајних и других капацитета, и увођење комплементарних садржаја: садржаји туристичког центра (визиторски центар, информативни центар и сл.); други комплементарни садржаји туристичке супраструктуре (изложбени простор; простори за предавања, снабдевање, информисање, едукацију и забаву туриста).

3.1.10. Енергетика (машинска зграда минихидроелектране на реци Студеници):

- мини хидроелектрана (МХЕ) „Студеница“, на локацији старе МХЕ, пуштена је у рад 2011. године (брuto пад = 12,90 m; нето пад = 10,08 m; инсталисани проток = 1025 l/s, снага на вратилу капланове турбине = 94 kW; дужина доводног цевовода = цца 1300 m). Локација машинске зграде МХЕ је на источном ободу I зоне заштите, 50-так метара јужно од некадашњег рибњака.

- неопходно је ускладити архитектуру објекта машинске зграде са традиционалном изградњом, и уклопити објекат и припадајућу парцелу у амбијентално окружење манастирског комплекса и његов предеони карактер.

ΣB Шумско земљиште:

- шумске површине заузимају око 54% укупне површине подручја детаљне разраде. Већи део шумских површина на подручју нема карактер економских шума (ни по квалитету ни по дрвној запремини) и данас се карактеришу већом заступљеношћу изданачког типа (углавном мешовите шуме сладуна и цера - термофилне, местимично ниске изданачке састојине и шибљаци), што је углавном последица прекомерне сече кроз дуг историјски период.
- и поред тога, шуме представљају највреднији тип предела и изворни амбијент непосредне околине манастира Студеница, и имају несумњиво високу вредност са становишта заштите простора.
- знатан део шумских површина налази се у различитим стадијумима деградације, тако да је у већој мери уништен и педолошки слој, па је уочљива појава процеса ерозије и спирања на проређеним шумским површинама. Ово, не само да у великој мери мења слику предела, већ и озбиљно угрожава еколошке услове за опстанак биљног и животињског света.
- за све шумске површине је, пре свега, неопходно утврдити мере заштите, санације и рекултивације, са ослонцем на стабилну и трајну вегетацију, а обим и карактер даљег просторног уређења условљен је степеном успеха ових мера. Шуме треба третирати као заштитне, посебно са аспекта заштите земљишта од ерозије и клизања, регулисања микроклиме и водног режима.

ΣC Пољопривредно земљиште:

- пољопривредне површине су секундарне творевине настале крчењем шума или њиховим непосредним потискивањем и претварањем у оранице, ливаде, пашњаке, воћњаке и винограде, углавном на теренима са дубљим и плоднијим земљиштем.
- осим у оквиру сеоских окућница (зона становања ниских густина са пољопривредом), пољопривредне површине се задржавају између формираних стамбених зона (II зона заштите) и у близини манастирске економије (I зона заштите), пре свега због значајне еколошке улоге коју имају заједно са шумским површинама, а које су овде далеко више заступљене.
- на овим површинама није дозвољена изградња објеката, а пољопривреда се обавља према посебним условима везаним за режим заштите културног добра.

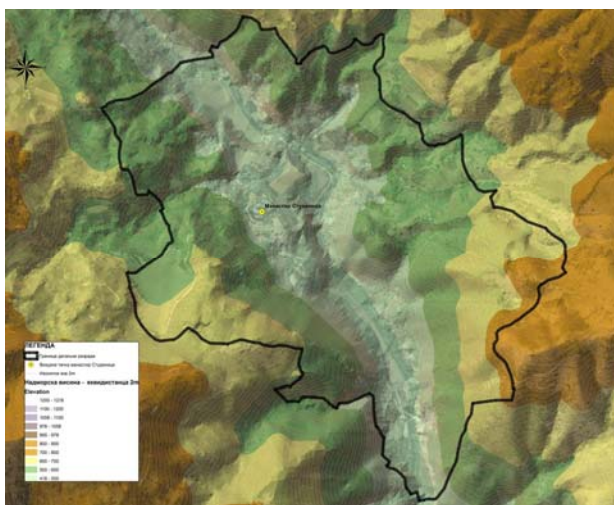
ΣD Водно земљиште:

- обухвата водоток реке Студенице и њених притока (Студенички и Савин поток), као и површине потребне за заштиту и унапређење приобалног екосистема реке Студенице и притока, њиховог водног режима и биодиверзитета (зона форланда и заштите речних токова)
- у циљу одбране од поплава, уређења бујичних вода, заштите земљишта од ерозије и клизања, могуће је предвидети регулационе радове на реци Студеници и притокама, у складу са посебним правилима за регулацију водотокова, и уз максималну могућу примену натуралне регулације.

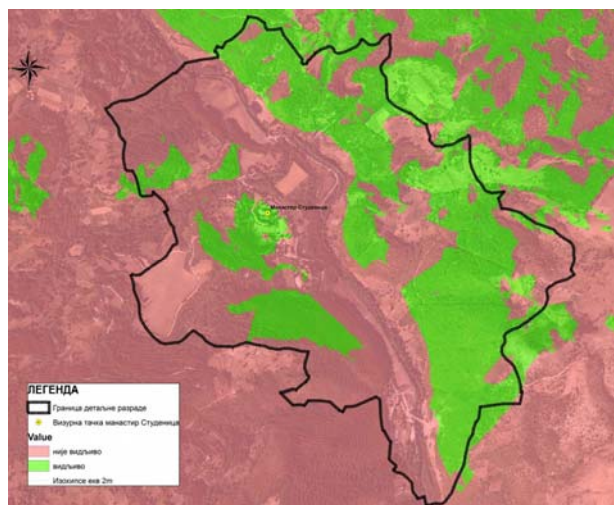
Визуелна анализа предела са кључних визурних тачака (viewshed анализа) - модел видљивости

Визуре ка манастиру Студеница, као и оне из самог манастирског комплекса, имају специфичан значај за вредновање предела, па се у складу са тим јавила потреба за израдом визуелне анализе предела са кључних визурних тачака (*viewshed анализа*), тзв. модела видљивости. Израда овог модела темељи се на анализи дигиталног модела терена (ДМТ), поједностављеног приказа рељефа добијеног методом интерполације података о висинама и векторизације изохипси (еквидистанца = 2 m). Viewshed анализа рађена у GIS софтверу, као основне податке узима ДМТ предметног подручја и визурне тачке, при чему је кључна визурна тачка комплекс манастира Студеница (манастирска тераса). Као резултат ове просторне анализе, добија се карта видљивих и невидљивих зона са кључне визурне тачке. Овај податак може се упоредити са постојећим и планираним грађевинским површинама, зонама постојеће и планиране изградње, пунктовима (видиковци) и потезима значајним за сагледавање ширег простора (панорамске стазе и путеви) и др. Упоредјујући ово, може се запазити да су са кључне визурне тачке углавном видљиве постојеће зоне

становања на терасама леве долинске стране реке Студенице (Засад), као и делови планираних зона становања ниских густина (са пољопривредом), којима се групишу и заокружују постојеће зоне овог типа становања, у циљу остваривања повезаности између предеоних елемената који носе карактер културног предела. Управо ово су кључне зоне са аспекта осетљивости културног предела, па се при интервенцијама у овим зонама мора обратити посебна пажња да се не наруши предеони образац и карактер културног предела.

Слика 1. Дигитални модел терена (ДМТ)

Слика 2. Модел видљивости (višed анализа)

3.3. Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене

3.3.1. Јавне функције и службе

Објекти јавних функција и служби (образовање, здравство, социјална заштита, спорт и рекреација, култура и наука, управа и администрација), градиће се у складу са планираном дистрибуцијом ових објеката у мрежи насеља (према овом просторном плану, односно просторном плану јединице локалне самоуправе).

У случају потребе, објекти јавних функција и служби се могу градити на грађевинском земљишту у јавној својини, уз примену правила за јавне функције и службе, датих у делу

IV 2.1.2.3. Зона јавне намене и верских објеката. Ови објекти се могу градити и на другом грађевинском земљишту, уколико се задовоље сви нормативи и критеријуми за одговарајућу јавну намену и услови непосредног окружења, а у складу са планским решењима за подручје детаљне разраде.

Планирано је задржавање постојећих површина и објеката јавних функција и служби (зона 2.1.1, 2.1.2, 2.1.3), уз могуће интервенције на парцелама у складу са планским решењима датим у делу *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката* и уз примену претходно поменутих правила за јавне функције и службе.

3.3.2. Јавно зеленило

Осим општих услова за заштитно зеленило и уређене зелене површине у подручју детаљне разраде (датих у делу *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката*), примењивати и правила за јавне зелене површине дата у делу *IV 2.1.2.3. Зона јавне намене и верских објеката.*

Зеленило подручја детаљне разраде уређује се као:

- зеленило у непосредној околини комплекса манастира Студенице, које представља природни простор споменика културе, који са њим чини амбијенталну целину и од значаја је за његову заштиту, уз максимално задржавање, очување и унапређење одлика природног простора у коме је манастир настао и обезбеђено одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог споменика културе.
- зеленило уз реку Студеницу, које представља релевантну тампон зону са аспекта заштите културног добра, уз могућност одвијања комплементарних активности, али без нарушавања заштитних функција ове зоне.

- заштитно зеленило у функцији заштите земљишта од ерозије и клизања, заштите биодиверзитета и приобалног екосистема, заштите водотока и форланда, заштите од поплава, заштите од утицаја транзитног саобраћаја, зеленило у функцији рекултивације деградираних површина, као и зеленило које повезује уређено зеленило са шумским површинама на ободу подручја детаљне разраде.
- партерно и пејзажно зеленило јавних простора, комплекса јавних објеката, туристичке инфра и супраструктуре.
- зеленило парцеле - зеленило у зони становања.

Општи услови за уређење јавног зеленила:

- сачувати постојеће аутохтоне шуме у зонама јавног зеленила, због њихове примарне функције заштите, уз могуће даље пошумљавање аутохтоним врстама у циљу обнављања делова шуме који се нису одржали.
- уређење зелених површина обухвата припремање и опремање земљишта које ће омогућити њихово редовно коришћење и одржавање, а у складу са утврђеном наменом, и пејзажно уређење.
- за зеленило у функцији заштите биодиверзитета и приобалног екосистема спроводити одговарајуће мере неге и одржавања, а за зеленило у функцији ревитализације и рекултивације деградираних површина - мере санације.
- избор врста за озелењавање и остале интервенције у простору, не смеју да наруше визуре ка споменику културе и културни предео, биодиверзитет, приобални екосистем реке Студенице и притока, као и њихов водни режим, и у том циљу користити аутохтоне саднице (једногодишњег и вишегодишњег хабитуса) у складу са постојећим аутохтоним растињем.
- уколико то не угрожава визуре и предеоне карактеристике, формирати дрворед према колским саобраћајницама, паркинг просторима и регулацији јавних објеката.
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима.
- сваки вид интервенција мора бити у складу са условима из одлуке/ уредбе о заштити (*Одлука о утврђивању граница непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница; Уредба о заштити Парка природе Голија*), односно плану управљања заштићеним подручјем и деругим релевантним документима.
- радови и мере које би водиле одступању од режима предвиђених одлуком/уредбом о заштити, могу се вршити само у циљу осигурања ефикасније заштите појединих елемената, читаве заштићене зоне, или самог културног добра, уз услове и сагласност надлежне службе заштите.

3.3.3. Комуналне зоне и објекти

Осим општих услова за гробља у подручју детаљне разраде (датих у делу *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката*), примењивати и правила за комуналне зоне и објекте дата у делу *IV 2.1.2.3. Зона јавне намене и верских објеката*.

Управљање отпадом

У подручју детаљне разраде забрањено је одлагање, рециклирање, третман и термичка обрада свих врста отпада. У овом подручју се очекује комунални, амбалажни и биљни (биоразградиви) отпад. У складу са регионалним концептом, планира се успостављање система прикупљања и одлагања чврстог отпада, постављањем одговарајућег броја судова на одговарајуће локације које су санитарно обезбеђене, а према стандардима за насељена места, односно капацитету комплекса и количини отпада који настаје у комплексу. Из судова се отпад даље мора транспортовати на регионалну санитарну депонију, преко надлежног комуналног предузећа или другог оператера који има одговарајућу дозволу за транспорт комуналног отпада. Уколико се генеришу друге врсте отпада, поступање и управљање опасним отпадом и отпадом посебних токова вршиће се преко оператера који поседује дозволу за управљање овим отпадом, у складу са законском регулативом.

Општи услови за управљање отпадом:

- предвидети стандардне контејнере запремине 1,1 m³ (норматив за комерцијалне објекте: 1 контејнер на 1000 m² корисне површине), жичане контејнере за амбалажни отпад запремине 1,1 m³, као и типске канте запремине 120 l за улице у којима није могуће поставити контејнере (према плану и програму оператера, а на начин који обезбеђује доступност и

безбедно одношење комуналног отпада из неприступачних зона). Подлога за смештај контејнера мора бити чврста (бетон, асфалт, бехатон плоче и сл.) и равна (благи пад од 2%). Димензије подлоге за један контејер од 1,1 m³ (1100 l) су 1,5 x 1,2m;

- локације контејнера одредити у оквиру регулације саобраћајница, као издвојене нише са упуштеним ивичњаком, тако да максимално ручно гурање контејнера не буде веће од 15 m, по подлози максималног нагиба до 3%. Тачне локације и потребан број контејнера одредити кроз израду одговарајуће техничке документације, у сарадњи са надлежним комуналним предузећем;
- контејнери се могу сместити и у унутрашњости комплекса, дуж интерних саобраћајница (чија минимална ширина не може бити мања од 3,5 m за једносмерни и 6 m за двосмерни саобраћај), са могућношћу окретања возила за одвоз смећа;
- могуће је предвидети и другачије системе и методе прикупљања и евакуисања смећа, у складу са условима заштите животне средине;
- у циљу смањења укупне количине биоразградивог отпада који иде на депонију, неопходно је на појединачним локацијама организовати компостирање – органску разградњу биљних остатака, квашењем и разгртањем, при чему настаје компост, који се може користити као органско ђубриво или као његов додатак.

Гробља

На планском подручју не налазе се сеоска, већ само монашка гробља (ново - у близини манастирског комплекса, и старо - нешто јужније). Уређење старе некрополе подразумева примену мера за подручја археолошких локалитета. Уређење новог монашког гробља (ограђено каменим зидом висине 2 m) подразумева формирање гробних места према традицији монашког сахрањивања (на начин на који је започето сахрањивање на овом гробљу). Уређење оба гробља подразумева заштиту од уништавања и деградираниа неадекватним садржајем и објектима (према нивоу вредности градитељског наслеђа у непосредном окружењу), што обухвата и немогућност даљег проширивања.

У случају немогућности да се обезбеде услови за даље сахрањивање, могуће је (након претходног детаљног археолошког истраживања простора) одредити локацију за изградњу новог гробља, уз обавезу израде одговарајућег урбанистичког плана (или измене овог Плана).

Пијаце

Изградња пијаце мешовитог типа (зелена, цветна, млечна, занатска и/или робна пијаца, међусобно одвојене и обележене) је могућа у комплексу планираног етно-насеља (локација "Пољане"). Уређење пијаце се спроводи у складу са техничким прописима за ову врсту објеката и према следећим условима:

- уређење свих објеката и површина које се налазе у склопу пијаце, вршиће се уз поштовање санитарно-хигијенских услова, услова еколошке заштите воде, ваздуха и земљишта, услова управљања отпадом, као и других законом предвиђених услова за ову намену.
- уређење и опремање простора ускладити са могућношћу вишенаменског коришћења и трансформације на виши ниво снабдевања, уређења и изградње.
- обезбедити неопходну техничку документацију за изградњу ове врсте комуналних објеката, према важећем закону.

3.3.4. Саобраћајне површине и објекти

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом делу Просторног плана), за саобраћајне површине и објекте примењивати и правила за саобраћајну инфраструктуру дата у делу *IV 2.5.1. Саобраћајна инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу и реконструкцију јавних путева (државни пут, општински пут, улична мрежа) и услове за прикључење, као и општа правила за пешачки, бициклически и стационарни саобраћај. Услови за формирање грађевинске парцеле за изградњу саобраћајница, као и за регулацију и нивелацију мреже саобраћајница, дати су у делу *IV 3.4. Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина*. Саобраћајно решење, регулационе ширине и основни елементи нормалних попречних профила саобраћајница, приказани су на детаљним картама Просторног плана.

Улична мрежа

Основу уличне мреже представља државни пут IB реда бр. 30 Ивањица-Ушће. На ову саобраћајницу прикључује се, директно или посредством сабирних саобраћајница, сав друмски

саобраћај са подручја детаљне разраде. У циљу заштите манастирског комплекса (од штетног утицаја динамичког саобраћаја - буке, вибрација, аеро-загађења, акцидента и др.) неопходно је одстранити или ублажити транзитни саобраћај са постојеће трасе државног пута, па се предвиђа изградња обилазне саобраћајнице. Обилазница иде од постојећег моста на Студеници (1,4 km од манастира, према Ушћу), левом обалом реке у дужини од око 3,1 km према Ивањици, где прелази реку (планираним мостом) и спаја се са постојећим путем.

Проблем представља и секундарни транзит, који се одвија општинским путем Студеница – Рудно. Прикључак овог пута на државни пут налази се у оквиру I зоне заштите манастирског комплекса. Из тог разлога, предвиђа се измештање дела трасе општинског пута, који пролази кроз I зоне заштите. Нова траса иде од постојеће кривине западно од основне школе (0,35 km од постојећег прикључка на државни пут, према Рудном), паралелно са постојећом трасом државног пута у дужини од око 0,75 km према Ушћу, где се прикључује на овај пут. Постојеће трасе саобраћајнице са којих је одстрањен транзитни саобраћај, задржавају се као приступне саобраћајнице манастирском комплексу, са посебним режимом коришћења.

Постојећа улична мрежа у подручју детаљне разраде, пратила је потребе непланског формирања насеља, па је формирана хаотично, тако да су саобраћајнице неадекватних регулационих профила, елемената трасе, нивелета, углова укрштања на раскрсницама и других карактеристика. Из тог разлога, предвиђа се реконструкција саобраћајница, како би се постигли оптимални услови, који су предуслов за безбедно одвијање саобраћаја на уличној мрежи. Планирано саобраћајно решење заснива се на постојећој уличној мрежи и њеној реконструкцији, уз евентуалну изградњу приступних саобраћајница до појединих зона и објеката.

Стационарни саобраћај

За јавна паркиралишта планирани су: плато уз објекат некадашњег Задружног дома, у близини манастирског комплекса; плато поред комплекса хотела „Излет“; и плато поред планиране спортско-рекреативне зоне, на девастираном простору близу каменолома.

Комплекс хотела, као и поједини објекти јавне и остале намене у центру насеља имају своје интерне паркинге. Интерни паркинг на платоу јужно од манастирског комплекса, који се користи као паркиралиште аутомобила и аутобуса посетилаца (с обзиром да је уклоњена рампа на прилазу за интервентна возила), врло је близу источне капије (око 50 m), а формиран је на уштрб заштитног зеленила у првој зони заштите, па се може рећи да нарушава амбијенталну целину манастирског комплекса. Његову функцију би могао да преузме паркинг уз објекат Задружног дома, који је око 100 m удаљенији од источне капије, а заклоњен је постојећим објектима и зеленим појасом уз саобраћајницу.

Процена је да планирани јавни паркинзи, који се налазе северно и југоисточно од манастира, и који својим позицијама не нарушавају амбијенталну целину манастирског комплекса, имају капацитет који дугорочно задовољава потребе паркирања (путнички аутомобили и аутобуси) за максимални очекивани капацитет дневних посетилаца. Лоцирањем јавних паркинг простора у приступним зонама заштићеног подручја, одакле се успостављају добре пешачке везе ка манастирском комплексу, избегава се просторни дисконтинуитет, који би умањио квалитет културног предела.

Пешачки саобраћај

Пешачки саобраћај се у постојећим условима одвија на тротоару дуж државног пута (лева страна коловоза у смеру према Ушћу). Неопходна је изградња тротоара на осталим улицама у уличној мрежи, како би се пружила могућност несметаног одвијања пешачких токова. Посебно је важно обезбедити континуиране пешачке токове од планираних јавних паркинга до манастирског комплекса.

Бициклички саобраћај

Бициклички саобраћај се у постојећим условима одвија на уличној мрежи, заједно са динамичким саобраћајем. Стварање могућности за одвијање бицикличког саобраћаја подразумева изградњу бицикличке стазе (двосмерна, минималне ширине 2,3 m) у регулационом профилу садашње трасе државног пута кроз подручје детаљне разраде, као и на осталим улицама у уличној мрежи, где за то постоје могућности са аспекта ширине регулационих профила и теренских услова.

3.3.5. Енергетска мрежа и објекти

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом делу Просторног плана), за енергетску мрежу и објекте примењивати и правила за енергетску инфраструктуру дата у делу *IV 2.5.3. Енергетска инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката електроенергетског и термоенергетског система, као и општа правила за објекте који користе обновљиве изворе енергије.

Електроенергетска инфраструктура

На подручју детаљне разраде постоји изграђена електроенергетска инфраструктура, која се састоји од пет трафостаница 10/0,4 kV међусобно повезаних 10 kV далеководима („Студеница 1“, „Студеница 2“, „Нови конак“, „Боровци“ и „Склапнице“) и нисконапонске мреже на коју су прикључени постојећи потрошачи.

Планира се изградња четири нове трафостанице 10/0,4 kV, које се (међусобно и са постојећим трафостаницама) повезују одговарајућим подземним кабловима 10 kV. Уколико се у току реализације Просторног плана јави потреба да се, поред ових, граде и нове трафостанице на другим локацијама, могуће их је градити у оквиру објеката или на парцелама где се таква потреба укаже.

Прикључак планираних објеката на електроенергетску мрежу извести одговарајућим нисконапонским водовима у свему према техничким условима добијеним од надлежне електродистрибуције. Постојећу електроенергетску мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката потребно је изместити у свему према условима надлежне електродистрибуције. Пре почетка било каквих радова потребно је, у сарадњи са надлежном електродистрибуцијом, извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова у зони планираних радова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа електродистрибуције.

Све саобраћајнице и пешачке стазе опремити инсталацијом јавног осветљења.

Термоенергетска инфраструктура и обновљиви озвори енергије

Сви објекти на подручју детаљне разраде имају индивидуално грејање на угаљ или дрва. Објекат гостинског конака је грејање простора у претходном периоду обезбеђивао посредством топловода (дужине 75 m), који води из котларнице на чврста горива, смештене непосредно изван манастирских зидина (у I зони заштите). Некада се и хотел (изван I зоне заштите) грејао из сопствене котларнице на мазут, али је она укинута крајем прошлог века.

У складу са принципима коришћења обновљивих извора енергије, на погодним локацијама са аспекта заштите животне средине и културног добра (у подручју детаљне разраде или ван њега), планирати изградњу котларница на биомасу, а у складу са потребама.

За термоенергетске потребе, у складу са расположивим капацитетом, могуће је користити електричну енергију коју производи мини хидроелектрана (МХЕ) "Студеница", инсталисане снаге 94 kW (Српски православни манастир Студеница за ову МХЕ има статус повлашћеног произвођача електричне енергије).

3.3.6. Мрежа и објекти водовода и канализације

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом делу Просторног плана), за мрежу и објекте водовода и канализације примењивати и правила за водопривредну инфраструктуру дата у делу *IV 2.5.2. Водопривредна инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката водовода и канализације и регулацију водотокова.

Водоснабдевање

Постојећи систем водоснабдевања манастирског комплекса и његове заштићене околине је недовољног капацитета, тако да се проблем недостатка воде осећа током целе године. Манастир се снабдева водом из више изворишта која се налазе уз Савин поток, који протиче поред манастира. Извори који су каптирани и служе за снабдевање водом, карактеришу бетонске каптаже, без зона санитарне заштите, лошег хигијенског стања и са водом која се не хлорише. Каптирани извори су:

- “Годовић” (0,2 - 0,5 l/s), од кога полази одвод за манастир.
- “Бели поток” (0,2 - 0,5 l/s), у чију каптажу долази цев од изворишта “Годовић”, па из овог изворишта иде цев ка постојећем главном резервоару (запремине 60 m³).
- “Турске пољане” и “Турске пољане 1” (0,2 - 0,5 l/s) се налазе близу постојећег главног

резервоара али ови извори нису уведени у њега, већ воду одводе у више мањих резервоара (запремине 2 - 15 m³).

Као прелазно решење, предвиђено је да се уради нови водовод, који ће гарантовати довољне количине воде у сваком тренутку. Постојећи водовод ће се санирати и прилагодити за потребе противпожарне заштите. За потребе манастира се предвиђају две водоводне мреже и то за санитарне потребе и за противпожарну заштиту. Вода ће се обезбедити и за насеље Студеница. За санитарне потребе манастира, планира се каптирање извора "Студенац" (2 – 5 l/s), који се налази у брдима, на око 3,5 km од манастира. Захваћена вода ће се гравитацијом одводити до постојећег резервоара. Испред овог резервоара, вода ће се делити на два дела, за манастирски комплекс и за насеље. За потребе манастира планиран је нови резервоар (запремине 140 m³). Хидрантска мрежа ће бити потпуно независна од санитарне. За ове потребе ће се користити постојећи каптирани извори "Годовић" и "Бели поток". Планира се и каптирање извора "Годовић 1". Ове воде иду у нови резервоар запремине 140 m³ (друга комора планираног резервоара за противпожарне воде).

Трајно решење водоснабдевања подручја детаљне разраде је захватање воде из реке Студенице или извора "Раленовићи", њено пречишћавање и подизање у резервоар "Студеница 2" (запремине 2 x 250 m³). Потребе за водом су процењене на око 10 l/s и на тај капацитет треба димензионисати постројење за припрему воде за пиће и црпну станицу. Дистрибутивни систем, поред резервоара "Студеница 2", чиниће још пет резервоара од по 100 m³, четири црпне станице и примарна мрежа d=150 mm и d=110 mm.

Минералне воде

На дну долине реке Студенице (уз саму леву обалу, око 300 метара узводно од моста, на око 440 mnv). избија минерални извор "Студенички кисељак". Истраживањем је утврђено да вода "Студеничког кисељака" спада у ред киселих радиоактивних флуоро-борних минералних лековитих вода. У случају да детаљна валоризација покаже оправданост одрживог коришћења минералних водних ресурса, могуће је каптирање и одрживо коришћење минералних вода "Студеничког кисељака" и других минералних извора.

Одвођење и пречишћавање отпадних вода

Постојећа канализациона мрежа је незнатна. Санитарне отпадне воде из објеката у I зони заштите манастира Студеница, одводе се у септичку јаму уз коју је постављен биофилтер, а воде се испуштају у реку Студеницу. Остали објекти су опремљени мањим септичким јамама.

Предвиђа се изградња потпуно нове канализационе мреже и уређаја за пречишћавање отпадних вода. Пошто ће нови канализациони систем обухватити постојеће потрошаче и планиране садржаје, предвиђа се изградња два фекална колектора поред реке Студенице, на левој и десној обали. Капацитет постројења за пречишћавање отпадних вода је 2.500 ЕС и треба да има степен пречишћавања 98%.

Атмосферске воде одводити површински.

Регулација водотокова

Предвиђа се регулација реке Студенице у подручју детаљне разраде.

3.3.7. Телекомуникациона мрежа и објекти

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом делу Просторног плана), за телекомуникациону мрежу и објекте примењивати и правила за телекомуникациону инфраструктуру дата у делу IV 2.5.4. *Телекомуникациона инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката телекомуникације.

На подручју детаљне разраде постоји изграђена телекомуникациона инфраструктура коју чини комутациони чвор „Студеница“ и одговарајући телекомуникациони каблови.

Планира се изградња и полагање нових телекомуникационих каблова и ПВЦ цеви (ϕ 110 mm) дуж саобраћајница, који ће омогућити техничке услове за пружање савремених, широкопојасних телекомуникационих услуга сваком постојећем и будућем кориснику.

Прикључак објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима, у свему према техничким условима добијеним од "Телеком Србија". Постојећу телекомуникациону мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката потребно је изместити у свему према условима "Телеком Србија". Пре

почетка било каквих радова потребно је извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа "Телеком Србија". Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

3.4. Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина

Регулација

Регулациону матрицу чине регулациони профили и обележене регулационе осовине саобраћајница, које су одређене пројектованим координатама осовинских тачака саобраћајница. Осим профилним регулационим линијама, граничне линије између планираних површина јавне и остале намене, одређене су координатама детаљних тачака, постојећим катастарским међама (КМ) и преломним тачкама катастарских парцела (КМТ). Осим наведених елемената, јединствену регулациону базу чине полупречници заобљења (регулације у раскрсницама и хоризонталних кривина по осовини), списак координата свих карактеристичних тачака (у државном координатном систему) и њихов опис (детаљне карте Просторног плана).

Грађевинске линије

Грађевинске линије су аналитички и графички одређене у односу на дефинисане ивице карактеристичних профила, а осим тога и у односу на постојеће грађевинске линије карактеристичних (постојећих) објеката (ППЛ). Континуитет грађевинске линије, прекида се у зонама пресецања постојећих (приватних или јавних) прилаза парцелама (катастарским или грађевинским), који нису предмет посебног дефинисања.

Нивелација

Генерална нивелација је дефинисана преко ортометријских висина у раскрсницама саобраћајница, уз максимално задржавање нивелета постојећих саобраћајница и прилагођавање пројектованих нивелета постојећем терену.

Услови за формирање грађевинске парцеле за изградњу саобраћајнице

- новопланирана саобраћајница: парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу.
- државни и општински пут, који је изведен и има формирану катастарску парцелу: парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута. Када карактеристични профил не излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом.
- сабирна, стамбена и приступна саобраћајнице, која је изведена и има формирану катастарску парцелу: парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута. Изузетно, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом, под условом да није нарушено функционисање и безбедност колског и пешачког саобраћаја. Када карактеристични профил не излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом.
- постојећа стамбена и приступна саобраћајница, која нема формирану катастарску парцелу: планирани регулациони профил ове саобраћајнице димензионисан је према минималним стандардима за функционисање и безбедност колског и пешачког саобраћаја, и постављање јавне комуналне инфраструктуре. Парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу.
- постојећа стамбена и приступна саобраћајница, која је катастарски дефинисана, а није обухваћене регулацијом: задржава се у постојећој регулацији (парцели), уз услов да растојање грађевинске од регулационе линије на суседним грађевинским парцелама буде најмање 5 m.

3.5. Урбанистички услови за површине и објекте остале намене

Осим општих услова за површине остале намене у подручју детаљне разраде (датих у делу *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката*), за изградњу објеката и уређење површина остале намене примењивати и правила из делова *IV 2.1.2.1. Зона становања, IV 2.1.2.2. Зона производних делатности и пословања, IV 2.1.2.3. Зона јавне намене и верских објеката / Верски објекти, IV 2.1.2.4. Зона туристичке супраструктуре и инфраструктуре.*

Уређење, изградња и коришћење простора за остале намене, подразумева следеће генералне интервенције у подручју детаљне разраде:

- заштита, уређење и презентација манастирског комплекса, у складу са одговарајућим урбанистичким условима и мерама заштите културног добра од изузетног значаја.
- рационалнија организација објеката у комплексу манастирске економије, уз уклањање или ремоделацију економских објеката који на било који начин (карактером, обликом, габаритом) угрожавају споменик културе и амбијент у оквиру кога се споменик културе формирао као препознатљива структура.
- даљи развој централних функција, компатибилних јавних функција и служби и комплементарних програма везаних за развој туризма и манастир, у објектима мешовите намене, а у складу са потребама.
- уређење простора за организовано камповање и пружање кампинг услуга (аутокамп), са формирањем пратећих садржаја и изградњом сервисних објеката.
- уређење спортско-рекреативна зоне, са могућношћу изградње пратећих и мањег спортског објекта, и опремање излетишта.
- регулација постојећих стамбених зона мешовитог и непољопривредног становања, без њиховог даљег ширења и планирања нових зона у заштићеном простору, са могућношћу обављања делатности комплементарних основној намени и без негативног утицаја на животну средину и режиме заштите. Дозвољене интервенције: ревитализација постојећих објеката (уз мање проширење капацитета) за потребе делатности из области туризма и услуга; умерена, доминантна, или потпуна реконструкција објеката у циљу усклађивања са традиционалном изградњом и уклапања у предео.
- регулација постојећих стамбених зона пољопривредног становања, без њиховог даљег ширења у заштићеном простору (осим у циљу груписања и заокруживања постојећих целина), са могућношћу обављања делатности комплементарних основној намени и без негативног утицаја на животну средину и режиме заштите. Дозвољене интервенције: ревитализација постојећих објеката и сеоских домаћинстава, и изградњи нових туристичких јединица (гостинска смештајна јединица, гостинска кућа, еколоџ и сл.), у којима ће се развијати услуге еко-туризма; ремоделација објеката у циљу усклађивања са традиционалном изградњом и уклапања у предео.
- формирање етно-насеља „Пољане“, са концепцијом да на аутентичан начин презентује традиционални живот овог подручја у претходним епохама (како би се осим духовног и културног, заштитило и „цивилно“ наслеђе), кроз архитектуру, обичаје, кухињу и друге специфичности овог краја.
- задржавање прихватних туристичких пунктова на улазу у манастирски комплекс (гостински конак) и I зону заштите (хотел "Излет"), са могућношћу повећања смештајних и других капацитета и увођења комплементарних садржаја, у складу са просторним могућностима и режимима заштите.
- задржавање МХЕ "Студеница", уз усклађивање објекта машинске зграде са традиционалном изградњом и уклапање парцеле у амбијентално окружење манастирског комплекса и његов предеони карактер.

3.6. Урбанистички услови за ванграђевинско подручје

Осим општих услова за пољопривредно, шумско и водно земљиште у подручју детаљне разраде (датих у делу *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката*), за површине ван грађевинског подручја примењивати и правила из делова: *IV 2.2. Правила грађења на пољопривредном земљишту, IV 2.3. Правила грађења на шумском земљишту, IV 2.4. Правила грађења на водном земљишту.*

3.7. Мере заштите животне средине, природних вредности и културних добара

Мере заштите животне средине

Општи режим чувања и унапређења животне средине спроводи се према *Закону о заштити животне средине* („Сл. гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др. закон, 43/11-одлука УС, 14/16), као и другим посебним законима којима се чувају појединачни медијуми животне средине и елиминишу, спречавају и ограничавају сви негативни утицаји на животну средину и здравље људи.

Забрањене су све радње које би на било који начин угрозиле животну средину и здравље људи, предео, биодиверзитет, Парк природе "Голија" и Резерват биосфере "Голија-Студеница", односно споменик културе изузетног значаја "манастир Студеница" и његову заштићену околину (непосредна околина и природни простор).

Опште мере заштите животне средине на подручју детаљне разраде, односе се на поштовање општих и посебних мера заштите животне средине у складу са режимима заштите природе и мерама проистеклих из *Уредбе о заштити Парка природе Голија* и *Одлуке о утврђивању граница непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница*, као и следећих мера:

- обезбедити заштиту земљишта и вода (локално и гравитационо), доградњом и реконструкцијом санитарне мреже.
- обезбедити заштиту ваздуха, кроз избор енергената који има минималну емисију специфичних полутаната у атмосферу, као и кроз ограничење саобраћајних кретања у оквиру туристичких посета.
- обезбедити заштиту ваздуха, заштиту од буке и очување биодиверзитета и предела, уређењем и неговањем зеленила у оквиру комплекса, које има аутохтони карактер, са посебним освртом на вредна и заштићена стабла.
- обезбедити заштиту предела, спречавањем зарастања ливада кроз одрживу традиционалну пољопривреду, као и спречавањем сече (али и ширења) шума.
- обезбедити заштиту од ерозије, заштиту биодиверзитета и водног режима, кроз заштиту шума.
- обезбедити управљање отпадом на комплексу, у складу са делом *IV 3.3.3. Комуналне зоне и објекти / Управљање отпадом*.

На локацијама у којима је идентификован негативан утицај на животну средину (површински коп - каменолом), на основу процене емисије загађујућих материја, успоставити техничке мере ограничења и смањења емисије загађујућих материја у ваздух (у складу са савременим БАТ технологијама, којима се постиже захтевана концентрација загађујућих материја у ваздуху према типу технолошког процеса), спречити даље загађење вода и успоставити перманентну контролу рада каменолома. У току рада вршити фазну рекултивацију, а након завршетка рада обезбедити трајну санацију и рекултивацију простора. Превентивним мерама неопходно је спречити било какве удесне ситуације, које би могле негативно утицати на животну средину, природна добра и здравље људи у окружењу.

Мере заштите природних вредности

Полазећи од стања животне средине, предеоних, природних и културно-историјских вредности, утврђених претежних намена и режима заштите и коришћења простора, општи циљеви заштите природних вредности у подручју детаљне разраде су: очување и унапређење предеоне слике подручја и предеоних вредности; заштита, унапређење и презентација природних вредности означених као природна баштина, који (као такви) имају научни, образовни и опште културни значај.

Валоризација природних вредности подручја детаљне разраде, показала је да је овај простор, с обзиром на стање и карактеристике рељефа, нагиба, експозиције, земљишта и вегетације, еколошки веома лабилан, а укупни природни комплекс у знатној мери измењен у односу на своја изворна својства. У односу на степен изражености и значај за будуће функције подручја, издвајају се предеоне, хидролошке и вегетацијске вредности:

- предеоне вредности представљају основни квалитет овог простора и заснивају се на разноликости природних елемената, која проистиче из морфолошке диференцираности рељефа, визуелне диспозиције речног тока Студенице и међусобне комбинације различитих вегетацијских облика (ливада/пашњака и шума). Посебну предеону вредност представља комплекс манастира Студеница, који обезбеђује специфични идентитет ширем подручју.

- хидролошку вредност представља водоток Студенице, са својим карактеристикама (водоток I категорије, са водом I класе). Осим непосредног рекреативног значаја, који се везује за сам водоток и његово најуже приобаље, река Студеница представља и важан предеони елемент. Из тих разлога, значајно је очување површине њеног "воденог огледала", која је у директној зависности од протицаја.
- вегетацијску вредност представља знатно богатство врста биљног света и њихових заједница, које граде чисте и мешовите састојине. Иако разлике у надморској висини између појединих локалитета нису толико изражене, на подручју детаљне разраде запажа се висински зонални распоред и смена биљних заједница (на најнижим положајима поред водотока налазе се хидрофилне заједнице јове и тополе, изнад њих се наставља висинска зона термофилнијих храстових шума, која прелази у мезофилнију зону храста и букве и чисте букве, да би се на највишим деловима појавили четинари). Еколошки услови су углавном повољни за развој шумске вегетације (која би послужила као еколошки ослонац постојећем живом свету) и она би се брзо обнављала када би се створили услови за заштиту шумских врста.

Сходно општим циљевима заштите и валоризацији природних вредности, као и стању простора у подручју детаљне разраде, успостављају се следеће опште мере заштите природних вредности и предеоних карактеристика на овом подручју:

- очување аутентичности рељефних обележја терена, а посебно крупних морфолошких елемената као што су долина реке Студенице, која представља основни природни феномен овог подручја. Спречавање радова и интервенција којима се битно нарушава морфологија терена (каменоломи, већа ископавања и равњања земљишта и др.) и уноси дисхармонија.
- заштита и уређење локалитета који својим положајем, морфолошким и вегетацијским карактеристикама, представљају повољне видиковце и омогућавајући атрактивну визуелну комуникацију са главним садржајима подручја (као што су споменик културе, долина реке и др.).
- опредељивање локалитета за туристичку и другу изградњу, који неће својим положајем и просторним обухватом угрозити карактер предела и доминантне визуре у заштићеном подручју, а пружају могућност уклапања објеката у предеоне елементе, уз коришћење присутних елемената културног наслеђа и традиционалне изградње.
- унапређење предела мерама рекултивације на деградираним површинама, озелењавањем појаса саобраћајница и уређивањем приобаља и зона изградње.
- наглашавање мозаичности и динамике предела, кроз очување ливадских и пашњачких површина и побољшање стања шумских састојина (очување аутохтоног састава, уз одговарајуће мелиоративне и санитарне интервенције).
- валоризација природних вредности, као специфичних природних обележја простора, значајних са научно-истраживачког, образовног и опште културног аспекта, а на основу општих (изворност, репрезентативност, разноликост, интегралност, естетика) и посебних критеријума (постојање, значај и карактеристике споменика културе, његове непосредне околине и природног простора).
- утврђивање оквира и могућности заштите ретких и угрожених биљних врста, као и најизразитијих представника реликтних и других значајних биљних заједница, као индикатора специфичних еколошких услова и биодиверзитета овог подручја.
- утврђивање услова за развој плански усмерених функција, које омогућавају одрживо коришћење природних вредности.

Посебну меру заштите представља заштита непосредне околине и природног простора комплекса манастира Студеница (простор који чини амбијенталну целину са спомеником културе и од значаја је за његову заштиту). У овом простору дозвољене су радње на обнављању изворних вредности и облика, као и на уређењу простора у складу са потребама заштите и уређења културног добра.

Мере заштите природних вредности на подручју детаљне разраде, подразумевају и поштовање општих и посебних мера проистеклих из *Уредбе о заштити Парка природе Голија и Одлуке о утврђивању граница непосредне околине и заштити природног простора манастира Студеница*, као и других мера у складу са успостављеним режимима заштите природе, природних добара и еколошки значајних подручја (у складу са *Уредбом о режимима заштите*, *Уредбом о еколошкој мрежи* и другим релевантним документима).

Мере заштите културних добара

Третман културних добара заснива се на прописаним мерама заштите и условима чувања, коришћења и одржавања, из аката о утврђивању непокретног културног добра од изузетног значаја (манастир Студеница) и границе његове непосредне околине и природног простора (заштићена околина), односно из услова надлежних завода за заштиту споменика културе за потребе израде овог Плана. У оквиру подручја детаљне разраде, утврђена су два степена заштите:

- *режим заштите I степена - зона културног добра*: обухвата простор на коме је само заштићено културно добро, манастир Студеница ("property zone"), укључујући и његову непосредну заштићену околину, т.ј. простор за његову рехабилитацију и коришћење ("core zone"). У овој зони примарни услов је очување изузетне универзалне вредности добра, његове аутентичности и интегритета, кроз доследну примену принципа конзервације, рестаурације, адаптације, ревитализације, обнове и презентације, према посебним условима надлежних институција, а уз стално одржавање и управљање културним добром. Захтева се потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа уписаног на Листу светске баштине, односно увећања вредности и презентације манастира Студеница, у складу са препорукама *Комитета за светску баштину* и посебно дефинисаним мерама заштите од стране надлежних институција;
- *режим заштите II степена - заштићена околина културног добра*: обухвата шире непосредно окружење и природни простор манастира Студеница ("buffer zone") и у функцији је очувања интегритета културног добра. Ова зона представља ширу амбијенталну целину, унутар које је пожељно контролисано развијати садржаје у складу са значајем и потребама манастира Студеница, природним и створеним вредностима околине. Захтева се потпуна контрола изградње, строго лимитирана и у служби афирмације градитељског наслеђа уписаног на Листу светске баштине, као и ревитализације постојећих сеоских домаћинстава и традиционалне пољопривредне производње.

За подручје детаљне разраде, примењивати мере заштите непокретних културних добара дате у делу *III 1.3. Заштита непокретних културних добара* и *IV 1.1.2. Подручја режима заштите непокретних културних добара*, као и следеће мере и смернице за заштиту, уређење и коришћење:

- од општег интереса је да се заштићена околина споменика културе чува, одржава, уређује и користи, сагласно планском решењу, врсти и значају културног добра, и потребама његове презентације.
- у односу на вредност градитељске баштине, не смеју да се деградирају или униште обележја која чине специфичност заштићене околине споменика културе, а тиме и његова привлачност и атрактивност.
- мере техничке заштите и други радови у заштићеној околини споменика културе, могу се изводити према условима и на начин утврђен *Законом о културним добрима*.
- забрањује се коришћење, као и раскопавање, рушење, преправљање, презиђивање и вршење радова који могу нарушити својства споменика културе.
- ако се приликом пољопривредних, грађевинских или других радова наиђе на материјалне остатке прошлости у заштићеној околини споменика културе, радови се морају прекинути и о томе обавестити надлежни завод за заштиту споменика културе, у складу са законом.
- не дозвољава се изградња индустријских и рударских објеката и животињских фарми, као ни инфраструктурних и других објеката, који својим габаритом, обликом и наменом могу угрозити културно добро по било ком основу, односно нарушити естетске и остале елементе његове заштитне околине.
- изградња и реконструкција објеката, као и уређења простора у заштићеној околини културног добра, могућа је према посебним условима и сагласностима надлежног завода за заштиту споменика културе, на основу плански дефинисаних намена, садржаја и начина уређења простора.
- изградња и опремање саобраћајница и инфраструктурно опремање простора, вршиће се према условима надлежних предузећа, органа и организација, а на основу планских решења и сагласности надлежних служби заштите споменика културе и природе.
- не дозвољава се превођење електричних ваздушних водова високог напон, као ни чиста сеча на шумским површинама, у заштићеној околини споменика културе.

- при свим допуштеним активностима (изградња објеката и инфраструктуре, коришћење природних ресурса и сл.), мора се водити рачуна да се не поремети карактер и слика културног предела.
- мере и радови које би водили одступању од режима предвиђених актима о заштити, могу се вршити само у циљу ефикаснијег обезбеђивања, осигурања и заштите читаве заштићене околине и културног добра, или њихових појединих елемената, и то само на основу сагласности надлежне службе заштите културних и природних добара.

3.8. Смернице за спровођење Просторног плана за подручје детаљне разраде

Планско решење из детаљних карата Просторног плана и правила из дела *IV 3. Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде*, представљају основ за непосредно спровођење Просторног плана у обухвату подручја детаљне разраде, кроз издавање информације о локацији и локацијских услова, као и плански основ за израду урбанистичко-техничких докумената (урбанистички пројекат, пројекат парцелације и препарцелације).

Није дозвољена изградња објеката која је супротна (или није компатибилна) намени предвиђеној Просторним планом, као ни изградња (или друга интервенција у простору) која би могла да наруши или угрози објекат или намену на суседној парцели.

Позиције инфраструктурних водова дате у детаљним картама су оријентационе и могу се по потреби мењати приликом израде техничке документације, с тим да су дата правила грађења за мреже и објекте инфраструктуре обавезујућа.

Измене и допуне планских решења у обухвату детаљне разраде раде се изменом и допуном овог Просторног плана. Измене планских решења линијских инфраструктурних објеката, могу да се спроведу израдом и доношењем плана детаљне регулације, који се израђује истовремено са одговарајућим идејним пројектом који садржи све потребне техничке податке, а у складу са законом и правилима овог Просторног плана.

V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

1.1. Институционални оквир имплементације

Институционална одговорност за заштиту и одрживо коришћење планског подручја првенствено припада: министарствима надлежним за послове заштите природе и заштите споменика културе, Заводу за заштиту природе Србије, Републичком заводу за заштиту споменика културе, управљачу природног добра, јединицама локалне самоуправе, као и становништву које живи на овом подручју.

Успостављање законске заштите - проглашење подручја Голије за заштићено подручје (Парк природе, Резерват биосфере, еколошке мреже); проглашење манастира Студенице и његове непосредне околине и природног подручја за непокретно културно добро са заштићеном околином (споменик културе изузетног значаја, Листа светске баштине "UNESCO"); проглашење других непокретних културних добара (споменици културе великог значаја и др.) - представља основ за управљање заштићеним подручјем, које подразумева ефикасно планирање, праћење стања, предузимање мера и активности на унапређивању, развоју и коришћењу природних и културних вредности подручја, сагласно утврђеним мерама и условима заштите.

Са аспекта институционалне организације и одговорности, од посебне је важности да управљач заштићеним природним добром, који у складу са надлежностима утврђеним Законом о заштити природе и IUCN категоријом управљања, обавља послове заштите и развоја предметног подручја, обезбеђује доношење и спровођење плана управљања заштићеним подручјем, спровођење прописаних режима заштите и очувања природног добра, научно-истраживачке, културне, васпитно-образовне, информативно-пропагандне и друге активности, а све уз учешће и уважавање интереса локалне самоуправе и становништва које живи на овом подручју.

1.2. Учесници у имплементацији

Кључни учесници у имплементацији Просторног плана јесу:

- Влада Републике Србије: доноси Уредбу о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене манастира Студеница; одлучује о укључивању међународних субјеката у процес спровођења Просторног плана ("UNESCO" и др.);
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре: даје сагласност на урбанистичке планове који се израђују у оквиру заштићених подручја (заштићено природно или културно добро од изузетног значаја и његова заштићена околина); реализује пројекте изградње значајних објеката саобраћајне и техничке инфраструктуре; обезбеђује финансијска средства из буџета Републике Србије, претприступних фондова ЕУ, донација и друго;
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде: управља пољопривредним земљиштем у државној својини; додељује средстава за извођење радова и праћење реализације годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта; Републичка дирекција за воде: бави се политиком водопривреде, уређењем водних режима; ЈВП: надлежно за газдовање водама I реда; Јединице локалне самоуправе: надлежне за газдовање водама II реда; Управа за шуме: бави се спровођењем мера заштите шума и дивљачи;
- Министарство трговине, туризма и телекомуникација: бави се спровођењем подстицајних мера и обезбеђивањем материјалних и других услова за развој и промоцију туризма; учествује у интегралном планирању развоја туризма и комплементарних делатности;
- остала министарства Републике Србије: обезбеђују средства за израду и реализацију планова, програма и пројеката из своје области; баве се праћењем реализације приоритетних планских решења;
- Завод за заштиту природе Србије: израђује студију заштите природног добра; прати стање заштићеног природног добра и предузима мере његове активне и пасивне заштите; пружа стручну помоћ управљачу природног добра; врши представљање и популарисање природних вредности Парка природе;
- Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе Краљево: учествују у изради и доношењу урбанистичких планова; учествују у изради

студија валоризације научно образовних, културно-историјских и туристичких потенцијала непокретних културних добара и евидентираних непокретности; дефинишу услове заштите и границу заштићене околине културних добара;

- ЈП „Србијашуме”: врши заштиту, унапређење, коришћење и управљање државним шумама, шумским земљиштем и другим шумским потенцијалима; пружа стручну помоћ власницима приватних шума; стара се Парком природе "Голија" и у функцији управљача природног добра: доноси план управљања заштићеним подручјем; издаје дозволе за посете Парку природе у циљу едукације и истраживања; доноси правилник о унутрашњем реду и чуварској служби; обезбеђује услове за спровођење научно-истраживачких, образовних, културних, информативно-пропагандних и других активности; друго у складу са Уредбом о заштити Парка природе;
- ЈП „Путеви Србије”: бави се одржавањем, заштитом, коришћењем, развојем и управљањем државним путевима I и II реда;
- ЈП „Електропривреда Србије” и "Елекромрежа Србије" а.д. - учествују у реализацији приоритетних планских решења у области електроенергетике;
- јединице локалне самоуправе (град Краљево и општина Ивањица): доносе просторне планове јединица локалних самоуправа и урбанистичке планове; учествују у обезбеђењу финансијских средстава, пореских олакшица и стимулативних мера; организују едукације становништва и предузетника из различитих области; надлежне су за одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање општинским путевима; доносе програме развоја, заштите и мониторинга из различитих области (животна средина, туризам, елементарне непогоде и др.);
- невладине организације, удружења грађана: учествују у јавном увиду у урбанистичке и просторне планове, јавној расправи о проглашењу заштићеног подручја, представљању и популарисању природних и културних вредности планског подручја, и др. у складу са Законом о удружењима ("Службени гласник РС" бр. 51/09, 99/11-др.закон и 44/18-др.закон) и статутима удружења.

2. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

2.1. Начин спровођења Просторног плана

Просторни план ће се спроводити на следећи начин:

- а) директно спровођење Просторног плана на простору који је одредио за потребе посебне намене, кроз издавање информације о локацији и локацијских услова за делове територије Просторног плана који нису обухваћени разрадом урбанистичким плановима/пројектима, као и на основу детаљне разраде планских решења (заштићена околина манастира Студеница) која је саставни део Просторног плана;
- б) посредно спровођење Просторног плана, применом усаглашених планских решења у разради других просторних планова подручја посебне намене, чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана:
 - Просторни план подручја посебне намене система хидроелектрана на Ибру („Службени гласник РС”, број 58/12) - на територији Просторног плана обухвата целу КО Ушће - примењује се у делу детаљне разраде микролокације хидроелектрана на профилима Ушће, Гокчаница и Бојанићи;
 - Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода 2x110 kV Краљево 3 – Нови Пазар 1 („Службени гласник РС”, број 61/16) - на територији Просторног плана обухвата целе КО Ушће и Тадење – примењује се у делу детаљне разраде заштитног појаса деонице предметног далековода;
 - Просторни план подручја посебне намене Парка природе Голија („Службени гласник РС”, број 16/09) - на територији Просторног плана обухвата целе КО Бзовик, Брезова, Врх, Долац, Дражиниће, Засад, Милиће, Орља Глава, Река, Рудно, Савово и Ушће (град Краљево), Брусник, Вионица, Врмбаје, Градац, Дајићи, Добри До, Коритник и Чечина (општина Ивањица) - ставља се ван снаге у обухвату Просторног плана;

- в) примена просторних планова јединица локалне самоуправе, ван простора који је одређен за потребе посебне намене дефинисане Просторним планом, уз могућност корекције и детаљнијег одређивања основне намене (основних категорија земљишта одређених Просторним планом) у том простору, а кроз израду уређајних основа за сеоска насеља, измене и допуне, односно усклађивање (са Просторним планом) просторних планова јединица локалне самоуправе:
- Просторни план општине Ивањица ("Службени лист општине Ивањица", број 3/13);
 - Просторни план града Краљева ("Службени лист града Краљева", број 7/11);
- г) примена донетих урбанистичких планова (планови генералне и детаљне регулације), уз обавезу усклађивања са Просторним планом (без измене граница у поступку усклађивања). До њиховог усклађивања, урбанистички планови ће се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом:
- *на територији општине Ивањица:*
 - План генералне регулације туристичке целине Беле Воде-Дајићи у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне викенд насеља ("Службени лист општине Ивањица", број 5/10);
 - План генералне регулације туристичке целине Врхови-Одвраћеница у склопу планинског ризорта Голија, са детаљном регулацијом зоне дела Одвраћенице испод врха Кула ("Службени лист општине Ивањица", број 5/10);
 - План детаљне регулације за ски-центар Голија на територији општине Ивањица ("Службени лист општине Ивањица", број 5/17) - планска разрада Плана генералне регулације туристичке целине Врхови-Одвраћеница у склопу планинског ризорта Голија;
 - План детаљне регулације туристичке целине Голијска река у склопу планинског ризорта Голија ("Службени лист општине Ивањица", број 5/10);
 - План детаљне регулације за насељено место Девихи ("Службени лист општине Ивањица", број 9/15);
 - План детаљне регулације коридора инфраструктуре на подручју Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Голија" на територији општине Ивањица ("Службени лист општине Ивањица", број 5/18);
 - *на територији града Краљева:*
 - План генералне регулације Ушћа - измена ("Службени лист града Краљева", број 8/09);
 - План детаљне регулације за изградњу коридора инфраструктуре у обухвату Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Голија" на територији града Краљева ("Службени лист града Краљева", број 16/18);
- д) разрада планских решења Просторног плана израдом урбанистичких планова - планови генералне и детаљне регулације (Просторни план је плански основ за даљу разраду на простору који је одредио за потребе посебне намене):
- централна насеља, насеља са израженим туристичким функцијама, и остала насеља према потреби - приоритет су насеља Рудно (град Краљево), Придворица и Остатија (општина Ивањица);
 - централна насеља (Ушће, Девихи) и туристичке целине (Беле Воде-Дајићи, Врхови-Одвраћеница, Голијска река), у случају измене граница донетих и усклађених планова у циљу мањег повећања планског обухвата;
 - заштићена околина непокретних културних добара од великог значаја (непосредна околина и природни простор око НКД од значаја за његову заштиту и адекватну презентацију) - "Група црква у околини манастира Студеница" (храмови у Милићима, Врху, Долцу, Палежу и Ушћу, две испоснице у Савову и остаци црква у Железници и Косурићима) - након утврђивања обухвата заштићене околине НКД (кроз допуну одлуке о утврђивању НКД), обављених истраживачко-конзерваторских радова и израде одговарајућих студија од стране надлежне установе заштите споменика културе;
 - скијашка и пратећа техничка инфраструктура у оквиру потенцијалног скијашког подручја (ски-центра) "Голија" (модернизација постојеће скијашке инфраструктуре; реализација нових ски-лифтова и жичара; проширење постојећих и реализација нових

- ски-стаза; реализација објеката за одмор скијаша на станицама жичара и других објеката у функцији скијалишта; реализација инфраструктуре за вештачко оснежавање ски стаза, и др.) - након израде генералног пројекта са претходном студијом оправданости;
 - подручја реализације коридора и објеката магистралне, регионалне и туристичке инфраструктуре;
 - објекти за производњу енергије из обновљивих извора - постројења за биомасу; соларна фотонапонска постројења/соларне електране (осим соларних инсталација на објектима капацитета до 50 kW); мале хидроелектране (без обзира на инсталисану снагу);
 - уређење водотокова (осим за деонице за које се уређење врши у оквиру постојеће парцеле водног земљишта);
- ђ) разрада планских решења Просторног плана израдом урбанистичких пројеката (Просторни план је плански основ за даљу разраду на простору који је одредио за потребе посебне намене):
- планирани водоводни системи локалног, насељског и индивидуалног карактера, планирани системи за одвођење отпадних вода, и друга подручја реализације коридора и објеката локалне инфраструктуре (уколико нису покривени урбанистичким плановима, уређајним основама за сеоска насеља, или детаљном разрадом просторних планова) - у случају да њихова реализација захтева стварање планског основа за утврђивање јавног интереса, ради се одговарајући урбанистички план;
 - туристички, спортско-рекреативни и други пунктови у функцији истраживања, заштите, контроле, презентације и одрживог коришћења потенцијала природних и створених вредности планског подручја - улазне станице у заштићено подручје, са инфо-пунктом; пунктови контролно-чуварске службе и други мањи пунктови у складу са планом управљања заштићеним подручјем; кампови, логори, биваци, одморишта (са ватриштима и склоништима), видиковци и излетишта; излетничке и планинарске стазе; полигони екстремних спортова и други терени за спорт и рекреацију, који не угрожавају природне и културне вредности и њихове режиме заштите; етно-паркови и сл.

2.2. Смернице за израду урбанистичких планова и друге развојне документације

Планови генералне и детаљне регулације којима ће се вршити даља разрада и спровођење планских решења Просторног плана, као плански основ имају овај Просторни план (просторни планови јединица локалне самоуправе нису плански основ за даљу разраду и спровођење на простору који је Просторни план одредио за потребе посебне намене). Дефинисани обухвати урбанистичких планова су прелиминарног карактера и у зависности од потребе, могуће их је мењати. За планиране коридоре магистралне, регионалне и туристичке инфраструктуре (укључујући скијашко-техничку инфраструктура у оквиру скијашког подручја "Голија"), неопходна је претходна израда генералног пројекта са претходном студијом оправданости, док је за планску разраду подручја заштићене околине непокретних културних добара од великог значаја ("Група цркава у околини манастира Студеница") неопходно претходно утврђивање обухвата заштићене околине НКД (кроз допуну одлуке о утврђивању НКД), а на основу обављених истраживачко-конзерваторских радова и израде одговарајућих студија од стране надлежне установе заштите споменика културе.

Донети планови генералне и детаљне регулације на простору који је Просторни план одредио за потребе посебне намене, могу се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом, уз обавезу усклађивања са Просторним планом (без измене граница у поступку усклађивања) у року од 18 месеци од дана ступања на снагу уредбе о утврђивању Просторног плана.

Реализација вишенаменског водопривредног објекта (хидроакумулације) „Препрана” на реци Студеници, на резервисаном простору који са ужом зоном заштите обухвата делове територија општине Ивањица и града Краљева, преиспитаће се у склопу измена и допуна овог Просторног плана, са елементима детаљне разраде који ће бити саставни део измена и допуна Просторног плана. Изради измена и допуна Просторног плана претходи неопходно усаглашавање ставова између релевантних државних органа, а затим и усаглашавање одговарајућих законских, подзаконских, планских, развојних и других докумената на државном нивоу (уз координацију са институцијама које обезбеђују међународни статус заштите подручја), као и усвајање решења концепције коришћења вода реке Студенице и дефинисање потребних техничких елемената (израда генералног пројекта са

претходном студијом оправданости). До измена и допуна Просторног плана, за резервисани простор вишенаменског водопривредног објекта примењиваће се основна намена простора дефинисана Рефералном картом бр.1.

У погледу заштите непокретних културних добара, неопходна је израда *студије о валоризацији непокретних културних добара на планском подручју* (којом ће се утврдити релевантни подаци о свим објектима и локалитетима, обрађени тако да се на основу њих могу утврдити конкретни појединачни услови и мере заштите, границе и обухват заштите објекта/локалитета), са студијом о карактеру предела (у којој ће се добити елементи за додатне услове и мере заштите, као и границе и обухват заштићене околине). На основу валоризације културно-историјских, научно-образовних и туристичких потенцијала непокретних културних добара, одредиће се приоритетни објекти/локалитети и активности у погледу предузимања мера на њиховој заштити, ревитализацији и презентацији.

Планска решења ће се спроводити следећим *секторским плановима и програмима*:

- плановима управљања Парком природе „Голија” за период од 10 година (доноси управљач заштићеног подручја);
- средњорочним и годишњим програмима уређивања грађевинског земљишта за подручја јединица локалних самоуправа (доноси скупштина општине/града);
- годишњим програмима заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта (доноси скупштина општине/града, уз сагласност надлежног министарства);
- плановима у области образовања, здравствене заштите, социјалне заштите, развоја културе и спорта (доноси скупштина општине/града, у сарадњи са надлежним министарствима, приватним и невладиним сектором);
- програмима развоја туризма (доноси скупштина општине/града, у сарадњи са надлежним министарством и туристичким организацијама);
- средњорочним и годишњим програмом изградње, рехабилитације и одржавања државних путева (доноси ЈП „Путеви Србије”, у сарадњи са управама општине/града);
- средњорочним и годишњим програмима изградње, рехабилитације и одржавања општинских путева (доноси скупштина општине/града);
- плановима за проглашење ерозивних подручја (доноси скупштина општине/града, у сарадњи са министарством надлежним за водопривреду);
- плановима одбране од поплава од бујичних вода (доноси скупштина општине/града, у сарадњи са министарством надлежним за водопривреду);
- плановима развоја енергетике (доноси скупштина општине/града);
- програмима заштите животне средине за подручја јединица локалних самоуправа (доноси скупштина општине/града);
- програмима мониторинга квалитета животне средине за подручја јединица локалних самоуправа (доноси скупштина општине/града);
- средњорочним и годишњим програмима истраживања и заштите непокретних културних добара (доноси Републички завод за заштиту споменика културе-Београд и Завод за заштиту споменика културе Краљево, у сарадњи са управама општине/града).

У изради планске и друге развојне документације у контактної зони и зони утицаја Просторног плана, треба узети у обзир циљеве, критеријуме, мере заштите и уређења утврђене овим планом, и обезбедити планиране функционалне везе са планским подручјем.

Уколико дође до конфликта интереса у односу на посебне намене простора, међународне обавезе Републике Србије и друга стечена права и обавезе, неопходно је да надлежни орган обезбеди усаглашавање на потребном нивоу.

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Планска решења су дефинисана на два временска нивоа, према степену обавезности. Плански хоризонт **до 2030. године** обухвата планска решења која представљају стратешку оријентацију у оквиру дате временске компоненте плана, па чак и ван ње (услед сложености реализације, поједина планска решења ће обухватити и период иза планског хоризонта). Период **до 2025. године** обухвата приоритетна планска решења, за која постоје аргументи о неопходности и оправданости реализације са социјалног, економског и еколошког становишта, а која могу да се остваре тренутним економским и институционалним капацитетима.

Имплементација Просторног плана садржи листу приоритетних активности, на основу функционалног сагледавања развојних потреба које треба да се реализују у периоду до 2025. године, по областима:

Основни плански приоритети у области *заштите непокретних културних добара*:

- уређење комплекса манастира Студеница, уређење и организација приступа манастирском комплексу, и уклањање транзитног саобраћаја из непосредне околине манастирског комплекса (реализацијом обилазне саобраћајнице која ће преузети транзит са постојећег државног пута, који пролази непосредно уз ободни зид манастирског комплекса);
- заштита манастира Студеница и туристичка активација његових културно-историјских и научно-образовних потенцијала, заједно са природним окружењем;
- заштита "групе цркава у околини манастира Студеница" и интеграција овог споменичког наслеђа у сливу реке Студенице у јединствену културно-историјску целину;
- заустављање деградације и обнова сеоских објеката у традиционалним техникама грађења, са израдом програма и пројеката заштите, ревитализације и уређења оних целина/комплекса које је могуће туристички активирати (у форми етно-парка и сл., уз могућност пресељења и груписања репрезентативних типова народног градитељства на овим просторима), а након етнографског истраживања планског подручја;
- реализација културних стаза, са окосницом дуж потеза Ушће - Студеница - Градац;
- систематско теренско рекогносцирање на подручјима која до сада нису адекватно обрађена и израда програма археолошких ископавања (прелиминарна археолошка истраживања индикативних локалитета и систематска археолошка истраживања на значајнијим локалитетима);

Основни плански приоритети у области *заштите природе и природних вредности*:

- детаљно одређивање граница и режима заштите Парка природе „Голија”, на терену и катастарском плану;
- припрема и доношење плана управљања и годишњих програма управљања Парком природе;
- ажурирање катастра непокретности за подручје Парка природе;
- израда и реализација програма развоја научних и образовних функција Парка природе;
- израда и реализација програма развоја геoinформационог система и мониторинга природних вредности, заштите и развоја Парка природе;
- израда и реализација програма презентације и популаризације природних вредности Парка природе;
- активирање главних улазних станица у Парк природе;
- постављање малих дисперзованих објеката у функцији заштите и презентације вредности Парка природе;
- израда потребних студија у областима заштите вредности карактера предела, природних вредности и животне средине, које ће (између осталог) испитати оправданост реализације потенцијалног вишенаменског водопривредног објекта „Препрана”;

Основни плански приоритети у области *заштите животне средине*:

- израда интегралног катастра загађивача животне средине и формирање јединственог информационог система мониторинга ваздуха, воде, земљишта и буке на планском подручју (а посебно на подручју Парка природе);
- израда и спровођење програма заштите земљишта од водне ерозије, загађивања и других

деградационих процеса; заштите вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима; заштите ваздуха од загађивања; заштите од прекомерне буке на планском подручју;

- израда стратешких процена утицаја и процена утицаја на животну средину, свих планских докумената, пројеката и програма;
- успостављање контроле спровођења режима и мера заштите, у циљу очувања, унапређења и заштите биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, и посебних природних и културних вредности;
- успостављање контроле поступања са отпадом у складу са законима и прописима;
- побољшање нивоа и стандарда комуналне опремљености насеља, уз ангажовање надлежних служби у решавању постојећих комуналних проблема;
- успостављање контроле у циљу одрживог и рационалног газдовања природним ресурсима (водом, минералним сировинама, шумом, земљиштем и др.);

Основни плански приоритети у области *привреде* (пољопривредна производња и рурална економија; шумарство и ловна привреда; остале привредне активности):

- израда и спровођење плана за развој сточарске производње, усклађене са успостављеним режимима заштите;
- израда и спровођење плана за развој осталих видова пољопривредне производње, за развој пчеларства, за повећање површина под зачинским и лековитим биљем и за контролисано сакупљање шумских плодова;
- израда и спровођење плана за успостављање, развој и промоцију органске пољопривредне производње;
- подршка убрзаној регистрацији пољопривредних газдинстава, уз предузимање мера за укрупњавање поседа и пораст нивоа специјализације, комерцијализације, стандардизације и техничко-технолошке опремљености;
- оснивање ефикасне саветодавне пољопривредне службе, осавремењавање рада ветеринарске службе, организовање перманентне обуке пољопривредних произвођача и подршка удруживању пољопривредних произвођача у кластере ради затварања производног круга, повећања конкурентности и заједничког наступа на тржишту;
- усаглашавање и ревизија општих и посебних шумских основа, и израда годишњих планова газдовања и пошумљавања (по газдинским јединицама);
- истраживање функционалних оптимума у I, II и III зони (према режимима заштите);
- инвентура приватних шума;
- усаглашавање и ревизија ловних основа, израда годишњих планова газдовања ловиштима, и израда јединственог програма развоја ловства за сва ловишта на планском подручју, као и ревизија планираних програма интензивног гајења дивљачи и реализације ловних и узгојних центара;
- израда јединственог програма развоја рибарства за све сливове/делове сливова обухваћене Просторним планом (без обзира којем риболовном подручју и којем кориснику припадају), а затим и израда опште риболовне основе за планско подручје (према усвојеним одредбама програма развоја рибарства), са смерницама које ће се уграђивати у посебне основе које ће доносити корисници појединих риболовних подручја;
- унапређење постојећих и развој нових еколошки прихватљивих привредних активности и њихов равномеран размештај (диверзификација привредних активности), у складу са успостављеним режимима заштите;
- подршка развоју микро/мини производњих погона (унутар пољопривредних газдинстава) и порасту запослености локалног становништва у области производње, откупа и прераде пољопривредних и шумарских производа у сеоским домаћинствима, са циљем комерцијализације истих и обезбеђивања допунских извора прихода локалног становништва (обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова као основна стимулација).

Основни плански приоритети у области *туризма*:

- презентација туристичког брэнда „Голије“ и „Студенице“, кроз интегралну туристичку понуду, са прожимањем што већег броја туристичких програма, производа и активности, односно видова туризма, чиме се стварају предуслови за шири спектар корисника туристичких и других услуга, као и за препознативост планског подручја као пожељне туристичке дестинације. Поменути туристички брэндови уз себе везују важне маркетиншке одреднице, као што су MaB, UNESCO, Biosphere reserve, World heritage list, Nature park (парк природе), али и опште вредности као што су мултикултуралност, континуитет цивилизације и сл.;
- прогласити туристичке просторе на планском подручју и тиме обезбедити резервацију и заштиту простора за ову намену;
- реализација приоритетних пројеката из области: „био и геодиверзитет“ (панорамски пут, систем видиковаца, туристичка сигнализација, центри за посетиоце и др.); „зимске и летње активности на планини“ (систем пешачких и бициклических рута, тематска пешачка рута, систем стаза за турно скијање, авантура-парк и др.); „рурални доживљаји“ (еко-село, етно-село, програм органске хране за потребе туристичког тржишта и др.); „култура, историја и религија“ (туристичка интерпретација ширег простора манастира Студеница и културног наслеђа у сливу реке Студенице; тематски парк и сл.); „едукација“ (програми туристичке едукације за локално становништво и др.);
- израда јединственог програма развоја туризма за планско (и шире) подручје, којим ће се дефинисати конкретни приоритети за реализацију планинског ризорта и туристичке инфраструктуре (посебно скијалишта);
- укључивање у програме еко-сертификације на домаћем и иностраном нивоу и стварање робних марки и производа са географским пореклом;
- развој јединственог туристичког информационог система и примена TSA (Tourism Satellite Account) индикатора, како би се економски резултати туризма на планском подручју могли мерити, вредновати и упоређивати са другим туристичким дестинацијама у земљи и иностранству;
- успостављање контроле утицаја туристичких активности на: стање животне средине и биодиверзитета; популацију и станишта угрожених биљних и животињских врста; егзистенцију природног и културног предела; економске и социјалне утицаје на локалне заједнице - сходно томе планирати даље мере.

Основни плански приоритети у области *мреже насеља и јавних служби*:

- обезбеђивање планских основа (израда планске документације) за уређење грађевинског подручја насеља, на начин и према приоритетима утврђеним у одељку *V 2.1. Начин спровођења Просторног плана*;
- реализација посебних програма надлежних органа и институција, од значаја за развој и организацију јавних служби.

Основни плански приоритети у области *саобраћајне и комуналне инфраструктуре*:

- израда студијске и пројектне документације (са проценом утицаја на животну средину), која ће одредити техничка решења за простор вишенаменског водопривредног објекта „Препрана“ у резервисаној зони и евентуалне нове трасе државног пута I Б реда бр. 30 (Ивањица-Ушће);
- почетак реализације обилазнице око манастира Студеница, на државном путу I Б реда број 30, у циљу заштите манастирског комплекса.
- реконструкција и модернизација општинских путева на деоницама Студеница-Рудно и Девићи-Коритник-Рудно;
- рехабилитација, ревитализација, реконструкција и модернизација постојећих путних праваца у оквиру "туристичког пута Голија", који обезбеђују активирање планираних туристичких центара и пунктова, приступ природним и културним добрима, повезивање између микроразвојних центара и суседних подручја, а према иницијативама локалних заједница;
- реконструкција водовода за насеље Студеницу;
- изградња водовода за насеље Рудно;

- почетак изградње канализационог система у насељима Студеница и Рудно.
- реконструкција трафостанице ТС 35/10kV “Рудно”, у циљу повећања снаге на 2x1MVA,
- изградња трафостаница 35/10kV: “Остатија”, “Девихи”, “Јасеновица”, “Дајићи”, “Милиће”, „МХЕ Рогопеч 1“.
- изградња водова 35kV (надземних или подземних, у зависности од ограничења за трасирање водова) за везу трафостаница 35/10kV: ТС “Ушће” са ТС “Рудно”, ТС “Ушће” са ТС “Милиће”, ТС “Рудно” са ТС “Милићи”, ТС “Рудно” са ТС “Девихи”, ТС “Девихи” са ТС “Остатија”, ТС “Девихи” са ТС “Дајићи” преко ТС „МХЕ Рогопеч 1“, ТС “Остатија” са ТС “Голија”, ТС “Дајићи” са ТС “Јасеновица”, ТС “Јасеновица” са ТС “Куманица”, ТС “Јасеновица” са ТС “Дуга Пољана”.
- изградња нових комутационих мултисервисних чворова и полагање оптичких каблова за међусобну везу комутационих чворова.
- изградња нових базних радио станица и Wi-Fi приступних тачака, као и приводних каблова до тих тачака.

4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

4.1. Економско-финансијске мере

За планска решења у области заштите, уређења и коришћења природних ресурса:

- обезбеђивање повољних кредита за инвестирање у уређење пољопривредног земљишта у зонама заштите природних вредности, за обнављање пашњачког сточарства, за спровођење еколошко исправних мелиорација ливада и пашњака и за развој органске пољопривредне производње;
- обезбеђивање директних државних улагања из буџета Републике Србије, као и буџета локалних самоуправа Ивањица и Краљево, за одржавање и унапређење пољопривредне производње и пласмана производа;
- обезбеђење надокнаде сеоским домаћинствима, услед ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта, која су настала успостављањем режима заштите.

За планска решења у области заштите природе и животне средине:

- увођење накнаде за коришћење природних вредности;
- увођење санације и рекултивације деградираних простора;
- увођење накнаде за загађивање животне средине.

За планска решења у области заштите непокретних културних добара:

- обезбеђење и удруживање средстава из буџета Републике Србије, прихода локалних самоуправа и средстава приватног сектора, за реализацију заштите непокретних културних добара.

За планска решења у области привредног развоја:

- обезбеђивање и удруживање средстава Републике Србије (Фонд за развој Републике Србије, и др.), пословних банака (са највећим степеном осигурања и најнижим каматним стопама) и средстава локалних самоуправа, за отварање нових радних места, за samozapošljavanje и запошљавање млађег и женског дела популације;
- пореске олакшице, стимулативне мере комуналне политике и политике цена грађевинског земљишта за развој сектора малих и средњих предузећа и предузетништва;
- повољни кредити и порески подстицаји за модернизацију и изградњу објеката за откуп и прераду меса, млека и млечних производа, откуп и примарну прераду воћа, шумских плодова, лековитог и ароматичног биља;
- обезбеђивање и удруживање средстава Републике Србије (Фонд за развој Републике Србије, средства Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде и др.), средстава локалних самоуправа, привредних банака и приватних предузетника, за ревитализацију напуштених објеката и отварање нових радних места.

За планска решења у области туризма:

- обезбеђење и удруживање директних државних улагања из буџета, као и из буџета локалних самоуправа и других фондова, привлачење страних донаторских средстава, развојни кредити и субвенционирани камате, за израду и спровођење програма развоја туризма, прибављања и уређења грађевинског земљишта, развоја туристичке инфраструктуре и супраструктуре;

- ослобађање или смањење пореза на новозапослене и на добит, диференциране туристичке накнаде, преношење губитака у наредне године, убрзана амортизација, концесије, ниже царине на увоз опреме и др.

За планска решења у области саобраћајне инфраструктуре:

- удруживање средстава за развој мреже државних путева из буџета Републике Србије, средстава ЈП „Путеви Србије” и кредитних средстава међународних асоцијација.

За планска решења у области комуналне инфраструктуре:

- обезбеђење и удруживање средстава из буџета Републике Србије, буџета локалних самоуправа, средстава јавних комуналних предузећа и приватног сектора, кредита и средстава из донација, за израду и реализацију плана/планова развоја система управљања комуналним отпадом.

За планска решења у области инфраструктурних мрежа:

- обезбеђење и удруживање средстава из буџета Републике Србије, јавних предузећа, прихода локалних самоуправа и приватног сектора, за реализацију објеката и комплекса инфраструктурних мрежа;

За планска решења у области демографског развоја:

- кредитно-финансијска подршка samozapošljavanju;
- здравствено-социјалне политике и политике образовања (програми преквалификације и други облици образовања одраслих), за побољшање квалитета живота на селу (младог, али и остарелог становништва);
- предузимање финансијских мера за побољшање наталитета;
- предузимање низа мера економске и социјалне политике од стране локалних самоуправа, шире друштвене заједнице и државе, за побољшање социјалног статуса појединих категорија становника (жена, деце, одраслих особа без образовања, старих, и других посебно угрожених група).

За планска решења у области мреже насеља и јавних служби:

- пореске олакшице и субвенције за обављање традиционалних делатности;
- обезбеђење и удруживања средстава из буџета Републике Србије, буџета локалних самоуправа и средстава приватног сектора за ревитализацију јавних објеката.

4.2. Организационе мере и инструменти

За планска решења у области заштите непокретних културних добара, заштите природе и животне средине:

- обележавање и уређење приступа непокретним културним добрима и евидентираним непокретностима, у оквиру туристичке презентације истих, уз обезбеђење друге неопходне инфраструктуре;
- одређивање локација и постављање мерних станица за праћење и контролу квалитета ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке.

За планска решења у области привредног развоја:

- повећање конкурентске способности привредних субјеката и локалних заједница за коришћење средстава из различитих јавних и приватних, домаћих и страних извора (нарочито за рурални развој);
- креирање повољног привредног амбијента кроз стварање ефикасне администрације („one stop shop” и "on-line" услуге);
- организовање едукација, обука и курсева за заинтересоване предузетнике, пољопривредне произвођаче и др.;
- формирање базе података о грађевинском земљишту.

За планска решења у области туризма:

- модели уговорног повезивања и различити видови кластерског и просторног удруживања (регионалних и локалних) туристичких субјеката у креирању туристичких производа;
- формирање информационог система о туристичким ресурсима и тражњи;
- увођење мониторинга туристичког пословања, промоције и пропаганде.

За планска решења у области комуналне инфраструктуре:

- набавка потребних возила, контејнера и мобилних станица за сакупљање отпада;
- изградња станица за сакупљање отпада и организовање комуналне службе на туристичким локалитетима;

- дефинисање распореда/плана рада мобилних ветеринарских јединица и набавка потребних возила и опреме.

За планска решења у области заштите од елементарних непогода и акцидентата:

- организација службе осматрања и обавештавања на већим водотоцима, ради благовременог обавештавања о опасностима од поплава;
- оспособљавање грађана за заштиту и спасавање од поплава, кроз личну и узајамну заштиту.

За планска решења у области демографског развоја, мреже насеља и јавних служби:

- организовање програма квалификације и преквалификације и други облици образовања одраслих;
- коришћење слободног стамбеног фонда за развој система социјалног становања;
- формирање мобилних екипа примарне здравствене заштите и социјалне заштите.

4.3. Планско-програмске мере

За планска решења у области заштите, уређења и коришћења природних ресурса:

- доношење програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта;
- израда пројеката рекултивације пољопривредног земљишта;
- доношење програма газдовања шумама.

За планска решења у области заштите природе и животне средине:

- доношење планова управљања Парком природе "Голија";
- доношење програма заштите животне средине за подручја јединица локалних самоуправа;
- доношење програма мониторинга квалитета животне средине за подручја јединица локалних самоуправа.

За планска решења у области заштите непокретних културних добара:

- израда студије валоризације научно-образовних, културно-историјских и туристичких потенцијала непокретних културних добара и евидентираних непокретности, уз одређивање приоритетних локалитета и активности у погледу предузимања мера на заштити, ревитализацији и презентацији.
- израда студије градитељског наслеђа са валоризацијом споменичких вредности, дефинисањем граница заштите и заштићене околине и утврђивањем услова и мера заштите за све евидентиране непокретности и добра под претходном заштитом;
- доношење урбанистичких планова;

За планска решења у области привредног развоја и туризма:

- обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова за отварање нових капацитета у сектору малих и средњих предузећа и предузетништва.
- доношење програма развоја туризма;
- израда пројеката развоја туристичке инфра и супраструктуре.

За планска решења у области саобраћајне и комуналне инфраструктуре:

- израда планске и пројектне документације за реконструкцију и рехабилитацију државних путева, реализацију нових туристичких и општинских путева;
- доношење регионалних планова управљања отпадом;
- израда пројеката санације и рекултивације сметлишта (са претходном проценом ризика, дефинисаним начином ремедијације и утврђеним приоритетима за санацију).

За планска решења у области енергетске инфраструктуре:

- израда студија о могућности коришћења биомасе, соларне енергије, хидроенергије и других капацитета ОИЕ локалног карактера, њиховог просторног размештаја и интеграције у енергетски систем.

За планска решења у области заштите од елементарних непогода и акцидентата:

- израда плана за проглашење ерозивних подручја;
- израда плана одбране од поплава од бујичних вода.

За планска решења у области заштите, уређења и коришћења постојећих и планираних грађевинских подручја, као и подручја капиталних инфраструктурних пројеката:

- израда одговарајућих инжењерско-геолошких, хидрогеолошких и сеизмолошких подлога.

4.4. Нормативно-правне мере

За планска решења у области заштите природе и непокретних културних добара:

- доношење правилника о унутрашњем реду и чуварској служби за Парк природе „Голија“;
- доношење аката о проглашењу евидентираних природних добара за споменике природе (стара стабла и стабла - записи).
- доношење аката о проглашењу евидентираних непокретности за културна добра.
- дефинисање одговорност државне и локалне управе, као и права, обавезе и одговорности власника/корисника/стараоца објеката, простора и ресурса, по питању заштите и коришћења природних и културних добара

За планска решења у области комуналне инфраструктуре;

- доношење законске регулативе, техничких прописа и стандарда везаних за економску ефикасност у овом сектору, а на регионалном и локалном нивоу;
- доношење одлука о поверавању управљања и уређења локалних гробалја и пијаца, јавном комуналном предузећу.

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Реферална карта бр. 1.	Посебна намена простора.....	P 1:50.000
Реферална карта бр. 2.	Мрежа насеља и инфраструктурни системи.....	P 1:50.000
Реферална карта бр. 3.	Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара.....	P 1: 50.000
Реферална карта бр. 4.	Карта спровођења.....	P 1:50.000

Детаљна разрада: Заштићена околина манастира Студеница

Детаљна карта бр. 1.	Постојећа намена површина.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 2.	Планирана намена површина.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 3.	План регулације, нивелације и грађевинских линија, са саобраћајним решењем.....	P 1:2.500
Детаљна карта бр. 4.	Синхрон план инфраструктуре.....	P 1:2.500